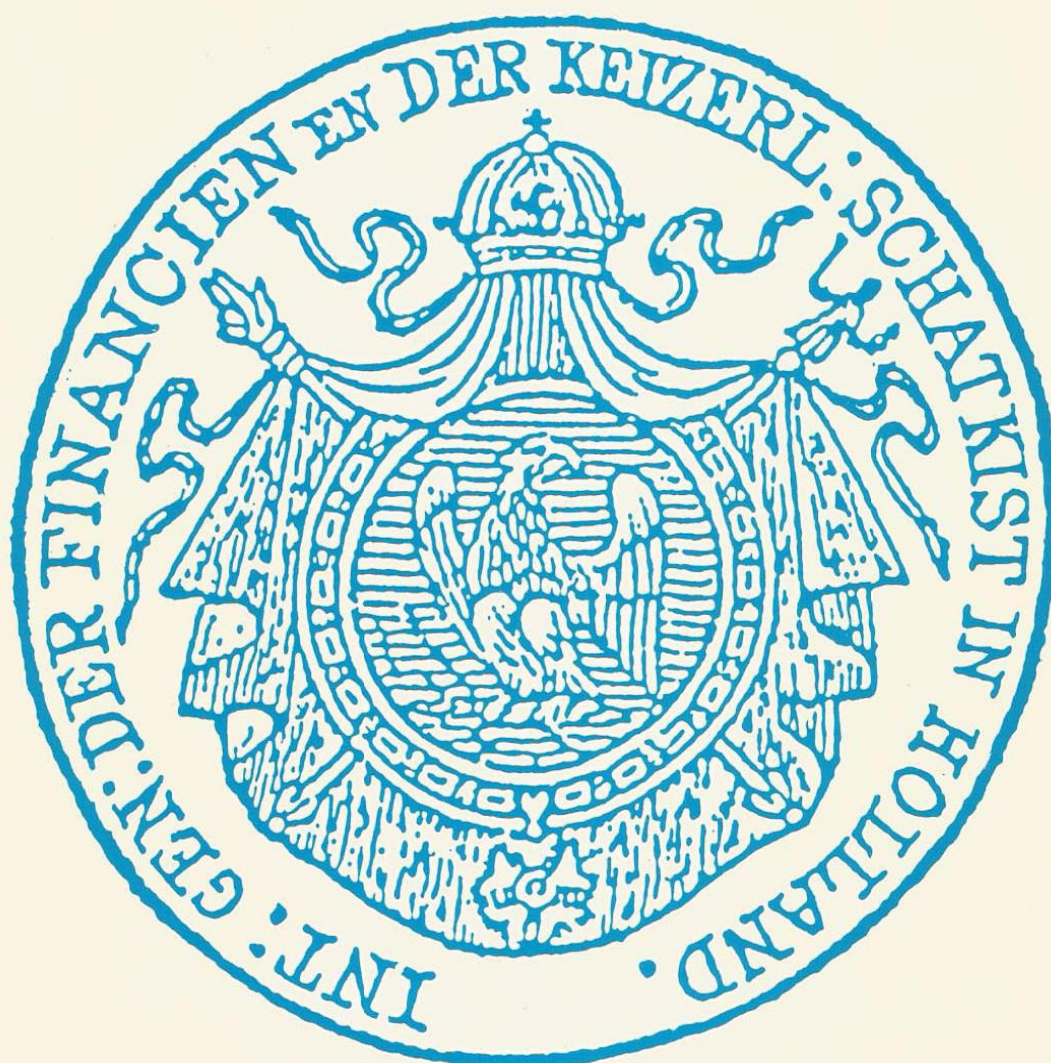

DE RIJKSWAARBORGWET VAN
19 BRUMAIRE 6e JAAR
IN NEDERLAND.

C.B. van Dongen

DE RIJKSWAARBORGWET VAN 19 BRUMAIRE 6e JAAR IN NEDERLAND.

9 November 1797 tot 1 Januari 1853.

DE RIJKSWAARBORGWET VAN 19 BRUMAIRE 6e JAAR IN NEDERLAND.

9 November 1797 tot 1 Januari 1853.

C.B. van Dongen.

Rotterdam 1994.

© Onder auteursrecht van de schrijver.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd en/of openbaar gemaakt door middel van druk, fotokopie, of op welke wijze dan ook, zonder voorafgaande toestemming van de schrijver.

DE RIJKSWAARBORGWET VAN 19 BRUMAIRE 6e JAAR IN NEDERLAND.
INDEX.

0	Index.	iii
1	Inleiding.	1
2	De franse voorgeschiedenis.	3
3	De nederlandse voorgeschiedenis.	9
4	De komst van de franse waarborgwet in 1797.	13
5	De keurtekens en kantooraanduidingen van de franse republiek 1798 - 1809.	17
6	De franse meestertekens en andere bijzondere tekens.	27
7	De organisatie van het waarborgkantoor.	31
8	Wat er in Maastricht gebeurde rond het jaar 1799.	39
9	De keurtekens en kantooraanduidingen van 1809.	41
10	De introductie van de waarborgwet in het gewezen Koninkrijk Holland.	47
11	De 'gelukkige ommekering van zaken' in november 1813 tot de installatie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt in juli 1814.	53
12	De Noordnederlandse keurtekens en kantooraanduidingen van 1813 tot 1853.	67
13	De waarborgwet in de Zuidelijke Nederlanden na de val van het keizerrijk in 1814 - 1819.	73
14	De Zuidnederlandse keurtekens en kantooraanduidingen van 1813 tot 1832.	77
15	De inlijving van Limburg, Luik en Luxemburg in 1814 en 1815.	79
16	De intermediaire keurtekens van Leeuwarden, Maastricht en Luik.	81
17	De nederlandse en belgische meestertekens vanaf 1814 en enkele bijzondere tekens.	85
18	De waarborgwet in de Noordelijke Nederlanden van juli 1814 tot 1832.	89
19	De belgische revolutie van 1830, en de gevolgen voor kantoor Roermond.	99
20	De belgische keurtekens van 1832.	101
21	De waarborg in Nederland van 1832 tot 1853.	103
22	Het eind van de franse waarborgwet in Nederland, 1852.	109
23	De devaluatie van de nederlandse belastingtekens.	111
24	Wat betekende waarborg?	115

BIJLAGEN

A	Noten.	117
B	Bibliografie.	151
C	De departementale indeling van ons land en de waarborgdistricten.	155
D	Inventarisatie van insculpatieplaten met keurtekens, meestertekens e.d.	159
E	Loi relative a la surveillance du titre et a la perception des droits de garantie des matières et ouvrages d'or et d'argent du 19 Brumaire an 6. Wet betrekkelijk het toezicht over de gehalten en den ontvangst van het regt van garantie, van het onbewerkt en bewerkt goud en zilver van den 19den Brumaire 6e jaar.	171
F	Extrait du registre des délibérations de l'Administration des Monnaies, du 17 Nivôse an 6.	199
G	Het besluit van 15 Prairial 6e jaar, houdend de instelling van de franse waarborgkantoren.	201
H	Proclamatie met de openverklaring van waarborgkantoren in 21 departementen van 17 Vendémiaire 7e jaar, waaronder die van Maastricht en Roermond.	205
I	Besluit inzake het gebruik van het E T stempel bij wijze van recense in de geannexeerde gebieden en de gewezen provincies waar tot nog toe geen droit de marqué was geheven.	206
J	Besluit tot vernieuwing van de keurstempels van 11 Prairial 1 2e jaar.	207
K	Besluit tot indienststelling van de nieuwe keurstempels van 24 juni 1809.	208
L	Voorstel en decreet tot stichting van de waarborgkantoren Middelburg en 's Hertogenbosch van 23 januari resp. 20 februari 1811.	210
M	Voorstel en decreet tot stichting van waarborgkantoor Breda van 15 september 1811.	213
N	Voorstel en decreet tot stichting van waarborgkantoren in het resterende deel van het gewezen Koninkrijk Holland van 27 resp. 29 november 1811.	215
O	Besluit tot opening van de waarborgkantoren in het Departement Zuiderzee.	218
P	Circulaire Inspecteur Generaal van het Muntwezen, 9 December 1813.	220
Q	Project tot besluit van 23sten December 1813, en de Publicatie van den 26sten december 1813, no 8, houdende bepalingen, ter verzekering van het regt van waarborg over de Gouden en Zilveren werken.	221
R	De Generale Dienstorder van 1 februari 1814.	225
S	Besluit met formele afschaffing van de intermediaire lombardstempels, van 23 februari 1814.	234
T	Het vonnis van vader en zoon Stephanus Reveille.	235
U	Waarborgambtenaren die sedert de invoering der wet van 19 Brumaire 6e jaar in dienst zijn geweest.	237
V	De revolutionaire kalender.	245

Want hij sal zyn als het vyer eenes goutsmits ende als de zeepe der vollers. Ende hy sal sitten, louterende, ende het zilver reinigende ende hy sal de kinderen van Levi reinigen.

Maleachi 3 vers 2 en 3.

De King James bijbelvertaling gebruikt hier echter het woord 'Refyner'.

Zij verzamelen en wegen het, doen het in aarden potten, in verhouding tot het gewicht voegen zij een stuk lood en klontjes zout toe, alsmede een kleine hoeveelheid tin met gerstzemelen. Dan maken zij een goed passend deksel. Na elke pot zorgvuldig met modder besmeerd te hebben bakken zij ze in ovens, vijf dagen en vijf nachten lang. Daarna laten zij ze afkoelen. Men vindt niets anders in de potten dan het goud in zuivere staat, hoewel van minder gewicht.

Aldus Diodorus in zijn beschrijving van de Ptolemaeische goudmijnen in Egypte ca. 100 jaar voor onze jaartelling.

In Egypte kende men toen al eeuwenlang deze combinatie van kupellatie met lood en verhitting met zout om goud van onedele metalen en zilver te ontdoen. De onedele metalen verbinden zich met het lood, het zilver wordt met zout omgezet in zilverchloride.

Pas in de 13e eeuw werd het salpeterzuur uitgevonden dat efficiënter werkt.

1 INLEIDING.

In veel literatuur over de nationale nederlandse waarborg van gouden en zilveren werken wordt zonder meer aangenomen dat ze aangevangen is met de publicatie van 26 december 1813 van de Souvereine Vorst Willem I.

Dit misverstand is waarschijnlijk ontstaan als gevolg van het vrijwel volkomen negeren en verzwijgen van de franse waarborgwetgeving die in ons land van kracht is geweest tot 1 januari 1853. In latere wetten, besluiten en publicaties van overheidswege is er niets meer over gezegd. Als gevolg daarvan is men de franse periode gaan beschouwen als een kort intermezzo die geen enkele relatie heeft met de nederlandse waarborg sinds 1814. Was dit misschien chauvinisme?

De in ons land tot 1853 van kracht geweest zijnde waarborgwet, is in Frankrijk opgesteld, onder andere door Louis Michel Colas, Directeur de la Marqué de la ci-devant Régie Générale te Parijs, en afgekondigd op 19 Brumaire 6e jaar, dat wil zeggen op 9 november 1797.

Wat de tegenwoordige Benelux betreft, werd deze wet in 1798 en 1799 van kracht in geheel België, Luxemburg, nederlands en belgisch Zuid Limburg en Zeeuws Vlaanderen. Na de annexatie van 1810 zijn waarborgkantoren in 1811 geopend in Zeeland en Noordbrabant, in het overige deel van Nederland in 1812.

De publicatie van de Souvereine Vorst Willem I van 26 december 1813 zegt dan ook in artikel 1: 'De Wetten en Reglementen, laatstelijk in vigueur geweest omtrent het regt van waarborg over de Gouden en Zilveren werken, blijven, immers provisioneel, en tot nader daarin zal worden voorzien, in derzelver geheel.' De wet van 19 Brumaire 6e jaar en de tot november 1813 daarop gevolgde latere franse wetgeving en voorschriften bleven volgens dit besluit van 26 december 1813 gehandhaafd, inclusief de waarborgkantoren en het overgebleven personeel. In deze publicatie, die alleen maar een wijzigingsbesluit is, zijn alleen de gehalten, de keurtekens en diverse administratieve voorschriften gewijzigd.

Deze wet van 9 november 1787 bleef in Nederland van kracht tot ze op 1 januari 1853 werd vervangen door de huidige waarborgwet van 18 september 1852, waarin overigens nog de meeste elementen van de franse wet van 1797 terug te vinden zijn.

C.B. van Dongen.

2 DE FRANSE VOORGESCHIEDENIS.

(M3, W4, W8, W10)

613

Eligius, Eloysius ofwel Eloy, leerling van Abbo van Limoges, wordt goudsmid aan het hof in Clichy van de koningen van Austrasië, Neustrië en Bourgondië, Clotarius II (613-628) en Dagobert I (628-639).

Door zijn wijsheid wordt Eloy de belangrijkste raadsman van Dagobert, terwijl hij ook als goudsmid actief blijft. Hij verrijkt de schatten van de koning en de abdijen met zijn kunstwerken. Eloy gebruikt zijn invloed om geldmiddelen te verkrijgen voor de stichting van kloosters. Hij wordt later gewijd tot bisschop van Noyon en Doornik (640), waar hij als zendeling actief is bij de bekering van de volken in Noord Gallië.

1211

Het privilege van Philippe II Auguste aan de 'euvriers et monnoyeurs du serment de France' van 11 augustus 1211 belast de 'Maîtres Généraux des Monnoyes' met het toezicht op de munten en de goud- en zilvermeden. Er is onder andere bepaald:

Art. 45. 'Item, que lesdictz généraleaux maîtres aillent souvent visiter les monnoies, changeurs, marchands, euvriers et autres officiers réparans aux monnoies, et se ils trouvent aucuns qui ne fasse son office bien reument, ou qui fasse outre le titre ou ordonnance des monnoies, qu'ilz le punissent sans faveur ni déport.'

Art 134. 'Item, par toutes les bonnes villes où ils passeront, ilz enquerront l'état des changeurs orfèvres, euvriers, tabletiers, afineurs, courrattiers et spauront si les ordonnances sont bien gardées.'

Ook ontvangen de 'euvriers et monnoyeurs' het privilege dat zij alleen maar berecht mochten worden door de Generaal Meesters, met uitzondering van gevallen van moord, brandstichting en verkrachting.

1260

Er worden verdere statuten voor het Parijse gilde uitgevaardigd.

1272

De ordonnantie uitgevaardigd door Philippe (II le Hardi (de Stoute) zegt: 'Nus orfebures ne peut oeuvrer a Paris d'argent qu'il ne soit aussi bons comme estrelin ou mieudres.' Er is dus een minimum gehalte bepaald, maar er is in dat stuk nog geen sprake van keur of meestertekens.

De eerste 'Maison Commune' gildetekens te Parijs zijn vermoedelijk toch in ongeveer dit jaar in gebruik genomen.

1275

Volgens de ordonnantie van Philippe III le Hardi moeten meestertekens op grote zilveren werken worden afgeslagen: 'un seing particulier a leurs ouvrages, afin d'estre a portée de reconnoistre plus aisément les auteurs des fraudes.' Elke meester moet 'suum signum proprium' hebben. In deze periode is ook vermoedelijk het Parijse stadsteken, de 'fleur de lys', voor het eerst gebruikt.

1313

Philippe IV, le Bel (de Schone) stelt in zijn edict van 1313, dat op elk stuk zilver een meesterteken moet worden geslagen, en dat elke stad haar eigen teken moet hebben:

'Voulons et ordonnons qu'en chaque ville où il y aura orfèvre, ait un seign propre a seigner les ouvrages qui y seront faits, et sera gardé par deux prud-hommes établis et esleus a ce faire; et que un seign ne ressemble a l'autre, et qui sera trouvé faisant de contraire, il perdra l'argent, et sera puni de corps et d'avoir'.

Hoewel de Franse edicten geen rechtskracht in de Nederlanden hadden, mogelijk met uitzondering van Vlaanderen, zullen ze toch een belangrijke invloed hebben gehad.

1341

In edicten van 25 april 1341 en 17 februari 1349 is bepaald dat een belasting genaamd 'droict de seigneurage' moet worden betaald voor gouden, zilveren, vergulde en geëmailleerde werken.

1355

Statuut van Koning Jean:

Art. 37. 'Qu'il sera nommé chaque année cinq a six prud'hommes par les prud'hommes sortans, lesquels s'ilz trouvent homme du mestier fabriquant du mauvais or ou argent, le traduiront, en cas de recidive, devant le prevost de Paris, qui pourra prononcer le bannissement.'

In Montpellier wordt het gebruik van stadskeurtekens en meestertekens voorgeschreven, met verbod om beneden legaal gehalte te werken.

1358

De drie 'Maîtres Généraux des Monnoyes' worden samengevoegd tot één enkel college, het 'Cour des Monnoyes'.

1367

Het edict van Charles V op verzoek van de goudsmiden te Puy-en-Vélay, van 2 mei, staat de benoeming toe van twee 'gardes' die de werken van hun collega's zullen visiteren, ze mogen verbreken worden wanneer ze niet aan het gehalte voldoen.

1378

Charles V bepaalt dat zilver een gehalte moet hebben van 11 penning 12 grein, ter remedie van 2 grein op grote, en 5 grein op kleine werken: De 'titre de Paris'.

1384

Het edict van Charles VI stelt dat ook geldwisselaars mogen worden gevisiteerd door de 'gardiens' van de goudsmidsgilden; 'qu'ilz devoient rapporter les pieches et leur avis aux généraulx maistres des monnoies, qui jugeront.'

1427

In Montpellier wordt het gebruik van jaarlijks wisselende keurmeesterstekens voorgeschreven, aanvankelijk genoemd de 'poinçons de contremarque', tegenwoordig jaarletters genoemd. Deze niet te verwarren met de poingons de contremarque van de 18e en 19e eeuw, die een geheel andere functie hadden.

1460

Vanaf 1460 worden in Parijs jaarletters gebruikt.

1506

Louis XII ordonnantie van 22 november zegt:

Art. 11: 'Qu'il y ait un contre-poinson ès mains des maistres et gardes du mestier d'orfèvrerie, dont ils marqueront les ouvrages desdits orfèvres, après qu'ils auront fait essai, et qu'ils auront esté poingonné de l'orfèvre particulier.'

Art 12: 'Que les poinsons des maistres soient enregistrés en la chambre des monnoies, et empreints a la table de cuivre de cette chambre.'

1516

In 1516 verleent François I het 'Cour des Monnoies' de nieuwe titel 'Conseillers Généreaux Maistres des Monnoies'. In tegenstelling tot het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt in de Zeven Provinciën, dat feitelijk alleen maar een adviserende functie had, is dit college steeds machtiger geworden.

1543

François I, declaratie van 21 september, art. 18: 'Les orfèvres seront tenus signer et marquer de leur poinson et de leur contre-poinson, baillé aux jurés-gardes, tous leurs ouvrages d'argent, avant qu'iceulx exposer en vente.'

1554

In maart wordt het 'titre de Paris' door Henri II herbevestigd op 22 karaat voor goud, ter remedie van 1/4 karaat, en dat voor zilver op 11 deniers 12 grains ter remedie van 2 grein.

Art. 4: 'Les orfèvres, y-est-il dit, porteront leurs poinsons en notre cour de monnoies pour estre frappés en la table de cuivre estant en ladite cour, ainsi les orfèvres de Paris Font toujours fait.'

In de na 1554 toegevoegde grensprovincies als Lotharingen, Elzas, Franche-Comté, Artois, Lille, Frans Vlaanderen en Frans Henegouwen blijven echter lagere gehalten bestaan.

1574

Op 26 juli volgt het edict van Henri III, met een verbeterde regeling van de belasting bp gouden en zilveren werken die nu 'droit de remède' genoemd wordt. Daarvoor werd over 'droit de seigneurage' gesproken.

1579

Benoeming van de 'Controleurs Généreaux' die het 'droit de remède' moeten ontvangen:

'faire ia recette des droicts qui lui appartiendroient a l'avenir a cause desdites remèdes'.

1631

Louis XIII bepaalt het 'droit de remède' op '3 sous par once d'or'.

1645

Het edict van 19 maart 1645 zegt onder andere:

'La Cour des Monnoies établie de toute anciennité, et seule dans la royaume, connott des appellations des chambres des monnoies du royaume et autres en dépendant; elle a jurisdiction de toutes les contestations pour

raison du commerce de l'or et de l'argent, et matières d'icelui; elle députe annuellement des officiers d'icelle pour se transporter dans les provinces du royaume. Sa juridiction est souveraine a la connaissance des métaux. Les privilèges des officiers de la Cour des monnoies sont les mesmes que ceux attribués aux parlemens, cours des aides et autres souveraines.'

1 672

Een wet van Lodewijk XIV stelt het 'charge' teken in voor het 'droit de marqué et de controle'. Vanaf 1673 is de belastingontvangst uit de munthuizen, de sleischat, en het 'droit de marqué et de controle' op gouden en zilveren werken geconcentreerd bij de 'Ferme Générale des Monnoies', waaruit de 'Fermier Général', de belastingpachter generaal, zijn inkomsten trekt: 'faire la recette des droicts qui lui appartiendroient a l'avenir a cause desdites remèdes'. De Koning bepaalt bij herhaling dat het fleur de lys keurstempel en een letter gebruikt moet worden. In een arrêt du conseil wordt bepaald dat de belastingpachter commiezen mag plaatsen in de munthuizen en de keurkamers voor de inning van rechten.

Het in Frankrijk geldende systeem van het verpachten van diverse indirecte belastingen aan de meestbiedende, werkte corruptie in de hand. Het was een van de oorzaken van de franse revolutie.

1673

Op 22 juli wordt het 'poinçon de décharge' ingesteld, als bewijs voor de betaling van de belasting. Meestertekens moeten voortaan ook op extra koperen platen worden afgeslagen, die bij de griffie van het 'Cour des Monnoies' te Parijs en de munt te Lyon zullen worden gedeponeerd. In Parijs was dit overigens al sinds 1506 voorgeschreven. Vervalsing van keurtekens zal voortaan worden bestraft met een boete van 3000 livres, 'amende honorable', en vijf jaar galeïstraf. Bij recidive wordt levenslange galeïstraf opgelegd.

Alvorens afgewerkt te worden, moeten gouden en zilveren werken eerst in het 'Maison Commune' gekeurd en gestempeld worden met het stadsteken en de jaarletter. Daarna worden ze gebracht naar de agent van de belastingpachter, die er het 'charge' teken op slaat als aanduiding dat er belasting verschuldigd is. Na afwerking worden de voorwerpen weer naar de agent gebracht, om na betaling van het waarborgrecht als bewijs ervan voorzien te worden van het 'décharge' teken.

1681

Het bovengenoemde voorschrift schijnt niet voldoende te zijn geweest: In de declaratie van 22 juli 1681 is gesteld: 'Défendons aux jurés et gardes d'appliquer leur poinçon sur aucun ouvrage, qu'en présence du fermier de nos droits, a peine de tous dépens et dommages-intérêts.' Voortaan mogen keurtekens slechts afgeslagen worden in tegenwoordigheid van de belastingpachter of diens agent.

Louis XIV bepaalt dat ook kooplieden tegen ontduiking van rechten gevisiteerd moeten worden.

1696

In een edict wordt het ambt van 'controleur de la marqué' ingesteld.

1707

De ambten van 'controleur et essayeur de la marqué' worden ingesteld.

1721

De déclaration du roy van 23 november zegt in art 7: 'Tous les ouvrages d'or seront marqués du poinçon de maitre qui les aura fabriqués, et essayés et contre-marqués par les jurés et gardes aux bureaux des maisons communes des orfèvres, ainsi qu'il se pratique pour les ouvrages d'argent.'

Vanaf 1721 moet goud dus op dezelfde wijze als zilver behandeld worden.

1723

In mei wordt het 'droit de marqué' verhoogd tot '6 livres 6 sous par once d'or' en tot '10 sous 6 deniers par once d'argent'

1749

In de 'Déclaration du roy' van 26 januari 1749 is onder meer bepaald dat er niet alleen waarborgrecht betaald moet worden voor nieuwe werken, maar ook voor andere in de handel teruggekeerde werken, tenzij ze voorzien zijn van nog geldige belastingtekens. Instelling van de registers van inkoop, verkoop en herstelling.

Als merkwaardigheid moet vermeld worden dat artikel 15 van dit besluit, inzake het bijhouden van een register van werken in herstelling, in Nederland van kracht is verklaard en gebleven tot 1853.

1 779

Hervormingen door minister Necker. Een gecentraliseerde nieuwe 'régie générale du droit de la marqué' wordt ingesteld, met Henri Clavel als 'régisseur'.

1786

Henri Clavel wordt opgevolgd door Jean Francois Kalandrin.

1789

Instelling van de 'assemblée nationale'. Begin van de franse revolutie. Bestorming van de Bastille.

1 791

Afkondiging van de grondwet. Afschaffing van en verbod op beroepsgilden. Afschaffing van het gehate systeem van belastingpacht. Instelling van het 'patenten' systeem van beroepsvergunningen tegen betaling van jaarlijkse belasting. Het resultaat is een chaos in het edelsmidsambacht. De keurmeesters hebben geen formele rechten meer, omdat de gilde organisatie niet meer bestaat.

Men tracht met decreten van 31 maart en 3 april het toezicht der edelsmeden te herstellen. Beroepsgenoten mogen associaties vormen volgens de decreten van 14 en 17 juni. Kalandrin wordt verzocht op te treden als 'Directeur de la marquée de la ci-devant régie générale'. Nadat echter blijkt dat de inkomsten blijven dalen, verdwijnt hij spoorloos. (1, 2, 3)

1792

Louis Michel Colas, een gewezen keurmeester generaal, wordt benoemd tot opvolger van Kalandrin.

Lodewijk XVI wordt op 21 september afgezet.

1793

Instelling van het revolutionaire tribunaal en het beruchte 'Comité du Salut Public'. Tijdens de oorlog in de Oostenrijkse Nederlanden, worden de fransen verslagen bij Neerwinden en moeten zich terugtrekken.

De nieuwe 'association des orfèvres' begint met een onderlinge keuring van goud en zilver, hiertoe wordt een aantal keurstempels gemaakt. In september volgt de 'loi des suspects' en de 'terreur'. De afgezette koning wordt onthoofd.

1794

De beroemde horlogemakers van het juragebied bij Besancon met hun belangrijke export, brengen het Comité du Salut Public op 1 juni tot een besluit keurtekens in te stellen voor de 'horlogerie de Besancon', met vrijdom van waarborgrecht. Hiertoe worden twee keurtekens ingesteld (4). Dit besluit zit ingeklemd tussen andere 'arrêtés' met verwijzingen naar het beruchte tribunaal van Fouquier Tinville, waar het bloed afdruipt: Tientallen arrestatiebevelen, en een subsidie aan 'Maitre Sanson' de beul, ook wel genoemd 'Monsieur de Paris', om de guillotine op te knappen. Dit besluit wordt herbevestigd in de wet van 7 Messidor 3e jaar (25-6-1795) (7).

Op 28 augustus worden de strafbepalingen op ontduiking van de waarborgbelasting en het visitatierecht afgeschaft. Het gevolg is dat deze belasting vrijwel niets meer opbrengt. (5)

Bezetting van de Oostenrijkse Nederlanden. Generaal Pichegru verovert 's Hertogenbosch en Nijmegen in oktober. Instelling van de revolutionaire kalender. Het jaar van ongeveer 365-1/4 dagen is daarvoor echter niet erg geschikt. Het is een jaar van 12 maanden elk van 30 dagen, elke maand is verdeeld in 3 decaden van 10 dagen. De resterende 5 of 6 dagen, de 'jours complémentaires', zijn maandloze feestdagen. Nieuwjaarsdag ofwel 1 Vendémiaire wordt vooraf steeds nauwkeurig berekend om samen te vallen met de herfstequinox, meestal 21 september, welke dag ook die van de uitroeping van de republiek is. Het gevolg is wel dat de schrikkeljaren niet samenvallen met die van onze gregoriaanse kalender. 1 Vendémiaire van het jaar 1 is dus achteraf op 21 september 1792 gesteld. Men gaat zelfs zover het etmaal te verdelen in 10 'heures' die weer onderverdeeld zijn in 'deciheures' en 'milliheures'. Deze nieuwe uren worden echter al snel afgeschaft omdat niemand er aan kan wennen. Er bestaan nog enkele uurwerken uit die tijd met dubbele wijzerplaten: een met de gebruikelijke indeling in 12 uren, de ander met de decimale aanwijzing.

1795

In een rapport van 3 Nivôse 3e jaar wordt aangedrongen op een nieuwe waarborgorganisatie. Op 2 april wordt de eerste wet op het decimale metrieke stelsel gepubliceerd. (6) De lage landen zijn nu geheel door de fransen bezet. De Oostenrijkse Nederlanden, het Prinsbisdom Luik, het tegenwoordige Zeeuws Vlaanderen en Zuid Limburg worden op 31 augustus in negen departementen verdeeld en op 1 oktober formeel bij Frankrijk geannexeerd. Een wet van 11 oktober regelt de kleinere details. (8, 9, 10)

1796

In een rapport van 6 oktober wordt opnieuw geadviseerd, een nationale waarborg in te stellen. Louis Michel Colas krijgt de opdracht een en ander voor te bereiden. Op 17 maart komt Colas met zijn voorstel voor de organisatie. De bijlagen bevatten het volgende:

Frankrijk te verdelen in acht 'Directions', en wel die van Parijs, Rennes, Poitiers, Bordeaux, Nancy, Dyon, Lyon en Montpellier met resp. 10, 6, 6, 5, 8, 5, 4 en 7 waarborgkantoren.

Deze lijst bevat ook een schatting van het aantal werkmeesters per 'direction' en per kantoor; totaal 3610 waarvan 1000 in Parijs. De inmiddels geannexeerde Oostenrijkse Nederlanden zijn nog niet in dit voorstel

betrokken. Bovenaan de lijst staat in een ander handschrift de opmerking: 'Cette partie de finance et de commerce est assez considérable pour être composée de trois administrateurs pour être délibérée.'

De tweede bijlage bevat een nacaalculatie van de 'droit de marqué' inkomsten van het district Parijs over de jaren 1780 t/m 1785, kennelijk om aan te tonen dat het waarborgrecht een belangrijke bron van inkomsten voor de staat kan zijn. Ze verlopen in dalende lijn van 854.987 tot 175.880 livres per jaar. (12)

Het Directoire besluit op 21 Brumaire 5e jaar (11-11-1796), de voorgestelde keurtekens in te voeren, voorlopig met handhaving van de bestaande reglementen. Afgezien van de 'marque de la ci-devant régie générale' onder Colas in Parijs, bestaat er echter geen organisatie meer die dit kan uitvoeren. De voorgestelde tekens zijn slechts incidenteel in Parijs gebruikt. In Frankrijk worden ze de 'poingons de l'an 5' genoemd. (11)

Op 11 november is ook besloten dat meestertekens per octrooi zullen worden verleend op grond van 'certificats de moralité'. Voor deze octrooien ofwel patenten moet jaarlijks belasting worden betaald. Goudgehalten van 922, 834 en 755 duizendsten worden voorgesteld.

1797

Op 16 mei komen er weer andere goudgehalten van 920, 830 en 750 ter sprake, pas in oktober worden ze definitief op 920, 840 en 750 duizendsten vastgesteld.

Op '19 Brumaire de l'an VI de la République française, une et indivisible', d.w.z. 9 november 1797 wordt de nieuwe waarborgwet uitgevaardigd. (13)

TEKENS VAN HET JAAR 5 (1796)

Twee gehaltetekens van het jaar 5. De in dat jaar vastgestelde tekens zijn identiek aan die van 19 Brumaire jaar 6, met uitzondering van de hier getoonde grote gehaltetekens voor zilver. Behalve de anders geplaatste cijfers 1 en 2, hebben deze tekens ook een hoofdletter A voor Argent. (= zilver) Op de ronde verificatieplaten staan ook de latere tekens van 1797 zonder een A.

In 1812 zijn verificatieplaten met de tekens van de jaren 5 en 6 aan de waarborgkantoren in ons land verzonden. De tekens van het jaar 5 zijn slechts incidenteel in Parijs gebruikt. In enkele andere franse steden heeft men in het jaar 5 geheel andersoortige intermediaire tekens geslagen.

3 DE NEDERLANDSE VOORGESCHIEDENIS.

1793

Valenciennes en Rijsef worden door de geallieerden belegerd. De franse legers slaan de aanvallers terug en trekken de Oostenrijkse Nederlanden binnen. In Luik bestond de traditie de symbolen van elk regime aan te nemen: In die stad vervaardigde haantjesmerken worden enige tijd als keurtekens gebruikt. Tenslotte worden de fransen bij Neerwinden verslagen, zij moeten zich terugtrekken.

1794

Jourdan verslaat de geallieerden bij Fleurus en verovert de Oostenrijkse Nederlanden. Pichegru trekt noordwaards en bezet 's Hertogenbosch en Nijmegen in oktober.

1795

In januari trekt Pichegru de bevroren rivieren over, en bezet de Zeven Provinciën. Uitroeping van de Bataafse Republiek gevolgd door het verdrag van Den Haag. Zeeuws Vlaanderen, de barrièresteden en Maastricht worden aan Frankrijk afgestaan.

Om de franse oorlogsschatting te kunnen betalen, wordt een inleveringsplicht afgekondigd voor goud en zilver, met uitzondering van zekere hoeveelheden horloges, juwelen en tafelzilver. De voorraden van werkmeesters en kashouders zijn vrijgesteld. Er is een mogelijkheid tot *afkoop* voor hetgeen men wil behouden. Het is geen confiscatie zonder meer, maar een verplichte staatslening; de tegenwaarde wordt netjes uitgekeerd in obligaties, die korte tijd daarna helaas vrijwel niets meer waard zijn. Afgekocht en vrijgesteld zilver en goud wordt als bewijs van betaling of vrijstelling in Holland en Zeeland getekend met de jaarletter van de stad waar het is afgekocht. Zo kan het voorkomen dat een werk met amsterdams keur van 1780 ook de haagse jaarletter Y van 1795 draagt.

In Utrecht, een patriottenbolwerk, wordt hiervoor echter een speciaal stempel gemaakt, dat de vrijheidsspeer met de vrijheidshoed voorstelt. Het wordt ook op de vrijgestelde handelsvoorraad afgeslagen. Goes dat geen eigen gilde heeft, gebruikt de middelburgse jaarletter U met een gans er op als onderscheid. In de andere provincies moet er ook ingeleverd worden, maar vrijgestelde voorwerpen worden niet gestempeld. Om de inleveringsplicht te ontgaan laten veel mensen hun zilver tot lepels en vorken vermaken, totdat het verboden wordt.

In de 16e t/m 18e eeuw is er bij oorlogsgevaar en ernstig geldtekort van de overheid al vaker een inleveringsplicht geweest, bij wijze van gedwongen lening of vermogensheffing ineens. Veel later, in 1940-1945, wordt het nog eens herhaald door het Rijksbureau voor Nonferrometalen.

1796

Instelling van de nationale vergadering en het kiesrecht in de Bataafse Republiek.

1798

Opheffing van de gilden. Om een chaos te vermijden als er in Frankrijk geweest was, mogen de gilden voorlopig nog blijven bestaan als zogenaamde 'gesupprimeerde' of 'vernietigde' gilden. De exclusiviteit en de kostbare toelatingseisen worden echter afgeschaft.

De enclaves Meghen, Ravenstein, Boxmeer en Gemert die oorspronkelijk bij het Duitse Bergh behoorden, worden aan de Bataafse Republiek toegewezen in ruil voor drie miljoen gulden oorlogssubsidie aan Frankrijk. Plaatsen als Culemborg en Buren hadden hun aparte status al verloren.

1800

Het 'Reglement of ordonnantie waarnaar de goud- en zilversmeden binnen de Bataafsche Republiek mitsgaders zoodanige winkeliers of andere personen, die in gemaakt goud- of zilverwerk negotie doen of handeldrijven, zich zullen hebben te gedragen.', wordt op 21 juli gepubliceerd. Gehaltes zijn vastgesteld, en een uniforme wijze van stempelen met de bestaande gildetekens is voorgeschreven. Voor kleine voorwerpen van grote keur is de 'batavierenkop' ingesteld. Als 'recenseteken' moet de gekroonde Duitse 'A' worden gebruikt. Een niet nader gedefinieerde 'staande leeuw' is genoemd voor grootwerk.

Omdat een en ander aan de nog bestaande 'vernietigde gilden' wordt overgelaten, komt er vrijwel niets van terecht. Men gaat gewoon door met de traditionele wijze van stempelen. De 'batavierenkop' en de 'Duitse A' schijnen slechts incidenteel gebruikt te zijn. Men houdt zich evenmin aan de vastgestelde gehalten en stempelvoorschriften.

1806

De regering van de Bataafse Republiek wordt gedwongen Lodewijk Napoleon als Koning van Holland te aanvaarden. Op 23 juli wordt hij ingehuldigd. Generaal Daendels bezet Oostfriesland in november.

1807

Het Koninkrijk Holland wordt vergroot met Oostfriesland. Ook Zevenaar, Malburgen, Huissen, Wehl en Luiksgestel zijn toen bij het koninkrijk gevoegd. Vlissingen, Lommel en Eersel moeten echter aan Frankrijk worden afgestaan.

Op 11 maart verschijnt de 'Publicatie van den Koning van Holland houdende eene wet op het verwerken, invoeren en verkoopen van gouden en zilveren werken, mitsgaders den ophef der belasting op denzelve.' Het is een sterk vereenvoudigde versie van de franse waarborgwet van 19 Brumaire 6e jaar, waarin met de gevoeligheden van de 'gesupprimeerde gilden' rekening is gehouden. De stadstekens mogen in gewijzigde vorm blijven bestaan. Zoals vroeger, worden plaatselijke edelsmeden om toerbeurt tot keurmeester benoemd. In tegenstelling tot de ordonnantie van 1800, resulteert deze wet wel in een radicale wijziging van de keurtekens. In ons land wordt nu voor het eerst waarborgbelasting geheven.

Wat betreft de belastingheffing en de gratis 'recense' stempeling van werken met de gekroonde 'O', wordt het franse systeem gevolgd. Na het verstrijken van de gestelde recensetermijn moet er belasting worden betaald voor in de handel terugkerende werken. Als teken van betaling wordt de gekroonde 'B' afgeslagen.

Voor de gratis herstempeling van de in de handel en bij particulieren aanwezige werken met de gekroonde 'O*' wekt nogal wat angst en onbegrip. Dit doet denken aan de verplichte inlevering van 1795. Vooral in Utrecht wordt de keurkamer bestormd door allerlei mensen, meest particulieren, die hun zilver met de 'O' willen laten stempelen. De keurmeesters moeten extra stempels laten maken, en knechts inhuren om aan de vraag te kunnen voldoen. Zelfs winkeliers krijgen deze stempels uitgereikt. In 1814 verklaart de Inspecteur van het Muntwezen in zijn 'secrete circulaire' van 22 februari (155) dat het bijna niet mogelijk is om de echte van de valse tekens te onderscheiden.

De door het Koninkrijk bij toerbeurt aangestelde keurmeesters zijn plaatselijke zilversmeden die één of twee dagen per week als parttime keurmeester werken. Voor deze tijd was dit een realistischer oplossing, dan het door de franse wet gestelde beroepsverbod.

1808

De corporatiewet van minister Gogel maakt een definitief eind aan het bestaan van de gesupprimeerde gilden. Veel gildearchieven en oude insculpatieplaten werden ingeleverd en vernietigd. Deze vernietiging was niet rechtstreeks voorgeschreven, maar ze werden van nul en gener waarde geacht.

1809

Engelse invasie van de zeeuwse eilanden op 29 juli. Napoleon ergert zich uitermate over de naar zijn mening veel te zwakke tegenmaatregelen van zijn broer Lodewijk. Op 13 december wordt Walcheren heroverd door generaal Bessières, tot frans grondgebied verklaard, en toegevoegd aan het departement 'Escaut' met hoofdstad Gent. (93) Het is dus mogelijk dat de walcherse zilversmeden in 1810 en 1811 hun werk in waarborgkantoor Gent moesten laten keuren. De edelsmeden van Zeeuws Vlaanderen ressorteerden trouwens al vanaf 1798 onder keurkamer Gent.

1810

Op 3 januari wordt de annexatie van Walcheren bij Frankrijk in het departement Escaut geformaliseerd, op 1 februari volgen meer gedetailleerde bepalingen. (93) Lodewijk Napoleon doet op 16 maart afstand van geheel Zeeland, Noordbrabant en het Gelderse gebied ten zuiden van de Waal; het Rijk van Nijmegen, het Land van Maas en Waal en de Bommelerwaard, inclusief Nijmegen en Zaltbommel. De strook land aan de oostkant van Noordbrabant, de tegenwoordige noordpunt van Zuid Limburg behoort al sinds 1800 tot het franse departement Roer met hoofdstad Aken ofwel 'Aix-la-Chapelle'.

Op 24 april verschijnt een decreet met de instelling van het nieuwe departement Bouches-du-Rhin dat zal bestaan uit oostelijk Noordbrabant tot aan de Donge, het Rijk van Nijmegen, het Land van Maas en Waal en de Bommelerwaard. 's Hertogenbosch ofwel Bois-le-Duc wordt de hoofdstad. Westelijk Noordbrabant en de rest van Zeeland worden gevoegd bij het departement Deux-Nèthes met hoofdstad Antwerpen. (96) Op 15 Mei wordt Zeeland minus Zeeuws Vlaanderen echter tot het nieuwe departement Bouches-de-l'Escaut verklaard, met hoofdstad 'Middelbourg'. (98) Op 5 juni volgt een verder uitgewerkt besluit met de instelling van de arrondissementen 'Goës', 'Middelbourg' en 'Ziericze'. (99)

Lodewijk Napoleon abdiceert als Koning van Holland op 1 juli. Bij decreet van 9 juli wordt der rest van het land geannexeerd, inclusief Oostfriesland. Op 13 september wordt het in zeven departementen verdeeld. (100) In het zuiden zou het arrondissement Breda bij Bouches-du-Rhin worden gevoegd. Dit besluit is echter nooit uitgevoerd; de arrondissementen Breda en Bergen op Zoom zijn tot 1814 bij Deux-Nèthes gebleven.

In het noorden zijn de hieronder genoemde departementen ingesteld: (103)

Zuiderzée met hoofdstad Amsterdam.

Bouches-de-la Meuse met hoofdstad 'La-Haye'.

Issel-Supérieur met hoofdstad Arnhem.

Bouches-de-l'Issel met hoofdstad Zwolle.

Ems-Occidental met hoofdstad 'Groningue'.

Frise met hoofdstad Leeuwarden.

Ems-Oriental met hoofdstad Aurich.

Charles François Lebrun, 'Prince de l'Empire, Duc de Plaisance', wordt benoemd tot gouverneur van de departementen boven de Waal, waarlangs de douanegrens voorlopig nog blijft bestaan.

De Indische Eilanden, Westindië en Kaap de Goede Hoop zijn door de engelsen bezet. De driekleur wappert alleen nog maar op twee eenzame buitenposten, Dejima in Japan en het slavenhalersfort St. George d'Elmina aan de afrikaanse Goudkust.

1811

Reis van Keizer Napoleon door het geannexeerde Holland. Ter ere van hem worden de Boompjes in Rotterdam omgedoopt tot 'Quai Napoléon'.

4 DE KOMST VAN DE FRANSE WAARBORGWET IN 1797.

1 797

Op 9 november 1797 wordt de nieuwe waarborgwet uitgevaardigd, volgens de nieuwe kalender gedateerd op '19 Brumaire an 6 de la République Francaise, une et indivisible'. (1 3)

Als gevolg van het pas ingevoerde decimale metrieke stelsel zijn de gehalten in duizendsten uitgedrukt, al blijft het nog een jaar toegestaan de oude eenheden van gehalte (carats, deniers, grains) en de oude trooise gewichten (livre, mare, once, gros, grain) tussen haakjes achter de nieuwe eenheden te schrijven.

Op 7 december ondertekent het Muntbestuur een resolutie waarin het contour van alle meestertekens dwingend is voorgeschreven. Dit besluit wordt echter pas in januari/februari gedrukt en verspreid. (15)

1 798

Omdat het moeilijk blijkt voldoende essayeurs aan te stellen, wat een gevolg is van het verbod op uitoefening van het edelsmidsberoep en de verwachte lage essai en toetslooninkomsten, wordt op 2 april besloten een minimum-salaris van 600 francs per jaar toe te kennen. Er wordt herhaald dat kandidaat essayeurs bij het muntbestuur te Parijs een bekwaamheidsproef moeten afleggen. (16) Voor het geval dat een kantoor nog geen essayeur in dienst heeft, is het de controleur toegestaan strijkproeven op de toetssteen te doen, maar kupelproeven moeten worden uitbesteed aan de essayeur van het naastbijzijnde waarborgkantoor.

In april/mei komt het organisatievoorstel van Colas op tafel. Het heeft een sterke overeenkomst met Necker's régie van 1779. Het wordt echter totaal gewijzigd. Er komen geen 'directions', maar het muntbestuur zal rechtstreeks toezicht houden op de waarborgkantoren. Het bijbehorende rapport van de Minister van Financiën aan het Directoire van Floréal jaar 6 (april/mei 1798), meldt dat nog maar negenendertig departementen hun wensen over de te vestigen waarborgkantoren hebben kenbaar gemaakt, hoewel dit op 22 december 1787 aan alle 98 departementen was gevraagd. (12) In de bijgevoegde lijst zijn 127 waarborgkantoren voorgesteld. Deze kantoren worden ingesteld bij besluit van 3 juni, inclusief de kantoren Maastricht en Roermond. (18, 19)

Het Directoire stelt de waarborgkantoren onder het comptabele toezicht van het Ministerie van Financiën, via de dienst der registratie, de techniek staat onder toezicht van het muntbestuur, de 'Administration des Monnoies'.

Wegens de opgelopen vertraging verschijnt op 5 mei een besluit waarin uitstel wordt verleend aan de wettelijke termijn van zes maanden voor de 'recense' stempeling van de in de handel voorradige werken. Deze termijn is nu gesteld op twee maanden na de geproclameerde opening van elk individueel kantoor. Als oorzaken zijn opgegeven dat de kantoren nog niet open zijn en de keurstempels nog niet in voldoende aantal beschikbaar. (17)

Als nadere uitleg van de wet, verschijnt op 19 juni een besluit waarin gesteld is dat alleen maar dicht met stenen bezette of geheel geëmailleerde, dus absoluut onstempelbare juwelierswerken, vrijgesteld zijn van belasting en stempeling. (21) Dit besluit wordt later weer ingetrokken onder bepaling dat onstempelbare werken van een met zegel aangehecht certificaat zullen worden voorzien.

Waarborgkantoor Parijs wordt op 19 juni open verklaard, kantoor Versailles volgt op 22 september. (20, 22)

Op 4 oktober verschijnt een proclamatie, waarmee 33 waarborgkantoren in 21 departementen geopend zijn verklaard, waaronder ook de kantoren Maastricht en Roermond. (24, 25)

Er zijn nog veel problemen: Begin oktober wordt voorgesteld de salarissen van de waarborgambtenaren te laten voorschieten door de 'Regie d'Enrégistrement'. Het wordt bekrachtigd op 4 oktober. (26, 27)

Vanaf 3 november 1798 tot 6 april 1799 volgt een reeks proclamaties waarmee 93 waarborgkantoren worden open verklaard. De werkelijkheid komt er meestal geruime tijd achteraan. (28, 29, 32, 34, 35, 36, 37, 39, 42)

Daartussendoor en daarna verschijnen allerlei wijzigingsbesluiten waarmee kantoren gesloten of verplaatst worden, hun districten gewijzigd, of de inwerkingtreding is uitgesteld. (31, 38, 43, 45, 48, 57, 63, 64, 66)

In veel proclamaties wordt alleen nog maar over de recense stempeling gesproken, de gehalte en kantoorstempels zijn blijkbaar nog niet beschikbaar.

Inmiddels was een lacune in de wet van 19 Brumaire ontdekt: Er was niets gezegd over de herstempeling van de in de handel voorradige werken in de grensprovincies en in de geannexeerde gebieden, waar tot nog toe nooit het 'droit de Marqué' geheven was, en waar de werken vaak van lager gehalte waren. Vooral als gevolg van protesten uit die gebieden tegen verbreking of betaling van rechten achteraf, wordt op 17 december besloten dat in die gebieden het ET teken voor de vreemde werken gratis als erkenningsteken zal worden afgeslagen op de in de handel voorradige werken. (33) Door het gebruiken van het ET teken wordt ook een ander probleem ontgaan: Een recense teken betekent namelijk de 'erkenning' van oude vervallen tekens, zowel wat betreft het gehalte als de betaling van de rechten. Een ET teken geeft wel de betaling of vrijstelling van waarborgbelasting aan, maar biedt geen enkele waarborg op het gehalte.

1799

Op 15 februari verschijnt een besluit waarin 47 waarborgkantoren worden aangewezen, voor het heffen van rechten op ingevoerd edelmetaal, en het gebruik van het ET teken. De kantoren Maastricht en Roermond zijn hierbij ook genoemd. (40)

Een wet van 22 maart bepaalt dat de gehalten, de keurtekens en de vrijdom van waarborgrecht van de 'Horlogerie de Besangon' en de 'Horlogerie de Mont-Terrible' gehandhaafd blijven, het is dus een herbevestiging van het besluit van het Comité du Salut Public van 1 juni 1794. (4, 7, 41) Op 25 september wordt het voorgaande nader

geregeld, en aan de wet van 19 Brumaire gekoppeld. In afwijking van de wet blijven de gehalten voor horlogekasten 760 voor goud en 854 voor zilver. (49) De essayeur van kantoor Besancon mag het 'passer' teken met de letters FS, en de controleur het 'zandloper' teken met de letters FNB blijven gebruiken. Kantoor Montbéliard van het departement Mont-Terrible moet echter overgaan op de gehalten en de tekens van de brumairewet, maar de belastingvrijdom voor horlogekasten blijft daar ook gehandhaafd. Laatstgenoemd waarborgkantoor was op 26 april verplaatst van Porrentruy naar Montbéliard. (43) Het is nu ook duidelijk waarom de Besancon tekens niet staan op de keurteken verificatieplaatjes van 1798, maar wel op die van 1809.

Op 25 mei 1799 worden diverse indirecte belastingen, ook het waarborgrecht, verhoogd met 10%, om de franse oorlogsinspanning beter te financieren. (44) In Nederland is deze 10% toeslag tot 1853 van kracht gebleven.

Een besluit van 4 juni haalt een oude koninklijke ordonnantie van 26 januari 1749 weer van stal. Hierin was bepaald dat werkmeesters, kashouders en kramers ook gewaarmerkte registers moeten aanhouden van de werken die zij in bewaring hebben of ter reparatie aannemen. Overtredingen zijn strafbaar met een boete van 300 livres, een enorm bedrag voor die tijd. Dit was nodig omdat men in de brumairewet vergeten had bepalingen op te nemen voor registratie van werken in tijdelijke bewaring. (47) Het was merkwaardig te constateren dat genoemde bepaling in deze oude ordonnantie van 1749 in Nederland door de commissie Breukelman van 1849 nog als vigerend is aangemerkt. Deze bepalingen zijn in een wat gewijzigde vorm weer in de waarborgwet van 1852 opgenomen, en pas in 1987 afgeschaft, omdat een opkopersregister van de politie tegenwoordig voldoende wordt geacht.

Op 5 oktober en 29 november zijn waarborgkantoren ingesteld in de kort daarvoor geannexeerde Duitse gebieden; Trier, Koblenz, Mainz en Speyer. (50, 51)

1801

Instelling van waarborgkantoren in Aken en Keulen. (59) De noordpunt van Limburg en Sittard met omgeving behoren tot het district van kantoor Aken.

1803

Na de annexatie van Piemonte worden waarborgkantoren ingesteld in Turijn, Vercelli, Alessandria, Asti en Cuneo. (68)

1804

Op 18 mei benoemt Napoleon zichzelf tot keizer. Hij wordt echter pas op 2 december officieel gekroond door paus Pius VII. In feite kroont hij zichzelf door op het juiste moment zelf de kroon te grijpen en op te zetten.

Op 11 Prairial 12e jaar (31-5-1804) tekent Napoleon een decreet met bepaling dat er nieuwe keurtekens in gebruik genomen zullen worden. Dit decreet bestaat alleen maar in de vorm van een handgeschreven 'minuut' die op 31 mei door Napoleon voor accoord is getekend. Het is niet gedrukt, hoewel de woorden 'ne sera point imprimé' waarschijnlijk door hemzelf zijn doorgestreept. Het is overigens typerend dat Napoleon de woorden 'par la grace de Dieu et par les Constitutions de la République' hieruit heeft weggestreept. Keizer bij de gratie van de grondwet van de Republiek klinkt inderdaad wat dwaas en tegenstrijdig. (74)

Het veranderen van keurtekens was in Frankrijk niets bijzonders. Dat gebeurde in het verleden bij iedere wisseling van belastingpachters, dit ging dan ook steeds gepaard met een recensestempeling van in de handel voorradige werken. In de meeste literatuur is dit decreet gedateerd op 11 Prairial 11e jaar. Deze onjuiste datum is terug te voeren op een zetfout in een boek van Raibaud gedrukt in 1825, welke fout steeds weer in andere publicaties herhaald wordt, onder andere in Tardy. (W10, M24, M25) Op 11 Prairial 11e jaar was Napoleon trouwens nog geen keizer.

1806

In het in 1805 geannexeerde Ligurië worden waarborgkantoren ingesteld in Parma en Piacenza. (81)

In dept. Léman wordt waarborgkantoor Genève gedecreteerd. (84)

1807

Op 25 maart worden waarborgkantoren ingesteld in Genua, Chiavari en Savona. (85)

1809

In een rapport van 2 mei (90) meldt de Minister van Financiën dat de stempels met de nieuwe keurtekens uiterlijk 1 juli gereed zullen zijn, met de volgende opmerkingen:

Horlogemakers, messenmakers, zwaardvegers, geweer makers en anderen die ook edele metalen in hun producten verwerken, zullen zich beter aan de waarborgwet moeten houden, en zij zullen hun producten ook moeten laten keuren en stempelen zoals in de wet bepaald.

Onherroepelijke inbeslagname en verbeurdverklaring van gouden en zilveren werken in de handel als ze niet van de vereiste tekens zijn voorzien.

Verzoek om een rechtvaardiger vaststelling van de essaailonen, liever per gewicht dan per stuk.

Wegens de recente uitbreiding van het rijk, een nieuwe vaststelling van de waarborgkantoren die de ET stempels mogen gebruiken.

Het door de minister ingediende ontwerpbesluit tot indienststelling van de nieuwe stempels, wordt op 7 juli door Napoleon ondertekend. Dit betekent een nieuwe periode van recensestempeling. In hetzelfde besluit zijn 63 waarborgkantoren benoemd die de ET stempels mogen gebruiken. De kantoren Maastricht en Roermond zijn daarbij ook weer genoemd. (92)

Rond deze datum blijken de kantoren Livorno, Firenze en Siena ook nieuw ingesteld te zijn, omdat ze achteraan bovengenoemde lijst (92) zijn toegevoegd. Er is van deze kantoren geen stichtingsbesluit gevonden.

1810

Annexatie van Rome op 13 februari. Brabant en Zeeland volgen op 24 april, de rest van het Koninkrijk Holland op 9 juli. Op 13 december volgen de landen van Hamburg, Bremen, en Lauenburg. (94, 9 5, 9 6, 98, 99, 100, 10 3, 105, 106, 107)

Op 1 5 mei zendt het Muntbestuur een circulaire naar de waarborgkantoren met een nadere verklaring voor het gebruik van het 'pompon de vieux' bijltekens. Dit teken behoort alleen maar afgeslagen te worden op werken met nog geldige en in gebruik zijnde keurtekens die in de handel terugkeren, als aanduiding van de verificatie van deze merken. Het nakijken van werken en de afslag van het bijltekens zijn gratis. Alle in de handel terugkerende werken, met al of niet geldige tekens, moeten namelijk aan het waarborgkantoor ter inspectie worden aangeboden. Het is niet duidelijk gesteld, maar uit een en ander valt op te maken dat wanneer het oorspronkelijke door de maker afgegeven werkmeestersborderel is zoek geraakt, het bijltekens een zekere vrijstelling geeft van het hebben van dit certificaat. (97)

181 1

Instelling van waarborgkantoren in het ex-Koninkrijk Holland. In dit jaar worden ook waarborgkantoren gesticht in Rome, Spoleto, Perugia en Münster. (108, 109, 110, 111, 112, 113, 115, 116, 117)

Kantoor Ieper wordt naar Kortrijk verplaatst. (118)

1812

Op 16 januari worden de waarborgkantoren Hamburg, Lübeck, Bremen en Osnabrück ingesteld en tenslotte op 29 februari kantoor Sion in Wallis in Zwitserland. Het is echter nog steeds niet duidelijk of deze laatst ingestelde kantoren ooit effectief in werking zijn geweest. (121, 122)

1813

Opstand in Duitsland. Wellington verjaagt de fransen uit Spanje. Na de slag bij Leipzig op 16-19 oktober trekken de geallieerden in november Nederland en Zuid Frankrijk binnen. De franse ambtenaren, inclusief die van de waarborgkantoren, slaan op de vlucht. Een deel van de keurstempels wordt vernietigd of meegenomen.

1814

De geallieerden trekken België en Noord Frankrijk binnen en bereiken Parijs, waar op 31 maart de capitulatie door maarschalk Marmont wordt getekend. Napoleon vertrekt naar zijn verbanningsoord Elba.

1815

Op 1 maart landt Napoleon in Cannes, en arriveert de 20e in Parijs. Begin juni trekt hij noordwaards en verslaat de Pruisen bij Ligny. Bij Waterloo komen zijn aspiraties echter tot een definitief eind, hij wordt met een engels fregat naar St. Helena gebracht.

1817/1819

De franse koninklijke ordonnantie van 22 oktober 1817 stelt de keurtekens van 1809 buiten gebruik, en bepaalt nieuwe; de 'barbu' ofwel 'gebaarde mannenkop' tekens. Deze tekens worden op 16 augustus 1819 in gebruik genomen. Dit gaat weer gepaard met een recensestempeling van de in de handel voorradige werken.

In 1819 worden ook de zogenoemde 'bigorne' of aambeeldtekens in gebruik genomen. Dit zijn graveringen in de vorm van letters, arceringen of insecten op de aambeeldhoorns en hulpstukken, 'bigornes', waarop de werken gelegd worden om gestempeld te worden. Bij het afslaan van een keurteken verschijnt dan aan de achterkant van het werk een bigornetekens. Dit is bedoeld om vervalsingen te bemoeilijken. (225)

In waarborgkantoor Parijs was reeds vanaf 1812 met deze contratekens geëxperimenteerd.

1838

Op 10 mei worden weer nieuwe stempels in dienst gesteld, de minervakop-, zwijnskop naar links-, en krabtekens. Dit was de laatste algemene stempelwisseling in Frankrijk, afgezien van individuele stempelwijzigingen. (309)

1 973

Sinds 1973 zijn de franse grote kantoorstempels voorzien van decadeletters: Een A voor 1973 t/m 1982, een B voor 1983 t/m 1992 enz. Het eerste zilveragehalte is verlaagd tot het internationaal gangbare sterling gehalte van 925 d. De 19 Brumaire wet is in gewijzigde vorm nog steeds van kracht in Frankrijk.

5 DE KEURTEKENS VAN DE FRANSE REPUBLIEK 1798 - 1809.

INLEIDING.

Deze tekens waren in Frankrijk in gebruik en geldig van 19 juni 1798 tot 1 september 1809. In Frankrijk zijn ze geldig tot heden mits de recensetekens van 1809, 1819 en 1838 zijn toegevoegd. De recensetekens van 1809 zijn te zien in hoofdstuk 9, die van 1819 en 1838 zijn in dit boek niet getoond. (Zie M24, M25) Verder waren ze ook in gebruik in het huidige België, Luxemburg en in gedeelten van Duitsland, Zwitserland en Italië. In het huidige Nederland waren ze in gebruik en geldig in Limburg en Zeeuws Vlaanderen van 19 juni 1798 tot 1 september 1809. Ze zijn afgeslagen in de waarborgkantoren vermeld in hoofdstuk 6. Mits voorzien van het recenseteken van 1809 waren ze in ons tegenwoordige land geldig van juli 1810 tot 9 september 1816. Als gevolg van de wetwijziging van 1987 zijn ze met ingang van 1988 in ons land zonder nadere keuring en stempeling weer toegelaten. Al deze tekens zijn van één enkele grootte. Jaarletters zijn niet gebruikt.

De grote gehaltetekens en kantoortekens, of de kleine gehaltetekens behoren voor te komen of in combinatie met een meesterteken, of op compleet herkeurde en herstempelde werken met keur- en meestertekens van een oudere datum.

GEHALTETEKENS EN KANTOORTEKENS.

GEHALTETEKENS VOOR GROTE EN MIDDELGROTE WERKEN.

Parijs:

920

Dept:

920

Pa rijs:

840

Dept:

840

Parijs:

750

Dept:

750

1e, 2e en 3e gehalten goud.

Parijs:

950

Dept:

950

Parijs:

800

Dept:

800

1 e en 2e gehalten zilver.

Deze grote tekens zijn altijd in combinatie met het kantoorteken afgeslagen.

GEHALTETEKENS VOOR KLEINE WERKEN.

Parijs:

750

Goud

Dept:

750

Goud

Pa rijs:

800

Zilver

Dept:

800

Zilver

Deze kleine gehaltetekens zijn zonder kantoortekens op kleine werken afgeslagen. Ze komen ook voor op stempelbare aanhangsels van grote werken.

KANTOORTEKENS VOOR GOUDEN EN ZILVEREN WERKEN.

Parijs:

Dept:

Groot.

Parijs:

Dept:

Middel.

Dept. Seine, Parijs = 85. Dept. Meuse Inférieure, Roermond = 62.

Deze kantoortekens zijn altijd afgeslagen in combinatie met de grote gehaltetekens.

RECENSETEKENS.

Parijs:

Dept:

Groot.

Parijs:

Dept:

Klein.

Over de recense herstempelingstekens bestaat nogal wat misverstand. In Nederland worden deze tekens meestal herkeuringstekens genoemd. Dit is echter een misleidende benaming. De voorwerpen waarop deze tekens staan zijn alleen in geval van twijfel opnieuw getoetst of geëssayeerd. De betekenis van deze tekens is als volgt: Zodra nieuwe waarborgstempels in gebruik komen, moeten binnen een zekere termijn, meestal twee maanden, alle in de handel voorradige werken die nog met de nu vervallen tekens zijn voorzien, gecontroleerd worden op de echtheid van de vervallen tekens, waarbij tevens moet blijken dat de waarborgrechten in het verleden waren voldaan. Is dit alles in orde bevonden, dan wordt het recense stempel gratis afgeslagen als erkenning van de authenticiteit van de vervallen tekens en de betaalde belasting. Is het niet in orde, bijvoorbeeld wanneer de voorwerpen tekens dragen die al eerder buiten gebruik waren gesteld, dan moeten de werken opnieuw beproefd worden. Mits van voldoende gehalte, worden ze gestempeld met de nieuwe tekens en er moet waarborgrecht betaald worden. In het Frankrijk van de 18e eeuw werden de tekens regelmatig veranderd bij wisseling van belastingpachters, ook wanneer het aantal vervalsingen uit de hand begon te lopen, of wanneer de echte tekens gestolen waren. Stempelveranderingen in Frankrijk hebben plaatsgevonden in 1680, 1684, 1687, 1691, 1698, 1704, 1712, 1717, 1722, 1727, 1732, 1744, 1750, 1756, 1762, 1768, 1775, 1781, 1789, 1798, 1809, 1819 en 1838.

Ons land heeft feitelijk maar zes echte recensestempelingen gekend:

De gratis herstempeling met de gekroonde 'O' in 1807.

De gratis herstempeling met de 'ET' tekens bij wijze van recense in 1811/1812.

De gratis herstempeling met het gebloemde 'V' of de gekroonde 'V' in 1816 van werken met de vervallen verklaarde tekens van het Koninkrijk Holland en het Franse Keizerrijk.

(In de Zuidelijke Nederlanden was dit reeds in 1815 gedaan met het afslaan van de 'E*' tekens.)

De gratis herstempeling van werken die het gecompromitteerde gebloemde 'E' teken droegen, met de gebloemde 'V' in 1817.

De gratis herstempeling in het hele land van werken met de buiten werking gestelde keurtekens van de Zuidelijke Nederlanden die tot dan toe nog bij de kantoren Maastricht en Roermond in gebruik waren, volgens Koninklijk Besluit van 25 januari 1842, Staatsblad no. 4, met de gekroonde 'V' of het zwijns-kopje, toen de keurtekens van de Noordelijke Nederlanden in gebruik genomen werden in genoemde kantoren.

De gratis herstempeling op gehalte van voorwerpen met de in 1953 vervallen verklaarde belastingtekens, voorzover ze van wettelijk gehalte waren.

De stempeling met de lossingstekens van 1795 was geen recense, maar betekende afkoop van verplichte inlevering of vrijstelling daarvan. De bekende 'V', 'Zwijnskop', 'S', 'I' en 'Dolfijn' tekens van later tijd waren uitsluitend belastingtekens. De 'bijl' van 1853 is een teken (maar met betaling van belasting) dat de echtheid van de oudere aanwezige tekens en hun gehalteaanduiding erkent. De 'V' en 'E' tekens van 1814 en het zwijnskopmerk van 1831, zijn dus zowel als recense- als belastingtekens gebruikt.

De franse recensestempels van 1798 zal men op nederlands werk niet aantreffen. Deze recense tekens voor zowel goud als zilver zijn alleen gebruikt in de periode 1798-1799 gedurende de twee maanden volgend op de opening van elk individueel waarborgkantoor, uitsluitend op de handelsvoorraad voorzien van de toen afgeschafte oudere franse merken, waaruit blijken moest dat het franse waarborgrecht reeds in het verleden was voldaan. Ze

waren in ons land echter wel tot 9 september 1816 geldig, en dus ook weer vanaf 1988, mits in combinatie met een recenseteken van 1809, zie hoofdstuk 9.

HET POINÇON DE VIEUX, POINÇON DE HASARD OFWEL OCCASIONTEKEN.

De wet van 19 Brumaire jaar 6 is met betrekking tot dit teken nogal onduidelijk. De betekenis van dit teken werd dan ook door de waarborgambtenaren vaak onjuist geïnterpreteerd, en soms werd het als belastingteken op oud werk afgeslagen. Een en ander is echter rechtgezet in de 'Circulaire de l'Administration des Monnaies, relative a l'application du poinçon de vieux' van 15 mei 1810, dat duidelijk maakt dat dit teken alleen maar afgeslagen mag worden op werken met nog geldige in gebruik zijnde tekens die in de handel terugkeren. Dit teken moet gratis worden afgeslagen als blijk van erkenning van de reeds aanwezige tekens. Dit teken geldt ook als vrijstelling van het hebben van een 'Bordereau Énonciatif de l'Espèce, du Titre et du Poids des Ouvrages', dat door elke werkmeester afgegeven moet worden. Dit formulier werd ook wel 'Bordereau d'Orfèvre' genoemd. (97)

In Frankrijk en aanvankelijk ook in ons land moesten namelijk alle in de handel terugkerende werken, ter verificatie van de keurtekens, eerst aan het waarborgkantoor worden gepresenteerd, het deed er niet toe of ze naar de eigen mening van de koopman al dan niet legaal gestempeld waren met de vigerende tekens.

In een brief van 9 juni 1810 schrijft Mongez, bestuurder van de Administration des Monnaies te Parijs aan controleur Limot van kantoor Maastricht:

'Voor de werken die onterecht met het hasard stempel, - dat slechts kosteloos op werken met de nu in gebruik zijnde keurmerken mag worden afgeslagen -, mochten zijn gemerkt, moet waarborgrecht betaald worden, als ze naast dit stempel slechts de afdrukken van oude stempels dragen, onderworpen aan de betaling van waarborgrecht volgens artikel 82 en 84 (19 Br.j.6), omdat dan het hasard merk niet constateert dat de rechten wel waren betaald, hetgeen het echter wel had moeten doen.'

In een brief van een nederlandse waarborgambtenaar, die ook in de franse tijd als zodanig had gewerkt, wordt echter opgemerkt dat het franse bijteken sedert 1809 niet meer aan de kantoren is uitgereikt, omdat het toch vrijwel niet gebruikt werd, de kantoren die ze in 1809 nog hadden, hoefden ze echter niet in te leveren. Bij de stempelwisseling van 1819 wordt dit teken in Frankrijk formeel afgeschaft.

In Nederland werd het certificaat 'Borderel voor den verkoop van Gouden en Zilveren werken' genoemd. Ook na 1813 blijft het gehandhaafd. Ondanks de wet is dit certificaat maar zeer zelden aan de kopers uitgereikt. Tussen 1814 en 1853 komt het slechts éénmaal ter sprake: Zekere marechaussee had een juweel voor zijn vrouw gekocht en vroeg om een borderel. De goudsmid weigerde dit met de woorden dat hij dit nog nooit gedaan had en ook nooit zou doen. De marechaussee maakte een proces verbaal op. De zaak werd echter door het O.M. geseponeerd.

In de wet van 18 september 1852 is het in art. 42 en 43 opnieuw genoemd. Het hoeft alleen op verlangen van de koper te worden geleverd. Er bestaan zelfs nog dergelijke formulieren met afbeeldingen van de keurtekens van 1906 op de achterkant. In Nederland is het 'hasard' stempel in de franse tijd dus waarschijnlijk niet of slechts zeer zelden gebruikt. De import- en belastingtekens van later tijd werden soms ook wel 'hasard' tekens genoemd.

De 'bijl' van 1853 is een teken dat ook de echtheid van de oudere aanwezige tekens op 'werken met de vroeger gangbare inlandsche keurtekens' en hun gehalteaanduiding erkent, maar dan wel met betaling van belasting.

Beuque maakt in zijn boek onderscheid tussen de bijtekens van 1798/1809 en 1809/1819, en tussen Parijs en de provincie. In natura is er echter geen verschil te constateren. (M3)

IMPORT EN BELASTINGTEKENS.

Groot.

Klein.

Goud en zilver.

ET = étranger = buitenlands

Deze tekens geven aan, dat de bij invoer verschuldigde import- en waarborgbelasting is voldaan. Wanneer vrijdom van belasting was verleend, werd er niet gestempeld. Door buitenlandse diplomaten meegebracht zilver en goud voor eigen gebruik was vrijgesteld, ook dat van andere buitenlandse reizigers tot een zeker maximum.

De besluiten van 27 Pluviöse an 7 (15-2-1799) en 7 juli 1809 benoemen de waarborgkantoren waar deze tekens gebruikt mogen worden. (40, 92)

In de grensprovincies en geannexeerde gebieden zijn deze tekens ook als een vorm van recense gebruikt. Dit is bepaald in een besluit van 27 Frimaire an 7 (17-12-1798) (32), om het ambacht in de grensgebieden niet te benadelen, maar zonder een garantie te geven op het gehalte van de in de handel nog voorradige werken.

Saint Quantin de controleur van kantoor Maastricht escaleerde zijn conflict met de zilversmeden nog meer, door geld te eisen voor deze stempeling.

DE 'LINGOT' TEKENS VOOR BAREN FIJN.

Goud, minstens 995

Zilver, minstens 980

Deze tekens zijn alleen uitgereikt aan waarborgkantoren die in hun departement fineurs hebben die aan de munthuizen en/of aan de handel leveren, in ons land zijn deze stempels vermoedelijk alleen voorhanden geweest in kantoor Amsterdam en/of in de munt van Utrecht, omdat in Amsterdam een aantal fineurs werkten die muntmetaal leverden aan de munt in Utrecht, waar in de jaren 1812 en 1813 Frans geld is geproduceerd. Het edelmetaalgehalte, het gewicht en een registratienummer is met slagcijfers naast dit teken aangegeven. Het gehele bovenvlak van de baar werd met dit teken volgeslagen, zodat de baar desgewenst in stukken gezaagd kon worden, welke stukken dan ook nog gekeurd bleven.

in Parijs en Lyon waren 'Affinages Nationaux' gevestigd, staatsbedrijven die hun baren aan de munt, particulieren en bedrijven leverden. De Lingot merken werden ook door de essayeurs van de munthuizen afgeslagen na ontvangst en essai van ongestempelde baren.

DE 'ARGUE' DRAADFABRIEK TEKENS.

Paris

797 - ± 1830.

Lyon

1798 - ± 1864.

Trévoux.

1798 - ± 1864

Dit zijn de waarborgtekens van de franse nationale draadmakerijen waar goud, zilver, verguld zilver en verguld of verzilverd koper tot zeer dunne galondraad verwerkt werd. Omdat het uiteraard niet mogelijk was om goud en zilvergalon op uniformen ed. te voorzien van keurtekens, was de draadfabricage reeds lang voor de revolutie genationaliseerd als bron van staatsinkomsten, zowel qua belasting als bewerking, en om te verzekeren dat er niet geknoeid kon worden. De parijse argue was gevestigd in de munt.

Een draadwerker brengt zilver of 'doré' (zilver- goud alliage) naar de Argue in welke vorm dan ook.

Het materiaal wordt zondig eerst nog gesmolten, gefineerd en gelegeerd tot het gewenste gehalte. Nadat er van het materiaal nieuwe baren gegoten zijn, worden de baren geëssayeerd en gecontroleerd door resp. de essayeur en de controleur van de draadmakerij. Indien het gehalte in orde is bevonden, wordt het argue teken er op afgeslagen en het gehalte met slagcijfers. Een en ander wordt dan geregistreerd.

Deze waarborgtekens hadden geen lang leven, want meestal direct daarna gingen de baren naar de werkplaats. Na controle van de tekens werden ze uitgesmeed, gewalst, en getrokken tot draad. Elke partij draad die uit een baar was geproduceerd werd voorzien van een certificaat.

De draadwerker kreeg na betaling van de rekening voor bewerking en belasting zijn draad netjes verpakt mee naar huis. Als de draadwerker zijn eigen trekplaten had meegebracht om te laten gebruiken was de prijs voor de bewerking lager: 5 francs per kilo inplaats van frs 7.50 voor 'doré', dwz. een zilver met goud alliage, frs 1,20 inplaats van frs 2,50 voor zilver. Trekplaten waren namelijk erg duur en sleten snel. De wet noemt geen prijs voor het trekken van goudraad.

De argue tekens tonen paardekoppen omdat er voor de trekbank in de werkplaats gebruik werd gemaakt van paardentraction.

In de wet waren geen gehalten vastgesteld voor draad van goud, zilver of 'doré', blijkbaar omdat de staat zelf het monopolie had. Dit monopolie is echter in circa 1812 afgeschaft.

Nog in 1812 is er enige correspondentie geweest tussen waarborgkantoor Amsterdam en het Muntbestuur te Parijs over het nationaliseren van de draadtrekkerijen van J. Frank van den Corput en Ketel, maar vanaf midden 1812 is er verder over gezwegen. Afgezien van een korte kladnotitie met de opmerking dat de argue voorschriften zijn ingetrokken, is er verder niets aangetroffen.

DE 'HORLOGERIE DE BESANCON' TEKENS 1794 - 1806.

Controleursteken.

F.N.B. = Fabrique Nationale de Besancon.

Essayeursteken.

F.S. = Fidélité-Sécurité.

Deze tekens samen op een horlogekast garanderen een gehalte van 18-1/4 karaat voor goud, ofwel 760 d met een tolerantie van 10 d, dus minimaal 750 d. Dezelfde tekens op een zilveren horlogekast garanderen een gehalte van 10-1/4 penning, ofwel 854 d met een tolerantie van 1/4, dus minimaal 10 penning, ofwel minstens 833-1/3 d.

Deze tekens waren reeds vóór de wet van 19 Brumaire ingesteld door het Comité du Salut Public op 13 Prairial 2e jaar (1-6-1794) (4) en bevestigd in een wet van 7 Messidor 3e jaar (25-6-1795) (7).

Deze tekens mochten alleen maar in de departementen Jura, Haute-Saône (later Doubs) en Mont Terrible gebruikt worden, dus in de waarborgkantoren van Besançon en Porrentruy. Op 6-1-1799 werd nog een kantoor geopend in Saint Imier. (Sankt Immer) (36) De effectieve werking van kantoor Porrentruy is nog steeds wat onduidelijk: In feite had dit kantoor al in 1794 geopend moeten zijn. In het kader van de Brumairewet is dit kantoor nog eens twee keer open verklaard, maar wordt op 26-4-1799 verplaatst naar Montbéliard. (36, 43)

In de besluiten van 2 Germinal 7e jaar (22-3-1799) (41) en van 3 Vendémiaire 8e jaar (25-9-1799) (49) zijn deze tekens opnieuw erkend, en aan de waarborgwet gekoppeld. Vanaf 8 Vendémiaire 8e jaar mogen deze tekens niet meer in het departement Mont-Terrible gebruikt worden, ze zijn vervangen door de reguliere tekens en gehalten van de waarborgwet, maar de vrijdom van waarborgrecht blijft daar ook gehandhaafd, althans voor de geregistreerde erkende horlogemakers.

Met het keizerlijk decreet van 21 augustus 1806 (84), wordt niet alleen waarborgkantoor Genève ingesteld, maar ook wordt de vrijdom van waarborgrecht voor horlogekasten in de departementen Doubs en Mont-Terrible afgeschaft en de tekens buiten gebruik gesteld. Dit decreet stelt echter wel dat de Besançon tekens geldig zullen blijven tot de komende keurstempelwisseling (van 1809), waarbij ze dan voorzien zullen worden van een ET teken bij wijze van recense. Als compensatie hiervoor krijgen de horlogemakers van de departementen Doubs, Mont-Terrible en Léman echter wel het recht om geheel ongestempelde, maar wel op gehalte beproefde horloges te mogen exporteren, vrij van waarborgrecht. Het departement Mont-Terrible is nadien opgeheven en bij Haut-Rhin met hoofdstad Colmar gevoegd.

Op de verificatieplaten met de waarborgtekens van 1798 zijn de Besançon tekens niet te vinden, maar we) op die van 1809 en daarna, dus ook op de platen van de in 1811 ingestelde waarborgkantoren in Nederland.

Hoewel deze Besançon tekens in ons land niet gebruikt zijn, waren ze hier wel erkend en geldig van 1811 t/m 1816, mits gecombineerd met een ET teken.

De boeken van Tardy en van Beuque geven tegenstrijdige en onjuiste beschrijvingen bij deze tekens, die waarschijnlijk zijn ontleend aan het proefschrift van A. Cangardel uit 1906. (M3, M24, M25, W4)

Notities:

- 1) Men heeft zich niet geheel aan de wet gehouden, die zegt dat de tekens uniform moeten zijn. De parijse gehaltetekens verschillen van die in de provincie.
- 2) Afgezien van de kantooraanduiding, no 85, waren de parijse kantoortekens wel gelijk aan die van de provincie.
- 3) Pas in 1809 is er onderscheid gemaakt tussen kleine werken met en zonder onstempelbare aanhangsels.
- 4) Van 1797 tot 1809 zijn er slechts twee soorten kantoorstempels gebruikt, groot en middel, zonder onderscheid tussen goud en zilver.

DE KANTOORAANDUIDINGEN VAN 1798 TOT 1809.

De wet van 19 Brumaire jaar 6 zegt in artikel 11 dat de kantooraanduidingen op de kantoorstempels vastgesteld zullen worden door het bestuur van het muntwezen. In de archieven over de periode 1798 tot 1809 is over dit onderwerp niets te vinden. Zowel Beuque als Rosenberg hebben in hun boeken lijsten opgenomen, die opgesteld zijn aan de hand van combinaties van bekende meestertekens met franse kantoortekens, en uit enkele gegevens uit het werk van Raibaud van het jaar 1825. (M3, M22, W10) Deze lijsten zijn echter incompleet en deels onjuist. Het speurwerk van de Heer van Dievoet te Brussel resulteerde echter in de juiste, bijna complete lijst van kantooraanduidingen op de kantoorstempels van 1798 tot 1809. Uitgaande van de departementsnummering van 1798, een aantal insculpatieplaten, en werk van bekende zilversmeden, heeft hij de lijst gereconstrueerd en gecontroleerd. (M9)

Vanaf de revolutie tot vandaag toe waren de franse departementen in alfabetische volgorde genummerd. Deze nummering is nu nog terug te vinden op franse autonummerplaten, paspoorten, postcodes, michelinkaarten enz. Dievoet ontdekte dat de departementsnummering van 1798 ook voor de kantooraanduidingen was gebruikt, maar dat er een verklaarbare fout in geslopen was, die door Raibaud, Beuque en Rosenberg over het hoofd was gezien. In de oorspronkelijke handgeschreven lijst stond het belgische departement Jemmapes met keurkamers Bergen en Tournai gespeld als Gemmapes onder de G. In de latere gedrukte lijst was deze naam verbeterd, maar de nummering van de departementen en de kantoorstempels was blijkbaar al gemaakt aan de hand van de oorspronkelijke handgeschreven lijst.

Om de nummering van 1798 niet steeds weer te moeten veranderen krijgen de tussen 1798 en 1809 geannexeerde en toegevoegde departementen geen departementsnummer als aanduiding op de kantoorstempels, maar de initialen van hun namen. Al deze letters zijn helaas nog niet bekend.

De kantooraanduidende tekens van 1798 beginnen met het cijfer 1 voor departement Ain, kantoor Trévoux, en eindigen met 98 voor departement Yonne, met de kantoren Auxerre en Sens. Hierbij moet opgemerkt worden dat de nummers van departementen zonder waarborgkantoor zijn overgeslagen.

Wanneer een departement twee waarborgkantoren heeft, krijgt het tweede kantoor dezelfde aanduiding maar met een stip erbij, en een derde kantoor in hetzelfde departement twee stippen.

DE KANTOORAANDUIDENDE TEKENS VAN DE PERIODE: 1797 t/m 1809.

Departement:	Plaats:	No:	Opmerkingen:
Ain.	Trévoux	1	
Aisne	Laon	2	
Aisne	Soissons	2*	
Allier	Moulins	3	
Alpes, Basses-	Digne	4	Nu Alpes-de-Haute-Provence
Alpes, Hautes-	Gap	5	
Alpes-Maritimes	Nice	6	
Ardèche	Aubenas	7	Naar Privas op 10-5-1801
Ardèche	Privas	7	
Ardennes	Mézières	8	Nu Charleville-Mézières
Ariège	Foix	9	
Aube	Troyes	10	
Aude	Carcassonne	11	
Aveyron	Rodez	12	
Bouches-du-Rhône	Marseille	13	
Bouches-du-Rhône	Aix	13*	Nu Aix-en-Provence
Bouches-du-Rhône	Tarascon	13**	
Calvados	Caen	14	
Cantal	Aurillac	15	
Charente	Angoulême	16	
Charente-Inférieure	La-Rochelle	17	Nu Charente-Maritime
Charente-Inférieure	Saintes	17*	
Cher	Bourges	18	
Corrèze	Tulle	19	
Côtes-du-Nord	Port-Brioux	20	Nu Saint-Brieuc
Côte-d'Or	Dijon	21	
Côte-d'Or	Semur	21*	Gesloten 1-6-1799. Verm. nooit open geweest
Creuse	Guéret	22	

Departement:	Plaats:	No:	Opmerkingen:
Dordogne	Périgueux	23	
Doubs	Besangon	24	
Drôme	Valence	25	
Dyle	Bruxeiles	26	Brussel
Dyle	Louvain.	26*	Leuven
Escaut	Gand.	27	Gent. Zeeuws Vlaanderen en mogelijk ook Walcheren vanaf 1810.
Escaut	Audenaarde	27*	Oudenaarde
Eure	Evreux	28	
Eure	Louviers	28*	Gesloten 1-6-1799. Verm. nooit open geweest.
Eure-et-Loir	Chartres	29	
Finistère	Quimper	30	Gesloten 1-6-1799. Verm. nooit open geweest.
Finistère	Brest	30*	Mogelijk zonder stip.
Fôrets	Luxembourg	31	Luxemburg
Gard	Nimes	32	
Gard	Alais	32*	Nu Alès
Garonne, Haute-	Toulouse	33	
Gemmapes	Mons	34	Bergen. Jemmapes
Gemmapes	Tournai	34*	Doornik
Gers	Auch	35	
Gironde	Bordeaux	36	
Golo		(37)	Corsica, geen waarborgkantoor.
Hérault	Montpellier	38	
Ille-et-Vilaine	Rennes	39	
Ille-et-Vilaine	Port-Malo	39*	Nu Saint-Malo
Indre	Chateauroux	40	
Indre-et-Loire	Tours	41	
Isère	Grenoble	42	
Jura	Lons-le-Saulnier	43	
Landes	Mont-de-Marsan	44	
Liamone		(45)	Corsica, geen waarborgkantoor.
Loir-et-Cher	Blois	46	
Loire	Montbrison	47	Naar St. Etienne op 23-6-1802.
Loire	Saint-Étienne	47	
Loire, Haute-	Puy-en-Velay	48	Nu Le-Puy
Loire-Inférieure	Nantes	49	Nu Loire-Atlantique
Loiret	Orléans	50	
Lot	Cahors	51	
Lot	Montauban	51 *	Gesloten 1-6-1799. Verm. niet open geweest Wel op 3-5-1809 geopend in nieuw dept. Tarn-et-Garonne.
Lot	Figeac	51 *	Op 3-5-1809 naar Montauban.
Lot-et-Garonne	Agen	52	
Lozere	Mende	53	
Lys	Bruges	54	Brugge
Lys	Ypres	54*	Ieper
Maine-et-Loire	Angers	55	
Manche	Saint-Lô	56	
Manche	Valognes	56*	
Marne	Chalons	57	Nu Chalons-sur-Marne.
Marne	Reims	57*	
Marne, Haute-	Chaumont	58	
Marne, Haute-	Langres	58*	
Mayenne	Laval	59	
Meurthe	Nancy	60	Nu Meurthe-et-Moselle.
Meurthe	Lunéville	60*	
Meuse	Bar-sur-Ornain	61	Nu Bar-le-Duc

Departement:	Plaats:	No:	Opmerkingen:
Meuse	Verdun	61 *	
Meuse-Inférieure	Maestricht	62	
Meuse-Inférieure	Ruremonde	62*	Roermond
Mont-Blanc	Chambéry	63	
Mont-Terrible	Porentruy	64	Op 26-4-1799 naar Montbéliard. Verm. nooit open geweest.
Mont-Terrible	Montbéliard	64	
Mont-Terrible	Saint-Ymier	64*	Sankt Immer, Zwitserland.
Morbihan	Vannes	65	
Moselle	Metz	66	
Moselle	Sarreguemines	66*	Gesloten 1-6-1799. Verm. nooit open geweest.
Nèthes, Deux-	Anvers	67	Antwerpen
Nièvre	Nevers	68	
Nord	Lille	69	Rijsel
Nord	Valenciennes	69*	Valensijn
Nord	Dunkerque	69**	Duinkerken
Oise	Beauvais	70	
Orne	Alençon	71	
Ourthe	Liège	72	Luik
Pas-de-Calais	Arras	73	Atrecht
Pas-de-Calais	Saint-Omer	73*	Sint Omaars
Puy-de-Dôme	Clermont	74	Nu Clermont-Ferrand
Pyrénées, Basses-	Pau	75	
Pyrénées, Basses-	Baïonne	75*	Nu Bayonne
Pyrénées, Hautes-	Tarbes	76	
Pyrénées-Orientales	Perpignan	77	
Rhin, Bas-	Strasbourg	78	Straatsburg
Rhin, Haut-	Colmar	79	
Rhône	Lyon	80	
Sambre-et-Meuse	Namur	81	Namen
Saone, Haute-	Vesoul	82	
Saone-et-Loire	Macon	83	
Sarthe	Le-Mans	84	
Seine	Paris	85	
Seine-Inférieure	Rouen	86	Nu Seine-Maritime
Seine-Inférieure	Le-Havre	86*	
Seine-et-Marne	Melun	87	
Seine-et-Oise	Versailles	88	
Sèvres, Deux-	Niort	89	
Sèvres, Deux-	Thouars	89*	Gesloten 30-11-1801.
Somme	Amiens	90	
Tarn	Castres	91	
Tarn-et-Garonne	Montauban	51 *	Zie dept. Lot.
Var	Toulon	92	
Var	Grasse	92*	
Vaucluse	Avignon	93	
Vendée	Fontenai-le-Peuple.	94	Nu Fontenay-le-Comte.
Vienne	Poitiers	95	
Vienne, Haute-	Limoges	96	
Vosges	Épinal	97	
Yonne	Auxerre	98	
Yonne	Sens	98*	

En de later geannexeerde gebieden:

Departement:	Plaats:	No:	Opmerkingen:
Sarre	Trèves	S ?	Trier
Rhin-et-Moselle	Coblentz	RM?	Koblenz
Mont-Tonnerre	Mayence	MT?	Mainz
Mont-Tonnerre	Spire	MT*?	Speyer
Roer	Aix-la-Chapelle	LR	Aachen. Aken (*) Noordpunt Z. Limburg en gebied om Sittard, vanaf 1801
Roer	Cologne	LR*	Köln. Keulen (*)
Pô-et-Doire	Turin	PD	Torino. Turijn
Sésia	Vercelli	SE	Italië
Marengo	Alexandrie	M?	Alessandria, Italië
Tanaro	Asti	T?	Italië. Dept. opgeheven in 6-6-1805.
Sture	Coni	ST?	Cuneo, Stura, Italië
Taro	Parme	?	Parma, Italië
Léman	Genève	L?	Zwitserland
Gènes	Gènes	?	Genova, Genua, Italië
Apennins	Chiavari	?	Italië
Montenotte	Savone	?	Savona, Italië
Méditerranée	Livourne	?	Livorno, Italië
Arno	Florence	?	Firenze, Italië
Ombone	Sienne	?	Siena, Italië

(*) Deze letters zijn kort geleden ontdekt door de Heer S.A.C. Begeer.

MEESTERTEKENS.

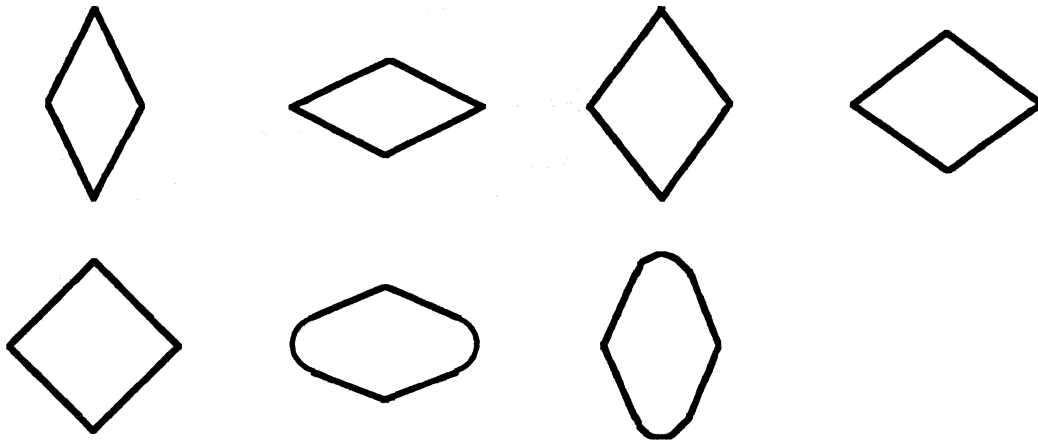
De wet van 19 Brumaire 6e jaar zegt in artikel 9 dat meestertekens de initialen van de werkmeesters moeten bevatten, en een symbool. Ze moeten de vorm en afmetingen hebben zoals voorgeschreven door het Muntbestuur. Voordat een meesterteken gebruikt mag worden, moet het geregistreerd worden en afgeslagen op insculpatieplaten bij het departementsbestuur en het kantonbestuur.

In het 'Extrait du Régistre des Délibérations de l'Administration des Monnaies' (15), van 17 Nivôse 6e jaar (6-1-1798), is voorgeschreven:

1e. Het teken van iedere maker van gouden en zilveren werken 'sera invariabliement en forme de losange'; het zal altijd een ruitvorm hebben.

2e. De afmetingen van het teken worden door de maker zelf bepaald, in overeenstemming met het soort werk dat hij maakt.

3e. De vorm van het teken van een maker van 'doublé' en 'plaqué' moet altijd een 'carré parfait', dwz. een zuiver vierkant zijn. Bovendien moet hij op al zijn werk cijfers graveren die de hoeveelheid goud en/of zilver aangeven dat het bevat. Ook moet hij ook het woord 'doublé' in zijn teken aanbrengen.

Meestertekens voor goud en zilverwerk varieerden van groot tot klein, en van stomp tot spits. Soms is het vrijwel een overhoeks vierkant. Er zijn ook exemplaren waarvan de scherpe punten sterk zijn afgerond. Dit komt vaak voor bij de Maastrichter meestertekens. Ze zijn waarschijnlijk zo gemaakt om te voorkomen dat er met de scherpe hoeken gaten in de werkstukken geslagen kunnen worden. Pas na 1819 zijn ook de verhoudingen en een aantal afmetingen door het franse Muntbestuur vastgesteld. In Frankrijk was de ruitvorm tot kort geleden het enige toegelaten contour voor meestertekens. Sinds enige jaren is het ovaal ook toegestaan.

Veel werkmeesters hadden twee of drie stempels van verschillende grootten. De kleinste exemplaren bevatten vaak alleen maar de eerste letter van de achternaam.

Vierkante tekens voor doublé uit de franse tijd komen niet voor op de nu nederlandse insculpatieplaten, maar wel op de belgische.

D
DOUBLÉ

Als voorbeeld Stuyck nr. 1709: H. Dietrich te Brussel. (M37)

Hoewel in de franse tijd meestertekens voor doublé waren voorgeschreven, hoefde dit werk echter niet gekeurd en belast te worden. In later tijd is door de franse overheid als symbool voor verzilverde voorwerpen het weegschaalteken voorgeschreven.

ESSAYEURSTEKENS IN DE FRANSE TIJD.

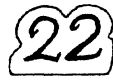
Op de insculpatieplaten, op zilveren en gouden werken, en in de stamboeken uit de franse tijd komt een klein aantal tekens voor met sterk afwijkende vormen.

Auguste Vinot Barmont, 'Essayeur du Bureau de

Garantie d'Amsterdam'.

Gouden en zilveren baren.

Goud, 22 karaats.

Goud, 20 karaats. Goud, 20 karaats, klein.

Goud, 18 karaats.

Zilver, 11 penning.

Zilver, 10 penning.

Zilver, 9 penning.

Een teken in de vorm van een gelijkzijdige driehoek met de letters AVB en een hondje. Zie Meestertekens (M21) no. 833. Volgens Elias Voet Jr. is dit het persoonlijke teken van de essayeur van de amsterdamse waarborg Auguste Vinot Barmont. Dit teken werd op 12-5-1812 te Amsterdam ingeschreven.

De andere zeven tekens komen voor op een koperen verificatieplaatje in het Goud, Zilver en Klokkenmuseum te Schoonhoven met vermelding dat het tekens zijn van Vinot Barmont die van 1 maart 1812 tot 16 november 1813 essayeur bij het waarborgkantoor Amsterdam is geweest. In november 1813 is Barmont naar Parijs gevlucht. Van daar uit bestookte hij het kantoor met smeekbeden om zijn achtergelaten eigendommen terug te krijgen.

In zijn brief aan kantoor Amsterdam verklaarde hij voor zijn vlucht naar Parijs deze stempeltjes bij de goudsmid Jean Louis Roch Nez in bewaring te hebben gegeven. Ze zijn daar prompt in beslag genomen door hoofdcontroleur Slicher. Van 1814 tot in 1816 zijn ze nog enkele malen door essayeur Schone gebruikt.

Barmont was niet alleen essayeur bij het waarborgkantoor, hij was ook handelsessayeur.

Een langwerpig staand zeskant met gekroonde 11. Links een kruisje en rechts een stip. Elias Voet schreef hierover:

Aan het einde van de inleiding van het hierboven vermelde Amsterdamsche boek komt op blz. 108 de volgende zinsnede voor: "Ook de beteekenis van 't laatste merk, groep 1812-'1 3, blz. 141 (zijde 1r gekroond in staand zeskant) hebben wij niet kunnen vaststellen. Thans weten wij dat het 11 penning beteekeent en dat het één der particuliere herkenningsteekens was van Vinot Barmont, essayeur aan het Bureau de Garantie te Amsterdam. Daar er in 1812 en '13 geen jaarletters werden geslagen was dit merk noodzakelijk, omdat het den voor het onderzoek verantwoordelijken ambtenaar aanwees."

In zijn artikel "Een mysterieus zilverkeurstempel en zijn betekenis" in het maandblad Amstelodamum van oktober 1970 (no. 8) gaf de Heer K.A. Citroen echter de juiste verklaring: Dit teken zou gebruikt zijn als een onofficieel keurteken voor zilver van het 11 penning gehalte (917 d), dat als compromis afgeslagen werd door de franse keurkamer te Amsterdam, steeds in combinatie met de keurtekens voor 2e gehalte (800 d) en wel omdat:

- 1) Het franse 1e gehalte van 950 d duurder was, en na de bevrijding toch niet meer gevraagd zou worden.
- 2) Het franse 2e gehalte van 800 d na de bevrijding practisch onverkoopbaar zou kunnen zijn.

Dit cijfer 11 is ook in gegraveerde vorm aangetroffen op enkele voorwerpen. Dit teken komt ook nog voor op enkele werken die in 1814 zijn gestempeld met de nieuwe nederlandse keurtekens en de jaarletter E, terwijl toen de oude gehalten toch al weer in ere hersteld waren.

In het Amsterdamse waarborgarchief uit de franse tijd is een brief van Mongez, hoofd van het Parijse muntbestuur aan hoofdcontroleur Jourdain de Marson van 13 juni 1812 aangetroffen, waarin gesteld is:

'A L'égard du titre des ouvrages d'or et d'argent, il doit être conforme a ce qui a été prescrit à cet égard par les articles 3 et 4 de la loi du 19 Brumaire, tout ce qu'alleguent les fabricants pour l'éluder ne peut y rien changer n'y suspendre son exécution. Le 2me titre qui était fixé en Hollande, avant la proclamation de la loi a 833 millièmes, doit être porté à 840 ou 837, trois millièmes de tolérance déduite, autrement vous ne pouvez les marquer qu'au 3 titre.

Il en est de même du 1er titre de l'argent qui était anciennement de 935 M. Les ouvrages a ce titre ne peuvent être marqués que du 2e titre ou les fabricants se détermineront a les mettre à 950 M ou 945, la déduction faite des 5 M, accordé pour tolérance.'

'Wat betreft het gehalte van gouden en zilveren werken, het moet voldoen aan hetgeen in dit opzicht voorgeschreven is door de artikelen 3 en 4 der wet van 19 Brumaire, alles wat de werkmeesters beweren om dit te ontgaan, kan hieraan niets veranderen, noch de uitvoering ervan opschorten. Het 2e gehalte (goud) dat in Holland voor de proclamatie van de(ze) wet was bepaald op 833 duizendsten, moet gebracht worden op 840 of 837 na aftrek van drie duizendsten tolerantie, anders mag U ze niet op 3e gehalte stempelen.

Hetzelfde geldt voor het 1e gehalte zilver dat vanouds 935 d was. Werken van dit gehalte mogen slechts op 2e gehalte gestempeld worden, tenzij de werkmeesters besluiten het op 950 d te brengen, ofwel 945 na aftrek van de toegestane 5 d voor de tolerantie.'

Kortom, waar maken die hollanders zich zo druk over, de gehalten hoeven maar een fractie verhoogd te worden.

De toon van de brief is nogal geïrriteerd: Mongez vindt dat Marson maar eens moet ophouden met zijn geschrijf over de hollandse gehalten. Mongez kon het gebruik van deze tekentjes echter niet met goed fatsoen verbieden, want de parijsse 'Association des Orfèvres' had reeds het voorbeeld gegeven. Men was daar in 1793 met een onderlinge keuring en stempeling begonnen. Ondanks de wet van 19 Brumaire 6e jaar met haar nieuwe keurtekens, bleef de parijsse associatie nog circa 50 jaar doorgaan met het afslaan van deze onofficiële tekens.

Verder is in de aan alle contribuabelen van arrondissement Amsterdam gerichte, door Jourdain de Marson ondertekende, circulaire van 10 juli 1813 no. 294, het volgende gesteld:

Circulaire aan de onderscheidene koop en werklieden in het ressort Amsterdam.

Expédié à

Nez, van Eesbeek, Verschuur,

le même jour.

à Mouritz, de Vuiler,

le 11,

&c, &c, &c.

Amsterdam, 10 July 1813.

Onderscheidene klagten by den ondergeteekenden, controleur en chef ingekomen, de vermoedens bevestigd hebbende dat sommige koop- en werklieden het zy uit schraapzucht of met eenig ander berispelyk oogmerk aan het bureau van den Essayeur gepresenteerd hadden goederen welke niet in het ressort van het bureau gefabryceerd zijn met oogmerk om dezelve te doen merken met de essay poncoenen aangenomen door de commissie van Amsterdam en ressorte van dien, aantoonende de gehalten van 20 en 22 karaat voor het goud en van 10 en 11 penningen voor het zilver. Overwegende dat door het toelaten van een dusdanig ongeoorloofde handelwyze men strydig zoude handelen met het 77 artikel van de wet van den 19 Brumaire van het zesde jaar welke opzettelyk voorschryft dat alle goude en zilvere werken zullen worden geessayeerd en gekeurd in het Bureau van de plaats alwaar dezelve zyn vervaardigd. Dat het volstrekt onmogelyk is de goederen welke volkomen zyn afgewerkt zonder schending te essayeren en diensvolgens de ware gehalte daarvan te bepalen door het daarop stellen van een poncoen welke dezelve moet aantonen.

Dat bovendien door onbepaaldelyk met voorgeschreven assay poncoenen te tekenen alle goederen, ongeacht welke de plaats zy, waar die vervaardigd werden, men noodwendig de verwachting van den handel zoude teleurstellen, welke door het vragen van dusdanige stempels niet anders heeft kunnen beogen dan bevordering van den welvaart der fabrieken van de stad Amsterdam en de ressorte van dien daar te stellen, daartoe striktelyk behoudende de oude Hollandsche gehalten en den waarborg daarvan aan den handel verschaffende door het bezigen van een merk waarvan de gedaantens en omtrek onderling zyn bepaald tusschen de fabricanten en den Heer Essayeur van het Bureau.

Bovendien onderricht zynde dat sommige koop en werklieden ten einde den stempels zouden worden gesteld op werken vervaardigd in steden welke niet tot het arrondissement van dit Bureau behoren, dezelve doen overkomen ongemerkt, daarop hun meesterteken slaan en dezelve alzo als voorwerpen van hunne fabricatie doen voorkomen en ter essayering en keuring aanbieden.

Verwittigd, na zich deswegen te hebben verstaan met den Heer Essayeur, de onderscheidene koop en werklieden, dat men noch met de voorschrevene essay poncoenen, noch met die van de gehalten en garantie zal kunnen teekenen eenige werken anders dan die werkelyk vervaardigd zijn in eenige gemeentens behorende tot dit Bureau te Amsterdam, dat verders alle die van eene vreemde maaxsel gevonden worden in de werkplaatsen, magazynen en winkels, voorts die welke op het Bureau gepresenteerd worden ten einde aldaar getekend te worden, zullen worden aangehaald, teruggezonden naar het Bureau waar zulks had behooren te geschieden, en de articles 77 en 80 van de wet van 19 Brumaire van het 6e jaar, en eindelyk dat de werklieden, welke zich zouden veroorloven hun meesterteken te stellen, of te doen stellen, of het gebruik daarvan op eenigerley wyze toe te laten op voorwerpen welke niet in de daad van hunne fabricatie zyn, als schuldig aan vervalsching zal worden vervolgd.

Verder zijn enkele merkwaardige bijzonderheden aangetroffen in het 'Resumé van alle de ingekomen orders, besluiten en resolutien op het stuk van de waarborg sederd 1 december 1813'. (Tot en met 1836), als volgt:

- 31. 28 Jany. 1814. Inspecteur Generaal.

Authorisatie om de goederen van J. Carrenhoff c.s. met een vorig herkenningsteeken, (van 11 penn. van den essayeur) te teekenen by dat van 2e gehalte.

- 57. 23 Maart 1814. Inspecteur Generaal.

Toegestaan een essayeursteeken voor de essayeur van 18, 20, 22 K voor de kleine gouden werken.

- 125. 20 Febry. 1815. Raad der Munt. (Resolutie no. 167)

Permissie aan den essayeur te Amsterdam om de gehaltens op de Hollandsche wyze te mogen aanduiden.

- 222. 29 Maart. 1816. Inspecteur van Waarborg.

Inzendende 2 koperen modelplaatjes der herkenningstekens van Barmont.

Balthasar Hendrik Lumkeman, 'Essayeur du Bureau de Garantie de Zwol'.

Deze drie tekens zijn afgeslagen op de bovenrand van de eerste insculpatieplaat van waarborgkantoor Zwolle, ook op het duplicaat van deze plaat. De enige personen die voor de letter L in aanmerking kunnen komen zijn Balthasar Hendrik Lumkeman, essayeur bij kantoor Zwolle van 1812 tot circa 1830 en Jacob F. Lameer die daar essayeur was van 1848 tot 1854. Omdat de tekens van Lameer bekend zijn, blijft Lumkeman als enige candidaat over.

HANDELSESSAYEURS EN FINEURS IN DE FRANSE TIJD.

Een tweetal zeer grote tekens in schildcontour. Zie Meestertekens (M21) no's. 5199 en 5695. Het essayeursteeken Et 166 is identiek aan no. 5199. Dit zijn de tekens van Joan Bernard Schone Sr. en van Jan Willem Prassé. Beide waren fineurs en handelsessaieurs. Vanaf eind 1813 tot in 1816 was Schöne Sr. ook essayeur van de waarborg te Amsterdam. Hij werd opgevolgd door zijn zoon met dezelfde voornamen. De firma Schöne slaat nog steeds een moderne versie van dit teken af op gefineerde baren zilver en goud.

Zowel Prassé als Schöne ontvingen in 1812 een handelsessayeurs licentie van het Parijse Muntbestuur.

Een zeer groot teken in cirkelvormig contour. Zie Meestertekens no. 5284. Dit is het teken van Johannes Frank van den Corput te Amsterdam. Uit het waarborgarchief Amsterdam blijkt dat hij geen gewone werkmeester was, maar fineur en trekker van galondraad.

Bovenstaande drie tekens kunnen alleen maar op baren goud en zilver voorkomen.

Er bestaan nog een tweetal tekens in schildcontour die dus afwijken van de voorgeschreven ruitvorm, zie Meestertekens no's. 8338 en 9482. Dit zijn de tekens van Nicolaas ten Velden te Amsterdam, en van Siebe Siebes te Enkhuizen. In het Amsterdamse stamboek staat niets bijzonders over hen genoteerd. De oorzaak van deze afwijking is vooralsnog onduidelijk.

7 DE ORGANISATIE VAN HET WAARBORG KANTOOR.

De voorschriften in de wet van 19 Brumaire 6e jaar en de voorschriften en archieven van later tijd geven een duidelijk beeld van de werkzaamheden van de waarborgambtenaren.

Volgens deze wet wordt de controleur benoemd door de Minister van Financiën op voordracht van het muntbestuur, de essayeur door het departementsbestuur, en de ontvanger door de directeur van de dienst der registratie. In eerste instantie waren ze van gelijke rang. Het bij elkaar zetten van mensen van totaal verschillende achtergrond, elk met een ander hoofdbestuur, blijkt al snel een onwerkbaar situatie op te leveren. Nog in de franse tijd wordt de controleur belast met de leiding van het kantoor. In de meeste gevallen doen de departementsbesturen afstand van hun recht de essayeurs te benoemen, en laten het aan het muntbestuur over.

De functionarissen:

Kleine waarborgkantoren hebben drie benoemde ofwel 'gecommissioneerde' ambtenaren, de controleur, de essayeur en de ontvanger. In de middelgrote kantoren is een commies stempelaar aan de controleur toegevoegd. In grote kantoren zijn er nog meer: hoofdcontroleur, 2e controleur, essayeur, commies tot de visitatiën, commies stempelaar en commies tot de schriften. De kantoren Amsterdam, 's Gravenhage, Rotterdam, Utrecht, Brussel, Antwerpen, Gent, Luik en Bergen hebben een hoofdcontroleur, de andere een controleur.

1.

De 'controleur en chef' in een groot kantoor, of de 'controleur' in een kleiner kantoor, is het hoofd. Tijdens het keizerrijk was hij meestal een fransman. Hij is benoemd door de Minister van Financiën, op voordracht van de Administration des Monnaies te Parijs. Na de omwenteling zijn de ambtenaren bij Koninklijk Besluit door Z.M. benoemd op voordracht van de Minister van Financiën en het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt. Het controleurs salaris was in de wet van 1797 aanvankelijk op 1800 à 3000 francs per jaar gesteld, al naar gelang de grootte van de stad en de belangrijkheid van het kantoor.

De controleur is belast met het toezicht op de gang van zaken, de stempeling, de correspondentie en de visitatie van de 'contribuables' ofwel 'schatplichtigen'. Behalve zijn salaris, ontvangt de controleur nog een kantoorkostenvergoeding voor verbruiksmateriaal als papier, inkt, strooizand, zegellak, kachelhout en dergelijke volgens het principe 'op is op'; als hij tekort komt, dan moet het verschil uit eigen zak bijgepast worden. Voor elke andere uitgaaf moet vooraf toestemming worden gevraagd.

Alleen de stempels, stempelgereedschappen als tassen, stempelblok, bigornes, hamers, weegwerktuigen en voorbedrukte formulieren worden door het muntbestuur geleverd.

Insculpatieplaten moesten aanvankelijk door de departementsbesturen geleverd worden, later werden ze door het muntbestuur verstrekt, vanaf 1814 moesten de kantoren ze zelf aanschaffen; 'voor de minste kosten.'

2.

Alleen in de grotere kantoren is een 'souscontrôleur' ofwel 2e controleur als substituut aan de hoofdcontroleur toegevoegd.

3.

De 'receveur' ofwel ontvanger is benoemd door de 'régie d'enregistrement, de 'dienst der registratie' onderdeel van de indirecte belastingen. In kleine kantoren is vaak een belastingambtenaar in 'deeltijd' met dit werk belast. Later zijn de diensten van de indirecte belastingen samengevoegd onder de naam 'droits réunis' ofwel 'vereinigde regten'. Na de omwenteling van november 1813 wordt de ontvanger door de dienst der convooyen en licenten benoemd. Deze naam wordt later veranderd in 'in en uitgaande regten en accijnsen', tenslotte tot 'invoerrechten en accijnsen'. Nadat de waarborg in 1819 van de belastingdienst is afgescheiden worden de ontvangers op voordracht van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt door Z.M. benoemd.

De ontvanger is belast met het innen en afdragen van de waarborgbelasting, boetes, de boekhouding en de openbare verkoop van verbeurdverklaarde werken.

Het waarborgrecht is 20 francs per 100 gram goud, en 1 franc per 100 gram zilver, verhoogd met 10% voor de oorlogslening van 1799, en met nog eens 16% voor het 'Syndicat d'Amortisation' dat ingesteld was om Lodewijk Napoleons staatslening ter financiering van de oorlogen van zijn broer te financieren.

De meest voorkomende boete voor overtredingen, door de rechter opgelegd, of als schikking, is 200 francs, plus de genoemde verhogingen, soms met verbeurdverklaring van de betreffende werken.

Belastingontvangers, kassiers en andere 'rekenplichtige' ambtenaren hebben vaak geen vast salaris, maar ontvangen eens per jaar achteraf een 'remuneratie', een percentage van de geïnde belasting, plus een kantoorkostenvergoeding. Later mogen zij die remuneratie zelf van de ontvangen belasting afhouden.

De ontvangers zijn vaak tegelijk ontvanger der in en uitgaande regten en accijnsen. In dat geval plaatsen zij een eigen particuliere werknemer in het waarborgkantoor, die 'gedelegeerd ontvanger', 'plaatsbekleeder' of 'plaatsbekleedend ontvanger' wordt genoemd. Het ontvangerschap is alleen maar weggeëgd voor vrij kapitaalcrachtige lieden. In de vorige eeuw moesten alle ontvangers, kassiers en andere 'rekenplichtigen' ter voorkoming van fraude en verduistering een belangrijke borgsom storten. Dit gebeurde meestal in de vorm van een

inschrijving en storting op het grootboek van nationale schuld met een daaraan gekoppelde notarieële akte van verbintenis. Kassiers van banken e.d. moesten vroeger ook een borgsom storten. Dit verschafte de staat een zekerheid, terwijl de eigenaar toch rente van dit kapitaal kon blijven trekken.

4.

De essayeur is belast met het onderzoek van het goud en zilver. Aanvankelijk zijn er vrij veel gewezen zilver-smeden en oud keurmeesters benoemd. Later zijn ze meestal chemicus of apotheker. De essayeurs werden aanvankelijk benoemd door het departementsbestuur, later door het franse muntbestuur, na de omwenteling door Z.M. op voordracht van de Minister van Financiën en het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt. Om in aanmerking te komen moet eerst met goed gevolg een examen worden afgelegd bij het muntbestuur. Het is essayeurs streng verboden om zelf praktizerend edelsmid of koopman in goud en zilver te zijn. Net als de andere ambtenaren mag de essayeur assistenten in persoonlijke dienst nemen die 'aide essayeur' worden genoemd.

In 1798 waren maar weinig fransen bereid om in Parijs een examen af te leggen. Er zijn toen examencommissies naar diverse steden gestuurd. In 1812 ontstaat hetzelfde probleem in ons land, er wordt toegestaan het examen af te leggen bij de Heer Waers, essayeur bij de Utrechtse munt.

Volgens de wet heeft de essayeur geen recht op salaris, maar moet als zelfstandig ondernemer per proef door de klanten worden betaald. In het begin veroorzaakt deze regel grote problemen, omdat maar weinigen belangstelling hebben om als essayeur in een klein kantoor dienst te doen. Later wordt echter een minimumsalaris gegarandeerd, mits de betrokkene geen andere bijbaantjes heeft. Die bijbaantjes zijn overigens wel toegestaan, mits ze niets met het edelsmidsvak te maken hebben. Essayeurs mogen wel als handelsessaieur en fineur optreden, mits zij alleen maar hun werk doen op edelmetaal dat eigendom van anderen is en blijft.

Voor een kupelproef ofwel vuurproef op goud of 'doré' (zilver met goud) is het tarief 3 francs, op zilver 80 centimes. Een strijkproef op de toetssteen kost 9 centimes per gram goud.

De essayeur moet zelf zijn gereedschap en materialen kopen, inclusief de essaaibalans, toetsnaalden en het salpeterzuur, die hij alleen maar van het muntbestuur te Parijs mag betrekken. De transportkosten werden door het kantoor betaald. Geruime tijd na de omwenteling wordt een rijksmagazijn van scheimiddelen bij de munt te Utrecht ingericht. De verplichte aankoop wordt uitgebreid met kupellen, goudvrij fijn zilver, essaailood, pletlood, gebakken moffels en gloeischerfjes. Pas in 1859 wordt de essayeur een gesalarieerde ambtenaar, maar hij moet toch nog steeds zijn scheimiddelen zelf aanschaffen uit de daartoe verstrekte toelage, zelfs de dure essaaibalans met een nauwkeurigheid van 1/2 duizendste gram bij een belasting van 10 gram, met bijbehorende zilveren of platina gewichtjes, die toen *f* 150 a *f* 300 kostte.

4.

Een 'commis marqueur' of 'commies stempelaar' is toegevoegd aan de controleurs van middelgrote kantoren als te Leeuwarden, of aan de 2e controleurs van grote kantoren zoals te Amsterdam.

5.

Een 'commis visitateur' of 'commies tot de visitatien' is slechts in een groot kantoor als dat te Amsterdam benoemd.

6.

Dito de 'commis des scriptures' of 'commies tot de schrifturen'.

7.

De 'geëmployeerden', 'aides' en 'plaatsbekleeders':

In de vorige eeuw waren de salarissen van ambtenaren niet aan de persoon gebonden maar aan de functie. Een bij Keizerlijk of Koninklijk Besluit benoemde ambtenaar ontvangt een vast of procentueel inkomen plus een kantoor-kostenvergoeding naar rato van de hoeveelheid werk en de belangrijkheid ervan. De ambtenaar mag zelf bepalen hoeveel particuliere beambten hij hiertoe in dienst neemt en betaalt. Wanneer een bij KB gecommisioneerde ambtenaar overlijdt, ontslag neemt of krijgt, dan staan zijn eigen werknemers op straat, tenzij ze door de opvolger worden overgenomen.

Controleurs hebben gewoonlijk een particuliere klerk en/of conciërge in dienst.

Essayeurs hebben een of meerdere aide essayeurs. Aanvankelijk is de keus vrij, maar later bepaalt het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt dat ze vooraf goedgekeurd moeten worden op grond van hun zedelijk gedrag en het niet in betrekking staan tot 'schatpligtigen'. Deze aides kunnen zijn:

Gediplomeerd handelsessayeur of 'essayeur particulier'. Dit is iemand die zijn examen met goed gevolg heeft afgelegd, en hoopt op den duur tot essayeur benoemd te worden. Slechts in enkele gevallen oefent een als zodanig gediplomeerde het beroep van zelfstandig handelsessayeur uit.

'Kweekeling essayeurs' in opleiding. Zij moeten jaarlijks *f* 100 betalen en arbeid verrichten als vergoeding voor de genoten opleiding.

Ongediplomeerde hulpkrachten.

Deze onderaannemers van de benoemde ambtenaren worden gewoonlijk met circa *f* 1 per werkdag betaald.

Verantwoordelijkheden:

Hoewel de controleur belast is met de dagelijkse leiding van het kantoor, hebben de essayeur en de ontvanger elk ook hun eigen verantwoordelijkheden, die niet ondergeschikt zijn aan de wensen van de controleur. Alle drie zijn persoonlijk aansprakelijk voor hun werk:

De controleur is o.a. verantwoordelijk voor fouten die hij maakt bij de keurstempelring. Wanneer een werk niet wettig gestempeld blijkt te zijn door nalatigheid van de controleur, bijvoorbeeld door het vergeten van de jaarletter, moet de schuldige controleur de fout herstellen en nog eens belasting en essaailoon uit eigen zak betalen.

De essayeur is verantwoordelijk voor fouten bij de gehaltepaling. Hij moet de gedupeerde schadeloos stellen en bovendien een flinke boete betalen. Na driemaal een fout te hebben gemaakt, mag hij ontslagen worden.

De ontvanger is aansprakelijk voor kastekorten en fouten in de boekhouding. Het verschil moet hijzelf bijpassen.

De procedures voor de ter keuring aangeboden werken.

De door de werkmeesters aangeboden, op een borderel geregistreerde en met hun meesterteken gestempelde werken, worden door de essayeur in ontvangst genomen. Nieuwe werken moeten bij het aanbieden altijd gemerkt zijn met het meesterteken en zover afgewerkt zijn, dat de gewichten niet meer veranderen, maar toch niet zover dat ze zonder meer verkoopbaar zijn. Nadat de toets en/of de vuurproef met goed resultaat door de essayeur is verricht, en de bevindingen in het essaaierregister zijn ingeschreven, worden de werken met een uittreksel van het register aan de ontvanger doorgegeven. Deze weegt de voorwerpen opnieuw en berekent het te heffen waarborgrecht. Het ontvangregister wordt ingevuld en tenslotte wordt alles aan de controleur doorgegeven. De controleur kijkt na of alles in orde is en noteert het een en ander in zijn eigen register. Vervolgens openen de ambtenaren de stempelkist met de drie sloten. De controleur slaat de keurmerken af. Aan het eind van de zittingsdag kan de werkmeester zijn producten komen halen tegen betaling van de belasting aan de ontvanger en het essaailoon aan de essayeur. Volgens de wet moeten de keurtekens in aanwezigheid van de werkmeester door de controleur worden afgeslagen. In werkelijkheid komt de smid maar zelden op het kantoor: Meestal worden de goederen door loopjongens, vrachtrijders of beurtschippers gebracht en gehaald, verpakt in een leren zak of ijzeren kistje waarvan de werkmeester en de controleur elk één sleutel hebben. Volgens de regels moeten gouden en zilveren werken op de dag van ontvangst belast, gestempeld en teruggegeven worden, mits ze 's ochtends op tijd gebracht zijn.

Door kooplieden en andere 'schatplichtigen' aangeboden oude en ongekeurde werken, die niet voorzien zijn van tekens waaruit blijkt dat de belasting is betaald, behoorden volgens de wet gekeurd en op gehalte gestempeld te worden, of verbroken worden wanneer het gehalte lager was dan het wettelijke minimum. De op 29 februari 1812 door het franse Muntbestuur toegestane uitzondering leidt er in ons land echter toe dat vrijwel alles wordt aangenomen en van een belastingteken voorzien, zolang het gehalte maar boven 250 d is.

Buitenlandse werken moeten vanaf 1815 bij invoer voorzien zijn van een nauwkeurige inventaris met een stuks-gewijze vermelding van de voorwerpen, hun gewicht, gehalte en de buitenlandse keurtekens. De verpakking wordt aan de grens door de ambtenaren van de 'uiterste wagt' verzegeld met loodjes en met een paspoort van invoer, een certificaat van oorsprong, een certificaat van de buitenlandse keurtekens en een exemplaar van de inventaris aan de eigenaar of de expediteur teruggegeven om naar een waarborgkantoor gebracht te worden. Om te verzekeren dat dit gebeurt moet de eigenaar een borgsom van 20% van de waarde storten. In het waarborgkantoor worden in tegenwoordigheid van de eigenaar of diens vertegenwoordiger, een ambtenaar van de douane en een van de waarborg de zegels verbroken en alles uitgepakt. Alles wordt aan de hand van de inventaris nagegaan, nageteld en nagebogen. Is alles in orde dan wordt het teken voor de vreemde werken afgeslagen en de invoer- en waarborgbelasting geheven. Maar vaak mankeert er heel wat aan. Als de eigenaar niet met gelegaliseerde certificaten kan bewijzen dat de buitenlandse keurtekens echt en geldig zijn, als er geen inventaris is of als de inventaris niet precies klopt, moet er twee of drievoudig recht betaald worden. Er zijn vaak problemen met de certificaten van de buitenlandse keurtekens, omdat in het buitenland de bedoeling ervan vaak niet goed is begrepen, zeker niet wanneer in dat land geen nationale waarborg bestaat.

De beproeving.

Het werk wordt door de essayeur getoetst op de steen en/of proefsteken worden gekupelleerd. De waargenomen gehalten worden geregistreerd. Aanvankelijk gebruikt men alleen nog maar de vuurproef ofwel kupelproef en de strijkproef op de toetssteen. Verder bestaat ook nog de combinatie - 'proef met de blaaspijp' op kleine werken: Steekproefgewijs wordt een klein voorwerp, bijvoorbeeld een holle gouden ring, eerst opgengesneden om te zien of het binnenin niet verzwaard is met lak of ander materiaal. Vervolgens wordt het met een 'blaaspijp' ofwel brander met soldeer en al totaal versmolten. De smelt wordt goed dooreen geroerd om een gelijkmatige menging van de samenstellende metalen te verkrijgen. Na stolling en afkoeling wordt het stolsel op de toetssteen beproefd,

en in geval van twijfel ook gekupelleerd. Dit wordt gedaan om vooral bij holle voorwerpen te kunnen constateren of binnenin niet teveel soldeer van laag gehalte of ander metaal aanwezig is.

Gay-Lussac, natuurkundige en essayeur bij de munt te Parijs, ontwikkelt in 1832 de zilverproef 'par la voye humide', 'langs den natten weg'. Pas na landurige experimenten door de Heer van Setten, essayeur bij de munt te Utrecht, worden de waarborgessaieurs vanaf 1848 met deze methode vertrouwd gemaakt. De natte weg proef komt pas in algemeen gebruik bij de invoering van de nieuwe waarborgwet in 1853.

Wanneer de essayeur vermoedt dat werken zijn opgevuld met ander materiaal of te veel soldeer, mag hij ze opensnijden om dit na te gaan. Blijkt hij gelijk te hebben, dan wordt het voorwerp bij proces verbaal in beslag genomen, en er wordt aangifte gedaan bij de rechtbank. Wanneer zich vergist heeft, dan ontvangt de eigenaar fatsoengeld voor het maakloon. Vroeger werd het maakloon 'fatsoen' of 'fagon' genoemd, vandaar die uitdrukking. Indien een werk beneden het minimale legale gehalte blijkt te zijn, wordt het verbroken of indien de eigenaar het wenst, wordt het opnieuw beproefd. Wanneer eigenaar en essayeur het oneens blijven, dan worden een paar proefsteken, of het gehele voorwerp opgezonden naar het muntbestuur, dat op kosten van ongelijk een bindende uitspraak doet.

Het stempelen:

De waarborgstempels zijn opgeborgen in een ijzeren kist met drie verschillende sloten. De controleur, de ontvanger en de essayeur hebben elk één sleutel. Ze kunnen dus de kist alleen maar gedrieën openen. Wanneer de voorwerpen aan de vereiste gehalten voldoen, slaat de controleur de keurmerken af.

a Nieuw werk moest onder het franse regime zonder uitzondering getekend zijn met het ruitvormige mees-terteken, het gehaltemerk en het kantoorstempel, ofwel het kleine teken voor zilver of goud. Jaarletters werden niet gebruikt. Andere vormen van meestertekens waren niet toegestaan, In 1814 werd de jaarletter en het vierkante meesterteken ingevoerd.

b1 Oude werken werden onder het franse regime voorzien van een van de volgende tekens:

Het 'poincon de vieux', het bijlteken, mits geconstateerd is dat het voorwerp de nog geldige in gebruik zijnde keurtekens draagt. Daarbij trachtte men in het register van de bezitter ook na te gaan of hij op een eerlijke wijze dit voorwerp in zijn bezit had gekregen. De stempeling met het franse bijlteken was een gratis formaliteit. Tegenwoordig krijgt dergelijk werk alleen maar een etiketje met 'gestempeld bevonden'.

b2 Na een verandering van de keurtekens moesten alle in de handel voorradige werken worden voorzien van een 'recense' teken, dit was gratis binnen een termijn van twee maanden, mits aan de reeds aanwezige tekens geconstateerd kon worden dat het gehalte aan de eisen voldeed en de belasting was betaald. Het woord 'recense' is afkomstig van het latijnse 're-census' en betekent letterlijk 'hertelling van personen en hun eigendommen ten behoeve van de belasting'. Particulieren kwamen hun edelmetalen voorwerpen ook wel aanbieden voor de recensestempeling, om te voorkomen dat er later na verkoop opnieuw rechten zouden moeten worden betaald.

b3 Wanneer in de handel terugkerende voorwerpen na het verstrijken van een recensetermijn werden aangeboden, moesten ze opnieuw beproefd en gestempeld worden met een complete serie keurtekens. Dit verschilde duidelijk van de praktijk na 1814. Er bestaan voorwerpen met de oude gildekeuren en de tekens van het Koninkrijk Holland die compleet herstempeld zijn met het franse kantoorstempel en het haantjesmerk van het betreffende naastlagere gehalte. Dit werd gedaan nadat de recensetermijn was verstreken. Na 1814 zijn dergelijke voorwerpen meestal slechts met belasting-, import- of recense-tekens herstempeld. Complete herstempeling op gehalte was wel toegestaan, maar dat werd alleen gedaan op verlangen van belanghebbende en na beproeving. Dit gebeurde echter maar zelden.

c Een 'ET' of '&' teken op geïmporteerde werken als bewijs dat de invoerrechten waren betaald. Deze tekens geven geen garantie op het gehalte. Ze zijn ook in de grensprovincies en geannexeerde gebieden gebruikt als een vorm van 'recense'.

Baar goud en zilver.

Wanneer ongefineerde baren of broodjes ter keuring worden aangeboden dan gelden de volgende regels: Ongefineerde baren hoeven niet aan een bepaald gehalte te voldoen, evenmin hoeven ze gemerkt te zijn met een meesterteken. Ze worden geëssayeerd en gewogen. De essayeur slaat zijn eigen teken in de baar en slaat ook zijn naam, het gehalte en een identificatievolgnummer met slagletters op de baar.

Gefineerde baren moeten echter voorzien zijn van het teken van de fineur, dat zijn naam moet bevatten. Ze moeten een gehalte hebben van minstens 995d voor goud, en 980d voor zilver, (tegenwoordig 999,9 resp 999 d.) Nadat gefineerde baren goed zijn bevonden, wordt één vlakke kant compleet volgeslagen met het garantieteken voor baar goud of zilver. Als later de baar in stukken wordt gezaagd, dan blijven op elk deel de tekens nog zichtbaar, waaruit blijkt dat ze gekeurd en belast zijn. De belasting op en de stempeling van gefineerde baren is echter al in circa 1811 afgeschaft.

Daarna wordt het beproeven van gefineerde en ongefineerde baren en ander materiaal alleen op verzoek gedaan, volgens de procedure die hierboven genoemd is voor ongefineerde baren.

De stempels.

Keurstempels worden volgens een zeer nauwgezette procedure door de munt aan de waarborgkantoren geleverd en weer ingenomen. Elk individueel stempel is geïdentificeerd met een op de zijkant van de steel ingeslagen muntstempel, het teken van de graveur en een volgnummer per kantoor en per soort stempel. Nieuwe stempels worden naar de kantoren verzonden in verzegelde kistjes met een in de munt opgemaakt geleideformulier, plus een duplicaat formulier dat per aparte post wordt verzonden. Na aankomst mogen deze kistjes slechts in aanwezigheid van de drie ambtenaren geopend en gecontroleerd worden, op de stempelstaat genoteerd, en in de kist met de drie sloten opgeborgen. De bevindingen worden op het afgetekende geleideformulier direct naar de munt teruggezonden.

Bij ingebruikstelling van een nieuw stempel moet het eerst op een dienstplaat afgeslagen worden in het vakje van het desbetreffende stempelnummer, dit feit moet met datum en nummer op de stempelstaat genoteerd worden.

Wanneer een stempel is beschadigd, uitgezet, versleten of gesprongen, dan wordt het - zo mogelijk - weer afgeslagen in het vakje waarin ze ook als als nieuw waren afgeslagen, dit feit wordt weer met datum en nummer op de staat genoteerd.

Volgens dezelfde procedure, maar in omgekeerde richting, worden deze 'rebutstempels' periodiek weer naar de munt teruggezonden, met afschriften van de stempelstaat. Bij de munt worden deze stempels opnieuw gecontroleerd, waarbij ook nauwkeurig wordt nagegaan of dit de echte oorspronkelijk verzonden originele stempels zijn. De stempels worden daar nog circa een jaar bewaard, pas wanneer onomstotelijk vaststaat dat er zich geen onregelmatigheden hebben voorgedaan, worden ze ten overstaan van de stempelcommissie 'gebiffeerd', dwz. het teken wordt door afslijpen uitgewist. Van dit feit wordt een proces verbaal gemaakt, waarvan 'ter Uwer ontlasting' een exemplaar naar het betreffende kantoor wordt gezonden.

De procedures voor winkeliers, kooplieden en andere contribuabelen.

Winkeliers en kooplieden moeten al hun ingekochte werken eerst bij het kantoor ter inspectie aanbieden, met uitzondering van nieuwe recent gekeurde werken afkomstig uit hetzelfde waarborgdistrict. De controleur verifieert de aanwezige keurmerken, en bepaalt of de betreffende voorwerpen al of niet belast en gestempeld moeten worden. Het is winkeliers en kooplieden verboden om nieuw ongekeurd werk van werkmeesters te kopen en vervolgens zelf ter keuring aan te bieden. Voordat zij hun waren buiten het eigen waarborgdistrict te koop aan mogen bieden, moeten kooplieden, kramers, 'uitventers', 'boerenloopers' en handelsreizigers ze eerst in het bevoegde waarborgkantoor ter inspectie aanbieden en ook hun inschrijvingsbewijzen en registers tonen. Voordat ergens handel gedreven mag worden, moeten ze zich ook eerst bij het gemeentebestuur aanmelden. Er wordt scherp gelet op de duidelijke leesbaarheid van de keur- en meestertekens. Slecht afgeslagen of verpoetste tekens moeten 'gerectificeerd' worden in het waarborgkantoor van herkomst op kosten van de schuldlige partij; of de eigenaar, of de maker, of de controleur.

De procedures bij veilingen.

Notarissen, deurwaarders, griffiers, strandvonders en andere publieke ambtenaren moeten alle publieke verkopen, waar goud en/of zilver geveild zal worden, bij het waarborgkantoor en de ontvanger van registratie aanmelden, zodat de goederen in het waarborgkantoor of ter plaatse bekeken kunnen worden. Bovendien moeten zij na afloop een 'proces verbaal van publieke verkoping' opmaken, dat bij de ontvanger van registratie gedeponneerd, gezegeld en belast moet worden. Houders van beleenbanken, vendumeesters hebben die aanmeldingsplicht niet, omdat de notaris of andere publieke ambtenaar verantwoordelijk is gesteld.

In die tijd hadden de beleenbanken een belangrijke functie. Er bestonden nog geen prettige financieringsregelingen. Als er geld nodig was, konden kostbaarheden bij de lommerd worden beleend en later weer ingelost worden met betaling van rente. Lukte dat niet binnen 'een jaar en een dag', dan waren de kostbaarheden 'verstaan' en werden geveild. Vrijwel elke plaats van enig belang had een bank van lening. In het frans hebben ze de fraaie naam 'mont de piété', letterlijk 'berg der liefdadigheid'. In ons land sprak men van 'stigten van barmhartigheid, menschevriendheid en liefdadigheid.' Sommige beleenbanken waren door de gemeenten aan de meestbiedende verpacht,

andere zijn door de gemeenten zelf gehouden. In ons land stonden de beleenbanken onder scherp toezicht van de overheid om te zorgen dat de klanten niet benadeeld werden. Dit betrof onder andere de rente en kosten die in rekening gebracht mochten worden. Voor het geval een 'verstaan pand' meer opbracht dan het geleende bedrag, dan werd dit met aftrek van rente en kosten aan de belener uitgekeerd.

Vanaf 1814 hadden de Groote Lommerds te Amsterdam en Den Haag zelfs dependances van het waarborgkantoor in eigen huis, om ongekeurde te verkopen 'verstane' werken ter plaatse te kunnen laten toetsen, belasten en met het teken voor de vreemde werken te laten stempelen. Volgens de regels van veel beleenbanken mogen panden het gebouw pas verlaten nadat ze of ingelost, of verstaan en verkocht zijn. De Waarborg kwam hierover nogal eens in conflict met beleenbanken, ook over de kwestie of panden voor of na de veiling belast en gestempeld moesten worden. Volgens de waarborgwet moeten alle ter verkoop uitgestalde werken gekeurd en belast zijn. De beleenbanken deden het liever andersom, omdat zij dan belasting zouden moeten betalen voor goederen die misschien onverkoopbaar zijn.

Procedures voor ongekeurde werken en bij vervalsingen van keurtekens.

Wanneer werken ongekeurd blijken te zijn, wanneer vermoed wordt dat een werk valse keurstekens draagt, en bij vermoeden van afgieten of overzetten (enten) van keurtekens wordt het voorwerp als zijnde 'suspect' bij proces verbaal aangehouden en ter griffie van de 'regtbank van eersten aanleg' in gerechtelijke bewaring gesteld. Dit 'proces verbaal van bekeuring en aanhaling' moet op omstandige wijze worden 'gedresseerd', alle feiten, vermoedens en uitspraken van belanghebbenden moeten vastgelegd worden 'op den eed bij den aanvang mijner bediening gedaan.' Inbeslaggenomen voorwerpen moeten in papier verpakt worden en met een touw omwikkeid, dat met de cachetten van de ambtenaren en van de bekeurde verzegeld wordt. Het wordt ook van een gedateerd en onderkend opschrift voorzien om de identiteit, plaats en tijd van de aanhouding juridisch vast te leggen.

Alleen het muntbestuur is bevoegd om in rechtszaken bindende uitspraken te doen over gehalten en keurtekens, pas na een onderzoek door de graveurs van de munt aan de hand van de stempelmatrijzen en de dienstplaten waarop de keurstempels bij in- en buitengebruikstelling afgeslagen moeten zijn, en/of een gehalteonderzoek door de Inspecteur Essayeur Generaal der Munt. Het kwam regelmatig voor dat een 'suspect' teken toch goed werd verklaard, nadat geconstateerd was dat het teken met een te sterk versleten of uitgezet stempel was afgeslagen. In dit laatste geval moest de verantwoordelijke controleur de herstempeling en herbelasting zelf betalen.

Visitaties.

De waarborgambtenaren zijn verplicht de 'contribuabelen', later genoemd 'schatplichtigen' in hun district op onregelmatige tijdstippen te visiteren. Contribuabel zijn allen die zich als ondernemer met het bewerken van en/of het handelen in edelmetaal bezighouden. Onder deze definitie vallen niet alleen de edelsmeden, juweliers, winkeliers en kooplieden in goud en zilver, maar ook horlogemakers, instrumentmakers, brilllemakers, messemakers, zwaardvegers, geweeemakers, passamentmakers enz. Notarissen, deurwaarders, griffiers, strandvonders en dergelijke publieke ambtenaren die toezicht houden op publieke verkopeningen zijn niet als 'schatplichtigen' aangemerkt, maar zij hebben wel dezelfde verplichtingen. Daarentegen hebben vendumeesters, pandhuismeesters enz. geen enkele verplichting ten aanzien van de waarborg omdat de notarissen e.d. verantwoordelijk zijn voor alle publieke verkopeningen.

Bij een visitatie wordt de voorraad nauwkeurig gecontroleerd en vergeleken met de notities in de registers van inkoop, verkoop en herstelling. Alle ongestempelde of niet volgens de voorschriften, onduidelijk, ongeldig of suspect gestempelde werken aangehouden en er wordt indien nodig proces verbaal opgemaakt. Bij iedere visitatie moeten de waarborgambtenaren door de plaatselijke burgemeester, wethouder, raadslid of commissaris van politie vergezeld worden, omdat de ambtenaren op eigen gezag niet gerechtigd zijn een proces verbaal te 'dresseeren'. In Friesland zijn de grietmannen hiertoe aangewezen. Een gewone 'dienaar van politie' is niet voldoende. Aanvankelijk werden commissarissen van politie betaald voor hun werktijd (vacaties) en reiskosten, op last en na goedkeuring van het muntbestuur. Vooral in kleinere plaatsen werkte die verplichte begeleiding nogal eens verdragend en belemmerend, de waarborgambtenaren uitten regelmatig het vermoeden, dat plaatselijke autoriteiten met de 'schatplichtigen' onder een hoedje speelden, door hen tevoren te waarschuwen, of door op het afgesproken moment afwezig te zijn.

Controle van hogerhand.

De waarborgambtenaren worden nauwkeurig gecontroleerd. Elke opdracht en verrichte handeling moet in het 'registre d'ordre', order register, later genaamd dagboek worden genoteerd. Bijzonderheden moeten direct aan het muntbestuur worden gemeld. Practisch elke uitgaaf van een waarborgkantoor moet vooraf worden goedgekeurd. Maandelijks moet een afschrift van het order register naar de inspecteur worden gezonden, die meestal het nodige commentaar en aanmerkingen heeft. Alle reis en verblijfkostendeclaraties moeten zeer nauwkeurig aan

de eisen voldoen: Voor de reisafstanden en de vergoedingen ervoor bestaan tabellen voor het hele franse rijk waarin de afstanden in 'lieues' ofwel 'uren gaans' van 4444 meter zijn vastgelegd. De visitatiereizen moeten bewezen worden met door de plaatselijke autoriteiten ondertekende certificaten. Deze declaraties mogen maar eens per jaar in januari achteraf worden ingediend. Pas enkele jaren na de omwenteling mogen kwartaal-declaraties worden ingediend. Het 'uur gaans' wordt echter verlengd tot 5500 meter, kennelijk om de heren tot meer spoed aan te manen.

De ontvangers moeten vele formulieren en kasboeken invullen ter verantwoording van de geïnde rechten en boetes. Deze boeken en formulieren moeten na het eind van elk jaar ter controle opgezonden worden.

De essayeur heeft een 'registre d'essai', de controleur een 'registre des renseignements'. Hiermee kan zelfs de productie van een individuele werkmeester per werkstuk nagegaan worden, om hem zonodig op de vingers te tikken wanneer hij in een bepaalde tijd 'verdacht weinig' ter keuring heeft aangeboden. Van deze registers zijn maar enkele exemplaren bewaard gebleven. Verder moeten de controleurs de registers van werkmeesters met hun tekens, het register van kooplieden en het register van contentieuze zaken (bekeuringen) bijhouden.

Jaarlijks moet een 'comparatieve staat' worden ingediend met een overzicht per gemeente van de werkmeesters en kooplieden, hun knechts en leerlingen, met de bedragen die zij voor de belasting hebben opgebracht, per categorie. Ook moet jaarlijks een mutatiestaat werkmeesters worden ingediend met vermelding, beschrijving en datering van nieuwe meestertekens, ook de vernieuwing en vernietiging van tekens.

Bij de inspectie worden al deze gegevens gecontroleerd, nageplozen en in verzamelstaten verwerkt, ook om de efficiency van een waarborgkantoor en haar ambtenaren te kunnen beoordelen: Bijvoorbeeld te weinig processen verbaal, te weinig visitaties, te weinig inbeslagnames enz. enz. De verzamel comparatieve staat komt uiteindelijk onder ogen van Zijne Majesteit Willem I, de 'Koopman Koning'.

8 WAT ER IN MAASTRICHT GEBEURDE ROND HET JAAR 1799. (M15) (25)

Waarborgkantoren Maastricht en Roermond zijn op 3 juni 1798 ingesteld en op 3 oktober 1798 open verklaard. De werkelijke feiten komen hier echter ver achteraan. Er is hardnekkige tegenstand tegen de opheffing van de ambachten zoals ze in het zuiden genoemd werden. Twee franse ambtenaren, Saint Quantin en Robinet zijn tot 'controleur' en 'receveur' van waarborgkantoor Maastricht benoemd. In Roermond gaan de benoemingen naar Marson en Perrée. In Maastricht kost het veel moeite een geschikte ruimte te vinden. Volgens de wet hoort het waarborgkantoor bij voorkeur in het gebouw van het gemeentebestuur te worden ondergebracht. Dit lukt niet want het gebouw is al overvol, de bovenverdieping was tijdens de verovering door de fransen kapotgeschoten, en is nog steeds niet hersteld. Tenslotte wordt een ruimte in de Proosdij gevonden en wat opgeknapt.

Wegens gebrek aan belangstelling geeft het aanstellen van een essayeur ook problemen. Lambertus Eymael, een plaatselijke zilversmid solliciteert in 1798, maar hij trekt zich terug. Pas op 5 September 1800, nadat de autoritaire Saint Quantin is vervangen door Limot, solliciteert een andere maastrichter zilversmid, Petrus Lambertus Nijst, en wordt aangenomen. H.J. Pepinster, zilversmid uit Maaseik, wordt tot essayeur te Roermond benoemd.

Ondanks herhaald aandringen van Saint Quantin blijven de bestuurders van het gewezen ambacht weigeren de stadskeurtekens in te leveren, met de argumenten dat het nieuwe waarborgkantoor nog steeds niet effectief open is, dat de post van essayeur nog steeds vacant is en dat de nieuwe stempels en insculpatieplaten nog steeds niet beschikbaar zijn. Er zal dan helemaal niet meer gekeurd kunnen worden. De oude 'maastrichter staar' keurstempels werden tenslotte op 25 november 1798 door Saint Quantin met hulp van de politie in beslag genomen en vernietigd.

Op 20 juli 1798 wordt een voorbeeld insculpatieplaat met hamer en slagletters uit Parijs ontvangen, maar wegens het nijpende geldgebrek wacht het departementsbestuur lang met bestellen. Tenslotte worden de platen op 9 december besteld bij Léonard Jehotte, een graveur in Luik. Het gaat niet om twee platen, één voor elk waarborgkantoor, zoals men tegenwoordig zou denken. Volgens de 19 Brumairewet zijn er acht nodig. De meestetekens moeten namelijk zowel bij de arrondissementsbesturen als bij de kantonbesturen afgeslagen worden, de arrondissementsplaten zijn meestal bij de waarborgkantoren in beheer gegeven.

Het departement Meuse-Inférieure is als volgt georganiseerd:

Het departementsbestuur, later genoemd préfecture zetelt in Maastricht.

Het departement is onderverdeeld in twee arrondissementen bestuurd door sous-préfets, een in de sous-préfecture van Maastricht, de ander in de sous-préfecture van Roermond, elk met een waarborgkantoor.

Deze twee arrondissementen zijn onderverdeeld in kantons. Het arrondissement Maastricht omvat de kantons Maastricht, Tongeren, Hasselt, Sint Truiden, Venlo en Weert, het arrondissement Roermond heeft de kantons Roermond en Maaseik. De kantons zijn op hun beurt weer onderverdeeld in 'municipalités' ofwel gemeenten.

Er zijn acht platen nodig, en wel voor Maastricht, Tongeren, Hasselt, Sint Truiden, Venlo, Weert, Roermond en Maaseik, want heeft duidelijk geen zin om zowel arrondissementsplaten als kantonplaten voor Maastricht en Roermond te bestellen.

Pas op 21 April 1799 meldt Cantillon zich als eerste zilversmid bij het waarborgkantoor om zich in te laten schrijven. De insculpatieplaten zijn er echter nog niet. Cantillon wordt door zijn vakgenoten als een onderkruiper beschouwd. Hij had zich al in 1796 bij de regerende meesters van het 'gewezen ambacht' aangemeld, om zonder de traditionele meesterproef en alle andere kostbare eisen meester te worden en zijn teken af te slaan. Hij werd echter geweigerd met het slimme argument: 'Het ambacht bestaat niet meer, en we kunnen je dus ook niet meer inschrijven.' Pas na veel besprekingen met, en dreigementen van het gemeentebestuur werd hij onder formeel protest ingeschreven. Het 'vernietigde ambacht' had hiermee toch weer een zekere erkenning weten te bereiken.

De regerende meesters van het ambacht verzetten zich vooral tegen art. 30 van de 19 Brumairewet, dat volgens de slechte vertaling van die tijd zegt: 'De gemeyntehuyzen der zilversmeden zyn vernietigd, hunne goederen en effecten zijn aan de natie toebehorende verklaerd'. 'Gemeyntehuyzen' is een letterlijke omzetting van het franse woord 'Maisons Communes' wat gildehuizen betekent, en 'vernietigd' is in dit geval een wat vreemde vertaling van 'supprimé', wat afgeschaft betekent.

Tenslotte worden de insculpatieplaten ontvangen, compleet met hamers en slagletters. Op 12 mei 1799 worden ze naar de acht plaatsen verzonden. Het departementsbestuur is erg geschrokken van de hoge rekening frs 526,75. Wie zal dat ooit kunnen betalen? Tenslotte wordt een voorstel aangenomen de kosten over de acht gemeenten te verdelen, die op hun beurt ook weer heftig protesteren. Het gemeentebestuur van Tongeren laat de plaat wekenlang in de bodekamer rondslingeren, zonder de ontvangst te bevestigen, om het betalen van de rekening zolang mogelijk uit te stellen. Nadat tenslotte met inkwartiering van soldaten wordt gedreigd, is er betaald.

Tekenend voor de weerzin tegen het nieuwe systeem is, dat van de 18 in het begin van 1798 ingeschreven maastrichter zilversmeden, inclusief Cantillon, zich er maar 9 laten registreren bij de waarborg. De overigen geven, soms tijdelijk, hun beroep op.

In Roermond gaat het niet veel beter, de controleur klaagt dat hij gedurende de eerste vijf decaden (50 dagen) maar vijf francs waarborgrecht heeft ontvangen en stelt voor het kantoor maar te laten sluiten. Daar wordt vanuit Parijs echter niet op ingegaan. In veel franse en belgische waarborgkantoren was de situatie in het begin niet veel beter. De ambtenaren klagen voortdurend over de geringe inkomsten, de achterstallige salarisbetalingen en de armzalige kantoorgebouwen.

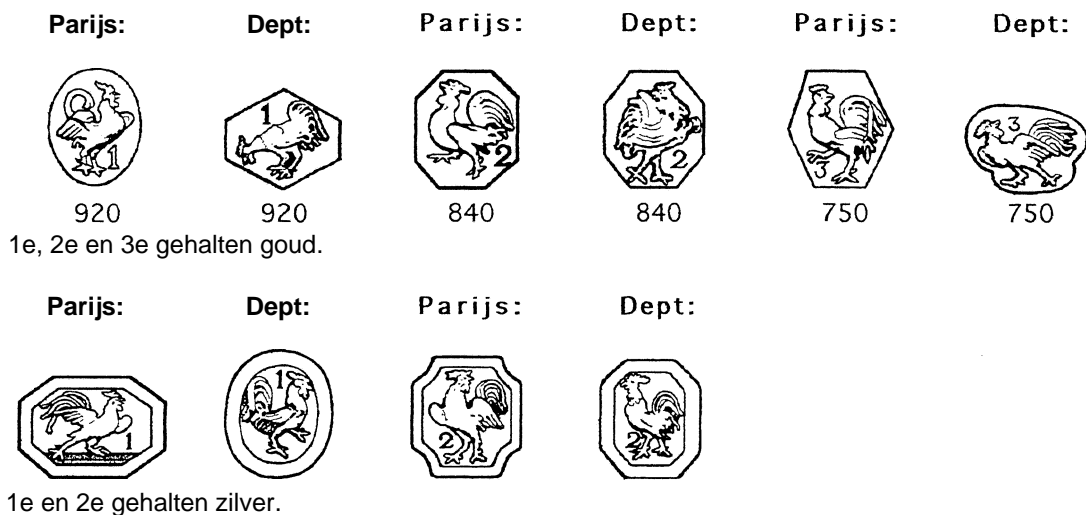
Het is vermeldenswaard, dat de dure tinnen insculpatieplaat van Léonard Jehotte nog heel lang in kantoor Maastricht in gebruik is gebleven tot ze helemaal vol was tot en met no. 70: J.H. Innocent in 1858, bijna zestig jaar later.

INLEIDING.

Deze tekens waren in Frankrijk in gebruik van 1 september 1809 tot 16 augustus 1819. In Frankrijk zijn ze geldig tot heden mits de recensetekens van 1819 en 1838 zijn toegevoegd. De recensetekens van 1819 en 1838 zijn in dit boek niet getoond. (Zie M24 en M25) Verder waren ze ook in gebruik in het huidige België, Luxemburg en in gedeelten van Duitsland, Zwitserland en Italië, van Lübeck tot en met Rome. In het huidige Nederland bezuiden de rivier de Waal waren ze in gebruik en geldig vanaf medio 1811, benoorden de Waal vanaf 1 maart 1812. Bij de 'gelukkige ommekering van zaken' van eind 1813 en begin 1814 zijn ze buiten gebruik gesteld, maar geldig gebleven tot 9 september 1816. Als gevolg van de wetwijziging van 1987 zijn ze met ingang van 1988 in ons land zonder nadere keuring en stempeling weer toegelaten. Al deze tekens zijn van één enkele grootte. Jaarletters zijn niet gebruikt. De grote gehaltetekens en kantoortekens, of de kleine gehaltetekens behoren voor te komen of in combinatie met een meesterteken, of op compleet herkeurde en herstempelde werken met keur- en meestertekens van een oudere datum.

GEHALTETEKENS EN KANTOORTEKENS.

GEHALTETEKENS VOOR GROTE EN MIDDELGROTE WERKEN.

Bovenstaande grote tekens zijn altijd in combinatie met het kantoorteken afgeslagen.

GEHALTETEKENS VOOR KLEINE WERKEN.

Parijs:	Dept:	Parijs:	Dept:	Parijs:	Dept:
750	750	750	750	800	800
Goud	Goud	Goud	Goud	Zilver	Zilver
Zonder aanhangsels.				Met aanhangsels.	

Deze kleine gehaltetekens zijn zonder kantoorteken op kleine werken afgeslagen. De 'zonder aanhangsels' tekens komen ook voor op stempelbare aanhangsels van grote werken. De 'met aanhangsels' tekens komen uitsluitend voor op kleine werken met onstempelbare aanhangsels.

KANTOORTEKENS VOOR GOUDEN EN ZILVEREN WERKEN.

Parijs:

Goud
Middel

Dept:

Goud
Middel

Parijs:

Zilver
Groot

Dept:

Zilver
Groot

Parijs:

Zilver
Middel

Dept:

Zilver
Middel

Dept. Bouches de la Meuse, Rotterdam = N. Dept. Meuse Inférieure, Maastricht = 65.

Dept. Zuiderzee, Utrecht = M.

Deze kantoortekens zijn altijd afgeslagen in combinatie met de grote gehaltetekens.

RECENSETEKENS.

Pa rijs:

Groot.

Dept:

Groot

Parijs:

Middel.

Dept:

Middel

Parijs:

Klein

Dept:

Klein

Deze recense tekens voor zowel goud als zilver zijn alleen gebruikt van 1 november 1809 tot 1 januari 1810, en wel uitsluitend op de handelsvoorraad voorzien van de toen afgeschafte oudere tekens van 1798, waaruit blijken moest dat het franse waarborgrecht reeds in het verleden was voldaan. Wat betreft Nederlands goud en zilver, kunnen de hierboven getoonde 'erkenningstekens' dus alleen op voorkomen op werken behandeld in de kantoren Maastricht en Roermond.

IMPORT EN BELASTINGTEKENS.

Parijs & Departementen:

Groot

Klein.

Goud en zilver. & = ET = étranger = buitenlands.

In de van 1809 tot 1814 geannexeerde gebieden zijn deze tekens ook als een gratis recense gebruikt, zonder waarborg op het gehalte. Ze worden vrij vaak aangetroffen op werk met de oudere tekens van de Nederlandse gilden plus de Koninkrijk Holland belastingstekens, en op die met de keurtekens van het Koninkrijk Holland zelf.

Notities.

- 1) Men heeft zich niet geheel aan de wet gehouden, die zegt dat de gehaltemerken uniform moeten zijn. De parijse gehaltetekens zijn anders.
- 2) In 1809 is een onderscheid gemaakt tussen kleine werken met en zonder aanhangsels. Werken worden met het aanhangsel of 'garniture' merk getekend wanneer de aanhangsels onstempelbaar zijn.
- 3) Van 1798 tot 1809 zijn slechts twee soorten kantoorstempels gebruikt, groot en middel, zonder onderscheid tussen goud en zilver. Afgezien van de kantooraanduiding, no 85, waren de parijse kantoortekens departement Seine van 1789 tot 1809 wel gelijk aan die van de provincie. In de gehaltetekens bestond van 1798 tot 1809 wel een verschil tussen Parijs en de andere departementen. In 1809 werd dit anders: Nu wel verschillende kantoorstempels voor goud en zilver voor Parijs en de provincie. Door dit grote verschil was het niet nodig om het nummer 92 van departement Seine op de parijse stempels aan te geven.
- 4) Vanaf 1809 waren er geen stempels meer voor middelgroot goud, maar dit was geen probleem, omdat de tekens voor groot goud al veel kleiner waren dan die voor middelgroot zilver.
- 5) Beuque maakt in zijn boek een onderscheid tussen de bijtekens van 1798/1809 en die van 1809/1819, en tussen die van Parijs en de provincie. In natura is er echter geen verschil te constateren. (M3)

DĒ KANTOORAANDUIDINGEN VAN 1809 TOT 1819.

Voor de algemene opmerkingen zie hoofdstuk 5.

De complete lijst van kantoor aanduidende tekens van de periode 1809 tot 1814 (in Frankrijk tot 1819) staat in het 'Manuel des Employés de la Garantie' (W8) achterin op pagina's 269 t/m 273. Van dit handboek voor de waarborgambtenaar uit 1813 zijn o.a. exemplaren aanwezig in 's Rijks Munt te Utrecht en de Koninklijke Munt te Brussel. Een andere lijst die slechts tot en met 'Sienne-G' loopt, is opgenomen in de gedrukte instructie "Renouvellement des Poinçons" van de Administration des Monnaies van 1809. (92)

Van Dievoet (M9) toonde aan, dat de herziene departementsnummering van 1804 voor deze tekens is gebruikt. Het besluit tot wijziging van de stempels van 11 Prairial jaar 12 (31-5-1804), heeft als bijlage een nieuwe alfabetische lijst, maar nog zonder de nummers.

De kantoor aanduidingen lopen van het cijfer 1 voor departement Ain, kantoor Trévoux, t/m 108 voor departement Yonne met kantoren Auxerre en Sens. Wegens het ruimteprobleem op de stempels is het getal 100 aangegeven met de letter C. De cijfers 100 t/m 108 zijn dus aangegeven met CO t/m C8.

De na 1804 geannexeerde departementen zijn nu niet aangegeven met initiaalletters, maar met de letters A t/m Z, vanaf de A voor kantoor Parma dat in 1806 is gedecreteerd, tot en met de Z voor kantoor Sion als laatste in februari 1812. Tweede resp. derde waarborgkantoren zijn weer met één resp. twee stippen aangeduid.

In de studiezaal van de Archives Nationales te Parijs hangt een kaart van eind 1813 met de departementsnummering vanaf 1 dept. Ain (Trévoux) t/m 158 dept. Zuiderzee (Amsterdam). Deze nummering is niet meer in gebruik gekomen.

DE KANTOORAANDUIDINGEN VAN DE PERIODE 1809 t/m 1819.

Departement:	Plaats:	No:	Opmerkingen:
Ain	Trévoux	1	
Aisne	Laon	2	
Allier	Moulins	3	
Alpes, Basses-	Digne	4	Nu Alpes-de-Haute-Provence
Alpes, Hautes-	Gap	5	
Alpes-Maritimes	Nice	6	
Ardèche	Privas	7	
Ardennes	Mézières	8	Nu Charleville-Mézières
Ariège	Foix	9	
Aube	Troyes	10	
Aude	Carcassonne	11	
Aveyron	Rodez	12	
Bouches-du-Rhône	Marseille	13	
Bouches-du-Rhône	Aix	1 3*	Nu Aix-en-Provence
Bouches-du-Rhône	Tarascon	1 3**	
Calvados	Caen	14	
Cantal	Aurillac	15	
Charente	Angoulême	16	
Charente-Inférieure	La-Rochelle	17	Nu Charente-Maritime
Charente-Inférieure	Saintes	1 7*	
Cher	Bourges	18	
Corrèze	Tulle	19	
Côte-d'Or	Dijon	20	
Côtes-du-Nord	Saint-Brieuc	21	
Creuse	Guéret	22	
Doire	*	(23)	Geen waarborgkantoor. Gecombineerd met dept. Pô, zie no 77.
Dordogne	Périgueux	24	
Doubs	Besangon	25	
Drôme	Valence	26	
Dyle	Bruxelles	27	Brussel, België
Dyle	Louvain	27*	Leuven, België
Escout	Gand	28	Gent, België. Zeeuws Vlaanderen en Walcheren vanaf 1810.
Escout mogelijk ook	Audenarde	28*	Oudenaarde, België
Eure	Evreux	29	

Departement:	Plaats:	No:	Opmerkingen:
Eure-et-Loir	Chartres	30	
Finistère	Brest	31	
Fôrets	Luxembourg	32	Luxembourg
Gard	Nîmes	33	
Gard	Alais	33*	Nu Alès
Garonne, Haute-	Toulouse	34	
Gers	Auch	35	
Gironde	Bordeaux	36	
Golo	-	(37)	Corsica, geen waarborgkantoor.
Hérault	Montpellier	38	
Ille-et-Vilaine	Rennes	39	
Ille-et-Vilaine	Saint-Malo	39*	
Indre	Chateauroux	40	
Indre-et-Loire	Tours	41	
Isère	Grenoble	42	
Jemmapes	Mons	43	Bergen, België
Jemmapes	Tournai	43*	Doornik, België
Jura	Lons-le-Saulnier	44	
Landes	Mont-de-Marsan	45	
Léman	Genève	46	Zwitserland
Liamone	-	(47)	Corsica, geen waarborgkantoor.
Loir-et-Cher	Blois	48	
Loire	Saint-Étienne	49	
Loire, Haute-	Le-Puy	50	
Loire-Inférieure	Nantes	51	Nu Loire-Atlantique
Loiret	Orléans	52	
Lot	Cahors	53	
Tarn-et-Garonne	Montauban	53*	In 1805 nog in dept. Lot
Lot-et-Garonne	Agen	54	
Lozere	Mende	55	
Lys	Bruges	56	Brugge, België
Lys	Ypres	56*	Ieper, België; 2 dec. 1811 naar Kortrijk
Lys	Courtrai	56*	Kortrijk, België. Vanaf 2 dec 1811
Maine-et-Loire	Angers	57	
Manche	Saint-Lö	58	
Manche	Valognes	58*	
Marengo	Alexandrie	59	Alessandria, Italië
Marengo	Asti	59*	Italië
Marne	Chalons	60	Nu Chalons-sur-Marne
Marne	Reims	60*	
Marne, Haute-	Chaumont	61	
Marne, Haute-	Langres	61*	
Mayenne	Laval	62	
Meurthe	Nancy	63	Nu Meurthe-et-Moselle
Meurthe	Pont-à-Mousson	63*	
Meurthe	Lunéville	63**	
Meuse	Bar-sur-Ornain	64	Nu Bar-le-Duc
Meuse	Verdun	64*	
Meuse-Inférieure	Maestricht	65	
Meuse-inférieure	Ruremonde	65*	Roermond
Mont-Blanc	Chambéry	66	
Mont-Tonnerre	Mayence	67	Mainz, Duitsland
Mont-Tonnerre	Spire	67*	Speyer, Duitsland
Morbihan	Vannes	68	
Moselle	Metz	69	
Nèthes, Deux-	Anvers	70	Antwerpen, België
Nèthes, Deux-	Bréda	70*	Vanaf ca eind 1811.
Nièvre	Nevers	71	
Nord	Lille	72	Rijsel
Nord	Valenciennes	72*	Valensijn
Nord	Dunkerque	72**	Duinkerken

Departement:	Plaats:	No:	Opmerkingen:
Oise	Beauvais	73	
Orne	Alençon	74	
Ourthe	Liège	75	Luik, België
Pas-de-Calais	Arras	76	At recht
Pas-de-Calais	Saint-Omer	76*	Sint Omaars
Pó-et-Doire	Turin	77	Torino, Turijn, Italië
Puy-de-Dôme	Clermont	78	Nu Clermont-Ferrand
Pyrénées, Basses-	Pau	79	
Pyrénées, Basses-	Baïonne	79*	Nu Bayonne
Pyrénées, Hautes-	Tarbes	80	
Pyrénées-Orientales	Perpignan	81	
Rhin, Bas-	Strasbourg	82	
Rhin, Haut-	Colmar	83	
Rhin, Haut-	Montbéliard	83*	
Rhin, Haut-	Saint-Ymier	83**	Nu St.Imier, Sankt Immer, Zwitserland
Rhin-et-Moselle	Coblentz	84	Koblenz, Duitsland
Rhône	Lyon	85	
Roer	Aix-la-Chapelle	86	Aachen, Aken, Duitsland. Incl. noordpunt Z. Limburg en gebied om Sittard, vanaf 1801
Roer	Cologne	86*	Köln, Keulen, Duitsland
Sambre-et-Meuse	Namur	87	Namen, België
Saone, Haute-	Vesoul	88	
Saone-et-Loire	Mâcon	89	
Sarre	Trèves	90	Trier, Duitsland
Sarthe	Le-Mans	91	
Seine	Paris	(92)	92 niet gebruikt wegens andere tekens
Seine-et-Marne	Melun	93	
Seine-et-Oise	Versailles	94	
Seine-Inférieure	Rouen	95	Nu Seine-Maritime
Seine-Inférieure	Le-Havre	95*	
Sésia	Vercelli	96	Italië
Sèvres, Deux-	Niort	97	
Somme	Amiens	98	
Sture	Coni	99	Cuneo, Stura, Italië.
Tanaro	-	(C0)	Niet gebruikt. Dept, opgeheven 6-6-1805
Tarn	Castres	C1	
Var	Toulon	C2	
Var	Grasse	C2*	
Vaucluse	Avignon	C3	
Vendée	Fontenai	C4	Nu Fontenay-le-Comte
Vienne	Poitiers	C5	
Vienne, Haute-	Limoges	C6	
Vosges	Épinal	C7	
Yonne	Auxerre	C8	
Yonne	Sens	C8*	
Taro	Parma	A	Parma, Italië
Taro	Plaisance	A*	Piacenza, Italië
Gènes	Gènes	B	Genova, Genua, Italië.
Apennins	Chiavari	C	Italië
Montenotte	Savone	D	Savona, Italië
Méditerranée	Livoume	E	Livorno, Italië
Arno	Florence	F	Firenze, Italië
Ombrone	Sienna	G	Siena, Italië
Rome	Rome	H	Roma, Italië
Trasimène	Spolète	J	Spoleto, Italië
Trasimène	Pérouse	J *	Perugia, Italië
Bouches-de-l'Escaut	Middelbourg	K	Vanaf ca mei/juni 1811
Bouches-du-Rhin	Bois-le-Duc	L	's Hertogenbosch, ca. mei/juni 1811.
Zuiderzee	Amsterdam	M	Maart 1812
Zuiderzee	Utrecht	M *	Maart 1812

Departement:	Plaats:	No:	Opmerkingen:
Bouches-de-la-Meuse	La-Haye	N *	's Gravenhage, maart 1812. Zie notitie 3.
Bouches-de-la-Meuse	Rotterdam	N	Zie notitie 3.
Issel-Supérieur	Arnhem	O	Maart/April 1812
Bouches-de-l'Yssel	Zwolle	P	Maart/April 1812
Ems-Occidental	Groningue	Q	Maart 1812
Ems-Oriental	Aurich	R	Maart/April 1812
Frise	Leeuwarden	S	Juli 1812
Lippe	Münster	T	
Bouches-de-l'Elbe	Hambourg	U	Hamburg, Duitsland
Bouches-de-l'Elbe	Lübeck	U*	Duitsland
Bouches-du-Weser	Brême	X	Bremen, Duitsland
Ems-Supérieur	Osnabrück	Y	Duitsland
Simplon	Sion	Z	Wallis, Zwitserland

Notities.

1.

Het is nog niet duidelijk waarom de letters V en W niet gebruikt zijn.

2.

Ook op de franse kantoorstempels van 1819-1838 zijn de departementsnummers weer als kantoor aanduidingen gebruikt; no. 1 Dept. Ain, kantoor Trévoux, t/m no. 84 Dept. Yonne, kantoren Auxerre en Sens.

Voor de kantoor aanduidingen van 1838 tot heden, zijn echter 103 verschillende symbooltjes en letters gebruikt, inclusief die van de franse waarborgkantoren in Algerije, Marokko, en Tunesië in de plaatsen Algiers, Oran, Mostagenem, Tlemcen, Bône en Sétif.

3.

Er is echter een probleem: De lijst van kantoor aanduidingen in het 'Manuel des Employés de la Garantie' (W8) toont op de laatste pagina het teken N voor Den Haag, en N met stip voor Rotterdam. De verificatieplaat met de keurtekens van Den Haag in het Belastingmuseum te Rotterdam vertoont echter op elk kantoorstempel van Den Haag de N met stip. De dito plaat van kantoor Rotterdam heeft kantoorstempels zonder stip. Dit komt niet overeen met de normale regelmaat: Het teken van het kantoor in de hoofdstad van het departement had normaliter geen stip, maar die van het tweede kantoor wel. Zie ook de foto's op pagina 227 van Haags zilver (M30). Deze aanwijzing dat de kantoorstempels van Den Haag en Rotterdam (bij vergissing?) verwisseld zijn, is ook bevestigd door de combinatie van deze tekens met bekende meestertekens op een aantal voorwerpen:

Een vork met het meesterteken van de rotterdammer Johannes Petrus Sondag, MT 9486, het haantjesmerk voor tweede gehalte, en het kantoorstempel 'tête de guerrier' met kantoorletter N. Dit laatste merk vertoont geen spoor van een stip.

Een zilveren tasbeugel met het meesterteken van de gouwenaar Adrianus Verroen MT 10999 met dito keurtekens. Weer een N zonder stip.

Een gouden beursbeugeltje met het teken van de dordtenaar Hendrik Giltay, het haantjesmerk voor derde gehalte goud en het kantoorstempel 'main de justice'. Weer de kantoorletter N zonder stip.

Het is ook niet de eerste maal dat zulk een vergissing is gemaakt: Van Dievoet signaleert in zijn boek ook een dergelijke verwisseling op de verificatieplaat van 1798 voor het departement Dyle: Kantoor tekens 26 met stip voor Brussel, en teken 26 zonder stip voor Leuven. In dit geval had men de stempels zelf wel naar de juiste kantoren gezonden.

1 O DE INTRODUKTIE VAN DE WAARBORGWET IN HET GEWEZEN KONINKRIJK HOLLAND.

1810

Formele annexatie van het Koninkrijk Holland en de invoering van de franse wetgeving. (93, 96, 98, 99, 100, 103, 105, 106)

1811

Op 23 januari rapporteert de Minister van Financiën aan de Keizer dat de Prefect van Bouches-de-Pescaut hem heeft voorgesteld drie waarborgkantoren te doen vestigen, een in Middelburg, een in Goes, en een in Zierikzee. Omdat er echter in dit departement slechts 45 zilvermeden actief zijn, wordt een enkel kantoor in Middelburg voldoende geacht. De Prefect van Bouches-du-Rhin had slechts een enkel kantoor in 's Hertogenbosch geadviseerd, de Minister is het met hem eens, aangezien dit voldoende is voor de 77 zilvermeden in dit departement, die hoofdzakelijk in de stad zelf, of daar niet ver vandaan wonen. (108) Het overeenkomstige decreet wordt op 20 februari door de Keizer 'approuvé' getekend. (109) De kantoren Middelburg en 's Hertogenbosch zijn circa mei/juni 1811 effectief geopend. Dit moest namelijk snel gebeuren omdat de douanegrens was verschoven tot aan de Waal. De heer Jourdain de Marson wordt benoemd tot 'controleur du bureau de garantie établi à Bois-le-Duc'.

Op 15 september meldt de Minister dat de Prefect van Deux-Nèthes te Antwerpen hem heeft verzocht een tweede kantoor in dit departement te laten openen in Breda, maar het arrondissement Bergen op Zoom in het district van kantoor Antwerpen te laten. De Minister is het met dit verzoek eens, maar meent echter dat het arrondissement Bergen op Zoom beter onder het district van kantoor Breda kan komen, omdat de verbindingen beter en korter zijn. (112) Op dezelfde dag wordt het bijbehorende ontwerpdecreet door Napoleon ondertekend en de 18e naar de Minister teruggezonden. (113)

Bij Keizerlijk decreet van 21 oktober 1811 art. 16, worden de 16 opcenten voor het amortisatiesyndicaat van Lodewijk Napoleon gecontinueerd. Het gevolg is dat er later in de waarborgkantoren ten noorden van de Waal 16% meer waarborgrecht betaald moet worden. (114)

Begin november worden de heren Ravoisé, buitengewoon Inspecteur van de Waarborg, en Césaux, Directeur van de Droits Réunis naar ons land gezonden om hun organisaties ten noorden van de Waal op te bouwen. De 'Droits Réunis', in ons land genoemd de 'Vereenigde Regten', is de dienst van de indirecte belastingen, die de ontvangdienst van de waarborg van de 'Régie d'Enregistrement' had overgenomen. Ravoisé heeft uit Parijs een bankpromesse van de Minister van Financiën ontvangen, om de aanschaf van lokaliteiten, meubilair, en zonodig ook gereedschap te kunnen bekostigen. Hij is ook gemachtigd om de eigendommen van de hollandse keurkamers voor zijn dienst op te eisen. Hij verzoekt de prefecten van de hollandse departementen hun bevoegdheid tot het benoemen van essaieurs te delegeren aan de 'Administration Générale des Monnaies', het muntbestuur te Parijs. Dit gebeurt dan ook, zij het vaak traag en met tegenzin van vooral de nederlandse prefecten.

De 27e november rapporteert de Minister aan Zijne Majesteit dat het muntbestuur beambten naar Holland had gezonden om inlichtingen in te winnen bij de departementen en de Intendant van Financiën Gogel, inzake de stichting van waarborgkantoren in het resterende deel van het land boven de Waal. Het resultaat van dit onderzoek is vastgelegd in het bijgevoegde ontwerpdecreet. (115). Dit decreet wordt op 29 november door de keizer ondertekend. (116)

Er is besloten:

Dept. Zuiderzée:

Eén waarborgkantoor in Amsterdam voor de sous-préfectures Amsterdam, Hoorn, Alkmaar en Haarlem.

Eén kantoor in Utrecht voor de sous-préfectures Utrecht en Amersfoort.

Dept. Bouches de la Meuse:

Eén kantoor in Den Haag voor de sous-préfectures 's Gravenhage en Leiden.

Eén in Rotterdam voor de sous-préfectures Rotterdam, Flakkee, Dordrecht en Gorcum.

Dept. Issel Supérieur:

Eén kantoor in Arnhem.

Dept. Bouches de l'Issel:

Eén kantoor in Zwolle.

Dept. Ems Occidental:

Eén kantoor in Groningen.

Dept. Ems Oriental:
Eén kantoor in Aurich.

Dept. Frise:
Eén kantoor in Leeuwarden.

Eind november 1811 wordt het gebouw Kerkstraat 150 te Amsterdam gehuurd als lokaliteit voor het waarborgkantoor.

Ravoisé geeft opdracht de hollandse keurkamers te laten sluiten op 31 december 1811. De keurstempels moeten op die datum bij de departementsbesturen worden ingeleverd. Het gereedschap, meubilair, de liquide middelen en andere eigendommen van de keurkamers moeten blijven waar ze zijn en nauwkeurig op lijsten geregistreerd worden, zodat ze door de franse waarborg overgenomen kunnen worden.

In januari 1811 was de heer Pierre Louis Jourdain de Marson benoemd tot controleur van waarborgkantoor 's Hertogenbosch en had daar snel en efficiënt zijn organisatie opgebouwd. Hij had zijn werk blijkbaar zo goed gedaan, dat het muntbestuur te Parijs hem uitkiest voor de belangrijkste post, 'controleur en chef van kantoor Amsterdam.

In december 1811 ontstaan er echter vele problemen. Het is wel mogelijk om in Frankrijk geschikte essayeurs voor de grote kantoren Amsterdam, Rotterdam, Den Haag en Utrecht te vinden, maar er zijn geen kandidaten voor de kleinere kantoren Leeuwarden, Groningen, Zwolle, Arnhem en Aurich. Men vreest dat de toets- en essaailonen daar te laag zullen uitkomen om de essayeurs van een behoorlijk inkomen te verzekeren. Ravoisé gaat voor de kleinere kantoren toch naar nederlandse essaieurs op zoek, maar het enthousiasme is bij hen ook vrij gering. Ravoisé moet tenslotte duidelijk verklaren dat zij ook een andere deeltijdbaan mogen hebben, zoals chemicus of apotheker, maar dat het beroep van werkmeester en koopman in goud en zilver voor hen verboden blijft. Ook in Parijs ontstaat vertraging. De Minister heeft moeite met het goedkeuren van veel te laat ingediende voorstellen voor organisatie, benoemingen, stichtingskosten en jaarbudgetten.

Ravoisé heeft er overigens nog een taak bij gekregen: Midden december 1811 wordt hij naar de 'Villes Anséatiques' Hamburg, Bremen en Lübeck, en naar de Lauenburgse steden Münster en Osnabrück gestuurd, om de ook daar gedecreteerde waarborgkantoren van de grond te krijgen. Ravoisé is daardoor gedwongen het werk in Holland over te doen aan Jourdain de Marson.

Op 31 december zendt de heer Mongez van het muntbestuur een brief vol verwijten en aanwijzingen naar Jourdain de Marson, maar keurt zijn aanstelling door Ravoisé als organisator achteraf toch goed. Hij voegt er sarcastisch aan toe, dat Marson zich nog alleen maar controleur van kantoor 's Hertogenbosch mag noemen, omdat de Minister de benoemingen nog steeds niet ondertekend heeft. Marson realiseert zich veel te laat op 31 december dat de streefdatum van 1 januari 1812 niet meer haalbaar is. Hij stelt Gouverneur Lebrun voor een aantal hollandse keurkamers te laten heropenen, totdat de nieuwe waarborgkantoren geheel gereed en bemand zullen zijn. In de hollandse keurkamers zal dan vanaf 1 januari 1812 wel waarborgrecht geheven moeten worden conform de brumairewet.

Op 31 december 1811 wordt toegestaan dat het pand Predikherenkerkhof Wijk H no. 53 ten behoeve van waarborgkantoor Utrecht voor drie jaar gehuurd wordt, à frs 840 per jaar. De huuracte wordt op 29 februari 1812 bij notaris van Schermbeek ondertekend en verleden. (119)

1812

Het voorstel de hollandse keurkamers tijdelijk te heropenen, wordt op 4 januari bekrachtigd door besluiten van Gouverneur Generaal Lebrun en de prefecten. (120) Een aantal keurkamers krijgt hun inmiddels ingeleverde keurstempels weer terug. Ze mogen voorlopig nog hun werk blijven doen, maar dan wel onder toezicht van Jourdain de Marson en Césaux, directeur van de Droits Réunis.

De heer Devilliers Duterrage, 'Directeur Général de la Police' kondigt op 10 januari in de 'Feuille Politique du Département de la Zuiderzee' enkele maatregelen aan over het toezicht op de 'contribuables', en hun verplichting om opkopersregisters te hebben. Marson ontvangt van Prefect de Celles een exemplaar van dit blad ter informatie. Marson protesteert tegen deze inbreuk op de bevoegdheden die hij formeel nog niet heeft. Op 13 januari antwoordt Devilliers Duterrage met een sussende brief: 'Ik heb inderdaad geconstateerd dat Uw dienst enkele onjuistheden in de ordonnantie die ik kortgeleden heb gepubliceerd, kan aantonen. Met genoegen onderschrijf ik het modelregister dat U heeft vastgesteld, ter vervanging van het door mijzelf bepaalde. Ik verlang slechts dat U alle kopers de meest strikte wijze van aanschaf aanbeveelt, zodat wanneer hen een voorwerp door een onbekende wordt verkocht, zij eisen dat zij referenties geven, van wie de naam en woonplaats genoteerd worden. De behoeften van het politiewerk eisen categorisch deze formaliteit.' Het politie opkopersregisters en de waarborgregisters zijn echter tot in 1987 naast elkaar blijven bestaan.

Op 18 januari wordt Jourdain de Marson door Mongez te Parijs op de hoogte gesteld van zijn formele benoeming tot hoofdcontroleur van waarborgkantoor Amsterdam, met ingang van 14 januari. Op de 29e wordt uit Parijs

bericht, dat een verzegelde kist met keurstempels, gereedschap, verificatieplaten, voorschriften en formulieren naar Amsterdam onderweg is. Tevens wordt medegedeeld dat hij de volgende acties moet ondernemen:

De vereiste ambtseel afleggen voor het tribunaal te Amsterdam.

De stempels van het Koninkrijk Holland vernietigen, na ze afgeslagen te hebben op insculpatieplaten, ten behoeve van latere herkenning en verificatie.

De insculpatieplaten voor de meestertekens, met bijbehorende slagletters en hamer afleveren aan de prefecture. (het departementsbestuur.)

Een stel ronde verificatieplaten met afslagen van keurmerken afleveren bij de griffie van het tribunaal te Amsterdam. Het tweede stel is voor het waarborgkantoor bestemd.

Werken voorzien van hollandse tekens die reeds zouden kunnen worden aangeboden, gratis te stempelen met het ET teken, (de recensestempeling)

De Prefect van het Departement Zuiderzee, de Celles, en de Intendant van Financiën, Gogel, verzoeken een besluit te publiceren, waarin de datum van inwerkingtreding van de nieuwe keurtekens en van de 'recense' herstempelingstermijn zijn vastgesteld.

In zijn brief van 30 januari deelt Mongez mede, dat alle te benoemen essayeurs een proef van bekwaamheid moeten afleggen bij de Heer Waers, essayeur bij de munt te Utrecht. Hij schrijft ook dat alle particuliere goud en zilverdraadtrekkerijen moeten opgaan in een nationale draadmakerij. In Amsterdam mogen tijdelijk drie extra stempelaars worden ingehuurd om de drukte van de recensestempeling op te vangen.

Op 6 februari wordt medegedeeld dat de heer Maret van kantoor Parijs is benoemd tot vaste 'marqueur' (stempelaar) in kantoor Amsterdam.

Mongez heeft echter bezwaren tegen de benoeming van P.C.G. Poelman tot hulpcontroleur, omdat hij nog niet meerderjarig is, geen eed kan afleggen en dus geen ambtelijke handelingen kan verrichten. Poelman jr. mag wel worden aangenomen onder conditie dat hij tot zijn meerderjarigheid ander nuttig werk zal verrichten.

Eckout wordt benoemd tot souscontrôleur. De controleur van kantoor Bordeaux, Auguste Vinot Barmont, wordt benoemd tot essayeur te Amsterdam.

Bij aankomst van de zending in Amsterdam, bezorgd door de Entreprise Générale de Messageries, Rue Notre Dame des Victoires te Parijs, blijkt dat de kist opengebarsten en ontzegeld is. Er wordt verhaal bij de expediteur gezocht. Uiteindelijk blijkt de schade mee te vallen, er is weinig verloren gegaan, het verzegelde doosje met keurstempels is nog intact. Een en ander moet echter wel officieel geconstateerd en gerapporteerd worden.

In januari wordt een uittreksel van de brumairewet in de zeven noordelijke departementen officieel gepubliceerd in de Feuilles Politiques, de departementale staatscouranten, met het besluit dat de nieuwe waarborgkantoren op 1 maart geopend zullen worden.

Omdat Eckout eind februari nog steeds niet in Amsterdam is gearriveerd, vraagt Marson zijn collega Saulin te Utrecht om assistentie; souscontrôleur Anthony Kist Wz. wordt aan Amsterdam uitgeleend. Als gevolg daarvan wordt souscontrôleur Jean Philippe Deel van Rotterdam aan Utrecht uitgeleend. Adriaan Dekker wordt provisioneel souscontrôleur te Rotterdam.

De heer Mongez bericht dat zekere Thiebout is benoemd tot essayeur te Aurich, en Vilmans te Arnhem, laatstgenoemde is echter voor zijn examen gezakt.

Op 29 februari bepaalt Mongez dat de door banken van lening te verkopen 'verstane' werken gedurende 18 maanden zonder 'essai déterminatif', dus slechts na een eenvoudige toetsing, maar uiteraard wel met betaling van waarborgrecht, nog met een ET stempel gemerkt mogen worden. Als belanghebbenden dit verlangen, kunnen de verstane panden wel volledig beproefd worden en van de gehaltetekens worden voorzien. Na de termijn van 18 maanden moeten al deze werken echter geëssayeerd, en als nieuw gestempeld worden, of verbroken worden als ze van illegaal gehalte zijn. (123)

Op 1 maart worden alle keurkamers van het voormalige Koninkrijk Holland definitief gesloten, en de 'franse' waarborgkantoren gaan op dezelfde datum open. Dat was althans de bedoeling.

Alle bezittingen van de gesloten hollandse keurkamers worden ingeleverd. Het rotterdamse gemeentearchief bezit een document met de inventaris van waardepapieren van de rotterdamse keurkamer die overgedragen werden aan 'Mijnheer de Maire dezer stad'. Het stuk is gedateerd 3 maart 1812 en ondertekend door de 'gedefungeert hebbende keurmeesteren' Adriaan Suureveld, Pieter Drost, Willem Aardenhout, Stephanus Eysma, Leendert van Es, Abraham Monseur en Gerardus Peeters. Over kantoor Rotterdam is verder maar weinig te vinden, omdat het waarborgarchief in mei 1940 verloren is gegaan.

In kantoor Amsterdam wordt al eind februari met de inschrijvingen begonnen, nog voor de officieele sluiting van de keurkamer van het Koninkrijk Holland. De Utrechtse inschrijvingen beginnen op 3 maart.

Op 29 februari 1812 worden Pierre Marie Sotom en Jean Marie Antoine van Marcke ten overstaan van het Tribunal de Première Instance beëdigd als controleur en essayeur van waarborgkantoor Leeuwarden.

De eerste 98 inschrijvingen en afslagen van meestertekens in het Friese departementale stamboek zijn echter pas op '15 Juillet 1812' gedaan.

In zijn brief van 1 maart aan de Prefecture in Den Haag meldt de Maire van Leiden dat de 'mobile' eigendommen van keurkamer Leiden ingeleverd zullen worden. Op 7 maart volgt de brief van de gewezen leidse keurmeester Jean Toussaint aan de 'Droits Réunis' dat de inventaris onderweg is. Deze brief bevat een lijst van meubilair, gereedschap, een koper plaatje en een 'zilver blazoen van de broederschap'. Het gemeentebestuur van Leiden is kennelijk te hard van stapel gelopen: Op 6 maart worden alle bestaande meestertekens op een insculpatieplaat afgeslagen. Omdat deze tekens niet voldoen aan de franse voorschriften, moet het later nog eens overgedaan worden op andere platen met de nieuwe tekens volgens frans ruitmodel.

Keurkamer Den Haag, Kleine Bierkade N60, dient de inventaris van haar eigendommen in. Dit stuk is ondertekend door de gewezen keurmeesters D. van Osenbruggen, P. Hoolboom, P. van der Toorn, C. Hureau en nog twee anderen, (onleesbaar). Op 3 maart deponereert de nieuwbenoemde souscontrôleur Mr. Cornelis van Marle een ronde verificatieplaat met de nieuwe franse keurtekens bij de griffie van het tribunaal in Den Haag.

De inschrijvingen in de diverse stamboeken met beschrijvingen van de meestertekens willen nog niet zeggen dat alle ingeschrevenen hun nieuwe tekens volgens het franse ruitmodel al beschikbaar hebben. In ieder geval kan wel worden begonnen met de 'recense' stempeling van de in de handel voorradige werken.

De horlogeverkoopers te Amsterdam zenden een petitie aan het muntbestuur te Parijs met het verzoek om ook ongekeurde horlogekasten gratis van een ET teken te mogen laten voorzien. Mongez antwoordt echter, dat dit buiten zijn bevoegdheid valt, de heren moeten maar bij de Minister van Financiën te Parijs aankloppen. Het verzoek is hoogstwaarschijnlijk afgewezen.

Op 23 maart vraagt Mongez nadere inlichtingen over de te nationaliseren draadtrekkerijen van v.d. Corput en Ketel te Amsterdam, om een beslissing te kunnen nemen.

Omdat uiteindelijk blijkt dat de heer Eckout niet beschikbaar is, ontvangt Anthony Kist Wz. een definitieve benoeming tot souscontroleur ofwel 2e controleur te Amsterdam. Als gevolg daarvan worden, na overleg met hoofdcontroleurs Saulin te Utrecht en Saintelette te Rotterdam, de souscontrôleurs Deel ook definitief in Utrecht, en Dekker in Rotterdam benoemd.

De franse keurstempels blijken snel te slijten en te breken; op 4 april worden er weer 40 stuks nieuwe uit Parijs naar Amsterdam gezonden. Maar blijkt een topmaand te zijn: Al het in de handel aanwezige werk met Koninkrijk Holland tekens moet gratis herstempeld worden. Het werk met de oude gildekeuren zonder een gekroonde O of B, moet opnieuw beproefd en als nieuw herstempeld worden, met betaling van waarborgrecht. Die uit de lommerd mogen echter wel met het ET teken gestempeld worden. Over maart 1812 bedragen de inkomsten van kantoor Amsterdam frs. 23.165,33.

Op 25 april deelt de heer Mongez mede dat de heer Ravoisé, 'Inspecteur Extraordinaire de la Garantie dans les Départemens Anséatiques et Hollandais' de onder hem gestelde kantoren zal komen inspecteren, dus de nederlandse kantoren ten noorden van de Waal, alsmede de kantoren Hamburg, Bremen en Lübeck. De kwestie van het nationaliseren van de draadtrekkerijen moet ook met Ravoisé opgenomen worden. Dit staatsmonopolie is blijkbaar midden 1812 afgeschaft, want plotseling stopt de correspondentie over dit onderwerp; er is verder alleen een ongedateerd kladje gevonden met de notitie dat de desbetreffende bepalingen zijn afgeschaft.

Er is veel correspondentie over de zogenoemde vacatiegelden voor de politie. De commissarissen van politie moeten namelijk betaald worden voor hun deelname aan de visitaties, 5 francs per drie manuren. Ook nog enige tijd na de omwenteling van november 1813 blijft men de politie voor deze diensten betalen.

In 1812 wordt het waarborgkantoor aan de Kerkstraat no. 150 te Amsterdam opgeknapt en verbouwd door architect Ziesenis en aannemer Korff & Co. Alle rekeningen moeten door Parijs worden goedgekeurd.

In brieven van 25 mei en daarna geeft Mongez commentaar op het concept stempel voorschrift dat hoofdcontroleur Jourdan de Marson hem had gezonden. Omdat er geen frans stempel bestaat voor klein zilver met aanhangsels, had Marson voorgesteld op dergelijk werk het faisceau teken voor klein zilver tweemaal af te slaan. Mongez wijst dit echter af met de opmerking dat nooit twee identieke merken naast elkaar op een enkel voorwerp mogen voorkomen, omdat dit op een hoger gehalte zou kunnen duiden. De dubbele afslag van het zwaardje of het belastingteken is echter in 1814 wel voorgeschreven voor werken met onstempelbare aanhangsels. Deze stempelwijze blijft gehandhaafd tot de invoering van de cijferstempels in 1865.

Jourdain de Marson tracht goedkeuring te krijgen voor werken met de gehalten van 10 en 11 penning zilver, ook voor die van 20 en 22 karaat goud, die essayeur Auguste Vinot Barmont van zijn eigen keurmerkjes voorziet op verzoek en in overeenstemming met de commissie van de Amsterdamse werkmeesters. Mongez houdt zich echter op de vlakte met de opmerking dat werken met deze gehalten slechts met de naastlagere franse gehaltetekens behoren te worden voorzien en dat het gehalteverschil niet de moeite waard is. Hij kan het echter niet verbieden, omdat de association des orfèvres te Parijs ook informele keurmerkjes gebruikt. Het merkje van Barmont met het gekroonde 11 teken wordt nog wel aangetroffen op Amsterdams zilverwerk.

Op 26 mei wordt het eind van de 'recense' herstempelingstermijn door Mongez bevestigd. Officieel had ze tot 1 mei moeten duren, vermoedelijk was er een verlenging toegestaan.

Er is aangeraden om in het begin nog wat soepel op te treden tegen de bewoners van een pas geannexeerd land, maar dit mag niet ontaarden in 'faiblesse'. Er wordt bevolen 'brocanteurs' de handel in goud en zilver te ontzeggen, 'qui ont ordinairement pour objet de tromper le public', ze hebben gewoonlijk het oogmerk het publiek te bedriegen.

Op 18 augustus worden de aanvragen van J.B. Schöne en J. Franc v.d. Corput om als handelsessaieurs te mogen werken goedgekeurd. Ze moeten geëxamineerd worden door essayeur Waers aan de munt te Utrecht en zich laten inschrijven en hun teken afslaan bij de Prefecture te Amsterdam en de Munt te Parijs. Later krijgt J.W. Prassé ook een certificaat.

In juli constateert essayeur Legrand van kantoor Rotterdam dat de door de amsterdammer Oppenheim bij Matignon in Parijs gekochte jaseronketting een veel te laag gehalte heeft. Na overleg tussen hoofdcontroleur Saintelette te Rotterdam en essayeur Barmont te Amsterdam, worden de kettingen ter verificatie naar het muntbestuur te Parijs gezonden. Daar wordt ook een te laag gehalte geconstateerd. Matignon zal daar wel beboet zijn.

Na de afsluiting van zijn organisatiemissie, vertrekt buitengewoon Inspecteur Ravoisé in september uit zijn tijdelijke standplaats Rotterdam naar Parijs. Hij stuurt Jourdain de Marson een lovende brief, toch wel met enkele administratieve adviezen. Ravoisé gaat naar Parijs om zijn rapport in te dienen: 'd'y mettre le sceau pour ses yeux', om ze daar zijn zegel, dwz. goedkeuring onder ogen te brengen.

In oktober worden te Amsterdam de brocanteurs Coster en Burllet bekeurd en door de rechter veroordeeld. De zaak tegen Burllet wordt zelfs in hoger beroep door het 'Cour Impérial' in Den Haag behandeld. In dezelfde maand wordt in Amsterdam de vertrekkende stempelaar Maret vervangen door Daubichon.

Het jaar 1812 is een buitengewoon moeilijke tijd; zware belastingen, de tolgrens langs de Waal wordt pas in oktober definitief opgeheven. 15000 hollandse dienstplichtigen vertrekken met de Grande Armée naar Rusland, slechts 500 van hen komen terug.

Maar toch zijn er in 1812 te Amsterdam 249 kg goud en 3 693 kg zilver gekeurd en belast, met een voor die tijd vrij hoge bruto opbrengst aan waarborgrecht van Fr 109.332,44.

Hiertegenover stonden de volgende kosten:

Jaarsalaris van controleur en chef Jourdain de Marson;	7200.-
Jaarsalaris van ontvanger Schlicher.	4500.-
Jaarsalaris van souscontrôleur Kist:	2700.-
Jaarsalaris van hulpcontroleur P.C.G.Poelman:	2400.-
Jaarsalaris van de stempelaar:	2000.-
Tijdelijke stempelaars, per maand, per man:	150.-
Kantoorhuur per jaar:	1155.-
Reiskosten:	752.50
Achterstallig salaris Jourdain de Marson ('s Hertogenbosch)	291.66
Porti:	70.60
Verbouwing kantoor:	5023.41

De totale kostenpost komt uit op frs 28.284,67 en er is frs 81.047,77 afgedragen aan de Droits Réunis.

Het bovenstaande is inclusief de rechten die aan de in januari en februari nog tijdelijk werkende hollandse keurkamer waren betaald.

Essaai en toetslonen worden niet gerapporteerd, want dit is een zaak tussen de essayeur en de klanten.

1813

De regels worden nu veel strikter toegepast. Diverse werkmeesters en kooplieden worden bekeurd, en door de rechter veroordeeld tot boetes en verbeurdverklaring van hun werk, o.a. Meindert Bast te Hoorn. De zaak

Meindert Bast wordt zelfs tot in laatste instantie voor het hoogste gerechtshof de 'Cour de Cassation' te Parijs behandeld. Het wordt uitdragers opnieuw verboden om in zilver en goud te handelen.

Zelfs de Amsterdamse deurwaarder Baum krijgt een veroordeling met verbeurdverklaring omdat hij bij een publieke verkoping van de Groote Lommerd te Amsterdam had nagelaten een vrij groot aantal verstane panden ter keuring aan te bieden.

In februari ontstaat een grote beroering, omdat een doos met nieuwe keurstempels, bestemd voor kantoor Utrecht, is zoekgeraakt en niet meer wordt gevonden.

In mei deelt Prefect de Celles hulpcontroleur P.C.G. Poelman mede dat hij is ingelijfd bij de Gardes d'Honneur. Poelman tracht op allerlei manieren vrijstelling of uitstel te krijgen. Ook Jourdain de Marson probeert hem te helpen door zijn onmisbaarheid aan te tonen bij Mongez in Parijs. Mongez antwoordt hem echter met een uitbrander: 'Zijn tegenstand kan U persoonlijk als bureauchef compromitteren!' In Juli vertrekt Poelman naar de 4e divisie Gardes d'Honneur in Metz. Daubichon wordt in zijn plaats tot hulpcontroleur benoemd, en M. Brichaut Jr, zoon van de essayeur te Brussel wordt stempelaar te Amsterdam.

Nadat Barmont met zijn eigen gehaltestempels is gaan werken, met steun van Jourdain de Marson, loopt het volledig uit de hand. Zelfs van buiten het district hebben werkmeesters hun werk in Amsterdam zo laten stempelen, na ze eerst van Amsterdamse meestertekens te hebben laten voorzien.

In de circulaire van 10 juli 1813 aan de 'contribuables' van het district, stelt Jourdain de Marson, dat werken van 'vreemdelingen' niet zullen worden aangenomen, dit is in strijd met de voorschriften.

Nog in september houden de Hoofdcontroleurs van Amsterdam, den Haag, Rotterdam en Utrecht een onderlinge bespreking, en ondertekenen op de 6e een conventie, onder andere, over de wijze waarop zij gouden horlogekettingen met aanhangsels zullen stempelen.

In de periode januari t/m augustus 1813 wordt door kantoor Amsterdam een totaal van frs 64.901,54 bruto ontvangen waarborgrecht aan Parijs gerapporteerd.

11 DE 'GELUKKIGE OMMEKERING VAN ZAKEN' IN NOVEMBER 1813 TOT DE INSTALLATIE VAN HET KOLLEGIE VAN RADEN EN GENERAAL MEESTEREN DER MUNT IN JULI 1814.

ALGEMEEN

1813, NOVEMBER

Op 20 november wordt de voorlopige landsregering van de heren van Limburg Stirum, van der Duyn van Maasdam en van Hogendorp uitgeroepen. De geallieerde opperbevelhebbers von Bülow en von Benckendorff hebben niet veel haast om België binnen te trekken, wat is namelijk het geval: Charles Jean Bernadotte de Zweedse kroonprins, ex maarschalk van Frankrijk heeft de geallieerde strijdmacht ernstig verzwakt door op eigen initiatief met zijn leger Denemarken te gaan beoorloggen, totdat Noorwegen aan Zweden wordt afgestaan. Bovendien wordt bekend dat Napoleon zijn maarschalk MacDonald heeft bevolen met een groot leger naar het noorden te trekken, om Antwerpen te behouden en het Rijn-Waal front te consolideren. Dit blijkt echter een onuitvoerbare opdracht te zijn geweest.

1813, DECEMBER

Het besluit van de Commissaris Generaal van Financiën van 7 december wordt aan de waarborgkantoren bekendgemaakt met kennisgeving dat de reeds tot Inspecteur Generaal van het Muntwezen benoemde heer Willem Adriaan Arnold Poelman tevens is belast met de 'directie over het goud en zilverwerk'. (126)

Van de 7e tot en met de 10e stuurt Poelman brieven naar de waarborgkantoren met opdracht om te rapporteren over het nog aanwezige personeel, de inventaris, de bezoldiging en de franse keurstempels, indien die er nog mochten zijn. De overgebleven ambtenaren ontvangen de instructie te blijven surveilleren en visiteren. (127)

Poelman had al eerder met dit bijltje gehakt: Al voor 1795 was hij Essayeur Generaal bij de Generaliteitsmunt geworden. Tijdens de Bataafse Republiek was hij belast met het toezicht op de keurkamers van de 'vernietigde gilden'. Daarna had hij in 1807 de keurkamers van het Koninkrijk Holland georganiseerd en had het toezicht op ze gehad. De overgebleven waarborgbeambten zenden hem de gevraagde informatie. Er komen echter nog geen antwoorden uit Den Bosch en Middelburg, omdat die plaatsen nog door de fransen bezet zijn. Breda wordt op 10 december bevrijd, maar de nationale positie van Breda en omgeving is nog onduidelijk, omdat dit gebied nog aan het hoofdzakelijk belgische departement Deux-Nèthes toebehoort.

Uit de antwoorden op de brief van de Inspecteur Generaal blijkt, dat over het algemeen slechts het hollandse en belgische personeel van de kantoren is overgebleven. Op 18 december volgt een hernieuwde aanmaning van Poelman om de winkeliers, werklieden, kooplieden en publieke verkopeningen te surveilleren, om fraude met het 'regt van waarborg' tegen te gaan. (128) Op de 20e verbiedt Poelman nog verder de 'étranger' stempels te gebruiken, indien nog voorhanden, moeten ze verzegeld naar hem opgezonden worden, 'vermits van denzelve volstrekkelijk geen gebruik meer mag worden gemaakt'. Hij deelt verder mede dat de nieuwe lombardstempels onderweg zijn. Ook moeten de staten van inkomsten over 1812 en 1813 worden ingeleverd. (129)

De 23e december wordt een Publicatie van de Souvereine Vorst bekendgemaakt, 'houdende bepaling, opzigtelyk de perceptie van alle de middelen en de verpligting der contribuabelen', inclusief het 'regt van waarborg.' (132)

Eind december ontvangt het overgebleven personeel provisonale nieuwe aanstellingen en promoties.

Commissaris Generaal van Financiën Canneman dient op 23 december het door W.A.A. Poelman en Prof. Mr. van Swinden opgestelde ontwerp waarborgbesluit in. In de begeleidende brief verklaart hij dat het de algemene wens van alle werkmeesters en kooplieden is naar de oude hollandse gehalten terug te keren. Dit heeft het voordeel dat het versmelten van oud werk minder problemen zal opleveren, bovendien zal het de import uit Frankrijk belemmeren. Een gebrek in het franse systeem zal worden opgeheven door het weer invoeren van jaarletters, zodat in het geval van een abuis de verantwoordelijke essayeur kan worden aangewezen. Om de lombarden direct in staat te stellen verkopeningen te organiseren is een tweetal intermediaire stempels voorgesteld. Het is gewenst de geldigheid van de keurtekens van het Koninkrijk Holland en het Franse Keizerrijk te blijven erkennen ter vermijding van dubbele belastingheffing. Ais toetsloon voor zilver zal het tarief van de hollandse wet van 11 maart 1807 worden aangehouden omdat de bestaande wet van 19 Brumaire 6e jaar hierin niet voorziet. (133)

Zoals voorgesteld, bepaalt de Souvereine Vorst Willem I in zijn Publicatie van 26 December 1813 no. 8, Staatsblad 18, dat de waarborgwet van 19 Brumaire 6e jaar, en alle andere daarbij behorende besluiten: 'blijven immers provisonale, en tot daarin nader voorzien zal zijn, in derzelve geheel'. (134)

Dit is een bittere teleurstelling voor velen die hoopten dat de oude gilden weer hersteld zouden worden.

De gehalten zijn teruggebracht op de oude bekende voet van 22, 20 en 18 karaat voor goud, 11 penning 5 grein en 10 penning voor zilver. In de bijlage van het besluit zijn de nieuwe keurtekens beschreven. Nog ongekeurd nieuw werk van het nu beneden wettelijk gehalte zijnde franse 'deuxième titre' van 800 d mag tot nader order nog worden gestempeld met het V stempel voor de vreemde werken.

Om de verkoop van 'verstane' gouden en zilveren panden door de banken van lening niet te belemmeren, zijn onmiddellijk te maken 'kleine roos' en 'gesloten hand' stempels ingesteld. Uit diverse andere documenten blijkt

echter dat ze al voor 26 december vervaardigd zijn. Deze 'lommerdstempels' moeten direct na de indienststelling van de nieuwe 'V' stempels worden ingetrokken en vernietigd.

De Heer Elias Voet Jr. ontdekte dat deze publicatie van 26 december zonder de artikelen 5 en 7 in het staatsblad was gedrukt, mogelijk een gevolg van de haast. De handgeschreven copieën van de originele 'minuut' die naar de waarborgkantoren werden gestuurd, zijn echter wel compleet. In de bijlage van dit besluit, de 'Staat en omschrijving der keurstempels voor de gouden en zilveren werken, zijn afbeeldingen opgenomen van de nieuwe keurtekens, inclusief de eerste jaarletter E voor 1814.

Bij de terugkeer naar de traditionele gehaltecijfers is er toch een kleine gehalteverlaging ontstaan: In de Publicatie van de Koning van Holland van 11 maart 1807 waren de gehalten vastgesteld op 22, 20 en 18 karaat voor goud en op 11 penning 5 grein en 10 penning voor zilver, zonder enige 'remedie' of tolerantie. Het besluit van 26 december noemt dezelfde gehalten, maar er is blijkbaar over het hoofd gezien dat de van kracht blijvende brumairewet toleranties toestaat van 3 d op goud en 5 d op zilver.

Bijvoorbeeld het oorspronkelijke grote keur gehalte voor zilver was reeds in 1489 vastgesteld op 11 penning 8 grein, ter remedie van 4 grein. In het plakkaat van 1551 was deze remedie verminderd tot 2 grein. Tenslotte werd de remedie 3 grein, dus het grote keur gehalte tot en met 1811 was 11 penning 5 grein netto.

Het besluit van 'den Commissaris Generaal tot de Finantien' op het stuk van de intermediaire lombardstempels verschijnt ook op 26 december. (135) Hierin is bepaald dat aan de banken van lening over een termijn van 18 maanden de gunst is verleend, verstande gouden en zilveren panden, ook die van illegaal gehalte, te mogen verkopen zonder een 'bepaald essay'. Dit wel na betaling van belasting en stempeling met het lombard teken of, zodra beschikbaar, met dat voor de vreemde werken. Het staat belanghebbenden overigens vrij de panden bij 'bepaald essay' te laten beproeven en ze, mits van goed gehalte, met de reguliere waarborgtekens te laten voorzien, in geval van misbruik zal deze vergunning worden ingetrokken. Dit gedeelte van het besluit komt op hetzelfde neer als de vergunning die door Mongez van het Parijse muntbestuur op 29 februari 1812 naar de kantoren in het gewezen Koninkrijk Holland was verzonden. (123) Het is mogelijk zelfs daarvan overgenomen.

De nog niet officieel benoemde Inspecteur van de Waarborg Anthony Kist Wz. schrijft er bij:

'Ik beveel U dierhalven de rigtige en exacte executie dezer orders, en vertrouw dat dezelve uwe pligt en de nog vigerende wetten door U en de verdere beambten van Uw bureau stiptelijk zullen worden nagekomen.'

Reeds op 30 december worden de 'kleine roos' en 'gesloten hand' stempels door de Munt naar de waarborgkantoren verstuurd.

'Voor het toetsen van de verstande werken die met de intermediaire stempels gemerkt zullen worden, zijn op 30 december de volgende essaïlonen bepaald, gedeeltelijk conform de waarborgwet van 1807:

Voor het goud: 1 Stuiver per decagramme.

Zilver Groote Keur stukken boven de honderdtwintig grammes: 2 penningen.

Lepels, vorken en andere stukken beneden dit gewicht: Per stuk 8 penningen.

Zilver Kleine Keur, beneden de honderdtwintig grammes, 6 penningen.

Vingerhoeden, knopen of ander douzjnswerk van dergelijke of mindere zwaarte: Het douzijn een stuiver.

Dog stukken boven honderdtwintig grammes: Per dertig grammes twee penningen.'

Voor het waarborgrecht blijven de franse tarieven gelden, inclusief de 10% en 16% oorlogstoelagen.

Op 31 december zendt Poelman weer een circulaire naar de kantoren met de vraag een 'staat der door het gewezen fransch bestuur hier te lande onvoldaan gebleven kosten voor het bureau van garantie..... Daar deze staat moet dienen tot het opmaken van een algemeene begroting der behoeftens welke nog voor opgemeld dienstjaar 1813 worden vereischt, kan ik U niet genoeg aanbevelen om dezelve met de meeste exactitude en duidelijkheid te formeeren en zorgen dat daarbij niets worde geomitteerd.'

Uit al deze correspondentie kan geconcludeerd worden dat er formeel is aangenomen, dat de waarborgkantoren nooit gesloten zijn geweest. Er is alleen maar uitgegaan van het feit dat de kantoren door het vertrek van de franse topfunctionarissen en de stempelwisseling tijdelijk wat 'onthand' zijn. Het is dan ook verklaarbaar dat er geen vestigingsbesluit is uitgevaardigd voor de waarborgkantoren, want ze bestaan formeel nog steeds.

De overgebleven waarborgambtenaren moeten zelfs financieele rekening en verantwoording afleggen over de jaren 1812 en 1813 voor zover dat mogelijk is. Dit heeft heel wat moeite gekost, omdat er veel stukken zijn verdwenen, en het geld allang naar Frankrijk was overgemaakt.

Alleen de kantoren Den Bosch en Middelburg zijn nog onbereikbaar omdat deze plaatsen door de fransen zijn bezet, de positie van Breda is nog onduidelijk.

Later in 1814 en 1815, worden de waarborgkantoren in de Zuidelijke Nederlanden wel met Koninklijke Besluiten heringesteld.

1814, JANUARI

Op 7 januari wordt een besluit naar de kantoren gezonden waarin bepaald is dat oude in de handel terugkerende kostbare juwelen van illegaal gehalte niet verbroken hoeven te worden, ze moeten worden betast, en zo mogelijk, met het teken voor de vreemde werken gestempeld worden, om de eigenaars 'geheel buiten hunne schuld' niet te benadelen. (142)

In een brief van de 9e deelt Poelman mede dat de heer Anthony Kist Wz. is benoemd tot 'Provisieel Inspecteur der onderscheidene Kantoren van Waarborg'. (143)

Op 19 en 20 januari volgen vergunningen dat alle in de handel terugkerende oude werken van onvoldoend gehalte ook met het teken voor de vreemde werken gestempeld mogen worden, omdat anders: 'ook veele schaden aan de nog bestaande eigenaars derzelve geheel buiten hunne schuld zou worden toegebracht.' (145) Dat het verbreken van dit soort werken, zoals in de brumairewet bepaald, ook de schatkist zal benadelen, is wijselijk verzwegen.

Op de 20e bericht Poelman hoe de stempels via de Postmeester Generaal portvrij verzonden zullen worden: 'als zullende voortaan geen verzending van stempels door middel van vrachtschepen of andere particuliere onderneming vermogen te geschieden.'

De Inspecteur Generaal gelast de kantoren op 21 januari de 'kleine roos' en 'geslote hand' stempels ter vernietiging naar de munt terug te zenden, voorzover zij dit nog niet al hebben gedaan. (146)
Op dezelfde dag worden afschriften van de Publicatie van 26 December 1813, zowel handgeschreven als gedrukt naar de waarborgkantoren gezonden, de bijlage is een lijst met afbeeldingen en beschrijvingen van de nieuwe keurtekens. Dit is wel wat laat, want in de grote kantoren zijn de nieuwe keurstempels al in gebruik.

Op 22 januari volgt een rondschrijven van Poelman, waarin hij de waarborgkantoren gelast:
'In aanmerking neemende dat sedert het verlaten der Bureaux de Garantie door de fransche Ambtenaren tot en met ultimo December 1813, op sommigen derzelve door de overgebleven ambtenaren zijn gedaan eenige perceptiën hetzij uit hoofde der gepresenteerde goederen van de lombarden als andersins gelast de fungerende controleur..... hem te doen toekoomen eene staat van ontvangst sedert de sluiting van het bureau tot en met ultimo December 1813.' (147) Poelman is blijkbaar ook de mening toegedaan dat de kantoren in november en december 1813 formeel niet gesloten waren geweest.

In zijn volgende missive van 26 januari noemt Poelman het 'extract uit het register der deliberatiën van de administratie der munten te Parijs van 17 Nivose 6e jaar', en bepaalt vervolgens dat alle nieuw te vervaardigen meestertekens voortaan moeten bestaan uit een zuiver vierkant. Men mag dus de tekens met de franse ruitvorm blijven gebruiken tot ze versleten zijn. (15) (149) Een dag later deelt hij mede dat de pas nieuw gemaakte, maar nog niet uitgegeven, meestertekens van frans model ook nog uitgereikt mogen worden. (150)

De waarborgkantoren krijgen op 28 januari een formulier toegezonden, waarin de personalia van alle nog aanwezige ambtenaren moeten worden ingevuld: Burgerlijke staat, aantal kinderen, tractement enz. (151)

Op 31 januari wordt 'welligt ten overvloede' bekend gemaakt dat de werklieden en andere contribuabelen hun registers van inkoop, verkoop en herstelling moeten continueren. (152)

1814, FEBRUARI

In de Generale Dienstorder van 1 februari zijn uitgebreide dienstvoorschriften voor de waarborgkantoren vastgesteld. Deze order bevat vrij uitgebreide stempel instructies, een onderwerp waaraan het franse Muntbestuur nog niet veel aandacht had gegeven. De complete tekst is in bijlage R opgenomen. (153)

Het lijstje met de kantooraanduidende letters voor de kantoorstempels vermeldt:

A	Amsterdam	F	Leeuwarden
B	Utrecht	G	Zwolle
C	's Gravenhage	H	Arnhem
D	Rotterdam	I	Breda
E	Groningen	K	's Hertogenbosch

in een bijlage van de waarborgwet, editie 1953, is gesteld dat de kantooraanduidende letters in deze dienstorder zijn vastgesteld. Dit is onjuist: Uit het feit dat de kantoren Amsterdam, Den Haag, Utrecht en Rotterdam al in januari over hun grote stempels beschikten, kan geconcludeerd worden dat de benoeming van de kantoorletters in deze Generale Dienstorder een constatering achteraf is. De ABC aanduiding was overigens reeds in de bijlage van het besluit van 26 december 1813 aangegeven, zonder de kantoren erbij te noemen.

Op verzoek van de Inspecteur, zendt Hoofdcontroleur Slicher te Amsterdam afschriften van de dienstvoorschriften van de Administration Générale des Monnaies naar de andere kantoren, omdat ze daar verloren zijn gegaan.

Het blijkt steeds weer dat de franse wetten en voorschriften van kracht blijven, voorzover ze niet ingetrokken of gewijzigd zijn.

Er moest nog steeds gewacht worden met de heractivering van kantoor Middelburg, omdat geheel Walcheren en Zuid Beveland nog door de fransen bezet worden gehouden.

Op verzoek van Poelman, zendt de Procureur Generaal bij de Hoge Raad der Nederlanden op 12 februari aan de rechtbanken een instructie, de bij hen nog aanwezige verificatieplaatjes met franse keurmerken ter beschikking van de waarborgkantoren te stellen. (154)

In de 'Secreete circulaire' van Poelman aan de 'controleurs van den waarborg' d.d. 22 februari, is opnieuw gesteld dat werken met de keurtekens van het Koninkrijk Holland zijn vrijgesteld van waarborgrecht, evenals die met de franse tekens. De bijlagen van deze circulaire bevatten een beschrijving van de hollandse tekens. Voor elk waarborgkantoor is een koperen verificatieplaat met de hollandse keurtekens toegevoegd. (155)

Men heeft lange tijd gemeend dat dit afslagen van de echte stempels waren, maar later is aangetoond dat deze platen gemaakt zijn met in 1814 gemaakte, niet geheel nauwkeurige imitatiestempels. Iets anders was ook niet mogelijk, want de echte stempels waren al op 1 maart 1812 door de fransen vernietigd.

Het doet wat vreemd aan, dat de waarborgkantoren worden geïnstrueerd de originele hollandse platen, voor zover nog aanwezig, terug te sturen, omdat ze onvolledig zouden zijn. (159)

In deze Secreete Circulaire wordt gemaand voorzichtig te zijn met het vals verklaren van de hollandse tekens, want: 'De mindere ervarenheid welke men destijds bezat in het graveren van dat soort van stempelwerk hier te lande, en voornamelijk in het trekken derzelve uit vaste en onwrikbare matrices'...'ook het in zwang geweest zijnde misbruik om zich te blijven bedienen van stempels welke reeds uitgezet of grotendeels afgesleten waren, inzonderheid de herkeuringsstempels O'. In twijfelgevallen, mits de werken van goed gehalte zijn, wordt geadviseerd deze werken niet in beslag te nemen en te verbreken, maar ze te belasten en met een V teken te stempelen.

Bij K.B. van 23 Februari worden de intermediaire lombardstempels formeel ingetrokken, onder bepaling dat de 'verstane' werken bij de beleenbanken vanaf deze datum nog slechts getekend mogen worden met de stempels voor de vreemde werken. Alle voorwerpen die met de intermediaire lombardstempels voorzien zijn, mogen gratis met het teken 'voor de vreemde werken gedestineert' overgestempeld worden. (156) Dit K.B. is blijkbaar niet gepubliceerd in het Staatsblad, het bestaat alleen maar uit een handgeschreven 'minuut', en eveneens handgeschreven copieën die naar de waarborgkantoren zijn gezonden.

1814, MAART

In de circulaire van 1 maart wordt herhaald dat waarborgrecht betaald moet worden voor de met de intermediaire stempels te tekenen werken in de lombarden. Op het eerste oog lijkt dit mosterd na de maaltijd, maar in dit geval is met dit 'intermediair' de tijdelijke regeling voor de lombardstempeling zonder 'bepaald essay' met de gewone belastingtekens bedoeld. Achteraf gezien, blijkt deze regeling voor het stempelen van werk met een onzeker, vaak te laag gehalte niet zo tijdelijk geweest te zijn, ze werd met halve en hele jaren verlengd, in 1832 permanent gemaakt en is tot 1953 blijven bestaan.

Opnieuw wordt herhaald dat alle werken die met de intermediaire lombardstempels voorzien zijn, gratis overgestempeld mogen worden.

Een circulaire van 4 maart gelast de controleurs van de kantoren Amsterdam, 's Gravenhage, Rotterdam en Utrecht geen andere gehalten meer te accepteren dan die welke gearresteerd zijn bij besluit van 26 december 1813, en de werkmeesters hierover te informeren. Dit betekent het eind van de periode van gratie. (158)

In een brief van 17 maart worden de kantoren gelast de 'oude roodkopere' plaat met de hollandse keurtekens terug te zenden; 'welke volgens de inventaris nog steeds bij hen berust..... zijnde deze plaat vervangen door het meer compleet stuk bij secreete circulaire van 22 February.' de imitaties dus. (159)

Eind maart ontvangen de waarborgkantoren de nota 'opzigtens het gebruik van de zoogenaamde jaarletterstempels'. Er wordt gewezen op een gebrek van de franse stempeling: Aan de tekens kan niet worden vastgesteld in welk tijdvak ze zijn afgeslagen, het is dan evenmin mogelijk de verantwoordelijke essayeur aan te wijzen. Dit gebrek is nu weggenomen door de jaarletter. Het afslaan van een jaarletter bij de kleine tekens wordt echter nutteloos geacht, omdat aan de kleine tekens niet vastgesteld kan worden in welk kantoor ze geslagen zijn. Wanneer een essayeur in de loop van een jaar overlijdt of overgeplaatst wordt, dan zal de jaarletter van zijn opvolger van een bijzonder teken worden voorzien. (160)

Vandaar de vaak op jaarletters voorkomende stippen, sterren e.d.

1814, APRIL

In zijn brief van 3 april, schrijft Poelman dat de ijkmeester van de 'trooyssche gewigten' S.G. Nagel toegelaten moet worden tot de nu in werking zijnde kantoren Amsterdam, Utrecht, Rotterdam, 's Gravenhage, Groningen,

Leeuwarden, Zwolle, Arnhem, Breda en bij de enig overgebleven ambtenaar in kantoor 's Hertogenbosch, H. Sassen. Over het nog door de fransen bezette Middelburg wordt nog niets gezegd. (162) De heer Nagel mede te delen dat in de kantoren volgens het 'fransch dezimaal stelzel' wordt gewerkt. 'Men mag de Heer Nagel admitteeren, zonder hem eenige kosten te voldoen/ Uit latere correspondentie blijkt dat de arme ijkmeester heel wat moeite heeft moeten doen om zijn kosten en salaris bij het muntwezen los te krijgen.

In maart en april is er nogal wat correspondentie over 'sterk water voor het toetsen van goud', dat aan de waarborgkantoren geleverd zou worden. Er zijn problemen met de karrevoerders en schippers die allen weigeren dit gevaarlijke salpeterzuur te vervoeren.

Walcheren, Zuid Beveland en Middelburg worden na de capitulatie conventie van 23 april pas op 5 mei door de fransen ontruimd.

Op 28 april verhuist de 'Provisionele Inspecteur der Onderscheidene kantoren van Waarborg' A. Kist Wz. met zijn kantoor van Amsterdam naar Den Haag. (163)

1814, MEI

Als gevolg van de rechtszaak tegen lommerdhouder Ph. van Weenen te Maarssen, wordt herhaald dat nieuwe ongestempelde in pand gegeven werken van illegaal gehalte zonder oogluiking verbroken moeten worden. Dit is om te voorkomen dat werkmeesters op slinkse wijze een oneigenlijk gebruik zullen kunnen maken van de als tijdelijk bedoelde lombardregeling.

1814, JUNI

Uit Poelman's brief van 10 juni blijkt dat de Heren de Mey, Schuerman, Bogaarts en Pasteur al waren benoemd tot controleurs van resp. de kantoren Rotterdam, 's Hertogenbosch, Middelburg en Breda. De voorlopige controleur Adriaan Dekker te Rotterdam is blijikbaar gepasseerd.

De organisatie begint in juni al goed te lopen: Fungerend controleur Dekker van kantoor Rotterdam schrijft op de 14e aan zijn waarde ambtgenoot van Marle in Den Haag, dat hij de haagse juwelier Siegel op de dortse markt had betrappt bij het ter verkoop tentoonstellen van ongestempelde 'horologieën'. Hij adviseert zijn collega om Siegels winkel eens met een bezoek te 'vereeren'. Van Marle blijkt snel in actie gekomen te zijn, want kort daarop werd Siegel door het haagse tribunaal veroordeeld tot een boete van 200 francs, conform de artikelen 37 en 80 der wet van 19 Brumaire, 6e jaar.

In een circulaire van Inspecteur Generaal Poelman van 16 juni wordt aan alle kantoren medegedeeld dat de kantoorstempels van kantoor Middelburg de letter L zullen voeren. (164)

1814, JULI

Met het besluit van 20 juli wordt Staats Vlaanderen onder de nieuwe naam Zeeuws Vlaanderen aan de provincie Zeeland toegevoegd.

LOCALE GESCHIEDENIS.

ZWOLLE

Allerlei wilde geruchten gaan rond over de woeste kozakken, 'verzot zijnde op genever en het eeten van vetkeersen'. Na verontrustende berichten dat ze in aantocht zijn, vluchten de franse ambtenaren op 11 november. Slechts enkele gendarmes en gardes blijven achter, onder bevel van A.R. Flavard de Wolff.

Henri Philippe Bouginé en Bathazar Hendrik Lumkeman, controleur en essayeur bij het waarborgkantoor, blijven op hun post. Bouginé was vermoedelijk een Belg.

Op de 12e om half vijf 's middags galoppeert een troep kozakken onder commando van de zweedse majoor Elsenvangen de stad in. De Wolff vlucht met zijn manschappen naar Deventer. Prefect Mr. C.G. Hultman legt zijn functie neer, maar blijft in de stad. Op de 19e steken de kozakken de IJssel over en vervolgen de fransen tot Hattem. Kolonel Prins Leon Alexandrowitsj Narischkin, commandant van het kozakken verkenningsregiment, benoemt Berend Hendrik Baron Bentinck van Buckhorst op 21 november tot voorlopig bestuurder van het departement.

GRONINGEN

Op 13 november trekt een stroom vluchtelingen uit Oost Friesland door de stad, om via Leeuwarden en Harlingen te ontkomen, want de weg langs Zwolle is al afgesneden. De franse ambtenaren in Groningen sluiten zich daarbij aan. Controleur van de waarborg Jean Pierre Doublet gaat er vandoor, essayeur Sijbrandus Stratingh Ez. en ontvanger Jan Hoedt blijven, maar worden uit hun kantoor gezet. Op de 15e verschijnt een vijftigtal kozakken onder leiding van de rus Garonzij Gowarow voor de heerepoort. De volgende dag werden zij versterkt door twee groepen onder Barabansjikow, en overste Baron Rosen. Na enige aarzeling worden ze feestelijk ingehaald.

Mr. J.R. Modderman, de sous-préfet van Winschoten, reist met een delegatie naar Oldenburg en Bremen. De heren werden daar ontvangen door de opperbevelhebbers van het noorderleger, de russische generaal von Winzingerode en de zweedse kroonprins, ex maarschalk van Frankrijk, Bernadotte. De prefect Petit de Beauverger is gevlucht. Baron Rosen draagt het burgerlijk bestuur op aan een Prefectureraad bestaande uit de heren Lewe, Tjassens, van

Iddekinge en Guichart, maar Rosen blijft zelf de lakens uitdelen. Delacoste, sous-préfet van Groningen schrijft aan zijn burgemeesters en ambtenaren dat zij zich voorlopig maar moeten beschouwen als ambtenaren van Zijne Keizerlijke Majesteit, de Tsaar aller Russen, Alexander I, Pavlowitsj Romanow, en zich als zodanig gedragen.

Op 23 november arriveren de grootvorsten generaal majoor Gawaiski IV, en kolonel Lapuchin in Groningen. Zij staan toe dat de nederlandse vlag gehesen wordt. Overste Rosen improviseert een groningse strijdmacht die de nog bezette vestingen Delfzijl en Coevorden met weinig succes gaan belegeren. Rosen zorgt goed voor zijn ingekwartierde kozakken en eist: 's Morgens koffy met de noodige rum; om 12 uur een behoorlijke snaps en vroegstuk met een vles wijn; bij het diné een snaps en een vies wijn; vervolgens thee met de noodige rum en bij het avondeten een vles wijn. Daarenboven goed logies, zullende aan de hoofdofficieren een dubbele portie worden uitgereikt en toegestaan. Verzoekende zulks aan de ingezetenen bekend te maken opdat een ieder zig daarnaar zal gedragen.' Geen wonder dat hij een paar dagen later met een typisch russische logica klaagt: 'Zeer velen van mijn manschappen zijn zo ziek dat zij geheel ongeschikt zullen worden voor den dienst.'

Op 3 december worden de heren van Bijma en van Middelstum door de Prins van Oranje met het voorlopig bestuur belast. Rosen trekt zich er weinig van aan. Hij blijft nog enkele weken de baas spelen, totdat zijn commandant hem duidelijk maakt dat hij verder moet, richting Frankrijk.

De overgebleven beambten van het waarborgkantoor, essayeur Stratingh en ontvanger Hoedt, zenden na ontvangst van Inspecteur Poelmans rondschrijven op 13 december al hun antwoord. Dit antwoord zal vrij eenvoudig geweest zijn, want afgezien van een stapel formulieren hebben zij niets meer. Het gehele waarborgkantoor met inventaris en al is blijkbaar door het groningse stadsbestuur als oorlogsbuit in beslag genomen, de gevluchte franse controleur Jean Pierre Doublet had de stempels en verificatieplaatjes van het franse regime en de insculpatieplaten met meestertekens van het Koninkrijk Holland meegenomen.

In een brief van 30 december promoveert Poelman Stratingh tot plaatsvervangend controleur: 'om zich bij ontstentenis van zijne controleur respectivelijk zich met deszelfs functien te belasten, alles op zijne speciale verantwoordelijkheid en onverminderd de getrouwe werkzaamheden hem als essayeur door de wet en de bestaande instructien opgedragen'.

Op 25 januari 1814 deelt inspecteur Kist mede, dat een partij kleine stempels in een verzegeld pakket naar kantoor Groningen is verzonden; klein goud met en zonder aanhangsels, klein zilver en vreemde werken, van elk drie stuks. Het pakket moet tot nader instructie ongeopend in de kist met de drie sloten bewaard blijven. Tevens zendt hij een voorbeeldtekening voor de plaatselijk aan te maken koperen dienstplaat, waarop de keurstempels bij ingebruikname en na afkeuring afgeslagen moeten worden, 'voor de minste kosten'.

26 Januari stuurt Johannes van Marcke, essayeur en waarnemend controleur te Leeuwarden zijn 'Geagte Vrind en Colega' Stratingh in Groningen het afschrift van een instructie van Inspecteur Kist, waarin gevraagd wordt nog zoveel mogelijk de overgebleven franse waarborgformulieren te inventariseren en te gebruiken omdat er verder weinig beschikbaar is. De hoofdcontroleur van kantoor Amsterdam zal nog sturen wat hij kan missen. Om een afscheiding te maken ten aanzien van het vorige regime, moet in de registers een streepje worden aangebracht.

Provisieel controleur Stratingh had bij Inspecteur Generaal Poelman een klacht tegen het groningse bestuur ingediend over de inbeslagname van het waarborgkantoor met inventaris. Poelman antwoordt op de 29e dat er aan dit probleem gewerkt wordt, hij looft Stratingh met: 'De door U betoonde Zèle en gepaste voorlopige middelen tot bekoming van van een geschikt lokaal...'

Op Stratings' repliek van 2 februari, antwoordt Poelman op de 7e dat hij maar moet proberen het oude lokaal terug te krijgen en op te knappen. Hij staat Stratingh toe om Frans Holtius als assistent aan te nemen: 'hem zal alleenlijke belooning worden toegelegd naar de dagen dat hij LI bij Uw menigvuldige bezigheden als fungerend controleur en essayeur tevens behulpzaam zal zijn', een deeltijdbaantje dus.

Inspecteur Kist dringt op 9 februari bij Stratingh aan, te proberen ergens anders een lokaliteit te bemachtigen: 'Gij gevoelt dat het voor den handel en voor het Gouvernement van het hoogste belang is, dat het Bureau ten spoedigsten wierd geopend, ook voor Uw belangen als essayeur is het eene gantsch niet onverschillige zaak.'

Strating ontvangt van Poelman een copie van diens brief aan de Commissaris Generaal van den Westereems waarin met bedekte dreigementen aangedrongen wordt op teruggave van de inventaris en terbeschikkingstelling van een lokaliteit. Stratingh wordt tevens geadviseerd zich te laten zien op de audiënties van de Commissaris Generaal, teneinde de zaak te blijven 'aboucheeren.' De groningse autoriteiten buigen zich voor het gezag van Poelman, op 8 februari tekent de Commissaris het: 'Besluit op grond van het laatste deel van artikel 44 van de wet van 19 Brumaire 6e jaar.....Overwegende dat het departementaal gebouw aan de Groote Markt binnen deze stad genaamd het Collecte Huis thans niet is geoccupeerd en tot beide de voorsz. einden zoude kunnen dienen, bij dezen gedestineert tot het houden van een Bureau van Waarborg.'

In twee brieven, beide van 12 februari, gelast Poelman kantoor Groningen de intermediaire lombardstempels terstond terug te zenden, en autoriseert Stratingh het verzegelde pakket met stempels te openen, de stempels

voor de vreemde werken daaruit te nemen, het pakket weer te verzegelen en in de kist op te bergen. Deze stempels moeten ter vervanging van de lombardstempels nu direct in gebruik genomen worden.

In een brief van de 15 februari vraagt Kist of Stratingh wil trachten het ronde verificatieplaatje met de franse keurtekens van kantoor Groningen te verkrijgen van het tribunaal: 'en zonder dat het nodig is dat deswegen dezerzijds officieele aanvraag wordt gedaan.' De andere verificatieplaten van kantoor Groningen waren door de franse controleur meegenomen. Kist had op dat moment blijkbaar nog niet gehoord van de instructie van de Procureur Generaal. Het nog bestaande ontvangstbewijs is gedateerd op 19 februari 1814.

In een brief van 3 maart bevestigt Kist de terugontvangst van de lombardstempels uit Groningen. Hij deelt Stratingh mede dat hij diens verzoek het kantoor te mogen heropenen voor de nieuwe werken aan Poelman zal voorleggen, maar: 'Ik geloof echter dat er nog eenige redenen beletten alles in deze week te bewerkstelligen wat daartoe noodig is.' Deze terughoudendheid was blijkbaar ingegeven door het feit dat er nog geen controleur voor kantoor Groningen benoemd was. Na Stratinghs verzoek van 12 maart, geeft Kist toch toestemming de kleine stempels te ontzegelen, uit te pakken en te gebruiken: 'en daarmede de goederen profluerende uit eene volgens zijne opgemelde missive te doene verkoop ten behoeve van onmondige kinderen, conforme de wetten en voorschriften behoorlijk te belasten en te stempelen.' Dit is ook bevestigd door het extract van de keurstempel dienststaat, waarin vermeld is dat de kleine stempels op 23 maart in dienst gesteld zijn.

Uit een brief van 19 maart blijkt dat de heer de Groot inmiddels is benoemd tot provisioneel controleur van het kantoor Groningen. Op 17 maart wordt gelast de 'oude roodkopere' plaat met de hollandse keurtekens terug te zenden; 'welke volgens de inventaris nog steeds bij hen berust..... zijnde deze plaat vervangen door het meer compleet stuk bij secreete circulaire van 22 February.' (159) Stratingh had deze platen niet meer, want uit de brief van zijn collega van Marcke te Leeuwarden van 26 januari blijkt dat Sotom, de gevluchte franse controleur van kantoor Leeuwarden, de platen met de hollandse keur en meestertekens van zijn collega Doublet uit Groningen had gekregen en meegenomen. Misschien kunnen deze platen nog wel eens bij het franse muntwezen opgespoord worden!

De controleursdienst wordt even waargenomen door de heer Deel, die benoemd was tot Inspecteur Extraordinaris. Hij blijft nog enige tijd in Groningen om de onervaren nieuwe controleur de Groot in te werken, en vertrekt daarna naar Leeuwarden. In een brief van 7 april wordt Controleur de Groot geïnviteerd en geautoriseerd zijn kantoor voor de nieuwe werken te openen 'op dinsdag den 12en April des voormiddags ten negen uren precies.' Deze brief is wegens absentie van Poelman getekend door Kist. Het groningse kantoor mist alleen nog het grote eerste gehaltestempel voor goud.

AMSTERDAM.

Amsterdam is de zetel van Charles Francois Lebrun, Prince de l'Empire, Duc de Plaisance, gouverneur van de hollandse departementen ten noorden van de Waal. Amsterdam is ook de hoofdstad van de prefect van het departement Zuiderzee, de belg A. Ph. F.G. Visscher, Graaf de Celles. Het militaire bestuur is ook in Amsterdam gevestigd onder generaal Molitor, commandant van de 17e divisie, en de zeeprefect admiraal Truguet.

Opgestoot door de vaderlandslievende kapitein ter zee, Job Seaborn May, komen de amsterdammers op 15 en 16 november in opstand. De barakken van de douane, octrooien en droits réunis worden in brand gestoken, de keizerlijke adelaar van het marine arsenaal wordt neergehaald, stukgehakt en verbrand. Mede omdat generaal Molitor het bevel krijgt met zijn divisie naar het zuiden te trekken om het IJsel-Waalfront te verdedigen, vluchten de fransen op de 16e, richting Utrecht.

Hoofdcontroleur Pierre Louis Jourdain de Marson van waarborgkantoor Amsterdam was in oktober met verlof naar Frankrijk vertrokken, hij had souscontrôleur Kist tot tijdelijke vervanger benoemd. Essayeur Auguste Vinot Barmont, hulpcontroleur Daubichon en stempelaar Brichaut vluchten op de 16e. Barmont neemt op zijn vlucht enkele kostbaarheden mee die niet zijn eigendom zijn: De essaaibalans minus de mahoniehouten kast met glazen ruiten, een tweetal kapitale toetsstenen en de afgeknipte punten van alle gouden en zilveren toetsnaalden die aan de hollandse keurkamer hadden toebehoord, waarschijnlijk nog afkomstig van het amsterdamse gilde. Hij laat zijn andere eigendommen achter onder de hoede van de amsterdams - franse goudsmid Jean Louis Roch Nez, waaronder ook zijn privé keurstempels. Later bestoekt hij vanuit Parijs de nieuwbenoemde hoofdcontroleur Slicher met smeebeden om zijn achtergebleven eigendommen terug te krijgen, of om weer naar Amsterdam terug te mogen komen, al is het maar als hulp van de essayeur. Hij blijkt echter zoveel schulden te hebben achtergelaten dat hij failliet wordt verklaard. Advocaat F.A. van Hall Jr. wordt belast met het regelen van zijn boedel door verkoop van de achtergebleven bezittingen. Geld dat Jourdain de Marson en Daubichon nog toekomt, ad. f 4,20 wordt echter in 's lands kas gestort.

Ontvanger Lodewijk Nicolaas Ernst Slicher, commies Hendrik Jan Willem Vrijdag, 2e controleur Antony Kist Wz. en aide essaieur Jan Gijsbert Koen zijn nog overgebleven.

Op 16 november wordt de ziek in bed liggende ontvanger Slicher gewaarschuwd dat het waarborgkantoor overhoop wordt gehaald. Ziek als hij is, gaat hij toch naar het kantoor en treft daar een groep opgewonden amsterdamse werkmeesters aan die de eigendommen van de hollandse keurkamer en hun oude meestertekens

terugeisen. Kist is inmiddels ook verschenen. Met de belofte dat alles verantwoord zal worden, worden de heren de deur uit geloodsd, het kantoor wordt afgesloten en er zijn een aantal bewakers geposteed.

Vervolgens maken Slicher en aide essaieur Jan Gijsbert Koen een inventaris op van de achtergebleven chaos.

Bij gebrek aan beter wordt deze inventaris overhandigd aan 'den gewezen Intendant van Financiën' Gogel.

Het is een merkwaardig document: Het is grotendeels geschreven door Jan Gijsbert Koen in het 'hooghaarlemmerdijks'. Het is voorzien van diverse aanvullende notities in fraaie ambtelijke stijl, in het minuscule precieze handschrift van Slicher.

Op 17 november wordt een nieuw stadsbestuur gevormd, dat nog uit vrees voor een mogelijke terugkomst van de fransen, tot de 24e een 'systema van onzijdigheid' handhaaft. De 24e verschijnt een troep kozakken in de stad, onder leiding van majoor Marklay, ze worden met groot feestvertoon ingehaald, de onzijdigheid is vergeten.

Anthony Kist Wz en Commies Hendrik Jan Willem Vrijdag worden herbenoemd tot fungerend hoofdcontroleur en commies tot de visitatie. Poelman polst ontvanger Slicher of hij bereid is de post van Inspecteur van de Waarborg op zich te nemen. Slicher voelt hier echter niets voor omdat hij dan Amsterdam zou moeten verlaten. Kist wordt begin 1814 benoemd tot Inspecteur van de Waarborg en Slicher tot hoofdcontroleur te Amsterdam.

Nadat Vrijdag naar Rotterdam is overgeplaatst, wordt Jean Baptiste Moquette, van origine een hugenoot, tijdelijk benoemd tot ondercontroleur en stadsvisiteur. Moquette is van 1794 tot eind 1813 goudsmid en diamantzetter te Amsterdam geweest. J.B. Schöne Sr. wordt tot essayeur benoemd. Moquette ontvangt op 3 maart 1814 een autorisatie dat hij nog enige tijd mag aanblijven als stadsvisiteur. Op 18 december 1813 wordt een circulaire naar de 'contribuabelen' van district Amsterdam gestuurd, om ze er aan te herinneren dat het frauderen tegen het 'regt van waarborg' strafbaar is en blijft.

W. Schuerman en J.B. Schöne Jr. worden op 29 december benoemd tot tijdelijke controleur en essayeur bij de Groote Lommerd te Amsterdam. Waarborgkantoor Amsterdam wordt op 2 januari 1814 heropend voor de lombardstempeling.

Op 30 december worden de eerste keurstempels voor klein goud en zilver naar kantoor Amsterdam verzonden, met de instructie het kantoor op 5 januari 1814 te openen voor de 'kleine nieuwe werken'. Kantoor Amsterdam plaatst een advertentie om dit bekend te maken. Een advertentie van 26 januari bericht dat nu ook alle grote keurstempels, kantoorstempels en jaarletter beschikbaar zijn.

Op 11 februari geeft de Inspecteur Generaal opdracht, 'tot het doen vervaardigen van stempel instructies voor (de tijdelijke waarborgambtenaren bij) 't kantoor der bank.' (De Groote Lommerd)

De Inspecteur Generaal staat de essayeur van kantoor Amsterdam op 23 maart toe, Barmont's gehaltetekentjes voor 22, 20 en 18 karaat af te slaan op werken met het keurteken voor klein goud. De amsterdamse werkmeesters zijn blijkbaar niet tevreden met het nieuwe kleine teken, dat in feite alleen maar 18 karaat garandeert.

's GRAVENHAGE.

Het bericht van de amsterdamse opstand en de vlucht van de fransen uit die stad komt op 16 november binnen bij prefect Goswin de Stassart en de militaire commandant generaal Bouvier des Éclats. De franse ambtenaren die al in het inpakken waren, raken nu geheel in paniek, zij vertrekken de 17e, richting Rotterdam. Op dezelfde dag wordt het stadsbestuur overgenomen door een provisionele raad onder van Limburg Stirum. De straatnaamborden 'Cours Napoléon', 'Cours de l'Impératrice' en 'Place du Roi de Rome', worden direct vervangen door borden met de aloude namen 'Voorhout', 'Vijverberg' en 'Plein'. Op dezelfde dag deponeert souscontrôleur Mr. Cornelis van Marle de stempelkist met de drie sloten bij het stadsbestuur tegen afgifte van een ontvangstbewijs; het is niet bekend of de keurstempels nog in de kist liggen.

De troepen onder Bouvier des Éclats vertrekken de 18e naar het zuiden.

Op 20 november wordt de voorlopige landsregering van de heren Van Limburg Stirum, van der Duyn van Maasdam en van Hogendorp uitgeroepen. De eerste russische militairen verschijnen op 28 november; 50 baskieren en 25 kozakken met hun officieren de luitenants Gaguine en Laptev. Zij slaan een kamp op achter de Kloosterkerk. Op de 28e worden 250 royal marines van de fregatten Cumberland en Princess Caroline aan wal gezet. Op 30 november wordt de Prins van Oranje in gezelschap van de britse gezant Lord Clancarty met een sloep van het linesschip Warrior naar het scheveningse strand geroeid. Bovendien worden er nog eens 500 mariniers onder leiding van kolonel Campbell van het linesschip Nore geland. Ter verdere versterking volgt op 6 december het guards battalion onder generaal Cooke.

Eind december wordt van Marle benoemd tot 'fungeerend hoofdcontroleur' van waarborgkantoor Den Haag.

Op 2 januari 1814 schrijft Poelman dat de voor kantoor Den Haag bestemde stempels per abuis naar kantoor Rotterdam zijn verstuurd, deze fout zal hersteld worden. Op de 3e wordt met spoed een 'romeins zwaard' stempeltje in Den Haag bezorgd om het zilver voor Z.K.H. dat door zilversmid Francois Simons is gebracht, alvast te kunnen stempelen. Volgens een in de correspondentie aanwezige staat met ter vernietiging teruggezonden

versleten stempels, blijkt dat kantoor Den Haag op 6 januari de meeste keurstempels al in drievoud had ontvangen. In deze lijst ontbreken de 1 e en 3e gehaltestempels voor goud, die voor klein goud met garnituur, voor 1 e gehalte zilver en de jaarietter. Omdat de jaarletter ontbreekt, kunnen de grote stempels nog niet gebruikt worden.

In Poelman's brief van 9 januari wordt fungerend hoofdcontroleur van Marle uitgenodigd zijn kantoor in Den Haag op 14 januari voor de 'fabrijkeurs van gouden en zilveren werken' open te stellen 'des voormiddag ten negen uren precies', omdat de kleine stempels voor zilver, goud en vreemde werken gebruikt kunnen worden. (143)

LEEUWARDEN EN DE INTERMEDIAIRE KEURTEKENS VAN FRIESLAND.

Op zondag 14 november worden de franse ambtenaren in Friesland ook meegesleept in de groeiende stroom vluchtelingen, richting Harlingen, inclusief controleur van de waarborg Pierre Marie Sotom. De franse bevelhebber Baron de Lorcet deelt de prefect Johan Gijsbert Baron Verstolk van Soelen mede, dat hij de volgende dag ook met zijn soldaten moet vertrekken op bevel van divisiecommandant Generaal Ambert. De algemeen geachte prefect draagt de nederlandse commandant Baron van Asbeck op de orde te handhaven, en legt zijn functie neer. De 's middags 18 november aangalopperende troep kozakken onder leiding van Jesuw Rebreev, wordt met muziek van de nationale garde binnengehaald. Op de 24e verschijnt de russische overste Baron Rosen, en verzoekt de prefect en de prefectureraad, bestaande uit van Sminia, Fontein, Bergsma en van Hijlckama, hun functies weer te hernemen. Prefect Verstolk weigert echter, omdat hij dit niet met zijn eer en geweten in overeenstemming kan brengen. Hij wordt gevangengezet, maar na enkele dagen weer vrijgelaten. Zijn functie wordt waargenomen door Hector van Sminia. Pas de 28e wordt officieel toegestaan de nederlandse vlag te hissen, dit was echter een constatering achteraf.

Op 2 december richt Johannes Marie Antonius van Marcke, de uit Antwerpen afkomstige essayeur van waarborgkantoor Leeuwarden, het volgende verzoek aan de fungerende prefect:

Leeuwarden den 2 december 1813.

Aan de fungerend Prefect van
het Departement Vriesland.

Mijn Heer!

De ondergetekende Essayeur bij het Bureau van Garantie van het Departement Vriesland, van het uiterste belang achtende dat het toeverzicht op de wettigheid der gehalten van gemaakte goud en zilverwerk blijve voortduren wenschte gaarne naar inhoud der afgekondigde Proclamatie van den Rus Keizerlijken Overste Rozen, zijne bovengenoemde taak door het vertrek der Fransche geemployeerden thans afgebroken weder te hervatten, dan daar de Controleur van bovengemeld Bureau, niet alleen zelve vertrokken is, maar daar te boven alle de stempels waarmede de gemaakte goud en zilverwerken ter aanduiding der gehalte werden getekend, heeft medegenomen, zoo ziet de ondergetekende zich buiten staat gesteld op den vorigen voet hier mede voort te varen. Het Belang der zaak vordert eene spoedige voorziening waarmede de Ondergetekende de eer heeft aan U. Hoog Ed. Gestr. het navolgende voor te dragen.

1e. Om de ondergetekende met de functie te voeren door den Controleur waargenomen mede te belasten hetwelk thans door den mindere drukte in den wintertijd gemakkelijk kan geschieden, of anders hiertoe een anderen geschikten perzoon te benoemen.

2e. De ondergetekende mede te autoriseren tot het laten vervaardigen van Negen stempels als:

- 3 aanduidende de onderscheiden keuren van het goud.
- 2 het zelfde aanduidende van het zilver.
- 2 merken der keurkamer verbeeldende een Leeuw.
- 1 voor goud in een rond formaat.
- 1 voor het zilver in een vierkant.
- 1 kleine stempel voor kleine gouden werken.
- 1 dito voor kleine zilverwerken.

en deze stempels hier of elders waarzulks het best kan geschieden te doen vervaardigen.

3e. Deze onderscheiden merken met een beschrijving van derzelve gebruik op eene koperne plaat te doen slaan, en deze plaat aan de Prefecture in te zenden, voor ervan deze stempels het gewone gebruik worde gemaakt.

4e. Om alle goud en zilversmeden in het Departement vande gemaakte voorziening indezen te informeren en aan te schrijven om gelijk te voren hunne gemaakte goud en zilverwerken aan het Bureau van Garantie, nu den keurkamer van goud en zilver in het Departement Vriesland, intezenden, alsmede die goederen welke door hun gemaakt zijn in die tusschentijd dat het Bureau opgehouden heeft te werken, en de tijd wanneer de keurkamer geopend zal worden hierbij te bepalen.

Deze bepalingen zouden alleen ten doel hebben om voor de wettigheid der gehalten zorg te dragen. Indien het echter mede de bedoeling zoude zijn het recht van Garantie op de goud en zilverwerken geheven (Schoon behorende tot de indirecte belastingen) vervolgens mede in te vorderen, dan zoude de Heer Ontvanger Ruitinga van de bovengemelde bepalingen en het weder inwerkingbrengen van het Bureau of keurkamer, mede dienen verwittigd te worden en aangeschreven om gelijk te voren zich met de invordering dier belasting te chargeren. Dit een en ander het geschiktste aanden ondergetekende toeschijnende om provisioneel in deze belangrijke zaak te voorzien, zoo heeft hij de eer het zelve aan U.H.Ed. gestrenges oordeel en dat van andere deskundigen in bedenking te geven. Zich met alle eerbied te kennen,

Hoog Edelgestreng Heer
UW Hoog Edlgest Dw Dienaar.

Van Marcke had de nieuwe keurtekens vrij aardig weten te voorspellen. Van Sminia beschikt gunstig op het voorstel en van Marcke vertrekt naar Groningen om een aantal stempels te laten maken. Op dezelfde dag, 2 december, worden van Sminia en Bergsma uit hun dienst aan de Tsaar ontslagen, en door het algemeen bestuur van de Vereenigde Nederlanden benoemd tot Commissarissen Generaal van Friesland.

Thuiskomend leest van Marcke de advertenties van de Ontvanger Generaal der Belastingen, en die van de Inspecteur Generaal van het Muntwezen W.A.A. Poelman, en voelt enige nattigheid.

Hij heeft het eerste rondschrijven van Poelman blijkbaar nog niet ontvangen. Bovendien hoort hij dat de Vorst die in deze periode nog Prins Willem VI wordt genoemd, het bestuur heeft opgedragen aan de Heren van Sminia en Bergsma.

Van Marcke schrijft:

Leeuwarden den 13 December 1813
Aan den Hoog Edele Heer Poelman

Hoog Edele Heer!

Ik heb de eer U.H.Ed. kennis te geven dat het Bureau van Garantie in het Departement Vriesland waarbij ik ais essayeur fungeerde, zedert het vertrek der Fransche geemployeerden (den 15 der vorige maand) opgehouden heeft te werken als zijnde ik buiten staat gesteld om met den ontvanger der garantie de Heer Ruitinga het Bureau op te houden vermits de Controleur met alle de stempels was vertrokken. Daar ik echter de noodzakelijkheid gevoelde dat er gene stilstand in het toeverzicht op de wettigheid der gehalte vande gemaakt wordende Goud en zilverwerken plaats had, zoo adresseerde ik mij deswegens per missive aan den toen fungerende Heer Prefect waar in ik zijn H.ED. Gestr. de stilstand van het Bureau door het vertrek des Controleurs veroorzaakt berigtte, voorts de noodzakelijkheid van het spoedig weder aanvangen dier werkzaamheden en eindelijk als het geschiktste middel daartoe voorstelde om eenige provisionele stempels te laten vervaardigen, totdat hier in nader zoude zijn voorzien de in dien tusschentijd gemaakte werken in Vriesland te stempelen. Ik heb dan ook kort daarop een besluit van zijn HEd gestr. ontvangen met order om de benodigde stempels in Groningen te doen vervaardigen, en mij spoedig daarna tot dat einde naar Groningen begeven en de bovengenoemde stempels werkelijk laten maken. Dan daar ik bij mijne terugkomst te Leeuwarden het bestuur des Departements door Commissarissen van zijne Hoogheid vervangen vond, en eene advertentie van den Heere Ontvanger Generaal der belastingen las, zoo oordeelde ik het raadzamer, mij, voor ik verdere werkzaamheden aanvaarde aan den Heer Ontvanger Generaal der belastingen te adresseren en zijn Edl van het door mij verrichte, met overzending van Kopij en der hier toe behorende stukken, kennis te geven. Welke Heer Ontvanger Generaal dan ook deze stukken heeft overgezonden aan den Heere.....

waar dezelve thans berustende zijn.

Ik las echter na dit alles de annonce van Uw Hoog Edl. in het dagblad van het Departement Vriesland en haaste mij dus om U.H.Edl. van mijne verrichtingen kennis te geven en ten vriendelijksten te solisiteren mij UHedl orders dienaangaande te doen toekomen.

Ik heb de Eer. Etc.

Kist heeft hem kennelijk namens Poelman een brandbrief teruggeschreven, want van Marcke antwoordt aldus:

Leeuwarden den 30 December 1813.

Aan den Wel.Ed.Le. Heere Poelman.

Weledele Heer!

Bij mijne terugkomst te Leeuwarden vond ik eenen brief van den Heer Kirt (sic), op last van UW..Edl geschreven, en het is in antwoord op de in dien brief vervatte punten dat ik de Eer heb UW.Edl. het volgende te berigten.

Dat (1e) de provisionele stempels tot welker vervaardiging ik was geauthoriseerd, werkelijk zijn afgewerkt uitgezondert twee kleine Poincoenen welke voor kleine werken bestemd waren, doch dat (2e) van deze stempels geen gebruik goegenaamd (sic) is gemaakt als hebbende ik dezelve (3e) onder mij berustende gehouden, en wel

(4e) onverbroken zoo dat dezelve nog gaaf aanwezig zijn. En het is dus op grond der ontvangene aanschrijving dat ik UW.Edl. alle deze stempels hierneven toezende.

De hier bedoelde tekens zijn afgebeeld in hoofdstuk 16.

Even daarna merkt van Marcke tot zijn onsteltenis dat het waarborgkantoor door de verhuurder is leeggeruimd. Deze schuldeiser heeft de hele inventaris verkocht, om zich schadeloos te stellen voor de niet ontvangen huur. Inmiddels is een rondschriven van Poelman binnengekomen, van Marcke antwoordt:

Leeuwarden den 3 January 1814
Aan Den Wel Edele Heer Poelman

Wel Edele Heer!

Op UWEdede gestrengde mij vereerde missive met No. 11 neme ik de vrijheid UW.Edl. te berichten, dat er gene onvoldaan gebleven kosten voor het Bureau van Waarborg van Leeuwarden over het jaar 1813 zijn, behalven behalven die reiskosten vanden vertrokken Controleur, waar geen bewijzen Existeert. Alleen is de gratificatie van den ontvanger welke duizend franken inplaats van vierentwintighonderd was toegezegd nog onvoldaan.

Den Essayeur Fl. 11-4-0 voor het port van eene kist met sterke waters ook onvoldaan.

Dat er geene prelevementen op de fonsen van dit Bureau zijn geweest.

Verders voeg ik hierbij eene nauwkeurige staat van den gehel opbrengst van het Bureau bij maanden over den jare 1813 terwijl dat van 1812 niet compleet voor handen is. Eindelijk herinner ik U.E. dat er geen hoegenaamde gereedschappen tot het Controlleren aanwezig zijn, in een woord dat alles wat daar toe vereischt wordt ontbreekt indat de huur van het lokaal ad 300 gld tot May en uit de goederen vanden opgenoemden Controlleur zijn betaald. Trachte hiermede voldaan te hebben aan UW.Edl. orders.

Op 8 januari 1814 schrijft hij weer:

Leeuwarden den 8 January 1814
Aan den WelEdelen Heer Poelman.

WelEdelen Heer!

Ik heb op gisteren de mij toegezondene stukken benevens de twee stempels in orde ontvangen, doch deze stempels nog verzegeld onder mij berustende, daar den Heer W. Ruitinga thans eene andere functie bekleedende, zich onslagen vindende van de waargenomen post als ontvanger van de garantie, en ik alzoo de eenige overgebleven ambtenaar van het Bureau zoude zijn, ik heb mij vervolgens naar den President Burgermeester begeven om van zijn Ed. te vernemen of er reeds orde op de teruggave van de verkochte gereedschappen en verdere eigendommen van het Bureau waar onder ook de kist met drie sluitingen, was gesteld. Doch dit nog niet geschied zijnde, heb ik de Heeren Commissarissen van Vriesland hier over gesproken, dog deze hebben mij wederom naar UW.E. gerensigeerd. (bedoeld: gerenseigneerd)

Ik neem dus de vrijheid alvorens ik de verzegelde stempels ontzegele, UW.EDL autorisatie om bij gebreke van andere ambtenaren van het Bureau, dit alleen te doen of mij hier omtrent andere orders voor te schrijven, voorts dat de gewezen ontvanger moge worden gelast die functie tot daar in nader zal zijn voorzien, waar te nemen, of dat er eenen anderen in zijnen plaats worde benoemd, en eindelijk dat UW.E. de President Burgermeester gelieve aan te schrijven om de teruggave van de Bureaugoederen door zijn ED. gezach te bewerken en de verhuurders van het lokaal (welke die goederen ter verkreiging van huur verkogt hebben) te gelasten om te zorgen dat alle goederen het Bureau behorende en geen particulier eigendom van den Controleur zijnde wederom in mijne handen worden gesteld.

Op 22 januari ontzegt van Marcke op eigen initiatief het pakketje met de lombardstempels om een verkoop door de bank van lening te Leeuwarden mogelijk te maken. Op de 26e meldt hij dat de koperen platen van het hollands regime nog aanwezig zijn, maar dat de verificatieplaatjes met franse keurmerken door de controleur zijn meegenomen. Hij klaagt op 4 februari bij Poelman, dat de kopers van het waarborg gereedschap het wel willen teruggeven, maar Nicolaas had het aambeeld voor een daalder aan Pipke van der Werf verkocht, die er er nu tien gulden voor eist. Hij verzoekt Poelman het gereedschap en meubilair door een bevoegd persoon te laten 'arresteer'.

14 februari: 'Na overal te hebben rondgelopen met zeer veel moeite en enige kleine kosten slegs heb teruggekomen: De ijzeren kist met gemis van twee sloten, de balance, de voornaamste gereedschappen tot het stempelen. De kagchel en de grote gewichten en de kleine gewichten (zijn) niet op te sporen, en waarschijnlijk door de vorige Controleur medegenomen. De andere stukken als tavelen enz. nootwendig voor't bureau, vermisten nog en zijn bij geen mogelijkheid te ontdekken.'

Op 16 februari zendt van Marcke de lombardstempels ter vernietiging terug naar de Munt.

19 Februari: 'Ik had de plaat met de franse keurmerken gelicht bij de griffie'.

Van Marcke krijgt autorisatie zijn kantoor te Leeuwarden te openen op 5 maart. Hij meldt dat het werk op de 16e is begonnen. Hij heeft inmiddels een assistent gevonden in Henricus Rooswinkel, die verklaart 'met de beloning van één gulden daags tevrede te zijn'. De benoemde controleur Deel is nog niet gearriveerd, van Marcke 'Denkt dat zijne Ed. Deel het open water zal afwagten'. Inmiddels heeft hij uit de verkoopopbrengst van de door de franse controleur achtergelaten meubelen de huur van het kantoor over de maand mei betaald. Op 12 maart bevestigt hij tenslotte, dat het kantoor voor de nieuwe werken op 5 maart geopend is. De nieuwe controleur is er echter nog steeds niet. Deel verschijnt pas op 1 juli, omdat hij eerst kantoor Groningen weer op gang had moeten brengen. Na het resterende werk in Groningen te hebben overgedaan aan controleur de Groot, meldt de Heer Deel dat hij zijn controleursfunctie in Leeuwarden heeft aanvaard, en de eed heeft afgelegd.

ROTTERDAM.

14 November: Op het Hang en de Groote Markt ontstaan relletjes. In de schouwburg toont de komiek Rosenveldt onverwachts een met oranje linten gesierde hoed, wat een golf van enthousiasme veroorzaakt. Rosenveldt wordt gearresteerd door het stadsbestuur.

Op 17 november trekt een stroom vluchtende fransen uit Den Haag door de stad, richting Dordrecht, de veerlieden hebben op één dag nog nooit zoveel verdiend. De ambtenaren van de Régie en de Waarborg te Rotterdam vertrekken ook, inclusief hoofdcontroleur Saintelette en essayeur Legrand.

Op de 18e worden de douanehuisjes met veel geweld gesloopt. Het gemeentebestuur blijft echter aarzelend neutraal, tot het op de 20e wordt afgezet en vervangen door een provisioneel bestuur onder Samuel van Hoogstraten en Johan Francois van Hogendorp.

Op 21 November komt de luitenant ter zee Ampt uit Den Haag met de opdracht zich van de in Rotterdam liggende kanonneerboten meester te maken. De plaatselijke commandant en directeur van 's lands werf, schout bij nacht Kikkert blijft aarzelen, hij wordt op de 22e gearresteerd. Pas op de 26e kiest hij eieren voor zijn geld en verklaart zich voor de Prins.

UTRECHT.

Op 15 november arriveren de franse troepen onder generaal Molitor uit Amsterdam, vergezeld door gouverneur Lebrun en prefect de Celles. Alle niet militairen vertrekken op de 16e tot en met de 20e met hun gezinnen richting Gorcum, inclusief controleur van de waarborg Saulin. Molitor ontvangt op de 23e bericht dat Woerden door oranjegardisten is bezet, de volgende dag wordt Woerden door de fransen heroverd en weer verlaten. (De moord van Woerden)

Volgens opdracht vertrekt Molitor met zijn divisie naar het zuiden om de verdediging van Gorcum en Den Bosch te versterken.

De eerste kozakken verschijnen op 28 november voor de poorten van Utrecht, ze worden feestelijk binnengehaald. Een dag later arriveert kolonel van den Bosch en eist de stad op voor Prins Willem VI. Even later trekken Prins Leon Alexandrowitsj Narischkin met een troep kozakken en generaal Sandart met zijn Pruisische totenkopf uhlanen de stad binnen.

In december worden de overgebleven beambten van het waarborgkantoor; souscontrôleur J.P.M. Deel en receveur A. Nering Bögel, benoemd tot fungerend controleur en ontvanger. Jan de Brieder, oud keurmeester van het utrechtse gilde, wordt als essayeur aangesteld. Op 5 januari 1814 ontvangt kantoor Utrecht de keurstempels voor klein goud met en zonder aanhangsels, klein zilver en kleine vreemde werken, met de opdracht het kantoor op 10 januari op 9 uur precies te heropenen voor de nieuwe werken. Nieuw zilverwerk dat nog van het franse 2e gehalte is, te stempelen met het teken voor de vreemde werken.

Op 4 februari 1814 wordt Deel echter benoemd tot controleur te Leeuwarden. Omdat hij echter eerst als Inspecteur Extraordinaris orde op zaken moet stellen in kantoor Groningen, arriveert hij pas op 1 juli 1814 in Leeuwarden. De Heer E.R. Reigersman wordt op 5 februari 1814 benoemd tot provisioneel hoofdcontroleur te Utrecht.

Omdat er in kantoor Utrecht geen verificatieplaatje met de franse keurtekens voorhanden is, krijgt men een dubbel exemplaar uit Rotterdam te leen. Nadat het utrechtse verificatieplaatje van de officier van justitie te Utrecht, Swellengrebel, is ontvangen, moet het geleende rotterdamse plaatje naar kantoor Arnhem worden doorgegeven, omdat het plaatje van de Arnhemse rechtbank ook verdwenen blijkt te zijn. Een plaatje met de franse keurmerken van Arnhem berust nu in de Koninklijke Munt te Brussel, maar niemand weet hoe het daar is terechtgekomen. De rotterdamse plaatjes zijn nu opgenomen in de collecties van het Belastingmuseum te Rotterdam en het Goud, Zilver, en Klokkenmuseum te Schoonhoven.

Op 16 juni bericht ijkmeester Nagel aan kantoor Utrecht dat hij de 22e met de trekschuit uit Amsterdam zal komen, om drie dagen in Utrecht en omgeving te iken, hij verzoekt dit aan de 'contribuabelen' bekend te maken, vooral ook in Schoonhoven.

ARNHEM.

De Prefect Regnerus Livius van Andringa de Kempnaer, wordt om gezondheidsredenen in oktober 1813 tijdelijk vervangen door gedelegeerd prefect Jan Arend Godert Baron van Dedem. In november wordt de stad in staat van verdediging gebracht door Generaal Amey. Zijn deels in Pruisen gerecruteerde troepen zijn echter niet te vertrouwen. De franse ambtenaren en hun gezinnen worden op 15 november naar het zuiden geëvacueerd. De verdediging wordt op de 28e door de frans schotse maarschalk MacDonald geïnspecteerd.

Op 25 november steken pruisische eenheden onder generaal von Oppen de IJssel bij Doesburg over, en raken slaags met de verdediging. De volgende vier dagen werden gebruikt voor verkenning, het vestigen van meerdere bruggehoofden en het wachten op de hoofdmacht onder generaal von Bülow. Op de 30e zet von Bülow de aanval in en de stad is binnen twee uur veroverd. Door een misverstand ontstaat er nog een schietpartij tegen de nationale gardes die de aanvallers juist geholpen hadden. Er is nogal wat schade, ook de herberg De Roode Haan is afgebrand. De pruisen vervolgen de vluchtende fransen tot bij Eist.

BREDA.

De franse ambtenaren worden begin december geëvacueerd. Na berichten over de naderende vijand beveelt generaal Decaen de aftocht op 10 december. Op dezelfde dag trekt een russische eenheid onder generaal Staal de stad binnen. Antwerpen, de hoofdstad van departement Deux Nethes met haar marinehaven, bestuurd door prefect d'Argenson, heeft een sterke franse bezettingsmacht. Die stad wordt tot in mei 1814 verdedigd tegen de geallieerde belegeraars.

's HERTOGENBOSCH.

De franse ambtenaren, inclusief prefect Baron Fremin de Beaumont, worden op 10 en 11 december geëvacueerd.

De bezetting onder kolonel Moulé de la Raitrie, wordt op 12 december versterkt door de uit Amsterdam met een deel van zijn divisie gearriveerde generaal Molitor, en het 22e 'régiment légère' van maarschalk MacDonald.

Op 15 december vertrekt Molitor echter weer met zijn eenheden, omdat de situatie in het zuiden kritiek is geworden.

Later arriveren nog enige versterkingen vanuit Woudrichem en Loevestein. Op 19 december wordt de stad omsloten door een deel van het uit Arnhem gekomen pruisische leger van generaal von Oppen. Door gebrek aan troepen, beperkt men zich er toe de stad ingesloten te houden. Een groep inwoners, hoofdzakelijk schippers, lukt het in contact te komen met de belegeraars, vertegenwoordigd door luitenant von Kretschmer, ze beramen een plan de stad bij verassing te nemen. Op 26 januari klimmen de pelotons Müller en von Schlichting met behulp van ladders over de stadsmuur, en hakken de poort van binnenuit open. Dan is het snel gebeurd; de fransen worden samengedrongen in het citadel en capituleren op 27 januari.

Essayeur Hubert Sassen is de enig overgebleven waarborgambtenaar.

MIDDELBURG.

In het departement Bouches-de-l'Escaut, bestuurd door prefect Baron Pycke, zijn Walcheren en Zuid Beveland bezet door een sterk frans leger onder generaal Gilly, ter verdediging van de zeeweg naar Antwerpen. Enkele rellen en dienstweigeringen worden op 21 en 23 november snel onderdrukt. De eilanden Schouwen, Duiveland, Tholen en St. Philipsland worden snel bevrijd door de britse vloot.

De bondgenoten beperken zich er toe Walcheren en de Bevelanden te isoleren en te blokkeren, aan de landzijde door een nieuw gerecruteerd nederlands leger onder generaals F.C. de Jonge, J. Tromp, en W.F. van der Burcht van Lichtenberg. Aan de zeezijde zijn alle toegangen afgesloten door een brits smaldeel met linijschepen, fregatten en mortierschepen. Er wordt nauwelijks strijd geleverd, maar de bevolking lijdt zwaar onder de requisities en tewerkstellingen.

Op 6 april 1814 wordt het nieuws van de franse capitulatie en de inhuldiging van koning Louis bekend, maar de officieele proclamatie wordt pas op de 17e door generaal Gilly ontvangen. Op 19 april wordt de 'tricolore' gestreken en vervangen door de witte 'fleur de lys' koningsvlag. De conventie voor de capitulatie en het vertrek van de franse troepen wordt op 23 april ondertekend. Op 30 april arriveert Generaal d'Abbeville uit Parijs met nadere bevelen. Pas op 4 en 5 mei worden de franse troepen naar Zeeuws Vlaanderen overgevoerd.

MAASTRICHT EN ROERMOND.

Zie hoofdstuk 15.

DE LOMBARDTEKENS VAN EIND 1813 - BEGIN 1814

Deze tekens zijn midden december 1813 inderhaast vervaardigd bij de munt te Utrecht, dus nog voor het KB en het Ministerieel Besluit van 26 december 1813 die het gebruik ervan achteraf bevestigden. Het zijn belastingtekens zonder waarborg van het gehalte, bedoeld om de publieke verkopeningen bij de banken van lening te kunnen doen voortgaan, met betaling van belasting. Deze tekens zijn bij KB van 23 februari 1814 formeel ingetrokken en ongeldig verklaard onder bepaling dat voorwerpen met die tekens binnen een termijn van 6 weken gratis overgestempeld behoren te worden met het gewone teken voor de vreemde werken. Overigens hadden de meeste kantoren deze tekens al eerder bij de munt ingeleverd na ontvangst van de tekens voor de vreemde werken. Uit de afslagplaatjes blijkt dat de stempels ervan niet uit eenvormige matrijzen en ponsoenen zijn getrokken, er bestaan dus onderlinge verschillen.

DE TEKENS VAN 1814

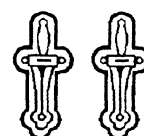
GEHALTETEKENS VOOR GROTE EN MIDDELGROTE WERKEN

1814 - 1953

De drie grote gehaltetekens voor goud zijn elk van één grootte, met uitzondering van een kleiner 1e gehalteteken voor goud dat van 1936 tot 1953 uitsluitend in kantoor Den Haag is gebruikt. Het 1e gehalteteken voor zilver is van één grootte, het 2e gehalteteken voor zilver is aanvankelijk van één grootte, in twee grootten vanaf 1 juli 1915 in kantoor Den Haag, vanaf 1 januari 1916 ook in de andere kantoren, als onderdeel van drieling stempels. Tot 1853 waren de nominale goudgehalten exact 916-2/3, 833-1/4 en 750, de nominale zilveragehalten exact 934-1/36 en 833-1/3. Vanaf 1853 echter 916, 833 en 750 voor goud en 934 en 833 voor zilver. Deze gehaltetekens zijn altijd gebruikt in combinatie met kantoortekens en jaarletter. Geldig van 1814 tot heden.

GEHALTETEKENS VOOR KLEINE WERKEN.

Zonder aanhangsels
1814 - 1905.

1814-1905

Met aanhangsels
1814 - 1865.

1814-1865

Alle deze kleine gehaltetekens zijn van één grootte. Ze zijn op kleine voorwerpen gebruikt zonder gehaltetekens en jaarletter. De tekens zonder aanhangsels zijn ook gebruikt op groter werk bestaand uit meer dan drie aaneengeschaalde of scharnierende onderdelen. Ze zijn dan met verdeling van de tekens voorzien van kantoortekens, gehaltetekens en jaarletter, op de resterende delen is het kleine teken afgeslagen. De tekens met aanhangsels zijn gebruikt op kleine voorwerpen met onstempelbare aanhangsels, en op voorwerpen waar het niet doenlijk is elk onderdeel te stempelen, zoals kettingwerk. Kettingen zijn op de laatste aangesoldeerde ogen aan één eind gemerkt met het teken met-, op het andere eind met het teken zonder aanhangsels. Geldig van 1814 tot heden.

KANTOORTEKENS VOOR GROTE EN MIDDELGROTE WERKEN.

Goud
1814- 1905

Zilver
Nooit gebruikt

Silver
1814-1905

C = 's Gravenhage. A = Amsterdam.

Alle deze tekens zijn elk van één grootte. Het grote kantoorteken voor zilver is nooit gebruikt. De kantoor tekens zijn altijd gebruikt in combinatie met gehaltetekens en jaadetter. Voor de kantoorletters zie het eind van dit hoofdstuk. Geldig van 1814 tot heden.

BELASTINGTEKENS VOOR VREEMDE EN ANDERE ONBELASTE WERKEN.

1814- 1893
Groot

1814 - 1831
Klein

1814-1831
Met aanhangsels

Deze tekens zijn elk van één grootte. Ze geven geen waarborg op het gehalte. Ze zijn als belastingtekens gebruikt op goud en zilver met een gehalte van minimaal 250 dz. Ze zijn bestemd voor alle geïmporteerde, ongekeurde en niet geldig gekeurde werken van buitenlandse, nationale of onbekende oorsprong. Bij de ongeldigverklaring van de keurtekens van het Koninkrijk Holland onder Lodewijk Napoleon en die van het Franse Keizerrijk in 1816 zijn deze tekens ook als gratis recense afgeslagen. Het kleine teken, de gebloemde V, is gebruikt in Noord Nederland tot 11-5-1831, in Zuid Nederland van 4-6-1817 tot 1-3-1832. Tot 1865 is het tweemaal naast elkaar afgeslagen op werk met onstempelbare aanhangsels en kettingen. Als gevolg van de Belgische revolutie is het in 1831 vervangen door het zwijnskop teken. Van 1853 tot 1893 is het grote teken alleen nog maar gebruikt op ingevoerde werken. Beide tekens zijn in 1953 ongeldig verklaard.

HET WAARSCHUWINGSTEKEN VAN 1818.

KOPER

1818 - 1863

Dit teken is bestemd voor stempeling van vergulde en verzilverde voorwerpen van bedrieglijke aard. Vanaf 26 augustus 1844 is het ook gebruikt op vergulde en verzilverde onedel metalen voetstukken van R.K. kerkzilver. Zie hoofdstuk 18 bij het jaar 1818. Ingesteld op 23 november 1818 voor kantoor Amsterdam. Op 6 mei 1819 voor de andere kantoren. Dit teken had al in 1853 buiten gebruik gesteld moeten worden wegens de introductie van de belastingtekens voor nieuwe ongewaarborgde inlandse werken. Dit was vergeten, ze moesten in 1863 alsnog ingeleverd worden.

HET BELASTINGTEKEN VAN 1831

1831 - 1855. Middelgroot
1831 - 1893. Klein

Klein, met aanhangsels
1831-1865

2 Dit teken bestaat in twee grootten. Het geeft geen waarborg op het gehalte. Het is als belastingteken gebruikt op goud en zilver met een gehalte van minimaal 250 dz. Het is bestemd voor alle geïmporteerde, ongekeurde en niet geldig gekeurde werken van buitenlandse, nationale of onbekende oorsprong. Dit teken is vanaf 1831 ook afgeslagen op uit België gesmokkelde voorwerpen. Het is van 1-3-1842 tot 1-4-1842 bij wijze van recense in het gehele land gratis afgeslagen op werken met de Zuid Nederlandse keurtekens tijdens de overgang van de kantoren Maastricht en Roermond naar de noordelijke keurtekens. Vanaf 1853 is het alleen maar gebruikt op ingevoerde werken. Tot 1865 is het kleine teken tweemaal dicht bij elkaar afgeslagen op werken met onstempelbare aanhangsels en kettingen. In diverse wetsbijlagen is vermeld dat het middelgrote teken in sommige kantoren tot 1855 in gebruik is gebleven. Dit was echter een verbloemde vorm om mede te delen dat het Ministerie van Financiën en de Inspecteur in 1853 vergeten hadden de kantoren te instrueren deze tekens in te leveren, hetgeen in 1855 bij resolutie alsnog gebeurde.

DE JAARLETTERS VAN 1814 - 2009

- 1)		1835		1860		1885		1910		1935		1960		1985	
-		1836		1861		1886		1911		1936		1961		1986	
-		1837		1862		1887		1912		1937		1962		1987 (6)	
-		1838		1863		1888		1913		1938		1963		1988 (7)	
	1814		1839		1864		1889		1914		1939		1964		1989
	1815		1840		1865		1890		1915		1940		1965		1990
	1816		1841		1866		1891		1916		1941		1966		1991
	1817		1842		1867		1892		1917		1942		1967		1992
	1818		1843		1868		1893		1918		1943		1968	-	
-	-	-	-	-	-	-	-		1919		1944 (2)		1969		1993
	1819		1844		1869		1894		1920		1945 (3)		1970		1994
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		1946 (3)	-	-	-	
	1820		1845		1870		1895		1921	-	-		1971		1995
	1821		1846		1871		1896		1922		1947		1972		1996
	1822		1847		1872		1897		1923		1948		1973		1997
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		1948 (4)	-	-	-	
	1823		1848		1873		1898		1924		1949		1974		1998
	1824		1849		1874		1899		1925		1950		1975		1999
	1825		1850		1875		1900		1926		1951		1976		2000
	1826		1851		1876		1901		1927		1952		1977		2001
	1827		1852		1877		1902		1928		1953		1978		2002
	1828		1853		1878		1903		1929		1954	-	-		2003
	1829		1854		1879		1904	-	-		1955		1979		2004
	1830		1855		1880		1905		1930	-	-		1980		2005
-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-		1980 (5)	-	
	1831		1856		1881		1906		1931		1956		1981		2006
	1832		1857		1882		1907		1932		1957		1982		2007
	1833		1858		1883		1908		1933		1958		1983		2008
	1834		1859		1884		1909		1934		1959		1984		2009

Noten bij de jaarletters

- 1) Het eerste alfabet is met de jaarletter E begonnen als voortzetting van de letters A, B, C en D van het Koninkrijk Holland onder bodewijk Napoleon.
- 2, 3) Wegens de oorlogshandelingen en de bevrijding is J van het 6e alfabet tot 1 juni 1945 in gebruik gebleven. De daaropvolgende gekroonde kleine k is tot eind 1946 gebruikt.
- 4) De jaarletter N van het 6e alfabet was vanaf 1 juli 1948 gekroond ter herinnering aan de inhuldiging van Koningin Juliana.
- 5) De jaarletter V van het 7e alfabet was vanaf 1 mei 1980 gekroond ter herinnering aan de inhuldiging van Koningin Beatrix.
- 6) Wegens de privatisering van de waarborgdienst is de C van het 8e alfabet in gebruik gebleven in de overgebleven rijkswaarborgkantoren tot:
Amsterdam 26-2-1988
's Gravenhage 18-2-1988
Rotterdam 26-2-1988
- 7) Om dezelfde reden is de D van het 8e alfabet pas op 23-2-1988 in het geprivatiseerde waarborgkantoor te Gouda in gebruik genomen.

Algemene notities bij de jaarletters

De jaarletters bestonden aanvankelijk in één grootte, vanaf 1 juli 1915 in twee grootten in kantoor Den Haag, vanaf 1 januari 1916 ook in de andere kantoren, als onderdeel van drieling stempels. Vanaf 1953 bestaan ze in drie grootten. Ze zijn altijd gebruikt in combinatie met kantoortekens en gehalteteken.

Tot 1931 waren de essaieurs van de waarborgkantoren persoonlijk aansprakelijk voor vergissingen in de resultaten van hun werk. Tot die datum zijn de jaarletters beschouwd als hun verantwoordelijkheids-tekenen. Wanneer in de loop van een jaar de essaieur van een kantoor door een ander werd opgevolgd, werden dientengevolge de jaarletters van dat kantoor van een onderscheidend teken voorzien. Meestal was het een stip, maar komma's, kruisjes, sterretjes e.d. komen ook voor. Er bestaan ook enkele jaarletters met twee stippen; het gevolg van twee wisselingen binnen een enkel jaar.

DE KANTOORAANDUIDENDE LETTERS

Kantoor:	Letter:	Letter van / tot: (1) Kantoor bestond: (2)
Amsterdam	A	26-01-1814 / 26-02-1988 01-03-1812 / 26-02-1988
Amsterdam 2	•A•	01-05-1914 / 28-02-1927 01-05-1914 / 28-02-1927
Utrecht	B	±26-01-1814 / 01-04-1986 01-03-1812 / 01-04-1986
's Gravenhage	C	14-01-1814 / 19-02-1988 01-03-1812 / 19-02-1988
Rotterdam	D	±26-1-1814 / 26-02-1988 01-03-1812 / 26-02-1988
Groningen	E	12-04-1814 / 01-04-1927 01-03-1812 / 01-04-1927

Voortzetting op volgende pagina.

Voortzetting van vorige pagina.

Kantoor:	Letter:	Letter van / tot: (1) Kantoor bestond: (2)
Leeuwarden	F	05-03-1814 / 01-07-1984 01-03-1812 / 01-07-1984
Zwolle	G	??-04-1814 / 01-08-1878 01-03-1812 / 01-08-1878
Arnhem	H	??-04-1814 / 01-04-1970 01-03-1812 / 01-04-1970
Breda	I	77-04-1814 / 01-01-1875 ±77-11-1811 / 01-01-1875
's Hertogenbosch	K	??-04-1814 / 01-06-1986 +77-05-181 1 / 01-06-1986
Middelburg	L	77-06-1814 / 01-01-1889 ±77-05-181 1 / 01-01-1889
Schoonhoven	M	17-08-1837 / 01-07-1984 17-08-1837 / 01-07-1984
Maastricht	M N	01-03-1842 / 11-01-1844 (3) 11-01-1844 / 01-01-1927 77-77-1799 / 01-01-1927
Roermond	O	01-03-1842 / 01-07-1868 77-77-1799 / 01-07-1868
Alkmaar	P	01-03-1853 / 01-01-1924 01-03-1853 / 01-01-1924
Roosendaal	Q	01-01-1889 / 01-01-1927 01-01-1889 / 01-01-1927
Gouda	R	23-02-1988 / heden. 23-02-1988 / heden.

Noten bij de kantooranduidingen

- 1) Getracht is de data te geven waarop de grote keurtekens en de eerste jaarletter door de kantoren in 1814 in gebruik gesteld zijn. De grote kantoren hadden de kleine keurtekens al eerder in gebruik, bijvoorbeeld Den Haag op 3 januari en Amsterdam op 5 januari 1814. De in recente wetsbijlagen genoemde, maar onderling strijdige data 14 januari en 1 mei 1814 kloppen niet met die in de waarborgarchieven van die tijd. In werkelijkheid zijn de grote keurtekens met de eerste jaarletter in dienst gesteld - zodra klaar -, in elk kantoor op een andere datum.
- 2) Dit is inclusief hun werk onder het Franse regime.
- 3) Tijdens de overgang van de kantoren Maastricht en Roermond van de keurtekens van de Zuidelijke naar die van de Noordelijke Nederlanden per 1 maart 1842, was vergeten aan deze kantoren nieuwe letters toe te kennen. De stempelmakers bij de Munt te Utrecht, waar ook de keurtekens der Zuidelijke Nederlanden steeds waren vervaardigd, bleven de voor die kantoren bestaande 'Zuidelijke' letters M en O graveren op de 'Noordelijke' kantoorstempels. Pas in januari 1844 werd deze nalatigheid ontdekt en hersteld door de letter N aan kantoor Maastricht toe te kennen, omdat kantoor Schoonhoven sinds 1937 de letter M al had.

1 3 DE WAARBORGWET IN DE ZUIDELIJKE NEDERLANDEN NA DE VAL VAN HET KEIZERRIJK IN 1814-1819.

1 814

Tijdens het verjagen van de fransen, worden door de geallieerden op 12 januari 1814 drie militaire besturen ingesteld:

Het Gouvernement Général de la Belgique, voor de departementen Lys (Brugge), Escaut (Gent), Dyle (Brussel), Sambre-et-Meuse (Namen), Jemmapes (Bergen) en Deux-Nèthes (Antwerpen), tot 15 februari 1814 bestuurd door de Hertog de Beaufort, de Graaf van Lottum en de Heer Delius, van 15 februari tot 6 mei 1814 door Baron de Horst, van 6 mei tot 1 augustus 1814 door Baron de Vincent.

Het Gouvernement Général du Rhin-Moyen, voor de departementen Mont-Tonnerre (Mainz), Sarre (Trier), Rhin-et-Moselle (Koblenz), vanaf 9 maart 1814 ook Forêts (Luxemburg).

Het Gouvernement Général du Bas-Rhin, voor de departementen Roer (Aken), Meuse-Inférieure (Maastricht) en Ourthe (Luik), tot 10 maart bestuurd door Prins Alexander von Solms en daarna door Geheimrat Sack.

Op 1 Augustus 1814 wordt de Souvereine Vorst Willem I benoemd tot Gouverneur Generaal van het genoemde Gouvernement Général de la Belgique. De gebieden ten westen van de Maas in het Gouvernement Général du Bas-Rhin worden op 20 augustus 1814 ook aan Willem I afgestaan. Dit zijn de grootste delen van Limburg en Luik, echter met uitzondering van de stad Luik zelf. De vestingsteden Maastricht en Venlo krijgen een gemeenschappelijk bestuur.

Het waarborgbesluit voor de Zuidelijke Nederlanden wordt op 14 september 1814 door Willem I, toen nog Gouverneur Generaal, ondertekend. Het is bijna gelijk aan het besluit van 26 december 1813, het eerste artikel is zelfs identiek: De wet van 19 Brumaire 6e jaar en bijbehorende besluiten blijven gehandhaafd, alleen de gehalten en de keurmerken veranderen. (171)

Op 20 september 1814 verschijnt een besluit dat elf waarborgkantoren benoemt: Brussel, Leuven, Antwerpen, Gent, Oudenaarde, Bergen, Doornik, Brugge, Ieper, Namen en Hasselt. De provincies Limburg, Luik en Luxemburg behoorden toen nog niet tot het grondgebied. (172)

De 'Ordre Générale de Service' van 25 oktober 1814 is vrijwel identiek aan de Noordnederlandse 'Generale Dienstorder' van 1 februari 1814, bijna het enige verschil ligt in het feit dat in het zuiden geen jaarletters gebruikt worden. (175)

Op 17 november wordt besloten de controletermijn van de in de handel voorradige werken te verlengen. (177)

Genoemde waarborgkantoren worden geopend in de periode van december 1814 tot januari 1815, na benoeming van het personeel op 18 oktober. De volgende functionarissen zijn benoemd in het Journal Officiel no XCVIII, p 275 e.v. (Besluit 84): (174)

Brussel: Jacques de Bourgogne Iterlaen, hoofdcontroleur, Henri Joseph Gouche, 2e controleur, Jean Baptiste Brichaut, essayeur.

Antwerpen: Gilles Fabry, hoofdcontroleur, Louis Roussel, 2e controleur, Pierre Gouche, essayeur.

Gent: Jean Joseph Brichaut, hoofdcontroleur, Alexandre Joseph Philippart, 2e controleur, Jacques Lievin Deprez, essayeur.

Oudenaarde: Jean Baptiste van der Zanden, controleur, ... van der Meersch, essayeur.

Bergen: Jean Baptiste Joseph Caroli-Criquillon, 2e controleur, Nicolas Laurent Joseph Monnoyer, essayeur.

Doornik: Constant Fidèle Armand Brichaut, controleur, J.B. Getelet, essayeur.

Brugge: H.J.P. Nijst, controleur.

Ieper: Charles Wouters de Dalme, controleur. (Karei Wouters van Dalme)

Namen: Henri Jacques (Hendrik Jacobus) Gillemans, controleur, Antoine Joseph Lamury, essayeur.

Met een besluit van 30 oktober 1814 worden de nog niet geopende kantoren Hasselt en Ieper verplaatst naar resp. Maastricht en Kortrijk. (176) In hetzelfde besluit is vermeld dat Wouters van Dalme naar Kortrijk is overgeplaatst en dat J. Segers daar tot essayeur is benoemd. Te Maastricht zijn benoemd H.M.E. Neys als controleur, en H.G. Pepinster als essayeur. Laatstgenoemde was essayeur te Roermond in de franse tijd.

Met het besluit van 30 November 1814 wordt de Zuidnederlandse wetgeving in de departementen Ourthe en Meuse-Inférieure ingevoerd. (Bulletin Officiel no CVIII p 673.)

Op 5 en 8 december 1814 volgt het besluit: 'Arrêté qui étend le système des douanes aux villes de Maestricht, Venloo et autres communes hollandaises enclavées dans la territoire Beige.' Bulletin Officiel CIX p 693. (178)

Genoemde twee besluiten lijken de noordnederlandse wetgeving tegen te spreken waarmee Limburg tot in 1815 onder beheer van Noord Brabant is gesteld.

1815

Willem I wordt pas op 15 maart 1815 uitgeroepen tot Koning van de Vereenigde Nederlanden. De vereniging wordt op 31 mei en 6 juni 1815 erkend en bevestigd door het Weense Congres.

Napoleons 'honderd dagen' en de slag bij Waterloo vallen in april, mei en juni. Omdat de wenselijkheid van een sterke natie aan de franse noordgrens opnieuw is gebleken, worden op 12 mei en 6 juni de resterende delen van Limburg, Luik en Luxemburg bij het land gevoegd, aanvankelijk onder beheer van Noord Nederland. Dit betekent het definitieve eind van het tot 1795 onafhankelijke Prinsbisdom Luik.

De ambities van Willem I om de grenzen van Nederland zelfs tot aan de Rijn en de Moezel te verleggen, tot en met Keulen en Koblenz, worden echter verijdeld door de Koning van Pruisen en Lord Castlereagh.

Op 7 augustus 1815 volgt het besluit tot (her)instelling van de waarborgkantoren Luik, Luxemburg en Roermond. Deze laatste drie kantoren worden in september en november 1815 effectief heropend. (187) De namen en grondgebieden van de provincies 'Limburg' en 'Luik' worden overigens pas vastgesteld in de grondwet van 24 augustus 1815. Op 2 oktober 1815 en 26 juni 1816 worden er nog enkele kleine duitse gemeenten aan toegevoegd. Het is opmerkelijk dat alle oorspronkelijk 'franse' waarborgkantoren in Zuid- en in Noord Nederland uiteindelijk in dezelfde vestigingsplaatsen weer in werking zijn gekomen.

Aanvankelijk blijven werken met de keurtekens van het franse regime ook in het zuiden geldig, maar die met de hollandse tekens van 1807 tot 1811 niet, dit laatste wegens de nog bestaande douanegrens tussen noord en zuid.

Uiteraard is dit een nogal verwarde situatie. Hierop wordt echter snel teruggekomen met het besluit van 3 augustus 1815, omdat er veel frans goud en zilver over de grens gesmokkeld wordt, met formeel ook geldige keurtekens. Alle keurmerken van het franse regime worden ongeldig verklaard. (186) Het overeenkomstige Noordnederlandse besluit volgt pas op 25 mei 1816. (196)

In Zuidnederland zijn geen tijdelijke 'lommerdmerken' gebruikt zoals de kleine roos en de gesloten hand. Het kleine gebloemde E teken voor de vreemde werken is hiertoe gebruikt.

1817

Op 16 januari wordt de douanegrens tussen de noordelijke en zuidelijke provincies opgeheven. Beide waarborgorganisaties kunnen elkaar niet meer als 'buitenland' beschouwen. Alle gegevens over de voorschriften, voorzover ze onderling verschillen, worden uitgewisseld, onder andere de Generale Dienstorder, de overeenkomstige Ordre Générale de Service en verificatieplaten met de keurtekens. In de Munt te Brussel is nog een dergelijke plaat aanwezig met de noordelijke tekens inclusief de jaarletters van 1814 t/m 1817. In het Rotterdamse Belastingmuseum en in het Schoonhovense Goud, Zilver en Klokkenmuseum zijn nog overeenkomstige platen met de zuidelijke tekens. De begeleidende brief bij het uittreksel van de Ordre Générale de Service die in het noorden wordt gedistribueerd, zegt: 'dat de instructies bijna woordelijk eensluidend zijn, bepalende de geringe uitzonderingen waarvan vroeger gewag is gemaakt, zich hoofdzakelijk tot de jaarletters waarvan tot dusverre het gebruik in de zuidelijke provinciën niet heeft kunnen worden tot stand gebracht.'

Spoedig daarna volgen er allerlei andere uitwisselingen van informatie: Controleur Brichaut en essayeur Deprez van kantoor Gent waarschuwen tegen een zekere Laurenson, vertegenwoordiger van de firma Jullien & Cie. te Parijs, die ongekeurd goud van te laag gehalte aan de man probeert te brengen. Op 5 juni geeft controleur Brichaut te Gent een beschrijving van het meesterteken van een zekere de Rudder aldaar, die met goudgehalten had geknoeid. Een ruit waarin R onder een maansikkel.

In mei signaleert controleur Léon Hyacinthe Dagwaille van kantoor Luxemburg een veel ernstiger zaak. Hij had de franse koopman Dufay betrapt bij het verkopen van stukken die voorzien zijn van valse gebloemde E tekens. Op 3 juni wordt een uitgebreide beschrijving van de vervalsingen naar alle kantoren gestuurd: Het eerste valse stempel is ondieper en de ondergrond korreliger, de bloemen lopen door elkaar en de omtrek is minder sierlijk. Van het andere stempel is de letter dikker en de versiering hoger opgewerkt. Op 14 juni worden litho prenten en afslagen van vergrotingen van deze vervalsingen en van de echte stempels naar alle kantoren in het zuiden gestuurd. Op 27 juni zendt Inspecteur van Marle te Brussel ze via zijn collega Kist naar de kantoren in het noorden. Het kleine gebloemde 'E' teken dat voor import en in het begin ook voor de 'recense' en 'Mont de Piété' (bank van lening) was gebruikt, wordt als gevolg van deze vervalsingen op 4 juni 1817 ingetrokken, en vervangen door het overeenkomstige noordnederlandse gebloemde 'V' teken. De valse stempels kunnen niet in beslag worden genomen, omdat ze ergens in Frankrijk gebruikt worden. (207)

Op 7 juli volgt weer een brief van controleur Dagwaille te Luxemburg aan Inspecteur van Marle, over een andere fransman die was betrapt: 'Je ne puis vous dissimuler Monsieur l'Inspecteur, que ce Bullon est un second Dufay, ses intriges criminelles...' Ik kan U niet ontveinzen Mijnheer de Inspecteur, dat die Bullon een tweede Dufay is, zijn misdadige intriges...'. Bullon had goud en zilver het land in gesmokkeld in een rijtuig met geheime berg-

plaatsen. De namense zilversmid Jourdain kwam bovendien met de verhaal dat Bullon tegen hem had beweerd, met zuidelijke keurtekens gemerkt werk te kunnen leveren, 'alzo deze tekenen te Parijs evengoed als op Nederlandsche kantoren kunnen worden geslagen.'

1819

De Conseillers et Maîtres Généraux des Monnaies te Brussel en het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt te Utrecht werden met ingang van 1 juli samengevoegd tot een enkele organisatie met zetel te Utrecht. (224)

W.A.A. Poelman wordt Inspecteur Essaieur Generaal der Munt van zowel de zuidelijke als de noordelijke provincies. De Heren Kist en van Marle behouden hun functies van respectievelijk 'Inspecteur der onderscheidene kantoren van Waarborg in de noordelijke Provinciën' en van 'Inspecteur des différents Bureaux de la Garantie en les Provinces Méridionales'.

14 DE ZUID NEDERLANDSE KEURTEKENS EN KANTOORAANDUIDINGEN VAN 1814 TOT 1832.

INLEIDING

Deze tekens zijn in het huidige België gebruikt tot 1 maart 1832, in de waarborgkantoren Maastricht en Luxemburg tot 1 maart 1842, in het kantoor Roermond tot 1 maart 1832, en daarna weer van 1839 tot 1842. Als gevolg van de wetwijziging van 1987 zijn ze met ingang van 1988 in ons land zonder nadere keuring en stempeling weer toegelaten. Al deze tekens zijn van één enkele grootte. Jaarletters zijn niet gebruikt. Al deze tekens zijn vervaardigd bij de munt te Utrecht.

GEHALTETEKENS EN KANTOORTEKENS.

GEHALTETEKENS VOOR GROTE EN MIDDELGROTE WERKEN.

917
Goud

833
Goud

750
Goud

934
Zilver

833
Zilver

Deze grote tekens zijn altijd in combinatie met het kantoorteken afgeslagen.

De nominale goudgehalten zijn exact $916\frac{2}{3}$, $833\frac{1}{4}$, de zilveragehalten $934\frac{1}{36}$ en $833\frac{1}{3}$.

GEHALTETEKENS VOOR KLEINE WERKEN.

750
Goud

833
Zilver

Zonder aanhangsels.

750
Goud

833
Zilver

Met aanhangsels.

Deze tekens zijn op kleine voorwerpen gebruikt zonder verdere keurtekens. De tekens zonder aanhangsels zijn ook gebruikt op groter werk bestaand uit meer dan twee aaneengeschakelde of scharnierende onderdelen. Ze zijn met verdeling van de merken voorzien van kantoortekens en gehaltemerk, op de resterende delen is het kleine teken afgeslagen. De tekens met aanhangsels zijn gebruikt op voorwerpen met onstempelbare aanhangsels, en wanneer het niet doenlijk was elk onderdeel te stempelen zoals kettingwerk. Kettingen zijn op de laatste aangesoldeerde ogen aan één eind gemerkt met het teken met-, het andere eind met het teken zonder aanhangsels.

KANTOORTEKENS VOOR GROTE EN MIDDELGROTE WERKEN.

Goud.
Brussel = A.

Zilver
Roermond = O.

Deze kantoortekens zijn altijd afgeslagen in combinatie met de grote gehaltetekens.

IMPORT EN BELASTINGTEKENS.

Groot.
1814-1842

Klein.
1814-1817

Klein.
1817-1842

Klein, met aanhangsels
1814-1817

1817-1842

Goud en zilver. E = étranger = buitenlands

Deze tekens geven geen waarborg op het gehalte. Ze zijn als belastingteken gebruikt op goud en zilver met een gehalte van minimaal 250 dz. Ze zijn bestemd voor alle geïmporteerde, ongekeurde en niet geldig gekeurde werken van buitenlandse, nationale of onbekende oorsprong. Tijdens de overgangperiode in 1814 en 1815 zijn deze tekens ook afgeslagen op nieuw werk dat nog op het Franse 800 zilveragehalte gemaakt is. Bij de ongeldigverklaring van de keurmerken van het Franse Keizerrijk in 1815 zijn deze tekens ook als gratis recense

afgeslagen. Het Noordnederlandse kleine teken, de gebloemde V, is van 1817 - 1832 ook in de Zuidelijke Nederlanden in gebruik geweest. Het kleine teken is tweemaal dicht bij elkaar afgeslagen op werken met onstempelbare aanhangsels en kettingen.

DE KANTOORAANDUIDINGEN.

Kantoor:	Letter:	Periode letter: Kantoor bestond: (1)	
Brussel. Bruxelles	A	1815-1869 1798 - heden	
Antwerpen. Anvers	B	1815-1869 1799 - 1885	
Gent. Gand	C	1815-1869 1798 - 1878	
Luik. Liège	D	1815-1869 1798 - 1878	
Bergen. Mons	E	1815-1869 1798 - 1873	
Oudenaarde. Audenarde	F	1815-1820 1798 - 1820	
Brugge. Bruges	G	1815-1869 1798 - 1873	
Ieper. Ypres			Bestond sinds 1811 niet meer.
Kortrijk. Courtrai	H	1798 - 1811 1815-1869 1811 - 1882	
Leuven. Louvain	I	1815-1869 1798 - 1870	
Mechelen. Malines			Pas ingesteld in 1870.
Doornik. Tournai	K	1870- 1878 1815-1869 1798 - 1873	
Namen. Namur	L	1815-1869 1798 - 1873	
Maastricht. Maestricht	M	1815-1842 1799 - 1927	
Hasselt	M	1832 - 1869 1832 - 1873	
Luxemburg. Letzeburg. Luxembourg	N	1815 - 1840 (7) 1798 - 1840 (?)	
Aarlen. Arlon	N	1832 - 1869 1832 - 1873	
Roermond. Ruremonde	O	1815-1868 1799 - 1868	

- 1) Ontleend aan 'De geschiedenis en de officiële merken van de keurkamers voor de waarborg van goud en zilver in België van 1794 tot nu.' van Walter van Dievoet, 1980. Hierbij wordt opgemerkt dat dezelfde aanduidingen zijn gebruikt op de Belgische keurtekens van 1832 - 1868.

15 DE INLIJVING VAN LIMBURG, LUIK EN LUXEMBURG IN 1814 EN 1815.

1814

Na de verdraging, veroorzaakt door het deense avontuur van Prins Bernadotte, trekken de geallieerden in januari vanuit het noorden en oosten Luik, Limburg, Luxemburg en België binnen. Op 18 januari lukt het de russische generaal von Winzingerode de vestingstad Luik met een 'coup de main' te veroveren. De vestingen Venlo en Maastricht blijven echter in franse handen, ze worden hardnekkig verdedigd. Maastricht was extra versterkt na de verovering door generaal Kléber op 4 november 1794.

Pas nadat de algemene capitulatie op 31 maart te Parijs door maarschalk Marmont is ondertekend, en Louis XVIII tot koning van Frankrijk is uitgeroepen, zijn de bezetters bereid tot onderhandelen en overgave.

Gouverneur 'geheimrat' Sack van het Gouvernement du Bas Rhin, ingesteld op 12 januari, beschouwt zichzelf uiteraard als de autoriteit die het burgerlijk bestuur zal overnemen. Er zijn echter nog andere autoriteiten die de eer van de franse capitulatie voor zichzelf opeisen. In de vestingsteden liggen zeer grote militaire voorraden die de geallieerde autoriteiten, elk voor zichzelf, graag in handen willen krijgen.

Deze autoriteiten zijn:

- Een vijfhoofdig bestuur genaamd 'Commission Centrale du Gouvernement' op 4 februari ingesteld door de russische bevelhebber von Winzingerode.
- De op 24 januari door de Souvereine Vorst Willem I ingestelde 'Commissie van de Voormalige Generaliteitslanden welke geen deel uitmaken van het Departement Monden van de Rijn', bestaande uit de heren Bangeman Huygens, van Hugenpoth tot den Berenclauw en Vrijthoff.
- De zweedse generaal d'Ankarsward die kort daarvoor het bevel over de belegeraars van Maastricht van zijn landgenoot von Sandels heeft overgenomen.
- De pruisische generaal von Wolzogen en de saksische generaal von Gablenz die door het geallieerde opperbevel zijn aangewezen de capitulatie in ontvangst te nemen, echter onder bepaling het burgerlijk bestuur direct aan de Souvereine Vorst over te dragen.
- De franse generaals de Merle en Charbonnier die Maastricht dapper verdedigd hebben, krijgen van generaal Martial, vertegenwoordiger van de nieuwe franse koninklijke regering, echter de opdracht zich over te geven aan de pruisische generaal von Gneisenau.

De verwarring is dus compleet.

Charbonnier maakt nog de minste problemen, en verklaart dat hij zich zal overgeven aan de eerste de beste die met goede volmachten bij hem komt.

Na veel vijven en zessen komen de geallieerde bevelhebbers en de civiele autoriteiten tenslotte overeen, dat de nederlandse generaal Du Pont de capitulatie in ontvangst zal nemen. Het document wordt op 4 mei ondertekend, maar onmiddellijk daarna draagt Du Pont het burgerlijk bestuur over aan de door Willem I benoemde commissie. Met de proclamatie van 5 mei wordt Maastricht onder Nederlands bestuur gesteld, Venlo op 7 mei.

Gouverneur Sack protesteert heftig tegen dit arbitraire optreden, en dreigt de nederlanders uit Limburg te laten verjagen. Op 8 mei wordt een compromis bereikt waardoor het Gouvernement du Bas-Rhin en de nederlandse commissie beiden een deel van de 'koek' krijgen:

- De rechteroever van de Maas inclusief Roermond blijft voorlopig onder Bas-Rhin.
- De linkeroever van de Maas inclusief belgisch Limburg komt onder nederlandse bestuur.
- Maastricht en Venlo worden door beide autoriteiten samen bestuurd, ongeveer als in de 18e eeuw Maastricht gemeenschappelijk werd geregeerd door de Staten Generaal en de Prins-Bisschop van Luik.

Er blijven echter vele conflicten, totdat in 1815 en 1816 de definitieve grenzen van het rijk worden vastgelegd.

Bij overeenkomst van 20 augustus wordt het gehele gebied bewesten de Maas in de departementen Meuse-Inférieure (Limburg) en Ourthe (Luik) formeel aan Willem I afgestaan, maar nog met uitzondering van de stad Luik zelf.

Om het werk van de maastrichter edelsmeden niet te laten stagneren, worden waarschijnlijk medio 1814 de 'MZ' en 'MG' stempels in gebruik genomen. Met betrekking tot deze tekens is er tot nog toe nog geen enkel instellingsdocument gevonden.

Zodra het duidelijk wordt dat in ieder geval Maastricht bij de Nederlanden zal komen, wordt met het besluit van 30 oktober, de nog niet geopende keurkamer Hasselt verplaatst naar Maastricht. (176)

Op 23 december worden de door Noordnederland beheerde gebieden van het departement Meuse-Inférieure voorlopig onder bestuur gesteld van de provincie Noord Brabant.

1815.

Op 2 maart wordt geproclameerd dat alle vroegere Oostenrijkse gebieden, plus Luxemburg en het gewezen Prinsbisdom Luik aan Willem I zullen worden afgestaan. Op de 16e wordt Willem uitgeroepen tot Koning der Vereenigde Nederlanden en Groothertog van Luxemburg. Op 12 mei is ook de rechteroever van de Maas van Mook tot en met Vaals aan de Nederlanden toegewezen, en net als de overige delen voorlopig toegevoegd aan Noord Brabant. Commissaris Verstolk van Soelen, gewezen prefect van Friesland, blijft belast met het bestuur over het departement Ourthe totdat de provincie Luik gevormd zal zijn.

Een en ander wordt op 31 mei en 9 juni door de grote mogendheden te Wenen erkend en bevestigd. Na het verdrag van 20 november 1815 met Frankrijk, en het tractaat met Pruisen van 26 juni 1816 volgen nog enkele kleine grenscorrecties ten gunste van de Nederlanden.

De op 7 augustus 1815 ingestelde waarborgkantoren worden geopend:

Luik, op ca. 15 september 1815.

Luxemburg, openingsdatum onbekend.

Roermond, in november 1815.

Voor de nieuwe provincie worden namen bedacht als 'Opper Gelder' en 'Maastricht' tot Willem I tenslotte de naam 'Limburg' kiest. Pas in de grondwet van 24 augustus worden de gebieden van de provincies Limburg (nederlands + belgisch) en Luik definieërd, en bij de Zuidelijke Nederlanden gevoegd.

Op 2 oktober worden de tot nog toe door Noordbrabant beheerde gebieden toegevoegd aan de provincie Limburg.

Koonings schreef dat de zuidnederlandse keurtekens op 23 december 1814 te Maastricht in gebruik zijn gesteld. Gezien het voorgaande lijkt dit onmogelijk, omdat Maastricht en Belgisch Limburg vanaf 8 mei 1814 tot oktober 1815 door Noord Brabant, dus door Noord Nederland zijn bestuurd. Echter het zuidnederlandse besluit van 30 november 1814 dat Limburg onder de zuidnederlandse wetgeving plaatst, en de direct daarop volgende wijziging van de douanegrens van 5 en 8 december maken mogelijk dat het toch is gebeurd, vooruitlopend op de definitieve regeling.

1 6 DE INTERMEDIAIRE KEURTEKENS VAN LEEUWARDEN, MAASTRICHT EN LUIK.

DE INTERMEDIAIRE KEURTEKENS VAN LEEUWARDEN.

INLEIDING

De hier getoonde tekens staan op een koperen plaatje met het opschrift:
'ILLEGALE KEURTEKENEN GECREEERD IN DE PROVINTIE VRIESLAND ZIE RESOL. D.D. 5 OCTOBER 1815 No 681
Voor het ontstaan en de vernietiging van deze tekens zie hoofdstuk 11 onder Leeuwarden.
Deze tekens zijn niet gebruikt op gouden en zilveren voorwerpen. De Inspecteur van de Waarborg heeft dit nog net weten te voorkomen.

GEHALTETEKENS VOOR GROTE EN MIDDELGROTE WERKEN.

1 e Gehalte goud

2e Gehalte goud

3e Gehalte goud

1 e Gehalte zilver

1 e Gehalte zilver

Kantoortekens voor goud

Kantoortekens voor zilver

DE INTERMEDIAIRE TEKENS VAN MAASTRICHT.

INLEIDING

Van de verificatieplaatjes met de "Poincons Intermédiaires de Maastricht" zijn er zes exemplaren bewaard gebleven in de Koninklijke Munt te Brussel, een in het Belastingmuseum te Rotterdam, en twee in het Goud, Zilver en Klokkenmuseum te Schoonhoven. Het is aannemelijk dat deze platen pas achteraf zijn gemaakt, vermoedelijk in 1817, om ze naar de diverse waarborgkantoren in de Zuidelijke en Noordelijke Nederlanden te zenden, met het doel deze tekens identificeerbaar te maken. Tot nog toe is er in de correspondentieregisters van de nederlandse waarborgkantoren hieromtrent geen enkele toelichting gevonden.

De begindatum van deze tekens is onzeker. Het franse leger in Maastricht capituleerde voor de geallieerden op 5 mei 1814, wat de vroegst mogelijke datum kan zijn.

De einddatum van het gebruik van deze tekens is even onzeker. Het invoeren van de zuidnederlandse wetgeving en het verschuiven van de douanegrens op 5 en 8 december 1814 maken mogelijk dat kantoor Maastricht op 23 december 1814 de Zuidnederlandse keurtekens in gebruik stelde, zoals Koonings schreef. Daarentegen werd Limburg tot oktober 1815 vanuit het Noordnederlandse Noord Brabant bestuurd.

Tot nog toe is er nog niets gevonden over de bij deze tekens behorende gehalten.

Men kan denken aan de volgende mogelijkheden:

In de gildetijd tot 1 798 waren de volgende gehalten in Maastricht voorgeschreven:

Goud: 21 Karaat, 6 grein. (896 d)

Silver van Grooten Keur: 11 Penning. (917 d)

Groff Silverwerck: 10 Penning, 10 grein. (868 d)

Silver van Cleynen Keur: 9 Penning, 13 grein. (795 d)

In de franse tijd volgens de wet van 19 Brumaire 6e jaar:

Goud: 920, 840 en 7 50 d.

Zilver: 950 en 800 d.

Omdat in het begin van 1814 de mogelijkheid ook nog bestond dat Limburg bij Pruisen gevoegd zou worden, zijn de toen gangbare duitse gehalten ook theoretisch mogelijk:

Goud: 917, 823 en 757 d.

Zilver: 812 en 750 d. (resp. 13 en 12 Lötige)

De Noord en Zuidnederlandse gehalten volgens de besluiten van 26 december 1813 en 14 september 1814:
Goud 916-2/3, 833-1/4 en 750 d.
Zilver 934-1/36 en 833-1/3 d.

GEHALTETEKENS EN KANTOORTEKENS.

GEHALTETEKENS VOOR GROTE EN MIDDELGROTE WERKEN.

Goud

Goud

Goud

1e, 2e en 3e gehalten goud.

Zilver

Zilver

1e en 2e gehalten zilver

Deze grote tekens zijn altijd in combinatie met het kantoorteken afgeslagen.

GEHALTETEKENS VOOR KLEINE WERKEN.

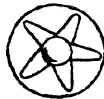
Goud

Zilver

Deze kleine gehaltetekens zijn zonder kantoorteken op kleine werken afgeslagen. Ze kunnen ook voorkomen op aanhangsels van grote werken.

KANTOORTEKEN VOOR GOUDEN EN ZILVEREN WERKEN.

Dit kantoorteken is altijd afgeslagen in combinatie met de grote gehaltetekens.

IMPORT EN BELASTINGTEKEN.

Goud en zilver. UY = Uytlands.

'HAZARD' OCCASION MERK.

Goud en zilver

Vermoedelijk had dit teken dezelfde functie als het franse 'bijl' merk.

HET LUIKSE 'ARGENT DE BAVIÈRE' TEKEN. (Beiers zilver)

Volgens het besluit van 18 september 1815, mocht het laag gehalte luikse zilver, dat hoofdzakelijk voor de duitse markt was bestemd, nog door kantoor Luik met dit teken gestempeld worden, bij wijze van overgangsmaatregel, tot uiterlijk 18 november 1815. (188) Het is nog steeds niet duidelijk of dit teken al vóór september 1815 in gebruik was, en dat dit teken 'ex post facto' is erkend en gelijktijdig op 18 november 1815 is afgeschaft, of dat dit stempel juist conform bovengenoemd besluit is aangemaakt. Voor het gehalte noemt Koonings 7 penning ofwel (583) die in een officieële explicatie van veel later datum genoemd was. Dievoet verwijst echter naar de luikse ordinanties van 1774 en 1776 die respectievelijk de gehalten 8 penning 2 grein (674 d) en 8 penning (667 d) voorschrijven. De duitse standaard van 12 of 13 Lötige is echter ook mogelijk, respectievelijk 812 of 750 d.

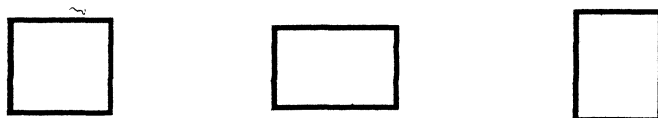
17 DE NEDERLANDSE EN BELGISCHE MEESTERTEKENS VANAF 1814 EN ENKELE BIJZONDERE TEKENS.

MEESTERTEKENS

Het vierkante teken.

In zijn circulaire van 26 januari 1814 bepaalt Inspecteur Generaal van het Muntwezen W.A.A. Poelman dat nieuw te vervaardigen meestertekens een zuiver vierkante vorm moeten hebben, om een afscheiding te stellen ten opzichte van het franse regime. (149) Hierbij verwijst hij naar 'Extrait du Régistre des Délibérations de l'Administration des Monnaies', van 17 Nivôse 6e jaar (6-1-1798), waarin bepaald was dat meestertekens voor werkmeesters in goud en zilver een ruitvorm moeten hebben. (15) De woorden 'nieuw te vervaardigen' houden in dat meestertekens van het franse ruitvormige type in gebruik mogen blijven tot ze versleten zijn.

In zijn circulaire van een dag later, 27 januari, bepaalt Poelman dat reeds nieuw gemaakte, maar nog niet uitgereikte meestertekens van het franse model ook nog gebruikt mogen worden. (150)

'Vierkante' meestertekens, als voorgeschreven in 1814. Het begrip vierkant was in die tijd wat 'rekbaar'.

Het 'langwerpig vierkante' teken.

Van juweliërs en kleinwerkers komen er veel klachten dat vierkante meestertekens ongeschikt zijn voor hun werk. Op voorstel van de Inspecteur van de Waarborg in de Zuidelijke Provinciën, Mr. Cornelis van Marle, bepaalt het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt in haar resolutie van 29 september 1817 no. 783, dat het aan juweliërs en kleinwerkers in beide landsdelen toegestaan is 'langwerpig vierkante' meestertekens te gebruiken. (214) Het woord 'vierkant' had toen blijkbaar nog niet de betekenis die het tegenwoordig heeft.

Het 'langwerpige vierkant' dat in 1817 toegelaten werd.

Het 'langwerpig zeskante' teken.

Er ontstaan vaak geschillen tussen de waarborg en meerdere werkmeesters, of een voorwerp al of niet met te veel soldeer is overladen. Door het toevoegen van veel soldeer, dat meestal een gehalte van ca 600 heeft, wordt het gemiddelde gehalte van een voorwerp verlaagd. In de franse tijd mocht evenmin te veel of slecht soldeer gebruikt worden, maar hieraan waren noch in de wet, noch in andere voorschriften duidelijke grenzen gesteld.

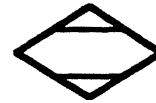
Het gevolg is dat enkele processen verbaal die voor de rechter gebracht zijn, geseponeerd worden. Zelfs wanneer er ontdekt is dat voorwerpen na keuring en stempeling aan de binnenkant nog eens flink met soldeer verzwaard zijn. In holle werken is een teveel aan soldeer binnenin echter niet zonder meer te constateren. Dit overladen is ook een gevolg van de wijze van verkopen in die tijd: Twee prijzen, een voor het gewicht van het edelmetaal, plus een relatief laag bedrag voor het 'fatsoen' ofwel maakloon. Deze kwestie is bepaald niet nieuw: De oude plakaten van 1489 en 1502 hadden al grenzen aan de hoeveelheid 'saudeer' gesteld.

Werkmeester Bernardus Gillis te 's Hertogenbosch, die ook werken van Grandjean & Prévôt en J. Piette te Luik verhandelde, had echter in 1822 de grens overschreden. Om zijn reputatie te redden en om aan een rechtszaak te ontkomen, verklaart hij alles terug te zullen nemen en te vervangen door werk van goed gehalte. Dit gebeurt dan ook door middel van een grote inzamelactie door de waarborg in beide landsdelen. Als gevolg van deze zaak bepaalt het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt in resolutie no. 528 van 10 mei 1822, dat voor holle werken, koordketting, filigrain en ander klein werk met relatief veel soldeer de ondergrens voor het gemiddelde gehalte, dus wanneer een voorwerp met soldeer en al versmolten en beproefd wordt, niet meer dan 20 duizendsten beneden het nominale wettelijke gehalte mag zijn. (237) Voor 18 karaats goud is dit dus 730, en voor 2e gehalte zilver 813, wel onder de bepaling dat het soldeervrije materiaal wel aan het wettelijke gehalte moet voldoen. Als indicatie van deze ruimere tolerantie en als waarschuwing is in dezelfde resolutie bepaald dat dit soort werk gestempeld moet worden met meestertekens in de vorm van een langwerpig zeskant.

Zeskante meestertekens, voorgeschreven in 1822.

Kleinwerkers moeten met de meeste spoed hun kleine meestertekens laten veranderen of vernieuwen. Het Kollegie heeft met opzet de goedkoopste oplossing gekozen; werkmeesters mogen bestaande rechthoekige en ruitvormige meestertekens verslijpen en opnieuw laten afslaan. Deze resolutie wordt in de Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden alom bekendgemaakt en aangeplakt in de waarborgkantoren.

In 1822 was het verslijpen van bestaande tekens toegestaan.

Met de nieuwe waarborgwet van 1852 verliest het zeskante teken haar speciale betekenis, omdat de vorm van meestertekens vrijgelaten wordt. Er zijn na 1852 toch ook nog veel zeskante tekens in gebruik genomen.

Het franse ruitvormige teken blijft nog in gebruik.

Het franse ruitmodel meesterteken is toch nog vrij lang in gebruik gebleven.

Op 6 september 1826 bepaalt het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt in resolutie 1245/667 dat 'de onder het fransche bestuur gebruikt zijnde vorm van meestertekenen in cas van overlijden van een werkman door deszelfs weduwe niet mag gecontinueerd worden, zelfs niet met eenige inwendige verandering, maar door ene in later voorgeschreven vorm moet vervangen worden, met voorschrift zulks van applicatie te maken op de no. 7 & 486 van het register der werklieden'. (263a) Het was toen gebruikelijk dat de weduwe van een werkmeester het meesterteken mocht blijven gebruiken, mits er een zekere wijziging werd aangebracht, bijvoorbeeld de toevoeging van een sterretje of een letter W. Deze resolutie is echter alleen in het correspondentieregister van kantoor Amsterdam onder nr. 294 aangetroffen en is dus blijkbaar niet naar alle kantoren gezonden. Er is na 1826 geen duidelijk algemeen verbod op verder gebruik van het franse type meester-teken gevonden.

Het is ook regelmatig voorgekomen dat een teken ongewijzigd door een opvolger is overgenomen. Dit werd echter pas toegestaan na het indienen van een schriftelijke verklaring, waarin de opvolger zich aansprakelijk stelt voor alles wat zijn voorganger mocht hebben misdaan. Het is echter ook wel voorgekomen, omdat vergeten was het overlijden van een werkmeester aan te geven. Wanneer dit soms jaren later bekend was geworden, liet men het er maar bij.

Getallen op meestertekens.

Op veel meestertekens zijn bij wijze van symbool getallen aangebracht. Aanvankelijk kwamen ze meestal overeen met het inschrijfnummers van de werkmeesters in de registers en soms ook met de volgnummers op de insculpatieplaat. In de franse tijd zijn ook al getallen op meestertekens aangebracht omdat ze duidelijker zijn dan andere symbolen. Alleen bij kantoor Zwolle komen de volgnummers op de insculpatieplaten steeds overeen met de getallen op de tekens, uiteraard met uitzondering van hen die hun teken uit een ander district hadden meegebracht. Bij de grotere getallen zijn soms het eerste of de eerste twee cijfers weggelaten.

Bij andere kantoren was de nummering van tijd tot tijd consequent, dan weer vrij willekeurig. Dit geeft de indruk dat de toekenning sterk afhankelijk was van de voorkeur en de mate van ordelijkheid van de elkaar opvolgende controleurs. Er zijn ook gevallen waar in een enkel jaar steeds hetzelfde getal aan nieuwe werkmeesters is toegekend, het jaar daarna het volgende, enz. In andere gevallen werd vaak bij vernieuwing van een teken het opvolgende cijfer aan dezelfde werkmeester toegekend, of aan diens opvolger. Vooral in later tijd is de toekenning van getallen vaak zeer willekeurig geweest. Er is door de Waarborg wat dit betreft geen vast systeem gebruikt.

ENKELE BIJZONDERE TEKENS

'S'LANDS STEMPEL EN NAAMLETTER MERKEN VAN DE GRAVEURS.

In de collectie van het Goud- Zilver en Klokkenmuseum te Schoonhoven bevindt zich een plaatje met het opschrift: 'Legaal teken voor 's Lands Keurstempels en Naamletter merken der Graveurs. Zie Resol. d.d. 25 Oct. 1815 no. 723 en de hieronder afgebeelde tekens.

VDM VDK

VDG IPS

's Lands stempel; een staand ovaal met de letters L en S boven elkaar, tussen de letters een naar links klimmende leeuw. Verder vier afslagen van rechthoekige graveurstekens, met de letters VDK, VDM, VDG en IPS.

VDM is toe te schrijven aan Antony Joan van der Monde en VDK aan David van der Keilen, beide graveurs bij de mui te Utrecht, belast met de vervaardiging van muntstempels, penningstempels, keurstempels en meestertekens. De tekens met de initialen VDG en IPS zijn vooralsnog anoniem.

Vanaf begin 1816 zijn de keurstempels op de steel voorzien van 's Lands stempel en van het teken van de graveur c het stempel 'uit de matrijs getrokken had'. Overigens waren de keurstempels van de Waarborg al van het begin af a per kantoor en per soort op de steel van opeenvolgende nummers voorzien om te kunnen vaststellen dat geen enkel exemplaar zoek is geraakt.

Er mag aangenomen worden dat 's Lands stempel bedoeld was om aan te geven dat een keurtekenstempel een echt exemplaar is dat van de munt afkomstig is, en dat in geval van klachten het bekend is bij welke graveur ze ingediend moeten worden.

Het is mogelijk dat 's lands stempel ook gebruikt is voor de identificatie van voorwerpen, en de gesmolten resten ervan, die in geval van contestatie bij het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt zijn ingediend, en ter behoeve van een definitieve uitspraak over het gehalte door de Inspecteur Essayeur Generaal werden beproefd. Er was namelijk voorgeschreven dat voor en na het onderzoek, de Inspecteur Essayeur Generaal het metaal in kwestie eenduidig moest identificeren met een stempel, maar het is niet duidelijk welk stempel er bedoeld was.

MERK VISJE OP TOETSNAALDEN

Op 29 december 1830 bepaalt het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt in resolutie 1270/675 dat de essayeurs voortaan alleen maar gebruik mogen maken van scheimiddelen en toetsnaalden uit het rijksmagazijn van scheimiddelen bij de munt. Om deze toetsnaalden als zodanig te identificeren, zijn de toetsnaalden vermoedelijk ook vanaf dat jaar op de soldeernaad tussen de koperen steel en de edelmetalen punt gestempeld met het visje. De oprichting van dit magazijn was overigens al bevolen in art 20 der wet van 19 mei 1819 Stb 31. (276)

18 DE WAARBORGWET IN DE NOORDELIJKE NEDERLANDEN VAN JULI 1814 TOT 1832.

1814, JULI

Staats Vlaanderen wordt onder de nieuwe naam Zeeuws Vlaanderen op 20 juli aan de provincie Zeeland toegevoegd. (166)

Op 25 juli wordt het in 1810 opgeheven Kollegie van Heeren Raden en Generaal Meesteren der Munt opnieuw geïnstalleerd en belast met het toezicht op de Munt te Utrecht en de Waarborg in de Noordelijke Provinciën, voor wat betreft het 'kunstmatige gedeelte.' De Inspecteur Generaal van het Muntwezen W.A.A. Poelman en Inspecteur van het Middel van Waarborg in de Noordelijke Provinciën A. Kist Wz. worden ontslagen als ambtenaren van het Muntwezen, onder gelijktijdige herbenoeming onder het Kollegie. Kist behoudt zijn functie, maar Poelman wordt 'Inspecteur Essayeur Generaal der Munt.' Hierna bestaat zijn enige contact met de Waarborg alleen nog maar uit het behandelen van essaai-geschillen en het toezicht op de vakbekwaamheid van de essayeurs.

1814, AUGUSTUS

De gouverneur van Zuid Holland bericht hoofdcontroleur van Marie van kantoor Den Haag op de 6e, dat de insculpatieplaat met meestertekens van arrondissement Den Haag, departement Monden van de Maas, die bij het departements- of arrondissementsbestuur in berusting was, in het ongereede is geraakt bij het vertrek van de fransen. (Gelukkig bestaat het duplicaat exemplaar nog steeds.)

1814, SEPTEMBER

Op 1 september krijgt de gouverneur van Groningen, ex. commissaris generaal van het Departement van den Westereems, een schriftelijke uitbrander van het Kollegie toegediend. Er wordt hem en de burgemeesters van zijn provincie verweten, onvoldoende medewerking te verlenen aan de visitaties der 'contribuabelen' door de waarborgambtenaren: 'Het kan aan U.H.Ed.G. niet onbekend zijn....' enz. Van deze brief wordt een copie naar kantoor Groningen gezonden met verzoek aan controleur de Groot 'dit bij den Heer Gouverneur te aboucheren' en vooral ook het onheuse gedrag van de groningse zilversmid J. Warren niet onvermeld te laten. Er is kennelijk iets aan gedaan, want op de 22e wordt H.J. Cremer door de burgemeester van Groningen benoemd tot 'beampte welke de geëmployeerden van het Bureau van Waarborg van de Gouden en Zilveren werken in deze stad, bij het doen van denzelver recherches en visitatien overeenkomstig de wet van 19 Brumaire 6e jaar inkomstig zoude adsteeren.'

In september 1814 komt de pennestrijd tussen Financiën, het Kollegie en de Waarborg enerzijds, en de provinciale en stadsbesturen anderzijds tot een hoogtepunt. Het gaat over de kwestie wie de huur van de waarborgkantoren en de 'deur en vengsterbelasting' moet betalen. Artikel 44 van de waarborgwet zegt: 'l'Administration du département procurera un local convenable au bureau, qui devra être placé autant que possible, dans celui de la municipalité du lieu.' Financiën houdt vol, dat op grond van dit artikel de provincie of de gemeente de huur zelf moet betalen, als zijzelf volgens de wet geen geschikte behuizing ter beschikking heeft gesteld. De provinciale en plaatselijke besturen blijven verklaren, dat zij in de franse tijd nooit een centime aan de huur hebben bijgedragen, en dat deze post dan ook niet in hun begroting is opgenomen. Er wordt naarstig gezocht naar precedentes in de nog resterende archieven uit de franse tijd. Financiën vindt enkele huurcontracten die door gemachtigden van de plaatselijke besturen ondertekend zijn, en meent haar gelijk daarmee te kunnen bewijzen. De gemeentebesturen komen echter met brieven van de Administration Générale des Monnaies, waarin gesteld is dat de huur voldaan zal worden door de Droits Réunis, dus de indirecte belastingen. Alle waarborgambtenaren die in de franse tijd ook als zodanig gewerkt hadden, de meesten dus, worden scherp ondervraagd. Uiteindelijk blijkt, dat de localiteiten wel door de plaatselijke overheden gecontracteerd waren, maar dat de huur steeds was betaald door het waarborgkantoor of de Droits Réunis, wat op hetzelfde neerkwam. Inmiddels dreigen de kantoren Leeuwarden, Groningen, Zwolle, Breda, Den Bosch en Middelburg hun localiteiten voor de tweede maal in hetzelfde jaar te verliezen wegens wanbetaling. In de overige kantoren lijkt hetzelfde te gaan gebeuren, behalve in Rotterdam waar het kantoor wel in het stadhuis is gevestigd. De kantoren Leeuwarden en Groningen hadden begin 1814 zelfs hun inventaris verloren. In een dwangpositie geraakt, besluit het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt in januari 1815 de huren, deur- en venstergelden toch maar te betalen, 'ter voorkoming van alle oponthoud', echter zonder hiermee verplichtingen te willen aangaan. Weer wordt nog verder onderzoek gelast. De strijd is nog niet gestreden, maar de Waarborg wil toch niet haar localiteiten verliezen. Hoofdcontroleurs Slicher van Amsterdam en Reigersman van Utrecht komen in mei 1815 uitvoerige rapporten en bewijsmateriaal aandragen, waaruit helaas onomstotelijk blijkt dat in de jaren 1812 en 1813 de waarborgkantoren Amsterdam en Utrecht zelf hun huur hadden betaald.

Uiteindelijk winnen Financiën en het Kollegie toch de strijd op grond van het wetsartikel, ondanks het feit dat de plaatselijke overheden in 1812 en 1813 slechts de localiteiten hadden aangewezen, gecontracteerd en de notariskosten en zegelrechten hadden betaald. Deze overwinning blijkt uiteindelijk toch zeer nadelig voor de Waarborg te zijn geweest: De door de gemeenten gratis ter beschikking gestelde, of door hen gehuurde localiteiten, zijn uitermate miserabel en ze werden niet of maar nauwelijks onderhouden.

Pas in 1853 verandert deze situatie als gevolg van de nieuwe waarborgwet.

Op 26 september bepaalt de Minister dat de 10% en 16% verhogingen ook van toepassing zijn op boetes die opgelegd zijn wegens overtreding van de waarborgwet, ze dienen door de indirecte belastingen geïnd te worden. Verkoop van verbeurdverklarde werken blijft echter in handen van de waarborg. (173)

1814, DECEMBER

Een circulaire van het Kollegie van Generaal Meesteren der Munt van de 1 2e zegt: 'Dat het Zijne Koninklijke Hoogheid onzen Geërbiedigden Souverein heeft behaagd bij art. 5 van Hoogstdezelfs Besluit in dato 26 December 1813 te bepalen, dat de jaarletter E thans bij de kantoren gebezigd wordende niet verder in werking zoude zyn dan tot en met ultimo December dezes jaars, zoo meede dat dezelve op den 1en January 1815 en alzo successivelyk telken jare door een nieuw daarop volgende letter moet worden vervangen.' (179)

Op de 23e stuurt Inspecteur Kist weer zendingen waarborgformulieren naar de kantoren, waarvan een groot deel nog uit oude franse voorraad.

1815, JANUARI

Op de 1 3e wordt waarborgkantoor Leeuwarden bezocht door Inspecteur Kist. Hij constateert dat de administratie en correspondentie sinds 29 oktober 1814 niet meer is bijgehouden. Controleur Deel was door een dramatische gebeurtenis in zijn gezin geheel overspannen geraakt en heeft zijn werk compleet verwaarloosd. Kist geeft hem nog één kans, maar later blijkt dat de situatie niet veranderd is. Essaieur van Marcke wordt op 29 januari tot waarnemend controleur benoemd. Deel krijgt nog een tweede kans om als waarnemend 2e controleur zijn zaken in orde te brengen.

1815, FEBRUARI

Op 15 februari krijgt de Heer Deel nog een derde kans zijn administratie bij te werken. Nadat blijkt dat hij er niets aan gedaan heeft, wordt hij geschorst. Op 26 februari ontvangt van Marcke de lastgeving om Deel's sleutel van de stempelkist op te eisen. De definitieve schorsing van de Heer Deel te Leeuwarden wordt hem in een resolutie van 4 maart medegedeeld, later volgt zijn ontslag.

Een extract uit het register der resoluties van de Secretaris van Staat tot de Finantien van de 23e februari bepaalt: 'dat ingevalle er bij de ten behoeve van den Lande verbeurd verklaarde Gouden en Zilveren werken, geen bijzonder aanklager heeft bestaan, welke aanleiding tot het ontdekken van fraudes en het maken van een proces verbaal heeft gegeven, en de ambtenaren van het middel van waarborg zelve de contraventie hebben opgespoord vervolgd en ontdekt; alsdan aan dezelve buiten het 1/10 van den verkoopprijs der geconfisqueerde werken volgens art. 104 der thans vigeerende wet, en het 1e art. § G van de resolutie van 26 September 1814 no. 1 aan hun moeten worden uitbetaald; bovendien zal worden uitgereikt het 1/10 deel ingevolge dezelve wet aan den aanklager toegekend.' (181) Deze interpretatie van de wet is een flinke aanmoediging voor de waarborgambtenaren, een beloning van 20% is niet mis!

1815, MAART

Met resoluties van 3 maart en 10 mei, steekt het Kollegie echter een stokje voor de gulheid van de Minister, en bepaalt dat het genoemde tweede 1/10 deel van de confiscaties gebezigd zal worden ter ontdekking en tegengaan van fraudes bij de buitengewone surveillances. De waarborgkantoren moeten van dit geld een potje maken om informanten te betalen. Deze bepaling wordt echter lang niet altijd toegepast. Soms wordt het volle 2/10 deel als beloning uitgekeerd. Tegen het eind van de 19e eeuw wordt in een vergeten hoekje van de kist met de drie sloten in kantoor Leeuwarden dit potje teruggevonden. Omdat de toenmalige ambtenaren allang uit de tijd zijn, bepaalt de Minister dat dit bedrag in s'lands kas gestort moet worden.

Op 10 maart 1815 wordt de wet no. 145 'tegen den clandestienen invoer, doorvoer en verkoop van vreemde gouden en zilveren werken en horologien' gepubliceerd. (182) Alle waarborgkantoren worden met name genoemd om met deze verstrakte bepalingen tegen smokkelarij op te treden. Buitenlands werk moet van geldige buitenlandse keurtekens voorzien zijn, met de bewijslast aan de importeur. Indien ingevoerde voorwerpen niet van geldige buitenlandse keuren zijn voorzien, dan wordt dubbel waarborgrecht geheven. Werk dat niet volgens de voorgeschreven formaliteiten wordt geïmporteerd en gepresenteerd, of wanneer de documenten niet kloppen, moet drievoudig belast worden. Als de importeur dit niet accepteert, dan moeten de goederen teruggezonden of verbroken worden. Deze wet veronderstelt min of meer het bestaan van nationale waarborgorganisaties in alle andere landen. Toen dit niet het geval bleek te zijn, werden er allerlei vreemdsoortige regeltjes in de uitvoering van deze wet 'hineininterpreteert', om bijvoorbeeld werken met particuliere of stadskeurmerken, vooral uit Duitsland, Zwitserland en Nederlands Indië, toch enkelvoudig te kunnen belasten.

Deze wet is ook bedoeld om de nationale horloge industrie weer op gang te krijgen, maar het resultaat is vrijwel nihil. Het enige resultaat is een jacht op ongekeurde horloges die oorspronkelijk door particulieren nieuw in het buitenland waren gekocht. Wanneer bij een horlogemaker een ongekeurd horloge in reparatie wordt aangetroffen en het is niet met naam en adres van de eigenaar in het register van herstelling ingeschreven, dan wordt aangenomen dat het uurwerk eigendom van de horlogemaker is. Het wordt in beslag genomen en verbeurd verklaard, of de horlogemaker moet, behalve een boete, achteraf drievoudig waarborgrecht en invoerrecht betalen. Daarna moet de werkelijke eigenaar de grootst mogelijke moeite doen zijn horloge weer terug te krijgen. Deze wetsbepalingen resulteerden uiteindelijk slechts in een uitgebreide zwarte handel in tweedehands horloges.

1815, APRIL

De oude provinciegrenzen worden weer hersteld, de controleurs moeten lijsten opstellen van 'contribuabelen' die als gevolg van de grenswijzigingen onder een ander kantoor komen te ressorteren. Deze lijsten moeten naar de desbetreffende collega's en provinciebesturen worden opgezonden. Hoofdcontroleur Reigersman van kantoor Utrecht wordt verzocht lijsten te maken voor de plaatsen Schoonhoven, Woerden, Oudewater Hekendorp, Land van Stein, Nieuwkoop, Nieuwveen, Zevenhoven, Bloklandspolder, Noorden en Achttienhoven die naar Zuid Holland overgaan, en van Hoevelaken en Scherpenzeel die naar Gelderland terugkeren. (183)

Op een gegeven moment blijkt echter, dat de 'justitiële' grenzen van de provinciale gerechtshoven niet zullen veranderen, de order wordt ingetrokken. Deze justitiële grenzen zijn pas in april en mei 1824 met de bestuurlijke gelijkgetrokken, in dat jaar moeten de waarborgdistricten wel volgen.

De merkwaardige situatie, dat de plaatsen Grave, Boxmeer, Cuijk en Ravesteyn onder kantoor Arnhem ressorteren, blijft tot in 1824 bestaan. Tijdens deze exercitie is wel gebleken dat de Waarborg de registers van kooplieden in goud en zilver moet aanvullen, want veel kooplieden, 'uitventers' en horlogemakers hadden in de franse tijd nagelaten zich in te laten schrijven. Elke schatplichtige moest voortaan een inschrijvingsbewijs kunnen tonen.

1815, JUNI

De nu verlopen termijn van 18 maanden voor stempeling zonder gehaltebepalende beproeving in de lombarden, wordt verlengd tot 31 december 1815. (185) In de hierna volgende jaren wordt deze termijn steeds weer met halve en hele jaren verlengd. Pas op 22 december 1831 wordt medegedeeld dat deze regeling definitief is geworden en gelijkgesteld aan die voor andere publieke verkopingen.

1815, AUGUSTUS

Er is ontdekt dat de amsterdamse kashouder en zilversmid Bonebakker een aantal oude insculpatieplaten met de keurtekens van het Koninkrijk Holland in bezit heeft. Op de 24e biedt het Kollegie hem een bedrag van f 14-12-0 voor deze platen. Dit wordt geaccepteerd, op 18 september ontvangt kantoor Amsterdam een machtiging hem dit bedrag uit te betalen.

1815, NOVEMBER

Op de 11e wordt 'de wet tot vermeerdering der begroting van 1815 en tot vaststelling van buitengewone middelen om die vermeerdering te bestrijden' afgekondigd. (189, 192) De extra uitgaven zijn het gevolg van de 'zo gelukkig als roemrijk geëindigde oorlog'; de honderd dagen van Napoleon en de slag bij Waterloo. Ook heeft 'de vereeniging der bevorens van elkander afgescheiden gewesten', België en Luxemburg veel geld gekost. De rijksbegroting voor 1815 wordt achteraf verhoogd met f 40.000.000 waarvan f 37.800.000 voor defensie.

De franse overheid had in 1799, en daarna Koning Lodewijk in 1810, ook dergelijke maatregelen genomen in de vorm van staatsleningen, die qua rente en aflossing afbetaald werden vanuit centrale fondsen, genaamd 'Syndicats d'Amortisation'. Deze syndicaten werden gefinancierd uit 10% en 16% toeslagen op de meeste indirecte belastingen vanaf resp. 1799 en 1810, ook op het waarborgrecht. De 16% toeslag werd in ons land bestendigd met het 'Décret du 21 Octobre 1811, qui autorise la perception en Hollande de 16 centimes par franc au profit de la caisse du syndicat.' (114) Het 16% syndicaat van 1810 wordt op 11 november 1815 overgenomen door een 15% syndicaat. De staatslening wordt verstrekt in coupures van f 100 met een jaarlijkse rente van 5%. Het 15% amortisatiesyndicaat wordt gefinancierd uit de in dit fonds te storten 15% toeslag op vrijwel alle indirecte belastingen, rechten, accijnzen en invoerrechten: 'Personele, mobilière, deuren en vengsters, dienstboden, paarden, plaizier, landpassage, patenten, indirecte belastingen, registratie, zegel, hypotheek, successie, waarborg, invoer, tol, convooyen & licenten.'

Op 15 november wordt medegedeeld dat Inspecteur Kist naar België vertrekt, om zijn collega van Marle te helpen met het verder organiseren van de waarborg in de Zuidelijke Provinciën. Zijn werk wordt zolang door hoofdcontroleur Schlicher te Amsterdam waargenomen. (190)

1815, DECEMBER

Er zijn steeds kwesties met de rechtbanken en de ambtenaren van de indirecte belastingen over de vraag wie de voor overtredingen van de waarborgwet opgelegde boetes moet innen. Diverse veroordeelden worden tot hun meerdere schrik gelast en aangemaand, één en dezelfde boete aan twee of drie verschillende instanties te voldoen. Op verzoek van het Kollegie maakt de Procureur Generaal van het Hoge Gerechtshof een eind aan de verwarring, door in zijn instructie van 4 december te bepalen dat boeten opgelegd voor misdrijven, 'crimes de faux', geïnd moeten worden door de indirecte belastingen, de dienst van de registratie, maar de gerechtelijk opgelegde boeten en transacties op overtredingen door de ontvangers van de waarborg. (193)

1816, JANUARI

In een brief van 23 januari noemt de Heer Kist zichzelf 'Inspecteur der Onderscheidene Kantoren van Waarborg der Gouden en Zilveren werken in de Noordelijke Provintien van het Rijk'. Mr. Cornelis van Marle, hoofdcontroleur van kantoor 's Gravenhage is namelijk benoemd tot Inspecteur van de Waarborg in de Zuidelijke Provinciën.

Op 27 januari waarschuwt waarnemend controleur van Marcke te Leeuwarden zijn collega's dat de zilversmeden vader en zoon Stephanus Reveille te Huizum een romeins zwaard keurteken hebben vervalst, en klein zilverwerk voorzien van dit valse teken en hun eigen meestertekens aan de man hebben gebracht. Ze waren gevlucht, maar worden gearresteerd. Op 30 mei worden beide door het tribunaal van Leeuwarden veroordeeld tot geseling, 7 jaar tuchthuis, honderd francs boete, drukken en aanplakken van het vonnis op hun kosten en de proceskosten. Er volgen nog vele inbeslagnames en processen verbaal tegen kooplieden en werkmeesters die werkstukken met het valse keurmerk voorhanden hebben. (197)

1816, APRIL

Bij KB's van 8 februari en 19 april, stbl. 16 en 19, worden de Noordelijke en Zuidelijke 'districten van comptabiliteit' van de waarborg ingesteld. (194) Elk staat onder toezicht van een inspecteur en een hoofdontvanger. De waarborg is nu afgescheiden van de indirecte belastingen.

1816, MEI

De wet van 25 mei, Stbl. 24, bepaalt dat de in de handel voorhanden werken met de tot nog toe erkende keurtekens van het Koninkrijk Holland, en die met de tekens van het franse bestuur, herstempeld moeten worden met een van de tekens voor de vreemde werken. (196) Dit een gevolg van illegale import uit Frankrijk, en waarschijnlijk ook wegens de onzekerheid over het al of niet echt zijn van Koninkrijk Holland keurtekens.

1816, AUGUSTUS

De waarborgkantoren hebben het buitengewoon druk met de herstempeling van werken met de hollandse en franse keurmerken. Er wordt vergunning verleend om tijdelijke stempelaars aan te nemen. Er moeten nu zittingen worden gehouden in diverse grote plaatsen van de arrondissementen. In Friesland worden ze gehouden in Leeuwarden, Harlingen, Heerenveen, Workum, Dokkum, Bolsward en Sneek. De 'contribuabelen' worden met 'omroep en trommelslag' gewaarschuwd. De gestelde termijn blijkt te kort te zijn: Op 7 september wordt ze verlengd tot de 9e. Van Marcke te Leeuwarden moet later bekennen dat hij gedwongen door 'tijdnood en rechtvaardigheid' op de 10e te Dokkum nog enig werk gratis heeft gestempeld. Tijdens deze actie wordt er heel wat ongekeurd en vals gestempeld werk in beslag genomen.

In een brief van 22 augustus vraagt waarnemend controleur van Marcke te Leeuwarden zijn collega de Groot te Groningen informatie over het meesterteken RK dat hij tijdens de herkeuring heeft aangetroffen in combinatie met een vervalst zwaardmerkje. Dit blijkt het meesterteken van de groninger Reindert Keizer te zijn. Keizer blijkt inmiddels naar Monnickendam verhuisd te zijn, vandaar vlucht hij naar het buitenland. (198)

1816, SEPTEMBER

In de geheime circulaire van 25 september, uitgezonden door de hoofdcontroleur te Amsterdam, wordt Reindert Keizers opsporing en aanhouding verzocht: 'Ouderdom 40 a 42 jaren, lengte 5 voet 6 a 7 duimen, aangezigt lang en bij afwisling rood of gemengd, neus groot en dik, lippen dik, kin ordinair, haar zwart, wenkbrauwen dik van haar, oogen hol, mond groot, Weeding doorgaans een blauwe rok, vest different, broek zwart.'

1816, DECEMBER

In een circulaire van 19 december is bepaald dat: 'in alle rekeningen en schrifturen voortaan geldbedragen in Nederlandsche Guldens en Cents moeten worden uitgedrukt, niet meer in francs.' Er worden herleidingstabellen verstrekt om het belastingtarief van francs in guldens om te rekenen. 211,64 franse centimes zijn gelijkgesteld aan één gulden. Napoleon had indertijd de koers van de gulden op frs 2,10 bepaald. (200)

Verder bepaalt de Minister van Financiën dat er door de ambtenaren geen 'prelevementen op de provenuen' meer gedaan mogen worden, dus dat de volledige bruto belastinginkomsten gestort moeten worden. (201) Dit resulteert in heftige protesten van de werkmeesters, die daardoor hun 'fatsoengeld' voor ter onderzoek verbroken maar goedbevonden werk niet meer direct uitgekeerd krijgen, hetgeen ook wettelijk was vastgelegd. Er wordt zelfs met processen bedreigd, totdat de Minister op 17 januari 1817 bepaalt dat fatsoengelden 'bij wijze van verschot' toch direct uitgekeerd mogen worden.

1817, JANUARI

Uitvoering gevend aan de dépêche van de Minister van Financiën dd. 16 januari, waarin gesteld is dat de douanegrens met de zuidelijke provincies is opgeheven, schrijft het Kollegie op de 20e aan de waarborgkantoren, dat werken met de keurtekens van deze provincies nu ook in het noorden geldig zijn en gerespecteerd moeten worden. Verificatieplaatjes met de zuidelijke keurmerken worden naar de waarborgkantoren gestuurd, 'ter oeffening in deselve'. Verder is gesteld: 'dat bij deeze, bij de administratie in de Zuidelijke Provinciën vaste en eenparige voorschriften zijn daargesteld en worden gevolgd, welke op zeer geringe uitzonderingen na, volkomen gelijk zijn aan de verordeningen welke bij de Generale Dienstorder van 1e February 1814 no. 60 voor de kantoren onder onze administratie zijn vervat.' (203) Tot begin 1817 bestond er wegens de douanegrens een situatie waarin de waarborgorganisaties van noord en zuid eikaars keurmerken als buitenlands beschouwden. Dit betekende dus stempeling met het teken voor de vreemde werken, en heffing van waarborg- en invoerrecht.

Er zijn ook verificatieplaatjes met de noordelijke keurtekens naar de waarborgkantoren in het zuiden gestuurd. Behalve de gewone keurtekens, tonen ze ook de jaarletters E t/m H van 1814 t/m 1817.

1817, FEBRUARI

Op 6 februari verschijnt een circulaire van het Kollegie waarin opnieuw gesteld is dat geïmporteerde werken moeten zijn voorzien van de officieele keurtekens van het land van herkomst, anders zullen ze dubbel belast of verbroken worden. Dit ter herinnering aan de wet van 10 maart 1815. De stroom import, met name uit Pforzheim in Duitsland van werken van onduidelijk gehalte moet ingedamd worden ter bescherming van de binnenlandse markt en de consumenten. Gezien de vrij geringe hoeveelheden buitenlands werk die in de comparatieve staten zijn vermeld, is deze resolutie nogal excessief.

1817, MAART

Op 10 maart wordt een 'Extrait de l'Ordre Générale de Service' der Zuidelijke Provinciën van 25 oktober 1815 naar de waarborgkantoren in het noorden gezonden. Dit uittreksel bevat alleen maar de van de Generale Dienstorder van 1 februari 1814 afwijkende artikelen 32 t/m 40. Aangenomen kan worden, dat er ook een uittreksel van de noordelijke Generale Dienstorder naar de kantoren in het zuiden is gezonden.

De commissarissen van de Grootte Lombard te Amsterdam, bepalen eigenmachtig op 4 maart dat te hoog beleende panden niet gestempeld en belast hoeven te worden, als de inbrengers of de bankhouders ze zelf inlossen. Men wenst het verlies op deze voorwerpen dus niet te vergroten met het toetsloon en het waarborgrecht. Zij rechtvaardigen dit met het argument dat een dergelijke inlossing als een particuliere transactie kan worden beschouwd. Het Kollegie had uiteraard een andere mening, na langdurige discussies en dreigementen wordt het besluit van de commissarissen op 14 oktober 1822 ingetrokken.

Op 19 maart wordt het importbesluit der Zuidelijke Provinciën van 6 februari 1817 no. 12, ter informatie naar de waarborgkantoren in het noorden gezonden. (205) Dit besluit is nog harder dan de wet van 10 maart 1815:

Alleen buitenlandse werken voorzien van de in het land van oorsprong geldige keurtekens mogen geïmporteerd en gestempeld worden met het teken voor de vreemde werken.
Al het overige moet of teruggezonden of verbroken worden.

1817 APRIL

Er zijn nog steeds problemen tussen de belastingdienst en de waarborg over het incasseren van boetes. Op 1 april herhaalt Justitie opnieuw de bepaling dat het departement van registratie alleen de boeten mag innen die opgelegd zijn in 'cas van falsiteit' ofwel 'crimes de faux'. De waarborg mag alle andere boetes innen.

1817, MEI

De Inspecteur der Zuidelijke Provinciën, Mr. Cornelis van Marle, zendt op 9 mei een waarschuwing met kennisgeving dat er werken met vervalste gebloemde kleine E tekens in omloop zijn. Het is ontdekt en gemeld door controleur Léon Hyacinthe Dagwaille van kantoor Luxemburg, in juli worden gedrukte afbeeldingen en verificatieplaatjes met afslagen van vergrote imitaties van de valse en de echte keurmerken verspreid. (206)

1817, JUNI

Het kleine gebloemde 'E' stempel voor de vreemde werken der Zuidelijke Nederlanden wordt bij KB van 4 juni (van de Noordelijke Nederlanden!) ingetrokken en vervangen door het kleine 'V' stempel. Het is gebleken dat de vervalsingen in Frankrijk geproduceerd zijn. Er kan niets anders tegen gedaan worden. (207)

1817, SEPTEMBER

Er wordt bekendgemaakt dat de gratis herstempeling van werken met de gecompromitteerde gebloemde E zal plaatsvinden van 1 5 september tot 28 oktober. Ook particulieren worden aangespoord hun eigendommen na te laten kijken en herstampelen. (213)

De resolutie van het Kollegie van de 29e, no. 783, bepaalt dat het gebruik van een klein 'langwerpig vierkant' meesterteken aan juweliers en kleinwerkers is toegestaan, speciaal voor holle werken. (214)

1817, OKTOBER

Op de 28 oktober wordt de herstempeling van werken met de 'Brabandsche E' afgesloten. In elk kantoor wordt proces verbaal opgemaakt van het resultaat.

1818, NOVEMBER

Het Kollegie bepaalt in resolutie van 23 november no. 842, dat de in de Amsterdamse Grootte Lommerd aangetroffen engelse koper vergulde horloges, met valse engelse keurtekens, gestempeld moeten worden met het woord 'KOPER'. Op 9 december wordt dit stempel door de Munt aan waarborgkantoor Amsterdam geleverd. (219) Nadat in andere plaatsen ook dergelijke horloges aangetroffen zijn, beveelt het Kollegie op 3 mei 1819 in resolutie 342, dit stempel terug te zenden, om als 'moerstempel' te dienen voor de aanmaak van exemplaren voor de andere kantoren. Bij resolutie van 6 mei wordt het KOPER stempel voor alle kantoren van kracht verklaard. (222) Elk kantoor wordt op 24 mei 1819 van een exemplaar voorzien.

In een brief van het Kollegie van 27 september 1833 is een uitspraak gedaan over een meningsverschil tussen de kantoren Amsterdam en 's Hertogenbosch: Het gebruik van het stempel KOPER is niet beperkt tot horlogekasten, maar het moet afgeslagen worden op alle voorwerpen van bedrieglijke aard. Op 26 augustus 1844 geeft het Kollegie vergunning 'Roomsche Kerksieraden' gedeeltelijk van verguld of verzilverd koper te laten vervaardigen, onder bepaling dat de onedele gedeelten met het stempel KOPER moeten worden gemerkt.

Deze KOPER stempels moeten pas ingeleverd worden na de aanschrijving van de Minister van Financiën van 7 december 1863 no. 41 /l&UR/. Er was vergeten ze in 1853 te laten inleveren. Door de introductie van de belastingtekens voor ongewaarborgde nieuwe nederlandse werken zijn ze overbodig geworden.

Op 23 november geeft het Kollegie alle waarborgkantoren de opdracht een opgaaft te doen van alle 'contentieuze zaken' van de jaren 1812 en 1813, om, indien nodig, recidive te kunnen constateren. (218) De opgaven hebben het gevolg dat een aantal toen opgelegde boeten alsnog geïnd worden. Bovendien komen er nog diverse partijen bij de griffie's berustende, in 1812 en 1813 verbeurdverklarde gouden en zilveren werken aan het licht die alsnog verkocht zullen worden, maar zonder de 10% beloning aan de gevluchte franse ambtenaren uit betalen.

1819, MAART

Het Kollegie gelast alle waarborgkantoren lijsten in te dienen, met vermelding van alle werkmeesters en beschrijving van hun tekens, die sinds de invoering der wet van 19 Brumaire 6e jaar geregistreerd zijn, of geregistreerd zijn geweest. Ook alle tussentijdse mutaties moeten met datum en al opgegeven worden. Ook de aantallen van hun knechts en leerlingen, het soort werk en de door hen betaalde waarborgrechten moeten worden opgegeven. Voortaan moet elk kantoor jaarlijks een mutatiestaat indienen. (221)

1819, JUNI

Ingevolge de wet van 19 mei 1819, Stbl. 31, wordt het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt te Utrecht en het College des Conseillers et Mattres Généraux des Monnaies te Brussel op 24 juni ontbonden, en uit beide wordt op 25 juni een gecombineerd Kollegie geïnstalleerd onder dezelfde naam, met standplaats Utrecht, dat op 1 juli haar werk zal beginnen.

1820, APRIL

Op 21 april bepaalt het Kollegie in resolutie 355, dat het gebruik van cijfers inplaats van zinnebeelden als toevoeging aan de initialen op meestertekens, 'bij voortdurend blijft toegestaan' teneinde de verscheidenheid te bevorderen. (227)

1820

Van 1820 tot in 1822 is er een uitgebreide correspondentie geweest met andere europese waarborgorganisaties in Pruisen, Groot Britannië, Genève, Neuchâtel, Schaffhausen, Zürich, Frankrijk, enz. inclusief uitwisseling van gegevens over de wetgeving en de keurmerken. Onder andere worden afschriften van de franse Ordinance Royale van 22 oktober 1817 met beschrijving van de nieuwe franse keurtekens, en het waarborgbesluit van het Zwitserse prinsdom Neuchâtel & Valangin met verificatieplaatjes van de keurtekens ontvangen, en over de waarborgkantoren gedistribueerd. Verder zijn er ook gegevens uit Groot Britannië, Pruisen en diverse Zwitserse kantons ontvangen. Dit was een gevolg van de wet van 10 maart 1815 en het besluit van 6 februari 1817, waarin geëist wordt dat alle import behoort voorzien te zijn van de geldige keurmerken van het land van herkomst.

1821, NOVEMBER

De Minister van Financiën bepaalt nog eens op 11 november, dat voortaan alle boetes op overtredingen van de waarborgwet door de ontvangers van de waarborg zullen worden geïncasseerd.

1822, JANUARI

In resolutie no. 44 van 7 januari beslist het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt over het probleem van het al dan niet belasten en stempelen van een 'verstaan' horloge van zeer laag gehalte dat ontdekt is in de Grootte Lommerd te Amsterdam: (235) 'Dat het hierbij teruggaande horologie werkelijk van goud is, hoezeer deszelfs gehalte onderzocht niet hooger is dan 6K of 250 duiz. was geoordeeld'. Dat wil zeggen dat het dus belast en met het stempel voor vreemde werken getekend moest worden. Hoewel er geen wettelijke bepalingen zijn wat dit betreft, heeft men sindsdien voor de belastingtekens een gehalte ondergrens van 250 d aangehouden.

1822, MEI

Op 10 mei bepaalt het College in resolutie 528, dat holle werken, jaseron ofwel koordketting, filigrain en andere kleine werken, met soldeer en al ter beproeving versmolten, voortaan geen lager gehalte mogen opbrengen dan 730 voor goud en 813 voor zilver. (237) Het 'gladde' soldeervrije metaal moet uiteraard aan de bestaande gehalten blijven voldoen. Op dat soort werken moet voortaan als onderscheid en waarschuwing een langwerpige zeskant meesterteken gebezigd worden. In de resoluties van 1 juli en 1 augustus worden verdere verduidelijkingen gegeven. Deze bepaling is een direct gevolg van de 'eerste Gillis affaire'. Werkmeester Bernardus Gillis te 's Hertogenbosch had belangrijke partijen hol goudwerk op de markt gebracht die inwendig met soldeer overladen waren. Ook Grandjean & Prévôt en Piette te Luik hadden zich hieraan bezondigd. Het was erg moeilijk geweest dit

soort overtredingen in rechte te vervolgen; de wet van 19 Brumaire 6e jaar stelt weliswaar dat gouden en zilveren werken niet met soldeer overladen mogen zijn, maar de uiterste grens was niet vastgelegd. Men laat de zaak tegen Gillis vallen, nadat hij zich bereid heeft verklaard alle schade te vergoeden door alle leveranties terug te nemen en te vervangen door werk van goed gehalte.

Het scheikundige handboek geschreven door Sijbrandus Stratingh, essayeur te Groningen, wordt op 29 mei in opdracht van Z.M. door het Kollegie aan alle munthuizen en waarborgkantoren ter beschikking gesteld, 'met voorschriften deswegens'. D.w.z. deze exemplaren blijven rijkseigendom. (238)

1823, FEBRUARI

Werkmeester Hillebertus Hollaar van den Dool te Schoonhoven wordt voor de rechtbank gebracht op verdenking van het 'overenten van keurtekens'. Het vonnis in hoger beroep van 26 juli 1823 wordt op 14 oktober door het Hooggerechtshof in Den Haag gecasseerd en terugverwezen naar het Provinciale Hof te Arnhem. Op 25 januari 1824 wordt hij daar veroordeeld tot zes jaar 'rasp of tuchthuis, geseling, tepronkstelling op het schavot, eerloosverklaring, verbeurdverklaring van de inbeslaggenomen werken, aanplakking van het vonnis op zijn kosten, een boete en de kosten van het proces. (246) Hoofdcontroleur Reigersman van kantoor Utrecht krijgt een strenge berisping van het Kollegie, nadat gebleken is dat van den Dools echtgenote het meesterteken tijdens de procesgang is blijven gebruiken: Het moet op staande voet 'gebiffeerd' worden.

1823, APRIL

Waarborgkantoor Utrecht komt in conflict met Inspecteur Kist en het Kollegie, omdat er over november en december 1822 geen 'beneficie van forceering' verantwoord en afgedragen is. Het waarborgrecht wordt meestal nog betaald met onder andere oude koperen duiten van acht stuks in een stuiver en zilveren zesthalven ter waarde van vijf en een halve stuiver, terwijl het waarborgrecht nog steeds in francs en centimes is berekend. De francs en centimes worden omgerekend naar decimale guldens tot op een halve cent nauwkeurig en vervolgens naar de oude muntstukken. De afronding naar boven ofwel 'forceering' in beide omrekeningen komt ten gunste van de schatkist. Het hieruit ontstane voordeel; de 'beneficie van forceering' moet ook verantwoord worden. Omdat de Inspecteur een nadere verantwoording eist, achten Hoofdcontroleur Reigersman en Ontvanger van Sorgen zich onterecht beschuldigd van fraude. Reigersman eist zelfs rekening en verantwoording voor de rechter te willen afleggen. Op 24 maart 1824 komt een groot aantal 'schatplichtigen' hun 'Heer en Vrind' te hulp met een verklaring dat zij in bedoelde maanden nooit met duiten hebben betaald, maar altijd met hele en halve centen. Ook dit helpt niet. Aan de hand van het gemiddelde der voorgaande 10 maanden van 1822 berekent het Kollegie dat er *f* 1,02 aan principaal recht inclusief de 10% verhoging van 1799, plus *f* 0,34 aan opcenten voor het syndicaat bijbetaald moet worden. Van Sorgen houdt vol, de pennestrijd gaat door. In februari 1824 moet hij toegeven, nadat het Kollegie verklaart zijn 'remuneratie' niet uit te zullen betalen. Hierna blijft het Kollegie nog enkele jaren dreigen met het opleggen van arbitraire 'beneficie van forceering' bedragen.

Het Kollegie beveelt de waarborgkantoren de publieke verkopeningen en de banken van lening nauwkeuriger te surveilleren en een nauwkeurige opgaaf te doen van alle pandjeshuizen. Nalatige bankhouders moeten alsnog als schatplichtigen geregistreerd worden.

1823, DECEMBER

De 15% toeslag voor het amortisatiesyndicaat op onder andere het waarborgrecht en boeten, wordt verlaagd tot 13% met ingang van 1 januari 1824. Men blijft dit percentage tot 1853 heffen. (244)

1824, APRIL

Ingevolge het KB van 27 april, Stbl. 30, worden de 'justitieële' provinciegrenzen met de 'bestuurlijke' grenzen gelijkgetrokken. Mede als gevolg van de bestaande wetgeving moeten de waarborgdistricten ook gewijzigd worden, voornamelijk: (248)

- Boxmeer, Grave, Cuyk en Ravestein van district Arnhem naar 's Hertogenbosch.
- Vreeland en Loenen van district Amsterdam naar Utrecht.
- Culemborg van district Rotterdam naar Arnhem.
- Luiksgestel van district Antwerpen naar Breda.
- Lommel van district 's Hertogenbosch naar Roermond.
- Woerden van district Utrecht naar 's Gravenhage.
- Schoonhoven en Oudewater van district Utrecht naar Rotterdam.

Er ontstaan onrust en protesten bij de schatplichtigen te Schoonhoven, zij willen onder kantoor Utrecht blijven. Waarborgkantoor Utrecht is er evenmin gelukkig mee omdat dit kantoor dan ongeveer 2/3 van haar klanten en inkomsten zal verliezen. Bij KB van 23 juni 1824 Stbl. 41 wordt aan deze wensen toegegeven, Schoonhoven blijft onder kantoor Utrecht. De woerdense werkmeesters moeten voortaan naar kantoor Den Haag. (249, 250)

1824, MEI

Winkelier G.A. de Roemer te Amersfoort wordt door de rechtbank veroordeeld tot een boete van *f* 141,75, gelijkstaande aan 300 Livres, plus de proceskosten, wegens het niet voorhanden hebben van een register van herstellingen zolals vereist in artikel 15 van de 'Déclaration de 26 Janvier 1749', welk wetsartikel van de

franse koning Lodewijk XV, bij besluit van het Directoire van 16 Prairial 7e jaar (4-6-1799) weer van kracht was verklaard. Dit artikel bleef in ons land tot 1853 van kracht. Dit is slechts een enkel voorbeeld van de vele boetes die op grond van dit artikel tot 1853 zijn uitgedeeld.

De verhoging van 10% op boetes wordt in de wet van 31 mei 1824 afgeschaft, maar met een gelijktijdige opwaardering van de franc tot 50 cent, wat dit voordeel meer dan teniet doet. (251) Op 4 februari 1825 wordt deze bepaling echter weer ingetrokken voor de waarborg: De 10% verhoging van 1799 blijft gehandhaafd voor waarborgrecht en boetes. De 13 procenten voor het syndicaat op boetes vervallen. (255)

1824, DECEMBER

De Procureur Generaal van het Hooggerechtshof zendt op 27 december 1824 een circulaire naar de procureurs en officieren van justitie met kennisgeving dat vele notarissen, griffiers en deurwaarders nalatig of te laat zijn met het aanmelden van publieke verkopeningen bij de waarborg. Voortaan moet hiertegen streng worden opgetreden. (252)

1825, MAART

Pas op 3 maart 1825 wordt het KB van 3 november 1824 Stbl. 60 aan de waarborgkantoren medegedeeld. Voortaan moeten de ordeteken van de Nederlandsche Leeuw ook beproefd, gestempeld en belast worden. De rechten zullen door de Kanselier der Nederlandse Orden, Minister Roëll voldaan worden. Reeds bestaande versierselen moeten met de V voor de vreemde werken gestempeld worden. (256) Er was hieraan een vrij langdurige strijd tussen het Kollegie en de Kanselier voorafgegaan, met verwijten dat overheidsinstellingen zich niet aan de waarborgwet houden. Op 24 maart bericht de inspecteur ter verduidelijking, dat gedenk en legpenningen vrijgesteld zijn van waarborgrecht en stempeling, tenzij ze van een oogje of ring zijn voorzien om als 'lijfcieraad' te dienen. (257)

1826, SEPTEMBER

Het Kollegie bepaalt op 6 september in resolutie 1245/667 dat het 'de onder het fransche bestuur gebruikt geworden zijnde vorm van meesterteeken in cas van overlijden van een werkmans door deszelfs weduwe niet mag gecontinueerd worden, zelfs niet met eenige inwendige verandering, maar door ene in later voorgeschreven vorm moet vervangen worden'. (263a)

1826, OKTOBER

Het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt bericht de waarborgkantoren dat zij bij KB van 28 augustus 1824 door Z.M. gemachtigd zijn bekeuringen bij transactie af te doen. Daarvoor moest een rekest daartoe altijd naar Z.M. worden gezonden.

1 827

H.H. van den Dool wordt begin 1827 uit de gevangenis ontslagen. Omdat hij bij zijn veroordeling 'eerloos' was verklaard, staat hij dientengevolge onder curatele en mag niet als zelfstandig werkmeester optreden. Hij gaat als knecht werken voor J. Barthel te Schoonhoven.

1828, NOVEMBER

De Inspecteur deelt mede op 6 november, dat het Kollegie heeft besloten dat alle losse ongemonteerde jaseronketting bij winkeliers en werkmeesters onderzocht moet worden, omdat er teveel klachten over het gehalte zijn. Wanneer ketting goedbevonden wordt, dan mogen de essayeurs het essaaloon ten laste van de staat brengen. Indien het gehalte onvoldoende is, dan komen de kosten ten laste van de eigenaar en de ketting moet verbroken worden. (266) De gehalteproblemen met losse ketting 'op de rol' en andere halffabrikaten zijn in ons land nooit afdoende opgelost. Omdat dit soort producten geen meester- of keurtekens draagt, is de herkomst niet altijd te bepalen of te bewijzen. In Frankrijk is dit opgelost met het voorschrift dat 'jaseron sur caste' met speciale keurtekentjes moet worden voorzien, gouden ketting om de 10 cm en zilveren ketting om de meter.

In de algemene publicatie van het Kollegie, d.d. 12 november 1828, de 'Waarschuwing', wordt het publiek aangevaard nooit ongekeurd goud en zilver te kopen. Tevens wordt bekendgemaakt dat de waarborgkantoren voor het publiek zijn opengesteld. 'Dat zij zich buiten eenige kost zich ter examinatie aan de kantoren van waarborg vervoegen, ten einde daardoor de kwade practijken worden tegengegaan en verijdeld.' (267)

1829, JUNI

Het Kollegie bericht de waarborgkantoren op 19 juni dat zij bezig is met de 'daarstelling' van een nieuwe waarborgwet, en verzoekt de controleurs suggesties in te dienen. (269) De nieuwe wet komt pas in 1852.

1829, DECEMBER

Met ingang van 1830 wordt pensioen verleend aan Inspecteur Essayeur Generaal Willem Adriaan Arnold Poelman, onder verlening van de titel Oud Inspecteur Essayeur Generaal met het recht om het Kollegie en zijn zoon met raad en daad bij te blijven staan. Hij wordt opgevolgd door zijn zoon Paulus Charles Gerard Poelman. (272) Poelman

junior was al in 1812 in het nieuws gekomen toen hij als hulpcontroleur van kantoor Amsterdam werd opgeroepen bij de Gardes d'Honneur. Later wordt hij muntmeester.

1830, MAART

Uit een rapport van begin maart blijkt dat de goud en zilverproductie in de provincie Utrecht (zonder Schoonhoven) is teruggelopen van jaarlijks 166 kg goud en 3127 kg zilver in 1820 tot 70 kg goud en 2200 kg zilver in 1829.

1830, AUGUSTUS

Het Kollegie verbiedt de vermenging van goud en zilver op één enkel voorwerp in de resolutie van 24 augustus no. 998/540, met slechts enkele uitzonderingen. (273)

1830, OKTOBER

Naar aanleiding van het KB van 11 oktober nodigt het Kollegie de waarborgambtenaren uit in militaire dienst te gaan. (274) 'Het bestuur houdt zich verzekerd dat allen, welke zich daartoe in staat mogten bevinden, het loflyk voorbeeld, door een groot aantal ambtenaren bereids gegeven, en waaronder er zich ook bevinden die tot de waarborgkantoren dezer afdeling behooren, volyverig zullen opvolgen.' Onder andere geeft hoofdcontroleur van kantoor Rotterdam Josua s'Jacob gevolg aan deze oproep om de opstandige belgen te bestrijden. Hij wordt gedecoreerd met de Militaire Willemsorde.

1830, NOVEMBER

'Herstempeling van werken uit de zich in opstand bevindende gewesten, of daar ingevoerd zijnde, zullen met een bijzonder onderscheidingsteken worden voorzien.' KB van 18 november 1830. (278)
Dit besluit wordt nog niet aan de waarborgkantoren medegedeeld.

1831, JANUARI

Het Rijksmagazijn van Scheimiddelen bij de Munt te Utrecht wordt in werking gesteld. Alle essayeurs worden verplicht hun essaaibehoeften en scheimiddelen daar te kopen. Dirk van Boom, essayeur van kantoor Utrecht, die inmiddels ook tot essaieur bij de munt was benoemd, wordt magazijnmeester. Verkrijgbaar zijn kupellen, essaailood in kogels, pletlood, salpeterzuur, goudvrij fijn zilver, gebakken moffels, gloeischerfjes, kolfjes, trechters, flesjes met lange stop en toetsnaalden. (276)

1831, FEBRUARI

Bij KB van 10 februari 1831 Stbl. 64 wordt alle ambtenaren een salarisverlaging opgelegd; 4% over jaarsalarissen tussen f 1000 en f 1 500 tot 18% over salarissen tussen f 45 00 en f 5000. Gehuwden en weduwnaars met kinderen worden wat minder gekort. (277)

1831, MEI

Koninklijk Besluit van 11 mei 1831 (278) met instelling van het 'zwijnskop' teken als gevolg van het KB van 18 november 1830, onder gelijktijdige intrekking van het kleine gebloemde 'V' teken ingesteld in Noord Nederland op 26-1 2-1 813, in Zuid Nederland op 4-6-1817. Dit is bedoeld om misbruik van de gebloemde 'V' door de opstandige belgen te beletten. De grote gekroonde V in schild die niet in het zuiden was gebruikt, blijft gehandhaafd. Er wordt geen algemene herstempeling bevolen, evenmin de intrekking van de keurtekens der Zuidelijke Nederlanden, omdat daarmee de belgische opstand op indirecte wijze zou worden erkend.

1831, JULI

De commissarissen van de lombarden verzoeken het Kollegie op 1 2 juli, bij de stempeling van verstande werken kenbaar te laten maken wat goud en wat zilver is, aangezien er vooral bij verguld zilver veel misverstanden zijn opgetreden. Dit was inderdaad een ernstig manco bij de belastingtekens. De waarborgkantoren hadden in het verleden ook al suggesties in die richting gedaan, die echter niet door het Kollegie werden aangenomen.

1831, DECEMBER

Op grond van het KB van 11 mei 1831, met de instelling van het zwijnskopmerk, besluit het Kollegie dat de tot nog toe steeds weer met halve en hele jaren verlengde termijn voor de excepties ten behoeve van de banken van lening permanent zijn geworden. (281) Dit wordt de kantoren medegedeeld in de circulaire van de Inspecteur van de Waarborg d.d. 22 december 1831 onder mededeling dat voortaan zowel de verstande panden in de lombarden, de gouden en zilveren werken in publieke verkopeningen en andere in de handel terugkerende oude werken zullen worden belast, en met de stempels voor de vreemde werken zullen worden voorzien, tenzij belanghebbenden een 'bepaald essay' verzoeken. Na wettigbevinding mogen de gehaltetekens worden afgeslagen.

Nieuwe ongekeurde inlandse werken, die men voor oud wil laten doorgaan, moeten als tevoren geconfisqueerd worden. Buitenlandse nieuwe werken die men voor oud wil laten doorgaan, moeten blijven behandeld worden volgens de wet van 10 maart 1815.

Hiermee komt een eind aan de lange serie van verlengingen van de lombardregeling, die nu in feite definitief is geworden en gelijkgetrokken is met de bepalingen voor werken in publieke verkopeningen en andere in de handel terugkerende oude werken. Het op gehalte stempelen of verbreken van panden uit de lombarden en alle andere via publieke verkopeningen of op andere wijze in de handel terugkerende werken is in feite verplicht volgens de wet van 19 Brumaire 6e jaar. De door het franse Munt bestuur op 29 februari verleende gunst ofwel exceptie voor het zonder 'bepaald essay' mogen belasten en stempelen van dit soort werk is ook in de wet van 1852 gehandhaafd en tot 1953 blijven bestaan.

19 DE BELGISCHE REVOLUTIE VAN 1830, EN DE GEVOLGEN VOOR KANTOOR ROERMOND. (M9)

1830

De revolutie van 25 augustus breidt zich snel uit. Venio en Roermond werden in november door generaal Daine bezet. De meeste Roermondse sluiten zich bij de revolutie aan. In het zuiden blijven alleen de vestingsteden Maastricht en Luxemburg in nederlandse handen.

1831

De nederlandse regering besluit op 11 mei, dat alle 'werken afkomstig uit de zich in opstand bevindende gewesten', of die via deze gewesten binnengesmokkeld zijn, herstampeld moeten worden met het zwijnskopmerk, onder betaling van waarborgrecht. Het gebloemde kleine V teken wordt buiten gebruik gesteld, omdat het ook in België beschikbaar en in gebruik is. (278) Alle handel met de opstandelingen is verboden.

Met het belgische Koninklijke Besluit van 18 augustus, worden de keurmerken gewijzigd en de waarborgkantoren Brussel, Antwerpen, Gent, Luik, Bergen, Brugge, Kortrijk, Leuven, Tournai, Namen, Maastricht, Luxemburg en Roermond tot belgische waarborgkantoren verklaard. Omdat Maastricht en Luxemburg nog niet in belgische handen zijn, worden er voorlopige kantoren ingesteld in Hasselt en Arlon. Dit besluit blijft gebaseerd op de wet van 19 Brumaire 6e jaar. (279) Op 27 augustus bepaalt de Belgische regering dat er een recensestempeling zal plaatsvinden direct na de buitengebruikstelling van de zuidnederlandse tekens op 1 maart 1832. (280)

1832

De nieuwe belgische keurtekens worden op 1 maart 1832 in gebruik gesteld, ook in kantoor Roermond.

1833

De impasse die is ontstaan, nadat zowel Willem I als Leopold I weigeren de londense protocollen te ondertekenen, wordt voorlopig geformaliseerd in de status quo conventie.

1839

Het eindverdrag met België wordt pas in 1839 geratificeerd. Nederland krijgt Venio en Roermond terug met het deel van Limburg ten oosten van de Maas. België behoudt de rest van Limburg, met Hasselt als hoofdstad. Luxemburg wordt ook opgesplitst. België krijgt 3/5 deel met Arlon als hoofdstad. Het resterende 2/5 deel blijft het Groothertogdom in personele unie met Nederland.

1868

Instelling van de facultatieve vrije waarborg, werkmeesters mogen elk gewenst edelmetaalgehalte bezigen, zolang dit maar op de een of andere manier door de maker is aangegeven. Ingebruikname van andere keurtekens en andere standaardgehalten voor hen die hun werken wel willen laten keuren. De waarborgkantoren worden bij gebrek aan werk in de periode van 1873 tot 1890 gesloten. Daarna wordt er nog slechts gekeurd en gestempeld door de essayeur van het waarborgkantoor in de munt te Brussel. Deze wet geeft echter niet het resultaat dat van deze complete vrijheid verwacht is.

1885

Petitie van de verenigingen van belgische goud en zilversmeden met verzoek de verplichte waarborg weer in te voeren om het veel voorkomende bedrog te beteugelen. De commissaris van de brusselse munt adviseert de minister echter dat de staat geen enkele aanleiding heeft om zich met transacties tussen particulieren te bemoeien, evenmin als de staat de hoeveelheid katoen in linnen, of margarine in boter wenst te bepalen.

1939

De belgische facultatieve waarborgwet wordt gewijzigd op 28 november 1939 met invoering van wat strakkere regels, ingaande 1 januari 1942. Er worden nieuwe keurtekens in gebruik genomen voor platina, goud en zilver. De gehalten blijven vrij maar moeten minstens 500 d zijn. Meestertekens moeten weer bij de munt worden geregistreerd.

INLEIDING

Deze tekens zijn ingesteld bij Koninklijk Besluit van 18 augustus 1831. Ze zijn in dienst gesteld op 1 maart 1832. Op 1 januari 1869 zijn deze keurtekens buiten gebruik gesteld, maar in België zijn ze geldig gebleven tot heden. Als gevolg van het Beneluxverdrag zijn voorwerpen met deze tekens (met uitzondering van de belastingtekens), met ingang van 1 september 1953 in ons land zonder nadere keuring en stempeling toegelaten. Al deze tekens zijn van één enkele grootte. Jaarletters zijn niet gebruikt.

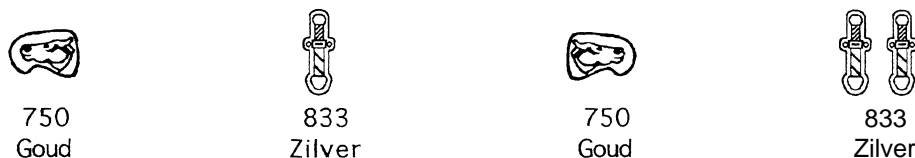
DE KEURTEKENS VAN 1832 - 1868.

GEHALTETEKENS VOOR GROTE EN MIDDELGROTE WERKEN.

Deze grote gehaltetekens zijn altijd in combinatie met het kantoorteken afgeslagen.

GEHALTETEKENS VOOR KLEINE WERKEN.

Zonder aanhangsels. Met aanhangsels.

Deze tekens zijn op kleine voorwerpen gebruikt zonder verdere keurtekens. De tekens zonder aanhangsels zijn ook gebruikt op groter werk bestaand uit meer dan twee aaneengeschakelde of scharnierende onderdelen. Ze zijn met verdeling van de merken voorzien van kantoorteken en gehaltemerk, op de resterende delen is het kleine teken afgeslagen. De tekens met aanhangsels zijn gebruikt op voorwerpen met onstempelbare aanhangsels, en wanneer het niet doenlijk is elk onderdeel te stempelen zoals kettingwerk. Kettingen zijn op de laatste aangesoldeerde ogen aan één eind gemerkt met het teken met-, het andere eind met het teken zonder aanhangsels.

KANTOORTEKENS VOOR GROTE EN MIDDELGROTE WERKEN.

Deze kantoortekens zijn altijd afgeslagen in combinatie met de grote gehaltetekens.

IMPORT EN BELASTINGTEKENS.

Goud en zilver. E = étranger = buitenlands

Deze tekens geven geen waarborg op het gehalte. Ze zijn als belastingteken gebruikt op goud en zilver met een gehalte van minimaal 250. Ze zijn bestemd voor alle geïmporteerde, ongekeurde en niet geldig gekeurde werken

van buitenlandse, nationale of onbekende oorsprong. Het kleine teken is tweemaal dicht bij elkaar afgeslagen op werken met onstempelbare aanhangsels en kettingen.

RECENSE TEKENS.

Groot

Klein

Goud en zilver. R = recense

Deze tekens zijn in 1832 gratis afgeslagen op de handelsvoorraad met de in België ongeldig verklaarde keurtekens van de Noordelijke en Zuidelijke Nederlanden. Deze tekens verliezen hun fiscale betekenis in 1869. Ze zijn alleen maar in het jaar 1832 gebruikt.

DE KANTOORAANDUIDINGEN.

De kantoorletters van de periode 1832 - 1869 zijn gelijk gebleven aan die van de periode 1815 tot 1832, zie hoofdstuk 14. Vanaf 1869 zijn er geen kantooraanduidingen meer gebruikt.

1832, FEBRUARI

Dirk van Boom, essayeur van kantoor Utrecht, ontdekt een aantal knipbeugeltjes, onder andere gemaakt door Gijsbert Kapoen te Schoonhoven, waarvan de knipveertjes en knopjes na de keuring vervangen zijn door exemplaren van slecht gehalte. Het Kollegie gelast een onderzoek in het gehele land. Het resultaat is dat er vele tientallen knipbeugeltjes met illegale veertjes in beslag worden genomen, niet alleen gemaakt door Gijsbert Kapoen, maar ook door zijn zoon Johannes Kapoen te Utrecht, Weduwe Hellegers en Adriaan Verroen te Schoonhoven. Op 24 april wordt door hoofdcontroleur Reigersman, ontvanger van Sorgen, essayeur van Boom en burgemeester Koetsveld van Ankeren proces verbaal opgemaakt tegen Gijsbert Kapoen. (284, 285) Deze ontkent zijn schuld en beweert dat de veertjes door onbekenden verwisseld zullen zijn nadat hij ze had verkocht. De bewoording van het proces verbaal is zo ongelukkig, dat het Kollegie het niet waagt deze zaak voor de rechter te brengen. Deze affaire is een van de oorzaken waardoor de reeds sinds 1814 zwaar bekritiseerde hoofdcontroleur Reigersman in 1833 wordt geschorst en ontslagen. Men kan slechts de knipveertjes van illegaal gehalte laten vervangen en bepalen dat ze voortaan afzonderlijk gestempeld moeten worden. (284)

1832, MAART

In Amsterdam wordt een partij gouden voorwerpen met valse keurtekens ontdekt, afkomstig van Bernardus Gillis te 's Hertogenbosch. Tijdens een door het Kollegie bevolen grote opsporingactie worden in het gehele land grote aantallen gouden en zilveren voorwerpen met vervalste keurtekens voor klein goud, klein zilver en vreemde werken in beslag genomen. Omdat Gillis kort voor of na deze ontdekking is overleden, is het niet mogelijk hem voor de rechter te brengen, er moet volstaan worden met schadevergoedingen in geld of natura van weduwe Gillis. (290) Deze zaak is zo omvangrijk dat er een speciale commissie wordt ingesteld om de kwestie af te handelen. In 1834 en 1835 leidt het een en ander tot het ontslag van inspecteur Kist en controleur Verlegh van kantoor Hertogenbosch. (291)

1832, APRIL

J. Kruseman, Directeur van 's Lands Middelen en Domeinen over Nederlands Oost Indië, geeft op verzoek van zijn zwager, Inspecteur van de Waarborg Kist, een verklaring af met de volgende inhoud:

Vroeger heeft er wel een waarborgorganisatie op Java bestaan met bepalingen omtrent de gehalten en keurmerken. Deze is echter geheel in onbruik geraakt. Er zijn daar nu in het geheel geen middelen meer voorhanden om gehalten goed te kunnen bepalen. (282)

In haar resolutie van 24 april beschouwt het Kollegie deze verklaring als een vervangend certificaat ten aanzien van de wet van 10 maart 1815, en bepaalt dat er voortaan maar enkelvoudig waarborgrecht op ongestempelde gouden en zilveren werken uit Indië hoeft geheven te worden.

1832, JULI

Zekere C.P.E. Robidé van der Aa organiseert een loterij 'ter eere van van Speyk' te Leeuwarden. Hiertoe zijn tentoongesteld met zilver gemonteerde brokken hout en ijzer, ook houten 'pijpuithaalders' met zilveren knoppen en punten, naar voorgeven afkomstig van de in Antwerpen ontplofte kanonneerboot van luitenant ter zee van Speyk. Wanneer controleur van Wicheren met zijn ambtenaren verschijnt om de te verloten goederen na te kijken, worden zij beledigd door van der Aa met onder andere de term 'schaamteloze ambtenaren'. Van Wicheren maakt proces verbaal op wegens belediging van een ambtenaar in functie. Hij wil zijn aanklacht pas intrekken na een voldoende genoegdoening ten overstaan van de Gouverneur der Provincie. Hierop volgt een langdurige intrige door van der Aa, die het ver beneden zijn stand acht een ambtenaartje zijn excuses aan te bieden. Van Wicheren krijgt bezoeken van dominees en vrienden van de belediger die trachten zijn vaderlandslievende gevoelens te bespelen. Van Wicheren houdt echter vol en krijgt pas genoegdoening nadat Robidé van de Aa door de officier van justitie voor de rechter is gedaagd.

Op 29 juli zendt het Kollegie een circulaire met enige afbeeldingen naar de waarborgkantoren, 'opzichtelijk keurteekenen op belgische gouden en zilveren werken die eenige gelykenis hebben met de thans in werking zijnde Noordnederlandsche stempels.' Het vermoeden wordt geuit dat het in 1832 in werking gestelde belgische zwaardje een opzettelijke vervalsing is van het nederlandse teken voor klein zilver. Controleur F.A. Pichot van kantoor Maastricht had de betreffende werken in handen gekregen, hij is geïnstrueerd hiermee voort te gaan. (283)

1833, OKTOBER

Bij de waarborg is nogal wat beroering ontstaan over het zogenaamde 'nieuw zilver', 'neusilber', 'pruisisch zilver', 'blauw zilver' of 'argentan', tegenwoordig 'alpacca' genoemd, dat vooral uit Duitsland wordt ingevoerd in de vorm van allerlei voorwerpen. Het is door leken nauwelijks van zilver te onderscheiden. Op 19 oktober zendt de Inspecteur een rapport van de Inspecteur Essaieur Generaal met nadere details over de samenstelling van dit materiaal dat hoofdzakelijk uit nikkel, koper en zink bestaat, alsmede de wijze waarop dit metaal geconstateerd kan worden. (288)

1834, SEPTEMBER

Inspecteur van de Waarborg der Noordelijke Afdeling Anthony Kist Wz, wordt in afwachting van een nadere bestemming op wachtgeld gesteld. Een en ander volgens KB van 9 september stbl. 60 en resolutie van het Kollegie van de 13e. Inspecteur van de Waarborg der Zuidelijke Afdeling Mr. Cornelis van Marle wordt benoemd tot Inspecteur van zowel de Noordelijke als de Zuidelijke Afdelingen. Tegelijkertijd wordt zijn functie echter beperkt tot zaken van administratie en inspectie. De laatste comptabele connectie van de Inspecteur met Financiën wordt afgesneden. Daardoor heeft het Kollegie nu de volledige zeggenschap over de waarborg, dus inclusief de 'kunstmatige', 'comptabele', 'personeele' en 'bestuurlijke' gedeelten. (292) Het Kollegie maakt hiervan direct gebruik door meer 'zwakke broeders' bij de Waarborg te ontslaan en te vervangen door uit België gevluchte collega's. Hoofdcontroleur Gouche begint met een 'grote schoonmaak' onder de meestertekens, veel tekens worden afgekeurd en door andere vervangen.

1835, MAART

Op 23 maart wordt een circulaire naar de waarborgkantoren gezonden over een merkwaardig voorval in 1833: (294) Werkmeesteresse Petronella Maria de Vos te Schoonhoven had enkele gouden 'booten en bootoogen' ter keuring aangeboden, die al of niet met opzet enig platina bevatten, waardoor het gehalte hoger leek dan het werkelijk was. In het bijgaande rapport van essayeur Dirk van Boom is duidelijk verklaard op welke wijze de aanwezigheid van platina te constateren is. In 1835 had platina namelijk veel minder waarde dan goud.

1835, AUGUSTUS

Lastgeving van het Kollegie op 10 augustus dat essayeurs zich moeten houden aan de bepalingen der wet van 19 Brumaire 6e jaar inzake de hen door werkmeesters ter onderzoek aangeboden ongefineerde gouden en zilveren baren. (295) Er wordt herhaald dat de essayeur zijn teken op baren af moet slaan, alsmede met slagcijfers het geconstateerde gehalte en een volgnummer. Een en ander moet in een register worden genoteerd.

1835, SEPTEMBER

In de Groote Lommerd te Amsterdam wordt opnieuw een flinke partij verguld koper ontdekt dat in een onbekend waarborgkantoor met het teken voor de vreemde werken is gestempeld. Het Kollegie waarschuwt de essayeurs voortaan geen fouten meer te maken.

1835, NOVEMBER

Kennisgeving aan de waarborgkantoren van het overlijden van Oud Inspecteur Essaieur Generaal der Munt, Willem Adriaan Arnold Poelman op 19 november. (297)

1835, DECEMBER

Het Kollegie geeft op 2 november en 18 december nadere instructies inzake het toezicht op de passementwerkers, galonmakers en anderen die met goud of zilverdraad werken. (296) Op 22 februari 1836 volgen er nog meer bepalingen over dit onderwerp. Tot nog toe was er weinig aandacht aan hen besteed. Er bestaan geen bepalingen over het gehalte van galondraad. De waarborg moet wel de registers van inkoop controleren ter preventie van heling.

1836, OKTOBER

Teneinde verder bedrog met 'uurwerkbeugels, knoppen en stiften, ofwel bélières et boutons' te voorkomen, bepaalt het Kollegie op 7 oktober 1836 dat ze voortaan met het essayeurs parafeerstempel moeten worden getekend. Essayeurs die alleen maar grote stempels hebben, moeten onverwijld een kleine aanschaffen. (301)

1837, JANUARI

Op 27 januari 1837 wordt Levi Marcus Hartog, goudsmid te Zwolle, wegens het 'overenten' van keurmerken bij 'contumacie' ofwel verstek, veroordeeld tot zes jaar rasp of tuchthuis, een half uur tepronkstelling op het schavot, aanplakking van het vonnis op zijn kosten door 'den scherpreger' van Zwolle en de kosten van het proces. (302)

1837, APRIL

Op 29 april verbiedt het Kollegie het gebruik van cokes of gaskolen in kupelovens, omdat deze brandstof, goedkoper dan houtskool, een niet goed beheersbare verbrandingstemperatuur heeft. De oudgediende essayeur van Marcke te Leeuwarden gaat rustig door met het stoken van 'turfkolen', omdat deze brandstof niet genoemd is.

Op verzoek van de gezamenlijke zilversmeden wordt bij KB van 29 april 1837 waarborgkantoor Schoonhoven gesticht. Hoofdcontroleur H.J. Gouche van kantoor Utrecht wordt naar Schoonhoven gedetacheerd om het kantoor in werking te brengen. Hij blijft daar tot in 1842. Tweede controleur Dietz wordt voorlopig met kantoor Utrecht belast. (303, 304) Het nieuwe waarborgkantoor te Schoonhoven wordt op 17 augustus 1837 geopend. (305)

Hoofdcontroleur Gouche begint met een tweede 'grote schoonmaak' onder de schoonhovense meestertekens, de meeste tekens worden afgekeurd en door andere vervangen.

1837, AUGUSTUS

In resolutie nr. 1116/527 van 23 augustus 1837 bepaalt het Kollegie dat de ambtenaren van de waarborg in kennis moeten worden gesteld van eikaars 'parafeerteekens'. Alle tekens moeten naar Utrecht worden opgestuurd om ze af te laten slaan op verificatieplaatjes, waarvan elk kantoor een exemplaar zal ontvangen. (306)

1838, APRIL

Op 28 april maakt het Kollegie bekend, dat er nu in Nederland zeer nauwkeurige essaibalansen gemaakt worden door de werktuigkundige Becker te Groningen, en wel voor de zeer lage prijs van f 80 inclusief de mahoniehouten kast met glazen ruiten. Zij hebben een nauwkeurigheid van 'ter wederzijde met een wigje beladen, doorslaande met 1/4 duizendste'. De bijbehorende gewichten kunnen geleverd worden voor f 15 in zilveren of f 20 in platina uitvoering. Tot nog toe waren goede essaibalansen alleen maar verkrijgbaar bij de balansen en gewichtenmaker van het Parijse muntbestuur Gandolfy of diens opvolger Deleuil, andere van goede kwaliteit zijn door Sacré te Brussel geleverd. Ze kosten echter 500 tot 600 francs plus 48 francs voor een stel zilveren gewichten. De essayeurs worden aangespoord een balans bij Becker te kopen.

1839, AUGUSTUS

Op 21 augustus bericht het Kollegie dat waarborgkantoor Roermond 'tot het wettig gezag is teruggekeerd'. De nog vóór de belgische opstand benoemde controleur Franciscus Nijs en essayeur Franciscus Remigius Weickmans blijken daar tot ieders verbazing nog steeds in functie te zijn. Ze blijven gehandhaafd. (310)

1839, SEPTEMBER

Op 6 september wordt opnieuw een waarschuwing tegen het belgische zwaardmerkje verzonden, dit teken lijkt veel op het nederlandse zwaardje. In de beschrijving en bijgevoegde afbeeldingen worden de verschillen verduidelijkt.

1840, MAART

Het Kollegie bericht op 9 maart dat in waarborgkantoor Maastricht de zuidelijke keurtekens nog steeds in gebruik zijn, en nu ook weer in kantoor Roermond. Men heeft echter ter onderscheiding van 'de werken uit het oproerige België' bepaald dat werken die uit Limburg naar het noorden gebracht worden ook met het nieuwe teken voor de vreemde werken, de zwijnskop, gestempeld zullen worden. Dit zwijnskopteken kan zelfs afgeslagen zijn op de naar het noorden gebrachte werken met noordnederlandse keurtekens. (311) Waarborgambtenaren hoeven werken met deze vreemde tekencombinatie dus niet aan te houden wegens onjuiste stempeling. In deze kennisgeving wordt echter gezweven over het feit dat van 1832 tot in 1839 de belgische keurtekens in kantoor Roermond zijn gebruikt. In april 1840 worden in kantoor Utrecht zelfs een stel uit Maastricht afkomstige werken die daar per abuis alleen met de zwijnskop zijn gestempeld, op speciale lastgeving van het Kollegie met de zuidnederlandse tekens bijgestempeld. Dit is geen probleem, want alle zuidnederlandse keurtekens zijn vanaf 1814 bij de munt te Utrecht vervaardigd.

1840, JULI

Op 17 juli wordt Inspecteur Essaieur Generaal P.C.G. Poelman tot muntmeester benoemd. Hij wordt opgevolgd door Dr. A. Vrolik. (312)

1840, SEPTEMBER

Mr. Cornelis van Marie wordt bij KB van 28 september 1840 de persoonlijke titel van 'Inspecteur Generaal van het Middel van Waarborg' verleend. Als zodanig krijgt hij zitting in het Kollegie met een raadgevende stem. (313)

1841, FEBRUARI

Het arrest in cassatie van de Hoge Raad der Nederlanden op 2 februari 1841 in de zaak tegen Notaris W.C. van Elsbroek te Nijmegen heeft zeer ongunstige gevolgen voor de Waarborg. (314) Er is geconcludeerd dat de waarborgwet van 19 Brumaire 6e jaar alleen maar van toepassing is op de daarin genoemde schatplichtigen, dus slechts op fabrikanten en kooplieden in goud en zilver. Notarissen en andere publieke ambtenaren als deurwaarders en griffiers, kunnen niet als schatplichtigen worden aangemerkt, omdat zij zelf geen goud en zilver verkopen op de publieke veilingen, maar dat deze veilingen slechts 'ten overstaan' van hen geschieden. Zij zijn slechts belast met het toezicht op een goede en eerlijke gang van zaken. Deze uitspraak zou ook op de houders van banken van lening toegepast kunnen worden, ware het niet dat zij in genoemde wet wel vermeld zijn.

Het gevolg is dat men van 1841 tot 1853 vrij spel heeft op de veilingen, zonder dat de waarborg bij machte is ongekeurd werk in beslag te nemen. De waarborg vermoedt met vrij grote zekerheid dat veel 'schatpligtigen' op deze wijze nogal wat ongekeurd zilver en goud verkopen.

1841, MAART

Salomon Isaak de Groot, koopman in ongeregelde goederen, wordt in eerste instantie door de regtbank van eersten aanleg te Sneek in juni 1840, in hoger beroep door de arrondissementsrechtbank te Sneek op 1 oktober 1840 en tenslotte in maart 1841 door het provinciaal gerechtshof te Leeuwarden vrijgesproken. (315)

Niet omdat de verkoop van ongekeurde lepels van illegaal gehalte onbewezen is, maar omdat er uitgesproken is dat het proces verbaal door onbevoegden was opgemaakt en ondertekend. De wet van 19 Brumaire 6e jaar bepaalt namelijk dat processen verbaal tegen waarborgovertredingen opgemaakt moeten worden door de controleur en de ontvanger van het kantoor, in tegenwoordigheid van een 'officier municipal'. De essayeur mag hierbij slechts assistentie verlenen. In dit geval was de bekeuring opgemaakt door de essayeur, de 'plaatsbekleedende ontvanger' en de commies stempelaar, de controleur lag toen ziek te bed. Deze uitspraak heeft het gevolg dat het Kollegie geen verloven meer aan de controleurs en ontvangers kan verlenen. In de circulaire 1621/742 van 28 december 1841 geeft het Kollegie een oplossing voor dit probleem. (316) De controleurs en ontvangers mogen 'plaatsbekleeders' officieel doen aanstellen. Dit blijkt evenmin acceptabel te zijn voor justitie. Pas na een overeenkomstige rechtszaak waarbij de zilversmid Michel Malchair te Maastricht wordt vrijgesproken, maakt het Kollegie op 30 november 1849 in missive 1707/1186 bekend dat Z.M. heeft goedgevonden de 'plaatsbekleeders' bij KB aan te stellen onder uitdrukkelijke toekenning van de bevoegdheid tot het opmaken van processen verbaal.

Deze geschiedenis heeft nog een staartje: De advocaat van de vrijgesproken S.I. de Groot verschijnt met een civiele eis om schadevergoeding van de bekeurders. Na enig onderhandelen krijgt hij iets minder dan in eerste instantie gevraagd is.

1842, MAART

Bij KB van 25 januari 1842 is de afschaffing en ongeldigverklaring van de keurtekens der Zuidelijke Nederlanden bepaald, met ingang van 1 maart 1842. (317) Ze waren tot dan toe nog in gebruik bij de waarborgkantoren Maastricht en Roermond. Alle in de handel voorradige werken mogen gratis herstempeld worden met het zwijnskopteken tot en met 31 maart. Daarna zullen werken met deze tekens beschouwd worden als 'van alle keurtekens ontbloot.' Deze herstempeling vindt niet alleen plaats in Limburg, maar in het gehele land.

Na protesten van de banken van lening, krijgen zij achteraf bij KB van 16 april een termijn van van een jaar toegekend, omdat panden pas na 'een jaar en een dag' als verstaan kunnen worden aangemerkt. (318) Dit wordt op 26 april door het Kollegie bekendgemaakt.

In Luxemburg wordt de waarborgwet van 19 Brumaire 6e jaar met een wet van 1842 gehandhaafd, maar met afschaffing van de waarborgbelasting en de verplichte keuring en stempeling. Dit had het gevolg dat het Luxemburgse waarborgkantoor bij gebrek aan klanten snel ter ziele is gegaan.

1844, JANUARI

Het Kollegie komt met schrik tot de ontdekking dat in 1842 geen kantooraanduidende letters voor de waarborgstempels van Maastricht en Roermond zijn vastgesteld bij hun overgang naar de noordnederlandse keurtekens.

Dientengevolge waren de stempelsnijders in 1842 en 1843 de stempels van deze kantoren blijven voorzien van de voor de zuidnederlandse stempels voorgeschreven letters M en O. Bij resolutie 112/35 van 11 januari 1844 bepaalt het Kollegie de letter N voor Maastricht; 'overwegende dat, terwijl het onderscheidingsteeken, waarmede de waarborgstempels voor het kantoor Maastricht, tijdens deszelfs vereeniging met de Zuidelijke Provinciën werden voorzien, insgelijks bestaat in de voor het kantoor Schoonhoven vastgestelde M, het doel der invoering van het bij de wet vastgestelde onderscheidingsmerk ten aanzien dier twee kantoren ten eenen male gemist wordt.' (321) Over Roermond wordt niet gesproken: Dit kantoor had van 1815 tot 1842 de letter O gehad en mag het behouden.

1844, APRIL

Het Kollegie bericht op de 23e dat de conciërge en aide essayeur Albert Hoving van waarborgkantoor Groningen tot acht jaar tuchthuis is veroordeeld. Hij had duplicaten van de sleutels van de stempelkist laten maken. Tijdens de middagpauzes had hij allerlei werk van zijn relaties van keurtekens voorzien, zonder de moeite te nemen ze op gehalte te keuren. (323)

1844, AUGUSTUS

Het Kollegie staat toe dat 'Roomsche Kerksieraden' deels van verguld of verzilverd koper mogen worden vervaardigd, mits de koperen delen met het KOPER stempel gemerkt worden. Het gebruik van alpacca in combinatie met zilver is echter uitdrukkelijk verboden. (324)

Op 31 augustus valt de uitspraak in cassatie van de Hoge Raad der Nederlanden in het proefproces tegen koopman Joseph Crave te Amsterdam en L. van Voorst te Utrecht. De Hoge Raad oordeelt dat de in vrij grote hoeveelheden uit Frankrijk ingevoerde geprefabriceerde gestampte gouden en zilveren onderdelen niet in de zin der waarborgwet als 'werken' aangemerkt kunnen worden. Derhalve hoeven ze niet als zodanig in onafgewerkte toestand bij de waarborgkantoren ter belasting en stempeling te worden aangeboden. Het Kollegie reageert op de uitspraak in eerste instantie met de bepaling dat deze onderdelen wel ter voorafgaande keuring gepresenteerd behoren te worden, en dan met het essaieursherkenningssteken moeten worden getekend. Indien dit niet wordt gedaan dan zullen kennelijk buitenlandse onderdelen dubbel belast worden. Na de uitspraak in cassatie bepaalt het Kollegie dat

voorafgaande verificatie en stempeling van buitenlandse 'stampen' met het essaieursteken facultatief is en dat er geen verhoogd waarborgrecht geheven hoeft te worden. (320, 322, 325, 326)

1847, MAART

De ambtenaren van kantoor Utrecht krijgen op de 15e vergunning van het Kollegie om in de bank van lening aldaar te mogen toetsen, belasten en stempelen, onder dezelfde voorwaarden zoals dit vrijwel van het begin af aan aan de kantoren Amsterdam en Den Haag was toegestaan. (329)

1847, JUNI

Tijdens het voedseloproer in Leeuwarden worden winkels geplunderd. Op verzoek van de controleur plaatst de garnizoenscommandant schildwachten bij het waarborgkantoor.

1848, JULI

Op 13 juli maakt het Kollegie bekend dat de muntessayer H.C. van Setten een cursus zal geven in de beproeving van het zilver 'langs den natten weg', met mededeling dat alle essayeurs voortaan deze methode moeten beheersen. (330) De beproevingsmethode 'par la voie humide' was in 1832 door Gay Lussac, muntessaieur en natuurkundige te Parijs, ontwikkeld.

1849

De parlementaire commissie Breukelman onderzoekt welke wetten en verordeningen van franse oorsprong in ons land nog van kracht zijn. In het rapport zijn o.a. de waarborgwet van 19 Brumaire 6e jaar en verdere bijbehorende wetten en besluiten genoemd. (331)

1850, JUNI

Als gevolg van de nieuwe grondwet, wordt de wet op het muntwezen van 1 juni 1850, Stbl. 25. uitgevaardigd. Deze wet bepaalt dat het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt op 1 januari 1851 zal ophouden te bestaan. (332) Op die datum zal de waarborg direct onder het bestuur van het Ministerie van Financiën worden gesteld. Voor 's Rijks Munt wordt een nieuw Muntkollegie samengesteld, eveneens onder direct bestuur van Financiën. In het KB van 2 september 1850 Stbl. 56 wordt het een en ander nader gedetailleerd. Wat de Waarborg betreft, mag het nieuwe Muntcollegie voortaan alleen nog maar uitspraken doen in geschillen over het gehalte en de stempeling.

1850, DECEMBER

In resolutie no. 97, d.d. 18 september bepaalt Minister van Bosse dat de bestaande regelingen voorlopig van kracht blijven, inclusief de Generale Dienstorder van 1 februari 1814. (333)

Op 31 december schrijft het aftredende Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt haar afscheidsbrief met dank voor de betoonde getrouwe en ijverige medewerking. (334)

2 2 HET EIND VAN DE FRANSE WAARBORGWET IN NEDERLAND, 1852.

Met de 'Wet van den 18en September 1852 omtrent den Waarborg en de belasting der gouden en zilveren werken' wordt de wet van 19 Brumaire 6e jaar tenslotte afgeschaft en vervangen. (335) Deze nieuwe wet bevat nog steeds zeer veel elementen van de franse wet uit 1797. De gehalten worden afgerond op hele duizendsten, de meeste keurtekens blijven gehandhaafd. De administratieve regelingen binnen de waarborgkantoren zijn echter wel gewijzigd.

Er zijn vier nieuwe tekens ingesteld:

- Het 'sleutel' export teken om restitutie van waarborgrecht aan te geven.
- Het 'S' teken voor nieuwe werken van ongewaarborgd gehalte.
- Het 'eikeblad' teken voor het nieuwe 4e goudgehalte van 583 d of 14 karaat.
- Het 'bijl' teken voor 'werken met de vroeger gangbare keurteekenen'.

In de resolutie van 23 november 1857 wordt dit laatste nader verklaard, als zijnde de in de handel terugkerende werken met 'de vroeger gangbare keurteekenen', de oude gildekeuren, de tekens van het Koninkrijk Holland en die van het franse regime.

Het enige stempel dat afgeschaft wordt, is het middelgrote zwijnskopteken van 1831.

Het besluit van 25 september 1852 Staatsblad 181 bepaalt dat de nieuwe wet op 1 januari 1853 in werking zal treden. (336)

Het besluit van 4 december geeft een hernieuwde beschrijving van de keurtekens, en herbenoemt de bestaande waarborgkantoren met hun kantoorletters. (337) Behalve de reeds bestaande kantoren is er ook een nieuw kantoor te Alkmaar ingesteld met kantoorletter P.

Omdat blijkt dat kantoor Alkmaar op 1 januari 1853 nog niet gereed zal zijn, wordt de opening bij besluit van 26 december 1852 uitgesteld tot 1 maart 1853. Tot zolang zal kantoor Amsterdam waarnemen. (338)

Notarissen, deurwaarders, griffiers en andere publieke ambtenaren worden in deze nieuwe wet uitdrukkelijk verplicht de op veilingen aangeboden werken ter verificatie bij de waarborgkantoren te presenteren en ze, indien nodig, te laten belasten en stampelen. Deze publieke ambtenaren blijken in het begin vrij hardleers te zijn. Bijvoorbeeld in de jaren 1853 tot en met 1859 zijn door waarborgkantoor Leeuwarden deurwaarders 6 maal, notarissen 11 maal, commiezen 1 maal, maar 'schatpligtigen' slechts 13 maal bekeurd.

Een zeer belangrijke wijziging in de wet van 18 september 1852 is het toelaten van nieuwe nederlandse werken van ongewaarborgd gehalte in artikel 4:

'Werken van lager gehalte dan de in art. 1 aangewezenen zijn van de waarborg uitgesloten, en worden, tot op de grens in art. 6 gesteld, alleen gestempeld ten bewijze dat de belasting voldaan is.'

Met dit toelaten van nieuwe gouden werken van een gehalte tussen 250 d en 580 d, en zilveren werken van een gehalte tussen 250 d en 828d, had de overheid de industrie en handel willen stimuleren. Uit latere rapporten van de waarborgkantoren blijkt dat deze maatregel geen effect heeft gehad. De nieuwe werken van ongewaarborgd gehalte blijven over het algemeen beperkt tot wat zilver kleingoed en dergelijk. Het is hoofdzakelijk een uitweg geworden om werken die op het laagste gehalte zijn aangeboden, maar daaraan niet voldoen, niet te laten verbreken. Het S teken krijgt al gauw de naam van 'slecht zilver'. De vervanging ervan door het dolfijnteken in 1859 heeft niet geholpen. Dit soort werk devalueerde nog verder omdat zwaar vergulde en verzilverde koperen werken ook met de 'inlandsche' belastingtekens gestempeld werden, voorzover na totale versmelting met het grondmetaal een edelmetaalgehalte opbrachten van 250 of meer.

Het in 1853 in dienst gestelde bijmerk heeft meer betekenis dan alleen als bewijs van belastingbetaling: Werken hiermee voorzien, mogen volgens een ministeriële resolutie in de uitstalkast bij de gewaarborgde werken neergelegd worden, terwijl werken met de tekens voor de ongewaarborgde en vreemde werken in een aparte kast tentoongesteld moeten zijn. In de brief namens de Minister van Financiën nr. D8/2851 d.d. 14 mei 1858 wordt medegedeeld dat het bijteken als gehalteaanduidend moet worden aangemerkt (en dus de gehalteaanduiding van de oude keurmerken erkent). Dientengevolge komen conform art. 30, 1e lid van de (herziene) waarborgwet van 15 juni 1851 Stb. 215 werken met dit teken niet in aanmerking voor herkeuring met bijvoorbeeld het ZII teken. Uit veel voorwerpen blijkt dat de waarborg na 1853 hiertegen vaak gezondigd had door toch te herkeuren.

23 DE DEVALUATIE VAN DE NEDERLANDSE BELASTINGTEKENS.

GEBRUIK ALS IMPORT TEKENS.

De door de wet van 19 Brumaire 6e jaar ingestelde 'étranger' belastingtekens ofwel stempelmerken voor de vreemde werken, waren in eerste instantie uitsluitend bestemd voor buitenlands werk zonder waarborg op het gehalte. Kort daarna worden deze tekens echter ook gebruikt als 'recense' merken voor de in de handel aanwezige goederen in de geannexeerde gebieden, maar zeker niet als belastingteken voor oude in de handel terugkerende werken.

Wat betreft de import, wordt vanaf 1814 een zeer restrictieve politiek gevoerd. Na een korte periode van onduidelijkheid, wordt in de wet van 10 maart 1815 bepaald, dat alle ingevoerde werken voorzien moeten zijn van de geldige keurtekens van het land van herkomst. De geldigheid van buitenlandse tekens moet door de importeur met certificaten bewezen worden. Als dit niet lukt, dan moet dubbel invoerrecht en waarborgrecht betaald worden. Als de juiste procedure niet is gevolgd, of als de invoerdocumenten niet kloppen, wordt er zelfs driefoudig recht geheven. De importprocedures zijn zodanig vastgesteld dat de import pas wordt gestempeld en vrijgegeven na betaling van zowel invoer- als waarborgrechten. (182)

De overeenkomstige wet van de Zuidelijke Nederlanden van 1817 is nog strenger: Als geïmporteerde werken niet de geldige keurtekens van het land van herkomst dragen, moeten ze of teruggezonden, of verbroken worden. (205)

Een ander blijkt een belangrijke belemmering tegen de import te zijn. Afgezien van horloges die in dit land vrijwel niet meer gemaakt worden, is er maar weinig geïmporteerd in de eerste helft van de vorige eeuw.

Vooralsnog is het een groot probleem. In vele Duitse staten kent men slechts lokale gildemerken of persoonlijke garantietekens die hier niet of pas na veel moeite als een vorm van nationale waarborgtekens erkend worden. Men gaat tenslotte zover, zelfs oude werken en horloges van buitenlandse oorsprong zonder belastingteken in beslag te nemen en te verwijzen naar de ontvangers der 'In en Uitgaande Regten' ter betaling van invoerrecht achteraf. Deze maatregel werkte juist averechts: Er ontstaat een omvangrijke smokkelhandel in horloges.

Bij het verlenen van vrijdom van invoerrecht en waarborgrecht aan voorwerpen van diplomaten en buitenlanders die zich hier kwamen vestigen, worden voorwerpen niet gestempeld, vermoedelijk om ze later alsnog te kunnen stempelen en belasten wanneer ze in de handel mochten komen.

Volgens de tegenwoordige inzichten heeft de protectionistische politiek van de vorige eeuw onze industrie en handel eerder belemmerd dan bevorderd.

GEBRUIK ALS RECENSETEKENS.

De tekens voor de vreemde werken zijn tevens gebruikt als 'recense' erkenningsmerken, die gratis op de in de handel aanwezige werken afgeslagen zijn in de geannexeerde landen, waar het franse waarborgsysteem is ingevoerd. (33) Dit als blijk van de vrijstelling van waarborgrecht zonder waarborg op het gehalte.

In ons land zijn er gratis recensestempelingen geweest in:

1807 onder het Koninkrijk Holland met de gekroonde O.

1811 en 1812 de herstempeling met het ET teken.

1815 in de Zuidelijke Nederlanden bij de ongeldigverklaring der tekens van het franse regime met de gebloemde E.

1816 in de Noordelijke Nederlanden bij de ongeldigverklaring van de 'hollandse' en franse keurtekens met de gekroonde V in schild en de gebloemde V.

1817 bij de buitengebruikstelling en ongeldigverklaring van de kleine gebloemde E van de Zuidelijke Nederlanden, met de gebloemde V.

1842 bij de buitengebruikstelling en ongeldigverklaring van de in Maastricht en Roermond nog gebruikte tekens van de Zuidelijke Nederlanden.

1953 bij de afschaffing van de belastingtekens de herstempeling met de tekens voor werken in voltooide staat, mits die voorwerpen van voldoende gehalte waren.

GEBRUIK ALS LOMBARD TEKENS.

De oorspronkelijke bedoeling van de wet van 19 Brumaire 6e jaar was onder meer het door verbreking compleet uit de circulatie verwijderen van zowel oud als nieuw werk van inferieur gehalte, zie het laatste lid van art. 82:

Ces ouvrages d'ancienne fabrication ne seront soumis à d'autre vérification préalable que celle de la marqué et des poinçons anciens, et cette vérification sera sans frais; mais le délai expiré, les ouvrages seront soumis à l'essai, titrés s'H y a lieu, et paieront le droit de garantie.

Op 29 februari 1812 werd het eerste water werd in de wijn gedaan door Mongez van de Administration Générale des Monnaies, toen hij bepaalde dat verstane panden - waarbij werken van illegaal gehalte konden zijn - zonder een 'essai déterminatif' na belasting en stempeling met ET gedurende een termijn van 18 maanden toch nog in de handel mochten terugkeren. (123)

Na de omwenteling stond de Commissaris Generaal van Financiën, gelijktijdig met de bekende Publicatie van de Souvereine Vorst, op 26 december 1813 opnieuw een dergelijke gratietermijn van 18 maanden toe. (135)

Na de invoering van de franse waarborg in ons land werd al spoedig geconstateerd dat er veel oude werken in de handel terugkeerden o.a. via de beleenbanken. Deze werken werden publiek geveild nadat ze 'verstaan' waren, dwz. de eigenaars die de stukken beleend hadden, hadden ze niet 'binnen een jaar en een dag' kunnen inlossen met bijbetaling van rente. Gezien de comparatieve staten van ontvangst der verscheidene kantoren, was de hoeveelheid goud en zilver die door de banken van lening verkocht werden procentueel vrij gering, maar destijds dacht men daar blijkbaar anders over. Na afloop van deze termijn van 18 maanden zouden ongekeurde verstane panden, en die met ongeldige keurmerken, wel compleet beproefd en als nieuw gestempeld moeten worden, of verbroken wanneer ze beneden legaal gehalte zouden zijn.

De uitdrukking 'bepaald essay' wordt echter vaak niet goed begrepen. Het betekent allermintst dat deze werken zonder enige beproeving met een belastingteken gestempeld werden. Ze zijn wel degelijk op de toetssteen beproefd om de aanwezigheid van edelmetaal te constateren. Er werd alleen geen vuurproef uitgevoerd om het gehalte exact te bepalen; men zou tegenwoordig beter de woorden 'gehaltebepalend essaai' kunnen gebruiken.

Kopers en/of verkopers mochten op eigen verzoek deze verstane werken wel laten essaieren, en als nieuwe werken laten stempelen. Dit gebeurde echter maar zelden, omdat het meer geld kostte, omdat voorwerpen in afgewerkte beschadigd zouden worden door het wegsteken van proefkrullen ten behoeve van de vuurproef en omdat men de kans liep dat de essayeur verdachte werken zou kunnen opensnijden ter constatering van illegale opvulling met soldeer of ander materiaal.

Men had gehoopt dat binnen de termijn van 18 maanden alle onbelaste en ongekeurde werken uit de circulatie en dus ook uit de lombards zouden verdwijnen, maar dat bleek niet het geval te zijn. Op aandringen van de commissarissen van de lombarden en andere 'stichten van menschevriendheid en weldadigheid' werd de termijn van stempeling zonder 'bepaald essay' telkens weer verlengd, en wel als volgt:

2 Juni 1815: Besluit Minister van Financiën no. 10. Prolongatie tot 31 december 1816. (185)

2 Januari 1817: Besluit Minister van Financiën no. 1. Prolongatie tot 30 juni 1817, bekendgemaakt bij resolutie van het Kollegie no. 13 van 3 januari 1816. (202)

24 Juni 1817: Besluit Minister van Financiën no. 10. Prolongatie tot 31 december 1817, bekendgemaakt bij resolutie van het Kollegie no. 5 32 van 27 juni 1817. (208)

5 December 1817: Besluit Minister van Financiën no. 16. Prolongatie tot 1 juli 1818, bekendgemaakt bij resolutie van het Kollegie no. 928 van 8 december 1817. (216)

8 Juni 1818: Besluit Minister van Financiën no. 228. Prolongatie tot 31 december 1818, bekendgemaakt bij resolutie van het Kollegie no. 449 van 11 juni 1818. (217)

18 December 1818: Besluit Minister van Financiën no. 2352. Prolongatie tot 1 juli 1819, bekendgemaakt bij resolutie van het Kollegie no. 909 van 2 2 december 1818. (2 20)

4 Juni 1819: Besluit Minister van Financiën no. 1430. Prolongatie tot 1 januari 1820, bekendgemaakt bij resolutie van het Kollegie no. 439 van 10 juni 1819. (223)

6 December 1819: Besluit Kollegie no. 504. Prolongatie tot 1 juli 1820. (226)
Het Kollegie mocht nu zelf de beslissing nemen.

14 Juni 1820; Besluit van het Kollegie no. 488 Prolongatie tot 1 januari 1821, bekend gemaakt door de Inspecteur van de Waarborg in missive no. 455/224 van 23 juni 1820. (229)

28 December 1820: Besluit Kollegie no. 1103. Prolongatie tot 1 juli 1821, bekendgemaakt door de Inspecteur van de Waarborg in missive 852/413 van 30 december 1820. (230)

Er is geen resolutie gevonden van juni 1821. Had het Kollegie het ditmaal vergeten? (233)

14 December 1821: Besluit Kollegie no. 1044. Prolongatie tot 1 juli 1822, bekendgemaakt door de Inspecteur van de Waarborg in missive 683/335 van 29 december 1821. (234)

26 Juli 1822: Besluit Kollegie no. 689. Prolongatie tot 1 januari 1823, bekendgemaakt door de Inspecteur van de Waarborg in missive 435/189 van 29 juli 1822. (Wel wat laat!) (239)

27 December 1822: Besluit Kollegie no. 683/328. Prolongatie tot 1 januari 1824, bekendgemaakt door de Inspecteur van de Waarborg in missive 849/386 van 30 december 1822. (242)

26 Januari 1824: Besluit Kollegie no. 121/381. Prolongatie tot 1 januari 1825, bekendgemaakt door de Inspecteur van de Waarborg in missive no. 105/34 van 29 januari 1824. (245)

27 December 1824: Besluit Kollegie no. 1506/765. Prolongatie tot 1 januari 1826, bekendgemaakt door de Inspecteur van de Waarborg in missive no. 846/297 van 31 december 1824. (253)

12 December 1825: Besluit Kollegie no. 1666/822. Prolongatie tot 1 januari 1827, bekendgemaakt door de Inspecteur van de Waarborg in missive no. 854/317 van 30 december 1825. (260)

4 December 1826: Besluit Kollegie no. 1633/845. Prolongatie tot 1 januari 1828, bekendgemaakt door de Inspecteur van de waarborg in missive no. 782/250 van 28 december 1826. (264)

10 December 1827: Besluit Kollegie no. 1654/787. Prolongatie tot januari 1829, bekendgemaakt door de Inspecteur van de Waarborg in missive no. 810/288 van 24 december 1827. (265)

3 December 1828: Besluit Kollegie no. 1501/797. Prolongatie tot 1 januari 1830, bekendgemaakt door de Inspecteur van de Waarborg in apostille no. 827 van 17 december 1828. (268)

15 December 1829: Besluit Kollegie no. 1547/220. Prolongatie tot 1 januari 1831, bekendgemaakt door de Inspecteur van de Waarborg in missive no. 712/220 van 28 december 1829. (271)

8 December 1830: Besluit Kollegie no. 1208/644. Prolongatie tot 1 januari 1832, bekendgemaakt door de Inspecteur van de Waarborg in missive no. 706/247 van 24 december 1830. (275)

Op 22 december 1831 volgt tenslotte de 'rondgaande nota' van de Inspecteur van de Waarborg, Anthony Kist, 'tot kennisgeving dat voortaan de verstante panden in de lombarden, als de gouden en zilveren werken in de verkopeningen zullen worden behandeld en met stempels voor de vreemde werken voorzien, ten waar door de directeurs, pachters of belanghebbenden het bepaald essay, en na wettigbevinding de gehaltetekens & waarborgstempel verlangd wierd. Voorts ter herinnering dat de zich aldaar voordoende nieuwe en nieuwe vreemde werken ingevolge wet van 10 maart 1815 behooren te worden behandeld.' (281)
Dwz; 'ondergeschoven' nieuw werk wordt twee of drievoudig belast.

Op 7 januari 1822 beslist het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt in resolutie no 44 over een verstaan horloge in de Groote Lommerd te Amsterdam met een zeer laag goudgehalte, dat: 'het hierbij teruggaande horologie werkelijk van goud is, hoezeer deszelfs gehalte onderzocht niet hooger is dan 6K of 250 duiz. was geoordeeld'. (235) Dwz; dit door de lommerd te verkopen horloge moet belast en gestempeld worden. Sindsdien heeft men als ondergrens voor de waarborgbelasting zowel voor goud als zilver het gehalte 250 aangehouden. In art. 4 der wet van 18 september 1852 werd deze 250 ondergrens zelfs uitgebreid tot nieuwe werken. (335)

De waarborg had vaak problemen met de lombardstempel: Vele met het V teken gestempelde voorwerpen bleken achteraf onvoldoende getoetst, en slechts van verzilverd of verguld koper of zelfs van alpacca te zijn. De verantwoordelijke waarborgambtenaren moesten in zulke gevallen zelf de schade vergoeden, maar de verantwoordelijke man was vaak niet te vinden. Ook klaagden de lombardhouders dat aan een teken voor de vreemde werken niet geconstateerd kon worden of een voorwerp van goud of slechts van verguld zilver was.

GEBRUIK ALS TEKEN OP OUDE WERKEN

De wet van 19 Brumaire 6e jaar bepaalt dat oude werken met ongeldige keurtekens, die meestal via veilingen of door inruil van particulieren na de recensetermijn in de handel terugkomen, geëssayeerd en met de nieuwe gehaltetekens gestempeld moeten worden, of indien van illegaal gehalte, verbroken. Deze bepaling wordt volledig ontkracht in twee besluiten van de Inspecteur Generaal van het Muntwezen:

In de missive van 7 januari 1814 wordt een uitzondering gemaakt voor oude in de handel terugkerende juwelierswerken van illegaal gehalte. Ze mogen van het teken voor de vreemde werken worden voorzien. (142)

In de missive van 19 januari 1814 wordt deze uitzondering uitgebreid tot alle oude werken. (145)

Dit met de niet geheel onterechte redenering dat het verbreken van werken van te laag gehalte eigenaars en schuldeisers grote schade zou veroorzaken, 'ook veele schaden aan de nog bestaande eigenaaren derzelve zou worden toegebracht'. Maar het belangrijkste motief was waarschijnlijk de vrees voor verminderende belasting inkomsten, wanneer men zich exact aan de wet zou houden.

Alle direct van particulieren ingekochte werken moesten aanvankelijk met een gezegeld identificerend briefje in de winkel enige dagen worden 'voorgehangen', opdat eventuele gestolen goederen door de eigenaars of de politie herkend en geclaimd konden worden. Vervolgens moesten ze in het waarborgkantoor ter verificatie aangeboden, en zonodig gestempeld en belast worden. De vaak gehoorde bewering dat oude werken alleen in de periode 1853-1860 compleet met de gehaltetekens enz. herstempeld mochten worden, is beslist onjuist. Dit mocht en volgens de letter van de wet moest het zelfs, vanaf mei 1812. De wet van 1852 had deze mogelijkheid slechts opnieuw bevestigd.

CONCLUSIE

Het gebruik van de stempels voor de vreemde werken voor al deze bovengenoemde, totaal onderling verschillende doeleinden, die achteraf als zodanig niet meer te constateren zijn, heeft de tekens voor de vreemde werken gedegradeerd tot belastingtekens op voorwerpen met een edelmetaalgehalte van 250 duizendsten of meer. Pas in 1953 is hier verandering in gekomen met de afschaffing van de waarborgbelasting en de instelling van keurtekens voor werken aangeboden in voltooide staat.

24 WAT BETEKENDE WAARBORG?

Het gildewezen van de 18e eeuw bood de consument een zekere waarborg. Het gilde zorgde ook dat bedrogen klanten schadeloos gesteld en bedriegers gestraft werden. Een nadeel was dat de organisatie, waarvan de vrijmeester deel uitmaakte, vooral in de corrupte 18e eeuw nogal wat mogelijkheden to bedrog bood. Er is herhaaldelijk geconstateerd dat werken niet aan het gehalte voldoen die door de gilde keurmerken is gegarandeerd. Dit kwam vooral voor in de kleinere steden.

Vroeger was er wel enige overheidscontrole via de Muntmeesters en Keurmeesters Generaal, later de Provinciale Muntkamers, de Generaliteitsmuntkamer en het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt. Als gevolg van de federatieve structuur van de Zeven Provinciën, waarin de steden de uiteindelijke macht bezaten, stonden genoemde organisaties machteloos wanneer het stadsbestuur haar medewerking weigerde.

De keuring van staatswege die hier door de fransen is gebracht, had weer andere nadelen:

Omdat de Waarborg twee met elkaar strijdige doeleinden nastreefde, te weten waarborg ten behoeve van de consument, versus het innen van zoveel mogelijk belasting, zijn er toch bepaalde dingen het systeem binnengeslopen die niet met een echte waarborging stroken, bijvoorbeeld:

Het bevorderen van hogere belastinginkomsten door het in circulatie laten van werken van illegaal gehalte, zolang het recht maar betaald is, hetgeen door een belastingteken was aangegeven. In art. 4 van de waarborgwet 1852 is zelfs toegestaan nieuw werk van ongewaarborgd, dus 'illegaal' gehalte te vervaardigen en te verhandelen. Het vrije duitse systeem was eerlijker wat dit betreft. Elk gehalte mag gebruikt worden, zolang het maar door een stempel als zodanig is aangegeven.

Het belemmeren van de interne nationale handel door allerlei administratieve bepalingen. Bijvoorbeeld moesten reizende kooplieden zich buiten het eigen district steeds weer bij het kantoor van het bezochte district aanmelden om hun waren te presenteren en dan ook nog eens bij de gemeentebesturen. Ook het dagelijks bijhouden van de registers van in en verkoop was een zware opgave voor lieden die in vele gevallen maar nauwelijks konden lezen of schrijven.

Belemmering van de internationale handel door hoge invoerrechten en onbegrijpelijke formaliteiten. De gehele internationale handel had hier grote problemen mee.

Noch de wet van 19 Brumaire 6e jaar, noch die van 18 september 1852 bepaalt openlijk dat de staat een schadevergoeding zal uitkeren aan hen die van rijkswege gekeurde werken bezitten die een lager gehalte blijken te hebben dan door de keurtekens is aangegeven.

Dergelijke gevallen zijn meermalen voorgekomen, de schade werd steeds verhaald:

- . Of op de verantwoordelijke essayeur, die ook nog een boete moest betalen.
- . Of op de verantwoordelijke werkmeester die de essayeur bedrogen zou hebben.
- . Wanneer de herkomst niet aan de keur- en meestertekens of op andere wijze te bepalen was, dan bleef de eigenaar zelf met de schade zitten.
- . Voor werken slechts voorzien van een invoer/belastingteken, kon de eigenaar geen enkel recht doen gelden.

De waarborging door keurtekens was gedevalueerd door de belastingtekens, omdat de gemiddelde consument geen onderscheid kan maken tussen een belastingteken en een waarborgteken.

De drang tot belastingheffing en het daartoe van nul en gener waarde verklaren van oude keurtekens heeft geleid tot het in grote hoeveelheden versmelten van oude, nu kostbaar geachte oude werken, om betaling van belasting te vermijden.

Met de afschaffing van het waarborgrecht en de ingebruikstelling van de tekens voor werken aangeboden in voltooide staat in 1953 is hier gelukkig, maar veel te laat, verbetering in gekomen.

De oude keurtekens zijn indertijd van nul en gener waarde verklaard, met het oog op het innen van belasting. Hierin is kort geleden gelukkig verandering gekomen, maar het al of niet authentiek verklaren van oude keurtekens via de waarborg kost veel geld. In tegenstelling tot vroeger, wordt tegenwoordig de waarde van een gouden of zilveren werk meer bepaald door de kunst en/of antiekwaarde dan die van de werkelijke hoeveelheid edelmetaal dat het bevat. In vroeger jaren was de metaalwaarde de belangrijkste waardebepalende factor bij de taxatie van gouden en zilveren voorwerpen, omdat de arbeidslonen zeer laag waren. Langzamerhand hebben de kunstwaarde, antiekwaarde en loonkosten de metaalwaarde ver achter zich gelaten en hebben het belang van een waarborg op het metaal alleen sterk aan betekenis doen verliezen.

Mijns inziens zal de enige jaren geleden geprivatiseerde Waarborg in de toekomst meer aandacht moeten gaan besteden aan een onpartijdige waardegarantie op edelmetalen voorwerpen als geheel. Ook is het te overwegen het engelse systeem de volgen, waarbij voorwerpen, die ouder geacht worden dan 100 jaar, vrijgesteld zijn van beproeving en stempeling.

A NOTEN.

- 1 Décret portant suppression de tous les droits d'aides, de toutes les maîtrises et jurandes, et établissement des patentes, 2-17 Mars 1791. Louvre, Collection Générale, Tôme 3, p. 918. Gazette Nationale 17 & 18 Février, 4 & 29 Mars 1791. Afschaffing van de gilden en instelling van de beroepspatenten.
- 2 Décret qui maintient l'exécution des lois et règlements sur la police et l'administration de l'orfèvrerie, 31 Mars & 3 Avril 1791. Louvre, Collection Générale, Tôme 4, p. 53. Handhaving van de bestaande reglementen op de waarborg.
- 3 Décret relatif aux assemblées d'ouvriers et d'artisans de même état en profession, 17 & 18 Juin 1791. Louvre, Collection Générale, Tôme 4, p. 1210. Restricties op beroepsverenigingen.
- 4 Arrêté du Comité du Salut Public concernant les manufactures d'horlogerie établis dans les departemens du Doubs et du Mont-Terrible, 13 Prairial de l'an 2. (1-6-1794). Louvre, Collection Générale. Keurmerken voor de horloges vervaardigd in het Juragebied.
- 5 Décret qui abolit toutes procédures existantes pour cause d'infraction aux lois sur le paiement des droits de marqués d'or et d'argent, 11 Fructidor de Fan 2. (28-8-1794) Bulletin des lois 1 - 47 no. 249. Gazette Nationale 13 Fructidor an 2. (30-8-1794). ARA en ANP bibliotheken. Algemene amnestie voor overtreders van de bestaande waarborgwetgeving. Dit werd echter begrepen als een algehele afschaffing der bestaande bepalingen.
- 6 Loi relative aux poids et mesures, 13 Germinal an 3. (2-4-1795). Bulletin des lois no. 153. Fortuyn I, p. 269. Rondonneau III, p. 1. ARA en ANP bibliotheken. De invoering van het metrieke decimale stelsel is daarna verder uitgewerkt in de wetten van 1 Vendémiaire 4e jaar (23-9-1795), 18 Frimaire 8e jaar (10-12-1799) en 13 Brumaire 9e jaar (4-11-1800)
- 7 Loi du 7 Messidor an 3 confirmant les reglemens et le titre établi pour la manufacture nationale de Besancon. (25-6-1795). Vermeld in Manuel des Employés de la Garantie p. 95, de tekst zelf nog niet gevonden.
- 8 Arrêté du Comité du Salut Public adoptant une nouvelle division du territoire de la Belgique, du Pays de Liège, et autres pays adjacents en neuf arrondissemens ou departemens, 14 Fructidor de l'an 3. (31-8-1795) Louvre, Collection Générale. Indeling van de Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik in departementen.
- 9 Loi sur la réunion de la Belgique et du Pays de Liège à la République Française, 9 Vendémiaire de l'an 4. (1-10-1795). Bulletin des lois 1 - 186 no. 1137. ARA en ANP bibliotheken. Annexatie van de Oostenrijkse Nederlanden en het Prinsbisdom Luik.
- 10 Loi sur la division du territoire de la République, le placement et l'organisation des autorités administratives et judiciaires, 19 Vendémiaire de l'an 4. (11-10-1795). Bulletin des lois 1-194 no. 1160. ARA en ANP bibliotheken. Herindeling van geheel Frankrijk in departementen.
- 11 Arrêté du Directoire Exécutif concernant les poinçons pour la marquée des ouvrages d'or et d'argent, 21 Brumaire de l'an 5. (11-11-1796). "Les règlements..... continueront d'être exécutés a ce que, par le corps législatif, il en ait autrement ordonné." Bulletin des lois 2-90 No. 853. ARA en ANP bibliotheken. Ingebruikstelling bevolen van de keurstempels van het 5e jaar, onder handhaving van de bestaande wetgeving.
- 12 Rapport au Directoire Exécutif, Floreal an 6 (april - mei 1798) met de hierna genoemde bijlagen:
 - Projet d'arrêté, établissement des bureaux de garantie, (ongedateerd)
 - Tableau de huit directions chargée de la surveillance des bureaux de la garantie, 27 Ventôse de l'an 5. (17-3-1796)
 - État de produit des droits de marquée d'or et d'argent opérés et perçus dans les bureaux de perception de Paris pendant cinq années et trois mois ci-après détaillés. Getekend Colas 27 Ventôse an 5. (17-3-1796). ANP. AF III 526 plaq. 3420.Organisatievoorstel ten behoeve van de komende nieuwe waarborgwet.

- 13 Loi relative à la surveillance du titre et à la perception des droits de garantie des matières et ouvrages d'or et d'argent, 19 Brumaire de Tan 6. (9-11-1797). Bulletin des lois 2-15 6 no. 1542. Fortuyn I, p. 343. Rondonneau III, p. 29. Manuel des Employés de la Garantie p. 1. ARA en ANP bibliotheken. De nieuwe waarborgwet. Zie bijlage E.
- 14 Loi portant réformation de l'art. 17 de celle du 19 Brumaire, 26 Primaire an 6. (16-12-1797). Manuel des Employés de la Garantie p. 75. 's Rijks Munt Utrecht en Kon. Munt Brussel bibliotheken. Stelt de vervaardiging der keurstempels onder het toezicht van het Muntbestuur te Parijs.
- 15 Extrait du Régistre des Délibérations de l'Administration des Monnoies relative à la forme des poincons des fabricans, 17 Nivôse an 6. (6-1-1798). Manuel des Employés de la Garantie p. 76. 's Rijks Munt Utrecht en Kon. Munt Brussel bibliotheken. Vaststelling contour van de nieuwe meestertekens. Zie bijlage F.
- 16 Loi relative au traitement des essayeurs dans les bureaux de garantie du titre des matières d'or et d'argent, 13 Germinal an 6. (2-4-1798). Bulletin des lois 2 - 195. Fortuyn I, p. 377. Rondonneau III, p. 54. Manuel des Employés de la Garantie p. 77. ARA, ANP, 's Rijks Munt en Kon. Munt Brussel bibliotheken. Garandeert de essayeurs een minimum inkomen van 600 francs per jaar.
- 17 Loi portant prorogation du délai accordé pour l'apposition sans frais d'un poincon de recense sur les ouvrages d'or et d'argent, 16 Floréal an 6. (5-5-1798). Bulletin des lois 2 - 198 no. 1819. Manuel des Employés de la Garantie p. 79. ARA, ANP, 's Rijks Munt en Kon. Munt Brussel bibliotheken. Wijziging van de in de wet gestelde termijn van recensestempeling van 6 maanden tot 2 maanden na de opening van elk individueel waarborgkantoor.
- 18 Minute d'arrêté. Établissement de bureaux de garantie pour les matières et ouvrages d'or et d'argent, 15 Prairial an 6. (3-6-1798). ANP AF III 5 26 , plaq. 3420. Voorstel van de steden waar de waarborgkantoren gevestigd kunnen worden.
- 19 Arrêté du Directoire Exécutif, qui ordonne l'établissement de bureaux de garantie pour faire l'essai et constater les titres des matières et ouvrages d'or et d'argent, 15 Prairial an 6. (3-6-1798) Bulletin des lois 2 - 205 no. 1862. Rondonneau III, p. 55. Manuel p. 80. Vaststelling van de steden waar de waarborgkantoren gevestigd zullen worden. Zie bijlage G.
- 20 Proclamation du Directoire Exécutif concernant l'application du poincon de garantie des matières et ouvrages d'or et d'argent dans ie département de la Seine, 1 Messidor an 6. (19-6-1798). Bulletin des lois 2 - 209 no. 1891. Rondonneau lil, p. 64. ARA en ANP bibliotheken. Waarborgkantoor Parijs in het Departement Seine wordt op deze datum geopend verklaard.
- 21 Arrêté du Directoire Exécutif contenant désignation des ouvrages de joaillerie en or et argent qui sont dispensés de l'essai, et du paiement du droit de garantie, 1 Messidor an 6. (19-6-1798) Bulletin des lois 2 - 209. Fortuyn I, p. 3 94. Rondonneau III, p. 64. Manuel des Employés de la Garantie p. 81 e.v. ARA, ANP, 's Rijks Munt en Kon. Munt Brussel bibliotheken. Nadere toelichting op de wet waarin gesteld is dat onstempelbare juwelen vrijgesteld zijn van beproeving, stempeling en belasting.
- 22 Proclamation du Directoire Exécutif annoncant la mise en emploi des poinpons pour la garantie des matières et ouvrages d'or et d'argent. Minute de proclamation 25 Fructidor an 6. (11-9-1798). ANP AF III 543 plaq. 3 606 no. 5 2/54. Waarborgkantoor Versailles in het departement Seine-et-Oise wordt geopend verklaard met ingang van 1 Vendémiaire 7e jaar. (22-9-1798)
- 23 Arrêté du Directoire Exécutif, relatif aux frais de bureaux et à l'ordre du service pour les employés. 5 Vendémiaire an 7. (26-9-1798). Manuel des Employés de la Garantie p. 89. 's Rijks Munt Utrecht en Kon. Munt Brussel bibliotheken. Regeling van de bureaukostenvergoeding voor, en de arbeidstijden in de waarborgkantoren.
- 24 Rapport au Directoire Exécutif avec projet de proclamation, 12 Vendémiaire an 7. (3-10-1798) ANP AF III 547 plaq. 3658 no. 70. Indiening ontwerpbesluit tot opening van waarborgkantoren in 21 departementen.
- 25 Proclamation pour annoncer que les bureaux de garantie des matières et ouvrages d'or et d'argent vont entrer en activité dans les vingt et un départemens y dénommés. Minute de proclamation 1 3 Vendémiaire an 7. (4-10-1798). ANP AF III 547 plaq. 3 658 no. 71. Zie bijlage H.

De hierna genoemde waarborgkantoren worden met ingang van 1 Brumaire 7e jaar (22-10-1798) geopend verklaard:

Plaats:	Dept:	Plaats:	Dept:
Lille	Nord	Valenciennes	Nord
Duinkerken	Nord	Atrecht	Pas-de-Calais
Saint-Omer	Pas-de Calais	Brussel	Dyle
Leuven	Dyle	Gent	Escaut
Oudenaarde	Escaut	Namen	Sambre-et-Meuse
Luxemburg	Forêts	Antwerpen	Deux-Nèthes
Mézières.	Ardennes.	Brugge	Lys
Ieper	Lys	Bergen	Jemmapes
Tournai	Jemmapes	Luik	Ourthe
Maastricht	Meuse-Inférieure	Roermond	Meuse-Inférieure
Épinal	Vosges	Colmar	Haut-Rhin
Vesoul	Haute-Saône	Chaumont	Haute-Marne
Langres	Haute-Marne	Bar-le-Duc	Meuse
Verdun	Meuse	Straatsburg	Bas-Rhin
Porrentruy	Mont-Terrible	Nancy	Meurthe
Lunéville	Meurthe	Metz	Moselle
Sarreguémine	Moselle		

Kantoor Porrentruy, tegenwoordig in Zwitserland, was overigens al ingesteld op 1 juni 1794 met betrekking tot de Besancon keurtekens voor horlogekasten.

- 26 Rapport au Directoire Exécutif concernant les traitemens des employés des bureaux de garantie des matières et ouvrages d'or et d'argent. (Ongedateerd, kort voor 4-10-1798). ANP. AF III.
Nader voorstel inzake de salarissen der waarborgambtenaren.
- 27 Paiement a faire aux employés des bureaux de garantie des matières et ouvrages d'or et d'argent, les trois premiers mois de leur traitement, 13 Vendémiaire an 7. (4-10-1798). ANP. AF III.
Bepaalt dat de eerste drie maanden salaris voor de waarborgambtenaren door de belastingdienst voorgeschoten zullen worden.
- 28 Proclamation du Directoire Exécutif, contenant désignation de trois départemens où sont établis les poinçons pour la garantie des matières et ouvrages d'or et d'argent, 1 3 Brumaire an 7. (3-11-1798) Bulletin des lois 2 - 238 no. 2146. ARA en ANP bibliotheken.
De hierna genoemde waarborgkantoren worden met ingang van 1 Frimaire 7e jaar (21-11-1798) geopend verklaard:
Plaats:	Dept:	Plaats:	Dept:
Marseille	Rhône	Aix-en-Provence	Bouches-du-Rhône
Tarascon	Bouches-du-Rhône	Bordeaux	Gironde
- 29 Proclamation du Directoire Exécutif, contenant désignation de huit départemens où sont établis les poinçons pour la garantie des matières et ouvrages d'or et d'argent, 13 Brumaire an 7. (3-11-1798) Bulletin des lois 2 - 238 no. 2147. ARA en ANP bibliotheken. De hierna genoemde waarborgkantoren worden met ingang van 15 Frimaire 7e jaar (5-12-1798) geopend verklaard:
Plaats:	Dept:	Plaats:	Dept:
Besancon	Doubs	Nimes	Gard
Alès	Gard	Toulouse	Haute-Garonne
Rennes	Ille-et-Vilaine	Saint-Malo	Ille-et-Vilaine
Tours	Indre-et-Loire	Nantes	Loire-Inférieure
Toulon	Var	Grasse	Var
Melun	Seine-et-Marne		
- 30 Arrêté du gouvernement, qui désigne des bureaux de sortie pour les ouvrages d'or et d'argent, 6 Primaire an 7. (26-1 1-1798) Manuel des Employés de la Garantie, p. 91. 's Rijks Munt Utrecht en Kon. Munt Brussel Bibliotheken. Gouden en zilveren werken mogen uitsluitend via de hieronder genoemde douanekantoren geëxporteerd worden:
- Overland in het noorden via Turnhout, Keulen, Mainz en Koblenz.
 - Overland in het oosten via Straatsburg, Bourg, Pontarlier, Versoix en Lans-le-Bourg.
 - Overland in het zuiden via Pas-de-Bchobie en Ainhos.
 - Overzee via Antwerpen, Oostende, Duinkerken, Galais, Saint-Valery, Rouen, le-Havre, Saint-Malo, Nantes, la-Rochelle, Bordeaux, Bayonne, Agde, Sète, Marseille, Toulon en Nice.

- 31 Arrêté du Directoire Exécutif, concernant les arrondissemens des bureaux de garantie de Sarreguémine et d'Avignon, 7 Frimaire an 7. (27-11-1798) Bulletin des lois 2 - 245 no. 2212. ARA en ANP bibliotheken. Districtswijzigingen, kantoor Avignon was overigens nog niet geopend verklaard.
- 32 Apposition sans frais du poinçon de recense sur les ouvrages d'or et d'argent. Minute d'arrêté, 17 Frimaire an 7. (7-12-1798). ANP AF III 560 plaq. 3789 no. 21/22. De hierna genoemde worden met ingang van 1 Nivôse 7e jaar (21-12-1798) open verklaard, blijkbaar alleen nog maar voor de recense stempels:
Plaats:	Dept:	Plaats:	Dept:
Dijon	Côte-d'or	Semur	Côte-d'or
Lons-le-Saulnier	Jura	Mapon	Saône-et-Loire
La-Rochelle	Charente-Inférieure	Saintes	Charente-Inférieure
Angouême	Charente	Le-Hâvre	Seine-Inférieure
Dieppe	Seine-Inférieure		
- 33 Arrêté du directoire sur les droits de controle et de marqué dans les pays réunis ou conquis où ils n'avoient pas lieu, 26 Frimaire an 7. (17-12-1798). Manuel des Employés de la Garantie, p. 93. 's Rijks Munt Utrecht en Kon. Munt Brussel bibliotheken. Bepaalt dat het ET teken in genoemde gebieden bij wijze van recense gratis zal worden afgeslagen. Zie bijlage I.
- 34 Proclamation du Directoire Exécutif contenant désignation de neuf départemens dans lesquels sont établis les poinçons de recense pour la garantie des matières et ouvrages d'or et d'argent, 27 Frimaire an 7. (17-12-1798). Bulletin des lois 2 - 252 no. 2315. ARA en ANP bibliotheken. De hierna genoemde waarborgkantoren worden per 15 Nivôse 7e jaar (4-1-1799) open verklaard, ook blijkbaar nog alleen maar voor de recense stempeling:
Plaats:	Dept:	Plaats:	Dept:
Clermont-Ferrand	Puy-de-Dôme	Grenoble	Isère
Chambéry	Mont-Blanc	Nice	Alpes-Maritimes
Avignon	Vaucluse	Montpellier	Hérault
Limoges	Haute-Vienne	Caen	Calvados
Quimper	Finistère	Brest	Finistère
- 35 Proclamation du Directoire Exécutif contenant désignation de huit départemens dans lesquels sont établis les poinçons de recense pour la garantie des matières et ouvrages d'or et d'argent, 15 Nivôse an 7. (4-1-1799). Bulletin des lois 2 - 252 no. 2338. ARA en ANP bibliotheken. De hierna genoemde waarborgkantoren worden met ingang van 1 Pluviôse 7e jaar (20-1-1799) open verklaard, ook blijkbaar nog alleen maar voor de recense stempeling:
Plaats:	Dept:	Plaats:	Dept:
Trévoux	Ain	Poitiers	Vienne
Reims	Marne	Chalons	Marne
Troyes	Aube	Auxerre	Yonne
Sens	Yonne	Orléans	Loire
Amiens	Somme	Beauvais	Oise
- 36 Arrêté du Directoire Exécutif portant qu'il sera établi des bureaux de garantie des matières et ouvrages d'or et d'argent a Porrentruy et Saint Ymier, département du Mont-Terrible, 17 Nivôse an 7. (6-1-1799) Bulletin des lois 2 - 252 no. 2340. ARA en ANP bibliotheken. Het wilde blijkbaar niet lukken; waarborgkantoor Porrentruy wordt nu al voor de derde maal open verklaard. Saint Imier en Porrentruy liggen nu beide in Zwitserland.
- 37 Proclamation du Directoire Exécutif contenant désignation de dix départemens dans lesquels sont établis les poinçons de recense pour la garantie des matières et ouvrages d'or et d'argent, 5 Pluviôse an 7. (24-1-1799). Bulletin des lois 2 - 255 no. 2413. ARA en ANP bibliotheken. De hierna genoemde waarborgkantoren worden per 15 Pluviôse 7e jaar (3-2-1799) open verklaard, ook blijkbaar nog alleen maar voor de recense stempeling:
Plaats:	Dept:	Plaats:	Dept:
Chartres	Eure-et-Loir	Angers	Maine-et-Loire
Montbrison	Loire	Moulins	Allier
Le-Puy	Haute-Loire	Aubenas	Ardèche
Valence	Drôme	Aurillac	Cantal
Nevers	Nièvre	Pau	Basses-Pyrénées
Bayonne	Basses-Pyrénées		

- 38 Prorogation pendant un mois de l'apposition des poinçons de recense sur les ouvrages d'or et d'argent dans le département de la Haute-Marne, en la commune de Langres. Minute d'arrêté, 17 Pluviôse an 7. (5-2-1799). ANP AF III 575 plaq. 3915 no. 49/50. Een maand uitstel verleend voor de opening van genoemde kantoren.
- 39 Proclamation du Directoire Exécutif contenant désignation des lieux où sont établis les poinçons de garantie des matières et ouvrages d'or et d'argent pour treize départements, 27 Pluviôse an 7. (15-2-1799) Bulletin des lois 2 - 259 no. 2463. ARA en ANP bibliotheken. De hierna genoemde waarborgkantoren worden met ingang van 15 Ventôse 7e jaar (5-3-1799) open verklaard:
Plaats:	Dept:	Plaats:	Dept:
Evreux	Eure	Louviers	Eure
Laon	Aisne	Soissons	Aisne
Saint-Lô	Manche	Valognes	Manche
Saint-Brieuc	Côtes-du-Nord	Vannes	Morbihan
Alençon	Orne	Fontenay-le Comte	Vendée
Niort	Deux-Sèvres	Thouars	Deux-Sèvres
Laval	Mayenne	Le-Mans	Sarthe
Blois	Loir-et-Cher	Bourges	Cher
Châteauroux	Indre		
- 40 Arrêté du Directoire Exécutif qui désigne les bureaux de garantie ou devront être marquées les ouvrages d'or et d'argent venant d'étranger, 27 Pluviôse an 7. (15-2-1799). Bulletin des lois 2 - 259 no. 2464. Fortuyn II, p. 4. Rondonneau VII p. 1 en 277, Manuel des Employés de la Garantie p. 94. ARA en ANP bibliotheken. De waarborgkantoren Antwerpen, Maastricht, Roermond, Luik, Luxemburg, Metz, Sarreguemine, Straatsburg, Colmar, Porrentruy, Dijon, Besançon, Lons-le-Saulnier, Chambéry, Gap, Digne, Nice, Toulon, Marseille, Montpellier, Perpignan, Carcassonne, Foix, Tarbes, Pau, Bayonne, Bordeaux, La-Rochelle, Brest, Saint-Malo, Saint-Lô, Valognes, Caen, Saint-Brieuc, Rouen, Dieppe, Le-Hâvre, Amiens, Arras, Saint-Omer, Rijsel, Duinkerken en Brugge zijn aangewezen om de vreemde werken te belasten en met de ET tekens te stempelen.
- 41 Loi sur les réglemens relatifs au titre et à la surveillance des matières d'or et d'argent dans les ateliers et fabriques d'horlogerie du Jura, de la Haute Saône et du Mont-Terrible, 2 Germinal an 7. (22-3-1799) Bulletin des lois 2 - 266. Manuel p. 95. ARA en ANP bibliotheken. Voorlopige instandhouding van de reglementen, stempels en gehalten bepaald voor de horlogerie de Besançon.
- 42 Proclamation du Directoire Exécutif contenant désignation de seize départements dans lesquels sont établis les poinçons de recense pour la garantie des matières et ouvrages d'or et d'argent, 17 Germinal an 7. (6-4-1799). Bulletin des lois 2 - 270 no. 2794. ARA en ANP bibliotheken. De hierna genoemde waarborgkantoren werden per 1 Floréal 7e jaar (20-4-1799) open verklaard, ook blijktbaar nog alleen maar voor de recense stempeling:
Plaats:	Dept:	Plaats:	Dept:
Mont-de-Marsan	Landes	Agen	Lot-et-Garonne
Périgueux	Dordogne	Tulle	Corrèze
Guéret	Creuse	Gap	Hautes-Alpes
Digne	Basses-Alpes	Rodez	Aveyron
Mende	Lozère	Carcassonne	Aude
Perpignan	Pyrénées-Orientales	Foix	Ariège
Tarbes	Hautes-Pyrénées	Cahors	Lot
Montauban	Lot	Figeac	Lot
Castres	Tarn	Auch	Gers
- 43 Arrêté du Directoire Exécutif qui transfère à Montbéliard le bureau de garantie des matières et ouvrages d'or et d'argent établi à Porrentruy, 7 Floréal an 7. (26-4-1799). Bulletin des lois 2 - 273 no. 2835. ARA en ANP bibliotheken. Men heeft de plaatsing in Porrentruy blijktbaar opgegeven, zie voorgaande noten.
- 44 Loi qui ordonne la perception d'une subvention extraordinaire de guerre sur les droits d'Enregistrement, de Timbre, de Hypothèque & de la Garantie sur les matières d'or et d'argent du 6 Prairial an 7. (25-5-1799). Bulletin des lois 2 - 284. ARA en ANP Bibliotheken. Deze 10% verhoging van het waarborgrecht bleef in ons land van kracht tot 1 januari 1853.
- 45 Arrêté du Directoire Exécutif qui supprime plusieurs bureaux de garantie des matières et ouvrages d'or et d'argent, établis par l'arrêté du 15 Prairial an 6, 13 Prairial an 7. (1-6-1799).

Bulletin des lois 2 - 284, no. 2986. ARA en ANP bibliotheken.

De hierna genoemde kantoren worden opgeheven, ze zijn vermoedelijk niet effectief open geweest:

Plaats:	Dept:	Plaats:	Dept:
Semur	Côte-d'Or	Louviers	Eure
Quimper	Finistère	Sarreguémine	Moselle
Dieppe	Seine-Inférieure	Montauban	Lot

- 46 Arrêté du Directoire Exécutif, relatif aux fonctions des employés des bureaux de garantie, 13 Prairial an 7. (1-6-1799). Manuel des Employés de la Garantie p. 96. Bibliotheken 's Rijks Munt Utrecht en Kon. Munt Brussel. Nadere bepalingen omtrent de verantwoordelijkheden, rechten en plichten der ambtenaren.
- 47 Arrêté du Directoire Exécutif qui ordonne la promulgation de l'art. 15 de la déclaration du roi du 26 janvier 1749, 16 Prairial an 7. (4-6-1799) ofwel: Arrêté du Directoire Exécutif concernant l'inscription des ouvrages déposés chez les orfèvres pour les raccommorder, ou confiés à titre de nantissement. Bulletin des lois 2- 285, Fortuyn II, p. 32. Rondonneau III, p. 65. Manuel des Employés de la Garantie p. 100. Hier wordt teruggегреpen naar de oude franse koninklijke waarborgwet van 1749. In Nederland is dit besluit tot en met 1-1-1853 van kracht gebleven.
- 48 Arrêté du Directoire Exécutif contenant des changements dans l'arrondissement des bureaux de garantie de Sens et Auxerre, 8 Messidor an 7. (26-6-1799). Bulletin des lois 2 - 290 no. 3092. ARA en ANP bibliotheken. Wijziging van de districten Sens en Auxerre.
- 49 Arrêté du Directoire Exécutif, concernant le titre et la marqué des matières d'or et d'argent employées dans les manufactures d'horlogerie des départemens du Doubs et du Mont-Terrible, 3 Vendémiaire an 8. (25-9-1799). Bulletin des lois 2 - 313 no. 3309, Manuel des Employés de la Garantie p. 106. ARA, ANP, 's Rijks Munt Utrecht en Kon. Munt Brussel bibliotheken. Aanvulling op het besluit van 2 Germinal an 7 inzake de stempeling van horloges.
- 50 Arrêté du Directoire Exécutif, portant établissement de bureaux de garantie a Trèves, Coblenz, Mayence et Spire, 13 Vendémiaire an 8. (5-10-1799). Bulletin des lois 2-315 no. 3331. ARA en ANP bibliotheken, instelling van waarborgkantoren Trier dept. Sarre, Koblenz dept. Rhin-et-Moselle, Mainz en Speyer dept. Mont-Tonnerre.
- 51 Arrêté des Consuls, additionel à celui du 13 Vendémiaire an 8, relatif aux bureaux de garantie des matières et ouvrages d'or et d'argent, établis à Spire et Mayence, 8 Frimaire an 8. (29-11-1799). Bulletin des lois 2-331 no. 3443. ARA en ANP bibliotheken. Districtswijzigingen kantoren Speyer en Mainz.
- 52 Constitutions de la République Francaise, 22 Frimaire an 8. (13-12-1799). Manuel des Employés de la Garantie p. 110. ARA, ANP, 's Rijks Munt Utrecht en Kon. Munt Brussel bibliotheken. Aanhaling van art. 75 en 76 der grondwet met beperking der wettelijke aansprakelijkheid van ambtenaren in functie en beperking van het recht tot huiszoeking.
- 53 Loi concernant la division du territoire francais et son administration du 28 Pluviôse an 8. (19-12-1799) Manuel des Employés de la Garantie p. 111 e.v. 's Rijks Munt Utrecht en Kon. Munt Brussel bibliotheken. Herziening van het burgerlijke bestuur. Er komen Sous-Préfets inplaats van de 'Commissaires du Canton'. In plaatsen met hoogstens 2500 inwoners een 'Maire' met zijn 'Adjoint', inplaats van een 'Officier Municipal' met zijn 'Adjoint'. In plaatsen met 2500 tot 5000 inwoners een 'Maire' met twee 'Adjoints'. In plaatsen met 5000 tot 10.000 inwoners bovendien een 'Commissaire de Police'. In plaatsen met meer dan 10.000 inwoners, per 10000 inwoners meer een extra 'Commissaire de Police' en per 20000 inwoners meer een extra 'Adjoint'. Deze bepaling was van belang voor de waarborg met betrekking tot hun begeleiding tijdens visitaties. Bij het opmaken van een proces verbaal moest een hoge gemeentelijke ambtenaar met politiebevoegdheid aanwezig zijn en mede ondertekenen.
- 54 Arrêté relatif au service des argues nationales, 7 Floréal an 8. (27-4-1800). Manuel des Employés de la Garantie, p. 112. 's Rijks Munt Utrecht en Kon. Munt Brussel bibliotheken. Wijziging van enige tarieven van de nationale draadmakerijen en toevoeging van tarieven voor het trekken van verguld en verzilverd koperdraad.
- 55 Lettre de S. Exc. le Ministre des Finances, relative aux saisis qui s'effectuent par les maires et adjoints, 8 Floréal an 8 (28-4-1800). Manuel des Employés de la Garantie p. 113. 's Rijks Munt Utrecht en Kon.

- Munt Brussel bibliotheken. Nadere uitleg dat in steden van meer dan 5000 inwoners de Commissaris van Politie rechtsgeldig kan, en moet deelnemen aan de visitaties, inbeslagnemes en processen verbaal der waarborgambtenaren, d.w.z. hij is gelijkgesteld aan de in de waarborgwet genoemde 'Officier Municipal.' In gemeenten met minder dan 5000 inwoners is dit de Maire of zijn Adjoint. Dit met een uitweiding over waarborgovertredingen en de vervolging ervan ten behoeve van het burgerlijke bestuur.
- 56 Circulaire de l'Administration Générale des Monnoies du 1er Prairial an 8. (21-5-1800) Correspondentearchief waarborgkantoor Amsterdam. Bepalingen inzake de surveillancefuncties van ambtenaren en politiedienaren.
- 57 Transfert du bureau de garantie d'Aubenas à Privas. Minute d'arrêté 19 Ventôse an 9. (10-3-1801) ANP AF IV 31 plaq. 177. Verplaatsing waarborgkantoor Aubenas naar Privas, departement Ardèche.
- 58 Arrêté relatif aux découpoirs et machines propres à la fabrication des monnoies. 3 Germinal an 9. (24-3-1801). Manuel des Employés de la Garantie, p. 123. 's Rijks Munt Utrecht en Kon. Munt Brussel bibliotheken. Bepaling dat allen die gebruik maken van machines, zoals ook ten dienste van de munt, hiervoor vergunning moeten aanvragen bij de politie of het gemeentebestuur, en de nodige veiligheidsmaatregelen moeten treffen. Dit betreft 'presses, moutons, laminoirs, balanciers et découpoirs' ofwel 'persen, stampen, pletmolens, muntschroeven en uithakkers.' Dit ter preventie van valsemunterij.
- 59 Arrêté qui ordonne l'établissement de bureaux de garantie à Aix-la-Chapelle et à Cologne, 19 Messidor an 9. (8-7-1801). Bulletin des lois 3-90 no. 740. ARA en ANP bibliotheken. Instelling van waarborgkantoren Aken en Keulen in dept. Roer.
- 60 Arrêté des Consuls, relatif à l'application d'un poinçon de recense sur les lingots affinés avant la loi du 19 Brumaire an 6, 19 Messidor an 9. (8-7-1801). Manuel des Employés de la Garantie, p. 125. 's Rijks Munt Utrecht en Kon. Munt Brussel bibliotheken. Herstempeling van gouden en zilveren baren welke in de tijd voor de wet van 19 Brumaire 6e jaar gemaakt zijn. Gratis herstempeling binnen 2 maanden.
- 61 Circulaire de l'administration des monnoies aux contrôleurs de bureau de garantie, 19 Messidor an 9. (8-7-1801). Manuel des Employés de la Garantie, p. 126. 's Rijks Munt Utrecht en Kon. Munt Brussel bibliotheken. Nadere bepalingen inzake de herstempeling van gouden en zilveren baren. De baren voor de revolutie gemaakt in de nationale raffinaderijen te Parijs en Lyon beheerd door de régisseur Auguste, zijn gemerkt met de woorden 'affinage d'Auguste'. Deze kunnen zonder nadere gehalte bepaling herstemd worden met een "tête de liberté". Tijdens de revolutie zijn er echter enige misbruiken geweest die alsnog bestreden moeten worden. Slechts geraffineerde baren van goed gehalte te herstemmen, d.w.z. goudgehalte minstens 995 d, zilveragehalte minstens 980 d.
- 62 Arrêté du gouvernement, portant établissement au Port-Vendre et au Boulou, de bureaux de sortie d'ouvrages fabriqués en France, 9 Vendémiaire an 10. (1-10-1801). Manuel des Employés de la Garantie, p. 128. 's Rijks Munt Utrecht en Kon. Munt Brussel bibliotheken. Uitbreiding van het besluit van 5 Primaire 7e jaar inzake de douane kantoren van uitvoer voor gouden en zilveren werken.
- 63 Arrêté portant suppression des bureaux de garantie établis à Soissons, Tarascon et Thouars, 9 Frimaire an 10. (30-11-1801). Bulletin des lois 3-13 6 no. 1024. ARA en ANP bibliotheken. De waarborgkantoren Soissons dept. Aisne, Tarascon dept. Bouches-du-Rhône, Thouars dept. Deux-Sèvres worden gesloten.
- 64 Arrêté qui rétablit le bureau de garantie de Tarascon, 3 Nivôse an 10. (24-12-1801). Bulletin des lois 3-143 no. 1102. ARA en ANP bibliotheken. Er was met succes tegen de sluiting van kantoor Tarascon geprotesteerd.
- 65 Arrêté relatif à l'exportation des matières monnoyées et ouvrages d'or et d'argent, 17 Prairial an 10. (6-6-1802). Manuel des Employés de la Garantie, p. 129. 's Rijks Munt Utrecht en Kon. Munt Brussel bibliotheken. Ondanks de wettelijke bepalingen van 5 en 15 september 1792, mogen gouden en zilveren munten, gouden en zilveren vaatwerk, alsmede kerkelijk vaatwerk toch geëxporteerd worden.
- 66 Translation dans la ville de Saint-Étienne du bureau de garantie établi dans celle de Montbrison. Minute d'arrêté 4 Messidor an 10. (23-6-1802). ANP AF 65 plaq. 3 70. Verplaatsing van Kantoor Montbrison naar Saint-Étienne, dept. Loire.

- 67 Arrêté qui ordonne la publication du précédent dans les départemens de la rive gauche du Rhin. 30 Thermidor an 10. (18-8-1802). Manuel des Employés de la Garantie, p. 130. 's Rijks Munt Utrecht en Kon. Munt Brussel bibliotheken. Het besluit van 17 Prairial 10e jaar inzake de vrije export van al of niet gemunt goud en zilver, wordt ook in de geannexeerde (duitse) gebieden aan de linker Rijnsoever van kracht.
- 68 Arrêté portant établissement de bureaux de garantie dans les six départemens de la 27e division militaire. 18 Pluviôse an 11. (7-2-1803). Bulletin des lois 3 - 247 no. 2309. ARA en ANP bibliotheken. Stichting van waarborgkantoren in Turijn voor departementen Pô en Doire, Vercelli dept. Sésia, Alessandria dept. Marengo, Asti in dept. Tanaro en Cuneo dept. Stura in het tegenwoordige Italië. Kantoor Turijn was het enige waarborgkantoor in het franse rijk dat met het toezicht op twee departementen was belast.
- 69 Arrêté qui prohibe l'exportation de toute espèce de matières d'or et d'argent. 13 Ventôse an 11. (4-3-1803). Bulletin des lois 3-271. Fortuyn II, p. 231. Rondonneau IV, p. 428. Manuel des Employés de la Garantie, p. 129. (In Manuel abusievelijk gedateerd 13 Ventôse an 10). ARA, ANP, 's Rijks Munt Utrecht en Kon. Munt Brussel bibliotheken. Uitbreiding op het verbod op export van muntgeld tot baar goud en zilver.
- 70 Loi relative à la Banque de France, 24 Germinal an 11. (14-4-1804). Bulletin des lois 3 - 271. ARA en ANP bibliotheken. Fortuyn II, p. 252. Rondonneau II, p. 460. Instelling van de Banque de France.
- 71 Arrêté portant règlement sur l'administration des monnoies. Extrait. Titre premier de l'administration centrale, 10 Prairial an 11. (30-5-1803). Manuel des Employés de la Garantie, p. 130. 's Rijks Munt Utrecht en Kon. Munt Brussel bibliotheken. Nadere bepalingen inzake de uit drie personen bestaande, en door de Eerste Consul Napoleon benoemde administration des monnaies. Zij is (en blijft) belast met het bestuur van de munthuizen en de waarborg. Zie bijlage J.
- 72 Loi sur les droits réunis, partie relative à la garantie, extrait, 6 Ventôse an 12. (26-2-1804) Manuel des Employés de la Garantie, p. 134. 's Rijks Munt Utrecht en Kon. Munt Brussel bibliotheken. De Droits Réunis ofwel de later in ons land genaamde, zeer gehate, Vereenigde Regten zijn o.a. belast met de inning van accijnzen, zegelrecht en waarborgrecht. Ambtenaren mogen visitaties doen en proces verbaal opmaken, mits vergezeld van een politie officier. De Droits Réunis was een samenvoeging van alle indirecte belastingdiensten, waaronder de in de waarborgwet genoemde Régie d'Enregistrement, de Dienst der Registratie belast met het innen van boeten en zegelrecht.
- 73 Extrait d'arrêté du gouvernement sur la répartition des amendes. 5 Germinal an 12. (26-3-1804) Manuel des Employés de la Garantie, p. 135. 's Rijks Munt Utrecht en Kon. Munt Brussel bibliotheken. Besluit inzake de verdeling van boetes over de schatkist en de ambtenaren. In tegenspraak met de overeenkomstige bepalingen der waarborgwet van 19 Brumaire 6e jaar.
- 74 Renouveau des poinçons de garantie. Projet de Décret Impérial Approuvé le 11 Prairial an 12. (31-5-1804). ANP AF IV 1 27 plaq. 429 no. 47. Dit decreet inzake de keurtekenvernieuwing bestaat alleen maar als een handgeschreven minuut, die op 31 mei 1804 door Napoleon is goedgekeurd en geparafeerd. Dit decreet is niet gepubliceerd. In veel boekwerken is het onjuist gedateerd op 11 Prairial 11e jaar, n.b. toen Napoleon nog geen Keizer was.
- 75 Circulaire de l'administration des monnoies, qui explique les rapports de la régie des droits réunis, sur la garantie, 9 Messidor an 12. (28-6-1804). Manuel des Employés de la Garantie, p. 137. 's Rijks Munt Utrecht en Kon. Munt Brussel bibliotheken. Antwoord op vragen over de wet van 5 Ventôse 12e jaar (op p 134 van Manuel per abus 6 Ventôse) inzake de droits réunis. De functie van deze instelling is wat betreft de waarborg geheel gelijk aan die van de vroegere regie d'enregistrement, het innen van rechten, boeten enz. De in de wet gestelde 1/10 beloning voor de waarborgambtenaren verandert niet.
- 76 Extrait de circulaire de l'administration des monnoies, 9 Pluviôse an 13. (29-1-1805). Manuel des Employés de la Garantie, p. 138. 's Rijks Munt Utrecht en Kon. Munt Brussel bibliotheken. De controleurs van de waarborg wordt opgedragen een 'registre d'ordre' bij te houden, waarin zij elke dag de door de ambtenaren verrichte werkzaamheden en andere bijzonderheden noteren. Aan het eind van elke maand moet een volledig afschrift naar het bestuur gezonden worden. Deze bepaling over het later in Nederland genaamde orderregister, tenslotte dagboek, bleef in een wat gewijzigde en verbeterde vorm van kracht tot in 1953.

- 77 Loi relative aux droits réunis, 1 Germinal an 13. (22-3-1805). Manuel des Employés de la Garantie, p. 140. 's Rijks Munt Utrecht en Kon. Munt Brussel bibliotheken. Wet inzake de accijnzen op tabak, speelkaarten, gedistilleerd en bier. De Hoofdstukken VI t/m X met algemene bepalingen over processen verbaal, gerechtelijke vervolging, inbeslagnames e.d. waren ook van toepassing op de waarborg.
- 78 Arrêté du gouvernement relatif aux amendes en matière de garantie, 28 Floréal an 13. (ofwel:) Décret Impérial relatif aux contraventions et délits concernant la garantie des matières d'or et d'argent. (18-5-1805). Bulletin des lois 4 - 46. Fortuyn II, p. 3 51. Rondonneau II, p. 67. Manuel des Employés de la Garantie, p. 157. ARA, ANP, 's Rijks Munt Utrecht en Kon. Munt Brussel bibliotheken. Besluit waarin gesteld is dat de strafbepalingen in de waarborgwet van 19 Brumaire 6e jaar voorrang hebben boven die in de wet van 5 Ventôse 12e jaar inzake overtredingen van de wet op de droits réunis, de ambtenaren der droits réunis mogen echter wel in samenwerking met de waarborgambtenaren overtredingen constateren en daarvan proces verbaal opmaken. D.w.z: De heren waarborgambtenaren kunnen gerust zijn, er zal niet getornd worden aan hun recht op 10% van de boetes en confiscaties die het gevolg zijn van hun bekeuringen.
- 79 Décret Impérial qui supprime le département de Tanaro, 17 Prairial an 13. (6-6-1805) Bulletin des lois 4-47 no. 791. ARA en ANP bibliotheken. Département Tanaro wordt opgeheven en bij Marengo gevoegd. Waarborgkantoor Asti blijft bestaan als tweede kantoor in dept. Marengo.
- 80 Arrêté relatif à la mise en jugement des employés de la régie des droits réunis, 28 Messidor an 13. (17-7-1805). Manuel des Employés de la Garantie, p. 159. 's Rijks Munt Utrecht en Kon. Munt Brussel bibliotheken. Bepaalt dat de Directeur Generaal der droits réunis zijn ambtenaren voor de rechter mag brengen voor overtredingen die zij hebben begaan.
- 81 Établissement de deux bureaux de garantie dans les états de Parme et de Plaisance. Minute de décret Impérial du 9 Avril 1806. ANP AF IV 199 plaq. 1290 no 26. Instelling van de waarborgkantoren Parma en Piacenza in departement Taro in Italië.
- 82 Circulaire de 'administration des monnoies, qui ordonne que tous ouvrages d'or et d'argent doivent être marqués avant d'être exposés en vente, 16 Juin 1806. Manuel des Employés de la Garantie, p. 159. 's Rijks Munt Utrecht en Kon. Munt Brussel bibliotheken. Als gevolg van moeilijkheden met banken van lening, deurwaarders, notarissen en andere publieke ambtenaren, wordt herinnerd aan de bepaling dat slechts wettig gekeurde werken ter verkoop tentoongesteld mogen worden.
- 83 Décret relatif aux formalités pour la mise em jugement des agens du gouvernement, 9 Aout 1806. Manuel des Employés de la Garantie, p. 161. 's Rijks Munt Utrecht en Kon. Munt Brussel bibliotheken. Formaliteiten in acht te nemen bij de berechting van misdrijven gepleegd door (waarborg)ambtenaren in functie.
- 84 Décret Impérial portant création d'un bureau de garantie pour le département du Léman. (ofwel:) Décret portant établissement d'un bureau de garantie à Genève., 21 Août 1806. Bulletin des lois 4-115 no. 1877, Manuel des Employés de la Garantie, p. 162. ARA, ANP, 's Rijks Munt Utrecht en Kon. Munt Brussel bibliotheken. Instelling van waarborgkantoor Genève in departement Léman. Vrijdom van waarborgrecht en stempeling voor export horloges, die wel moeten voldoen aan de wettige gehalten, maar die in geval van export niet gestempeld hoeven te worden. Buiten dienst stelling van de Besangon keurmerken, en gratis recensestempeling met het ET teken, gelijktijdig met de invoering van de nieuwe stempels, (in 1809)
- 85 Établissement de trois bureaux de garantie dans les départemens de Gênes, des Apennins et de Montenotte, projet de décret 25 Mars 1807. ANP AF IV 249 plaq. 1688. Instelling van waarborgkantoren Genua dept. Gênes, Chiavari dept. Apennins en Savona dept. Montenotte in Italië.
- 86 Circulaire du Directeur Général des droits réunis, sur la manque des droits aux employés de cette administration de se porter partie civile aux procès en matière de garantie, 2 Avril 1807. Manuel des Employés de la Garantie, p. 164. 's Rijks Munt Utrecht en Kon. Munt Brussel bibliotheken. Waarborgambtenaren mogen niet optreden in civiele rechtsgedingen inzake gehalten, waarborg enz.
- 87 Décret qui ordonne la publication en Piémont et Ligurie, Parme et Plaisance, des divers arrêtés, etc, 11 janvier 1808. Manuel des Employés de la Garantie, p. 159. 's Rijks Munt Utrecht en Kon. Munt Brussel bibliotheken. Bepaling dat de waarborgbesluiten van 1 Messidor 6e jaar inzake de waarborgwet van

19 Brumaire 6e jaar, 16 Prairial 7e jaar met de verklaring van 26 januari 1749 art. 15 van kracht worden in genoemde gebieden.

- 88 Décret relatif a la publication en Piémont, des divers articles de la loi du 19 Brumaire an 6, 25 Février 1808. Manuel des Employés de la Garantie, p. 159. 's Rijks Munt Utrecht en Kon. Munt Brussel bibliotheken. De artikelen 82, 83 en 84 der wet van 19 Brumaire 6e jaar worden van kracht verklaard in genoemde gebied in Italië . Deze artikelen houden de recensestempel in met het ET teken. Zoals Dievoet in zijn boek vermeldt, zijn er geen instellingsbesluiten te vinden van de waarborgkantoren Livorno dept. Méditerranée, Firenze dept. Arno en Siena dept. Ombrone. Dievoet veronderstelt terecht dat ze zijn geopend kort na het formeren van deze departementen op 18-2-1808, doch voor 2-5-1808, omdat deze kantoren in een rapport van die datum buiten de alfabetische volgorde onderaan een lijst van waarborgkantoren zijn toegevoegd. Het in deze noot vermelde, niet door Dievoet vermelde decreet bevestigt deze veronderstelling. Ze staan overigens ook achteraan toegevoegd in het decreet van 7-7-1809, zie noot 92.
- 89 Sénatus consulte organique qui ordonne la formation d'un nouveau département sous le titre de département de Tarn-et-Garonne, 4 Novembre 1808. Bulletin des lois 4-212 no. 3884. ARA en ANP bibliotheken. Instelling van een nieuw departement Tarn-et Garonne in Zuid Frankrijk ten koste van departement Lot. Zie ook het besluit van 3 mei 1808.
- 90 On propose des mesures pour l'emploi des poinçons de garantie fabriqués en exécution du Décret Impérial du 11 Prairial an 12, 2 Mai 1809. ANP AF IV 391 plaq. 2887. De Minister rapporteert aan ZM dat de nieuwe stempels uiterlijk op 1 juli gebruiksgereed zullen zijn en dient een ontwerpdecreet in voor de indienststelling.
- 91 Transfert à Montauban du bureau de garantie de Figeac. Minute de Décret Impérial 3 Mai 1809. ANP AF IV plaq. 2764 no. 25. Waarborgkantoor Montauban was op 1-6-1799 gesloten verklaard, waarschijnlijk nog vóór de effectieve opening. Nu wordt echter kantoor Figeac naar Montauban verplaatst. Montauban lag eerst in dept. Lot, maar sinds 4 november 1808 is het de hoofdplaats van het nieuwe dept. Tam-et-Garonne.
- 92 Mesures pour l'emploi des nouveaux poinçons de garantie, (ofwel) Décret relatif aux nouveaux poinçons sur les ouvrages d'or et d'argent, 7 Juillet 1809. ANP AF IV 391 plaq. 2887 no. 73. Manuel des Employés de la Garantie, p. 170. ARA, ANP, 's Rijks Munt Utrecht en Kon. Munt Brussel bibliotheken. De nieuwe keurstempels gemaakt ter uitvoering van de wet van 5 Ventôse 12e jaar, zullen op 1 september 1809 in dienst worden gesteld. De recensetermijn voor gratis herstempeling is bepaald op 2 maanden. De recensetempels mogen slechts afgeslagen worden op werken die conform de wet van 19 Brumaire 6e jaar gestempeld zijn. Ingevoerde werken moeten met de (nieuwe) ET tekens voorzien worden in de kantoren Aken, Alessandria, Amiens, Arras, Asti, Bayonne, Besancon, Bordeaux, Brest, Brugge, Caen, Carcassonne, Chambéry, Chiavari, Coblenz, Colmar, Keulen, Coni, Digne, Dijon, Duinkerken, Foix, Fontenay, Gap, Genua, Genève, Le-Havre, La-Rochelle, Luik, Lille, Lons-le-Saulnier, Luxemburg, Marseille, Maastricht, Mainz, Metz, Montbéliard, Montpellier, Nantes, Nice, Parma, Pau, Perpignan, Piacenza, Rouen, Roermond, Saint-Brieuc, Saint-Lô, Saint-Omer, Saint-Malo, Savona, Speyer, Straatsburg, Tarbes, Toulon, Turijn, Valognes, Vannes, Verceili, Livorno, Firenze en Siena. Zie bijlage K.
- 93 Décret Impérial portant que l'île de Walcheren formera un arrondissement de sous-préfecture. 1 Février 1810. Bulletin des lois 4 - 263. ARA en ANP bibliotheken. Fortuyn I, p. 90. De annexatie van Walcheren, voorlopige toevoeging aan departement Escaut met hoofdstad Gent.
- 94 Réunion des États de Rome à l'Empire, projet de sénatus consulte, 13 Février 1810. ANP AF IV 436 plaq. 3271. Annexatie van de pauselijke staat.
- 95 Sénatus consulte organique portant réunion des États de Rome à l'Empire, 17 Février 1810. Bulletin des lois 4 - 266 no. 5186. ARA en ANP bibliotheken. Fortuyn III, p. 95. Rondonneau I, p. 195.
- 96 Sénatus consulte organique qui réunit à l'Empire Français, les pays situées sur la rive gauche du Rhin, depuis les limites des départements de la Roer et de la Meuse-Inférieure, jusqu'à la mer, 24 Avril 1810. Bulletin des lois 4 - 281. ARA en ANP bibliotheken. Rondonneau I, p. 198.
De indeling is omschreven als volgt:
'Art. 2. Les pays situés entre les cours du Waal, la rivière Dogne (Donge) et les frontières du département des Deux-Nèthes, de la Meuse-Inférieure et de la Roer formeront un département sous le nom de département des Bouches-du-Rhin; Bois-le-Duc en sera le chef-lieu. Rijnmond met hoofdstad 's Hertogenbosch; maar dan wel op een andere plaats dan het kort geleden afgeschafte Rijnmond.

Art. 3. Les pays situées à l'ouest de la rivière Dogne, avec les fles de Schouwen, Tholen, Nord et Sud Beveland et l'île de Walcheren entièrement réunis au département des Deux-Nèthes.'

In een decreet van 26 april volgt de onderindeling in souspréfectures: Bouches-du-Rhin in Bois-le-Duc, Nimègue et Endhoven. Het bij Deux-Nèthes gevoegde deel in de souspréfectures Middelbourg, Bréda en Bergen-op-Zoom. De gemeentelijke indeling volgt op 14 mei.

- 97 Circulaire de l'administration des monnaies, relative à l'application du poinçon de vieux, 15 mai 1810. Manuel des Employés de la Garantie, p. 172, en correspondentieregister waarborgkantoor Amsterdam 1812/13. GZK museum Schoonhoven, 's Rijks Munt Utrecht en Kon. Munt Brussel bibliotheken. Teneinde de misverstanden omtrent het (franse) bij merk tot een eind te brengen, wordt opnieuw uiteengezet dat dit teken uitsluitend op in de handel terugkerende werken met geldige keurtekens behoort te worden afgeslagen, en wel gratis ten teken van de verificatie der reeds aanwezige nog geldige tekens. Verder bevat deze circulaire bepalingen omtrent de bij te houden correspondentieregisters en strengere regels voor de beveiliging van de keurstempels.
- 98 Décret Impérial portant création du département des Bouches-de-l'Escaut, 15 mai 1810. Bulletin des lois 4 - 288. ARA en ANP bibliotheken. Fortuyn III, p. 154. Zeeland, exclusief Zeeuws Vlaanderen dat al in 1795 was geannexeerd, wordt aan het departement Deux-Nèthes onttrokken en geformeerd tot het departement Bouches-de-l'Escaut. De arrondissementen Breda en Bergen op Zoom blijven echter onder Deux-Nèthes met Antwerpen als hoofdstad.
- 99 Sénatus consulte qui ordonne la formation des Bouches-de-l'Escaut, 5 Juin 1810. Bulletin des lois 4 - 292. ARA en ANP bibliotheken. Fortuyn III, p. 148. Het nieuwe departement Bouches-de-l'Escaut wordt onderverdeeld in de arrondissementen Middelbourg, Goës en Ziericzee.
- 100 Décret portant réunion de la Hollande a l'Empire, 9 Juillet 1810. Bulletin des lois 4 - 299. ARA en ANP bibliotheken. Fortuyn III, p. 154. Rondonneau I, p. 200. De rest van het Koninkrijk Holland wordt geannexeerd.
- 101 Circulaire de l'administration des monnoies, relative à l'enregistrement des procès verbaux, 2 Août 1810. Manuel des Employés de la Garantie, p. 176. 's Rijks Munt Utrecht en Kon. Munt Brussel bibliotheken. Volgens besluit van de Minister van Financiën d.d. 26 december 1809, moet de Dienst der Registratie de gezegelde processen verbaal wegens overtreding van de waarborgwet in debet registreren, evenals de daaruit voorspruitende acten en vonnissen, alsmede de depot actes van inbeslaggenomen werken. Depotactes voor vergelijkingsstukken behoeven niet gezegeld maar slechts gestempeld te zijn.
- 102 La réduction des Francs et Centimes en argent de Hollande, Décret Impérial du 30 Août 1810. Aangehaald in Tarif der Principale en Additionele Regten, L.N.E. Slicher, 1812. 's Rijks Munt bibliotheek Utrecht. Vaststelling van de koers van de gulden op Fr 2,1 0, onder bepaling dat fracties ten gunste van de schatkist moeten worden afgerond; de 'beneficie van forceering' wanneer er met duiten van acht in een stuiver e.d. wordt betaald.
- 103 Décret Impérial qui divise la Hollande en neuf départements, y compris ceux de Bouches-de-l'Escaut et des Bouches-du-Rhin, et qui réunit à ce dernier département l'arrondissement de Bréda, 13 Septembre 1810. Bulletin des lois 4-313. ARA en ANP bibliotheken. Fortuyn III, p. 170. De departementen en hun hoofdsteden zijn hieronder vermeld.
Departement:	Hoofdstad:	Departement:	Hoofdstad:
Bouches-de-l' Escaut	Middelbourg	Bouches-du-Rhin	Bois-le-Duc
Zuiderzée	Amsterdam	Bouches-de-la-Meuse	La-Haye
Issel-Supérieur	Arnheim	Bouches-de-l'Issel	Zwol
Ems-Occidental	Groningue	Ems-Oriental	Aurich
Frise	Leuwarde		
- Het arrondissement Breda blijkt echter nooit bij Bouches-du-Rhin te zijn gevoegd. Evenals het arrondissement Bergen op Zoom is het tot de 'gelukkige ommekeer' van november 1813 bij Deux-Nèthes gebleven.
- 104 Circulaire de l'administration des monnoies, qui assujettit les fabricans des ouvrages d'or et d'argent, à les faire marquer dans les bureaux de leurs arrondissements, 1 Octobre 1810. Manuel des Employés de la Garantie, p. 177, en corr. archief waarborgkantoor Amsterdam, 's Rijks Munt Utrecht en Kon. Munt Brussel bibliotheken. Herinnering aan art. 77 der wet van 19 Brumaire 6e jaar, dat werkmeesters hun nieuwe werken slechts in het waarborgkantoor van hun eigen district mogen laten belasten en stempelen.

Nieuw werk uit een ander arrondissement moet aangehouden worden en naar het bevoegde kantoor worden opgezonden. Volgens art. 48 moeten bij aanbidding de werken van het meesterteken zijn voorzien. Oude werken mogen niet op goed geloof in de oude keurmerken zonder enige beproeving van de nieuwe gehaltestempels voorzien worden.

- 105 Met onder andere de decreten van 18 oktober en 8 november 1810 werd de franse wetgeving in ons land ingevoerd. Zie o.a. Bulletin des lois 4 - 332 en 4 - 327, Fortuyn I, p. 11 t/m 32, en dito III, p. 183 e.v. Wat betreft de waarborg worden expliciet genoemd de wetten en besluiten van 19 Brumaire an 6, 13 Germinal an 6, 1 Messidor an 6, 16 Prairial an 7 en 27 Floréal an 13. De heffing van franse indirecte belastingen, waarvan het waarborgrecht deel uitmaakte, begon echter in het noorden pas effectief met de opheffing van de douanegrens langs de Waal op 1 januari 1812.
- 106 Sénatus consulte portant que l'Hollande, les villes Anséatiques, le Lauenbourg etc. font partie intégrante de l'Empire Français, 13 Décembre 1810. Bulletin des lois 4 - 331. ARA en ANP bibliotheken. Fortuyn III, p. 235. Rondonneau I, p. 202. De indeling van het gewezen Koninkrijk Holland wordt nader gedetailleerd. Inmiddels zijn er nu ook westduitse gebieden in de annexatie betrokken: Bouches-de-l'Elbe met Hamburg, Bouches-du-Weser met Bremen, Ems-Supérieur met Osnabrück en Lippe met Münster.
- 107 Organisation de la partie des pays nouvellement réunis comprise entre la Lippe, FEMs et les frontières actuelles de la Hollande, 26 Décembre 1810. Bulletin des lois 4 - 338. ARA en ANP bibliotheken. Fortuyn III, p. 251. De nu duitse gebieden langs de tegenwoordige grens, werden korte tijd tot 26 december 1810 vanuit de hollandse grensdepartementen bestuurd.
- 108 On propose d'établir 2 bureaux de garantie, l'un à Middelbourg, dép. des Bouches-de-l'Escaut, et l'autre à Bois-le-Duc, dép des Bouches-du-Rhin. Rapport du Ministre des Finances, 23 Janvier 1811. ANP AF IV plaq. 4113 no. 11. Voorstel tot stichting waarborgkantoren Middelburg en 's Hertogenbosch. Zie bijlage L.
- 109 Établissement des bureaux de garantie à Middelbourg [B. de l'Escaut] et à Bois-le-Duc [B. du Rhin]. Décret Impérial le 20 Février 1811 approuvé. ANP AF IV plaq. 4113 no. 12. Stichtingsbesluit waarborgkantoren Middelburg en 's Hertogenbosch. Er moest snel gehandeld worden omdat de douanegrens tot aan de Waal is verplaatst. Met de noordelijke departementen kan nog even gewacht worden. Zie bijlage L.
- 110 Création d'un deuxième bureau de garantie pour le département de Trasimène. Minute de décret Impérial 11 juillet 1811. ANP AF IV 566 plaq. 4452 no. 27. Instelling van waarborgkantoor Perugia in het departement Trasimène, Italië.
- 111 De instellingsbesluiten van waarborgkantoren Rome dept. Rome en Spoleto, het eerste kantoor van dept. Trasimène zijn onvindbaar. Dievoet veronderstelt m.i. terecht dat deze kantoren tussen 17 februari 1810, de annexatie, en 11 juli 1811 geopend moeten zijn.
- 112 On propose d'établir un bureau de garantie à Bréda. Rapport Ministre des Finances 15 Septembre 1811. ANP AF 582 plaq. 4590 no. 32. Voorstel tot stichting waarborgkantoor Breda. Zie bijlage M.
- 113 Établissement d'un bureau de garantie à Bréda. Minute de décret Impérial, 15 Septembre 1811. ANP AF IV 5 8 2 45 90 no. 3 3. Instelling waarborgkantoor Breda. Mogelijk hebben de werkmeesters in westelijk Noord Brabant aanvankelijk hun werk in Antwerpen moeten laten keuren. Zie bijlage M.
- 114 Décret Impérial, 21 Octobre 1811. Aangehaald in Tarif der Principale en Additionele Regten, L.N.E. Slicher, 1812. Bibliotheek 's Rijks Munt te Utrecht. Handhaving van Louis Napoleons' 16% Syndicat d'Amortisation. Als gevolg daarvan moet in de waarborgkantoren benoorden de Waal 16% meer waarborgrecht betaald worden. Dit alleen als gevolg van het feit dat de zuidelijke gebieden eerder geannexeerd waren.
- 115 On propose d'établir neuf bureaux de garantie pour les sept départements composant la ci-devant Hollande, 27 Novembre 1811. ANP AF IV 602 plaq. 4762. Voorstel tot instelling van negen waarborgkantoren in het resterende deel van het gewezen Koninkrijk Holland. Zie bijlage N.
- 116 Établissement de neuf bureaux de garantie pour les sept départements composant la ci-devant Hollande, 29 Novembre 1811. ANP AF IV plaq. 4762 no. 13. Fortuyn III, p. 393. Feuille politique du département du Zuiderzée no. 13 enz. ARA en ANP bibliotheken. Zie bijlage N.

De hieronder genoemde waarborgkantoren worden ingesteld:

Plaats:	Dept:	Plaats:	Dept:
Amsterdam	Zuiderzée	Utrecht	Zuiderzée
La-Haye	Bouches-de-la-Meuse	Rotterdam	Bouches-de-la-Meuse.
Arnheim	Issel-Supérieur	Zwol	Bouches-de-l'Issel
Groningue	Ems-Occidental	Aurich	Ems-Oriental
Leuwarde	Frise		

- 117 Établissement d'un bureau de garantie dans le département de la Lippe. Minute de décret Impérial, 29 Novembre 1811. ANP AF IV 602 plaq. 4762 no. 40. Op dezelfde dag ook de instelling van waarborgkantoor Münster in dept. Lippe.
- 118 Transfert à Courtrai, département de la Lys, du bureau de garantie d'Ypres. Minute de décret Impérial 12 Décembre 1811. ANP AF IV 607 plaq. 4799 no. 29. Waarborgkantoor leper wordt verplaatst naar Kortrijk omdat daar tweemaal zoveel werkmeesters zijn als in leper.
- 119 Missive van Souspréfet van Tuyll van Serooskerken aan de Maire van Utrecht, 31 december 1811. Corr. archief kantoor Utrecht no. 88. Mededeling dat de Prefect het huren van het lokaal aan het Predikherenkerkhof H 53 te Utrecht als waarborgkantoor heeft goedgekeurd, en dat mitsdien hier het nodige gevolg aan gegeven kan worden.
- 120 Arrêté de S.A.S. le Gouverneur Général, le Prince de l'Empire, Duc de Plaisance (Lebrun) du 4 Janvier 1812. Corr. register waarborgkantoor Amsterdam 1812/1813. Bevel tot voorlopige heropening van een aantal keurkamers van het gewezen Koninkrijk Holland onder toezicht van Jourdain de Marson en Césaux. De reeds ingeleverde keurstempels terug te geven. Zie bijlage 0.
- 121 Établissement de quatre bureaux de garantie dans la 32e division militaire. Minute de décret Impérial, 16 Janvier 1812. ANP AF IV 619 plaq. 4905 no. 39. Stichting van waarborgkantoren Hamburg en Lübeck in dept. Bouches-de-l'Elbe, Bremen in dept. Bouches-du-Weser en Osnabrück in dept. Ems-Supérieur.
- 122 Établissement d'un bureau de garantie à Sion pour le département du Simplon. Minute de décret Impérial, 28 Février 1812. ANP AF IV 637 plaq. 5052 no. 8. Instelling van waarborgkantoor Sion in Wallis, Zwitserland.
- 123 Circulaire de 'Administration Générale des Monnaies du 29 Février 1812. (Het document zelf nog niet aangetroffen, maar in diverse andere is het aangehaald.) Gedurende de termijn van 18 maanden mogen verstane gouden en zilveren panden zonder 'essay déterminatif', belast, en met het 'étranger' teken gestempeld worden. Het staat belanghebbenden echter vrij deze werken met de reguliere gehaltetekens te doen stempelen, mits het gehalte na een 'essay déterminatif' voldoende is gebleken. Na afloop van deze termijn moeten alle in de handel terugkomende oude werken van illegaal gehalte verbroken worden.
- 124 l'Arrondissement de Lunebourg est placé dans le ressort du bureau de garantie de Hambourg. Minute de décret Impérial, 26 Mars 1812. ANP AF IV 646 plaq. 513 2 no. 5 2. Arrondissement Lüneburg wordt onder Hamburg geplaatst.
- 125 Circulaire de l'Administration des Monnaies, 15 septembre 1813. O.a. corr. archief waarborgkantoor Utrecht no. 1 6. Nieuw werk mag slechts door de makers zelf in het kantoor van het eigen district ter keuring worden aangeboden. Tijdens de keuring mogen ze niet van eigenaar veranderen. De essayeur moet de werken in volgorde van binnenkomst afhandelen, daarbij lettend op overtollig soldeer en gelijk gehalte van de onderdelen. Bij het wegen voor de belasting moet de ontvanger de geschatte gewichten van de edelstenen aftrekken.
- 126 Besluit van den Commissaris Generaal van Financiën van den 7en December 1813. Corr. archief waarborgkantoor Amsterdam nr. 1. De reeds tot Inspecteur Generaal van het Muntwezen benoemde Heer W.A.A. Poelman, is tevens belast met de 'directie over het goud en zilverwerk'.
- 127 Missive Inspecteur Generaal van het Muntwezen, 9 december 1813. Corr. archief waarborgkantoor Amsterdam nr. 2. Aanschrijving met opdracht de toestand van de waarborgkantoren, het overgebleven personeel en de inventaris te rapporteren. Opdracht de 'contribuables' te blijven surveilleren. Zie bijlage P.

- 128 Missive Inspecteur Generaal van het Muntwezen, 18 december 1813. Corr. archief waarborgkantoor Amsterdam nr. 3. Hernieuwde opdracht om bij winkeliers, werklieden en publieke verkopeningen te surveilleren tegen fraude op het 'regt van waarborg'.
- 129 Missive Inspecteur Generaal van het Muntwezen, 20 december 1813. Corr. archief waarborgkantoor Groningen. Verbod het franse étranger stempel nog verder te gebruiken. Mededeling dat de lombardstempels onderweg zijn.
- 130 Missive Inspecteur Generaal van het Muntwezen, 20 december 1813. Corr. archief waarborgkantoor Amsterdam no. 5. Opdracht een opgaaft te doen van de nog openstaande schuldvorderingen op de waarborgkantoren. Brieven van dezelfde strekking gingen op 31 december 1813 naar de andere kantoren.
- 131 Missive Inspecteur Generaal van het Muntwezen, 22 december 1813. Corr. archief waarborgkantoor Amsterdam no. 6. Vergunning om te mogen stempelen en belasten in de bank van lening te Amsterdam. J.B. Schöne en W. Schuerman zijn op 29 en 30 december tot tijdelijke essayeur resp. controleur bij de "Groote Lommerd" benoemd.
- 132 Besluit van den 23en December 1813, houdende bepaling opzigtelyk de perceptie van alle de middelen en de verpligting der contribuabelen. ARA bibliotheek. De franse belastingwetten blijven gehandhaafd inclusief het waarborgrecht.
- 133 Missive Commissaris Generaal tot de Finantien ter indiening van een Project Besluit omtrent de stempeeling van en perceptie der belasting op de gouden en zilveren werken, 23 december 1813. ARA. Corr. archief Ministers van Financiën, 1813. Zie bijlage Q.
- 134 Besluit van den 26sten December 1813, no. 8, houdende bepalingen, ter verzekering van het regt van waarborg over de Gouden en Zilveren werken. Staatsblad der Vereenigde Nederlanden no. 18 - 1813. ARA bibliotheek. Corr. archief kantoor Utrecht no. 1. Zoals Elias Voet Jr. reeds opmerkte, zijn de artikelen 5 en 7 niet in het staatsblad afgedrukt. De handgeschreven afschriften van de minuut in de diverse waarborgarchieven zijn echter wel compleet. Zie bijlage Q.
- 135 Besluit van den Commissaris Generaal van Financiën, inzake de intermediaire lombardstempeling, 26 december 1813. O.a. Corr. archief kantoor Utrecht no. 2. Gedurende de termijn van 18 maanden vanaf 1 januari 1814 mogen verstante gouden en zilveren panden zonder 'bepaald essay' belast, en met het teken voor de vreemde werken gestempeld worden. Het staat belanghebbenden echter vrij deze werken echter wel met de reguliere gehaltetekens te doen stempelen, mits het gehalte na een 'bepaald essay' voldoende is gebleken. Indien banken van lening misbruik van deze gunst maken door ongestempelde nieuwe werken in onderpand aan te nemen, wordt deze vergunning ingetrokken.
- 136 Missive Inspecteur Generaal van het Muntwezen, 30 december 1813. Corr. archief waarborgkantoor Amsterdam no. 11. Bepaalt dat de toetslonen voor zilver als vastgesteld in de hollandse wet van 11 maart 1807 van toepassing zijn op de lombardstempeling. (De Brumairewet bevat geen tarief daarvoor.)
- 137 Missive Inspecteur Generaal van het Muntwezen, 30 december 1813. Corr. archief waarborgkantoor Amsterdam no. 12. Toezending van de waarborgstempels voor kleine gouden en zilveren werken naar kantoor Amsterdam. Opdracht het kantoor op 5 januari te heropenen voor nieuwe werken en dit in een advertentie bekend te maken.
- 138 Conceptadvertentie ondertekend door Hoofdcontroleur L.N.E. Slicher, gedateerd 2 januari 1814. Corr. archief waarborgkantoor Amsterdam no. 14. Bekendmaking dat het kantoor op 5 januari voor nieuwe werken geopend zal worden. Voorlopig kunnen nog geen grote nieuwe stukken aangenomen worden. De grote stempels zijn nog niet ontvangen van de munt te Utrecht.
- 139 Missive Inspecteur Generaal van het Muntwezen, 3 januari 1814. ARA. Corr. archief waarborgkantoor 's Gravenhage. De keurstempels voor kantoor Den Haag zijn bij vergissing in kantoor Rotterdam bezorgd. Er zal met spoed een romeins zwaardstempeltje worden gebracht om het werk bedoeld voor ZKH de Souvereine Vorst alvast te kunnen stempelen.
- 140 Missive Inspecteur Generaal van het Muntwezen, 5 januari 1814. GZKM. Corr. archief waarborgkantoor Utrecht no. 4. Toezending van de keurstempels voor de kleine nieuwe gouden en zilveren werken. Opdracht het kantoor te Utrecht op 10 januari 1814 te heropenen voor nieuwe werken en dit in een advertentie bekend te maken.

- 141 Conceptadvertentie ondertekend door Hoofdcontroleur L.N.E. Slicher, gedateerd 6 januari 1814. Corr. archief waarborgkantoor Amsterdam no. 17 en 18. Kennisgeving van de openingsdagen van het kantoor en nadere mededeling omtrent de werken die kunnen worden gekeurd.
- 142 Missive Inspecteur Generaal van het Muntwezen, 7 januari 1814. O.a. corr. archief waarborgkantoor Amsterdam no. 21, dito Utrecht no. 6. Kennisgeving van het besluit dat oude in de handel terugkerende juwelierswerken van illegaal gehalte niet hoeven te worden verbroken, ze mogen belast worden en van het stempel voor de vreemde werken worden voorzien.
- 143 Missive Inspecteur Generaal van het Muntwezen, 9 januari 1814. ARA. Corr. archief waarborgkantoor 's Gravenhage. Toezending van (bijna alle) keurstempels voor de nieuwe gouden en zilveren werken. Opdracht het kantoor op 14 januari 1814 voor de nieuwe werken te openen en dit in een advertentie bekend te maken.
- 144 Missive Inspecteur Generaal van het Muntwezen, 9 januari 1814. O.a. corr. archief waarborgkantoor Amsterdam no. 22, dito Utrecht no. 5. Kennisgeving van de officiële benoeming van de Heer Anthony Kist Willemsz. tot Inspecteur van het Middel van Waarborg.
- 145 Missive Inspecteur Generaal van het Muntwezen, 19 januari 1814. O.a. corr. archief waarborgkantoor Amsterdam no. 23, idem Utrecht 20 januari 1814 no. 7. Kennisgeving van het besluit dat alle oude in de handel terugkerende werken van illegaal gehalte voorlopig niet hoeven te worden verbroken. Ze moeten belast worden en van het stempel voor de vreemde werken worden voorzien.
- 146 Missive Inspecteur Generaal van het Muntwezen, 21 januari 1814. O.a. corr. archief waarborgkantoor Amsterdam no. 24, idem Utrecht no. 8. Opdracht de intermediaire lombardstempels niet meer te gebruiken. Ze moeten teruggezonden worden nadat ze op een koperen plaat zijn afgeslagen.
- 147 Circulaire van de Inspecteur Generaal van het Muntwezen, 22 januari 1814. O.a. corr. archief waarborgkantoor Utrecht no. 10. Lastgeving een staat van inkomsten in te dienen over het tijdvak tussen de sluiting in november t/m eind december 1813. Tevens de in die tijd gehouden surveillances te rapporteren.
- 148 Conceptadvertentie ondertekend door Hoofdcontroleur L.N.E. Slicher, gedateerd 26 januari 1814. Corr. archief waarborgkantoor Amsterdam, nummerloos. Kennisgeving dat het kantoor nu alle keurstempels ter beschikking heeft.
- 149 Missive Inspecteur Generaal van het Muntwezen, 26 januari 1814. O.a. Belastingmuseum Rotterdam, inv. no. A 1106, corr. reg. Asd no. 26, idem Utrecht no. 11. Nieuwe meestertekens moeten voortaan zuiver vierkant zijn.
- 150 Missive Inspecteur Generaal van het Muntwezen, 27 januari 1814. O.a. Belastingmuseum Rotterdam, inv. no. A1106, corr. archief kantoor Amsterdam no. 27. Bestelde en reeds nieuw vervaardigde meesterstekens van het franse (ruitvormige) model, mogen nog wel aan de werkmeesters uitgereikt worden.
- 151 Circulaire Inspecteur van het Muntwezen, 28 januari 1814. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 12. Lastgeving tot het inzenden van een staat van de ambtenaren met namen, leeftijd, huwelijks staat, aantal kinderen, vorig beroep, tractement en tegenwoordige provisionele positie.
- 152 Besluit van de Inspecteur Generaal van het Muntwezen, 31 januari 1814. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 13. In de staatscourant een advertentie te plaatsen met kennisgeving dat registers van inkoop verkoop en herstelling verplicht blijven voor waarborg 'contribuabelen'. De controleurs moeten deze advertentie in hun kantoor ophangen en desgewenst naar de gemeentebesturen zenden.
- 153 Generale Dienstorder van de Inspecteur Generaal van het Muntwezen, 1 februari 1814. O.a. Belastingmuseum Rotterdam, inv. no. A1106, corr. reg. Asd no. 37, idem Utrecht no. 15. Algemene dienstvoorschriften, stempelvoorschriften enz. Ook de kantoor aanduidende letters zijn genoemd. Zie bijlage R.
- 154 Missive van de Procureur Generaal van het Hoge Gerechtshof aan alle gerechtshoven en rechtbanken van 12 februari 1814. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 17. Lastgeving de ronde verificatieplaatjes met de franse keurmerken aan de Controleurs der waarborgkantoren over te dragen tegen ontvangstbewijs. De franse waarborgambtenaren hadden de duplicaten van deze plaatjes in hun kantoren in de meeste

gevallen tijdens hun vlucht meegenomen.

- 155 Secreete Circulaire van de Inspecteur Generaal van het Muntwezen, 22 februari 1814. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 17, dito Amsterdam no. 50.
"Secreete Circulaire opzichtelijk de verificatie der stempels van 1807, met eene explicatie van het gebruik der O. V. (en) B. (stempels) destijds." Met bijlagen:
- Memorie opzichtsens de stempels bij de hollandsche wet van 11 maart 1807 voor de gouden en zilveren werken ingevoerd.
- Een notitie van Minister Gogel inzake de hollandse stempels van 5 juni 1807.
- Voor elk kantoor een plaat met afslagen van (geïmiteerde) stempels.
- 156 Koninklijk Besluit 23 februari 1814. ARA bibliotheek. Stbl. 1814 no. 11. Corr. archief kantoor Utrecht no. 20. Formele intrekking van de intermediaire lombardstempels. Alle in de handel voorradige werken met deze tekens gratis over te stempelen met het teken voor de vreemde werken. Zie bijlage S.
- 157 Missive Inspecteur Generaal van het Muntwezen, 3 maart 1814. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 23. Authorisatie voor de waarborgkantoren Den Haag en Utrecht om drie publieke ziddagen per week te houden.
- 158 Missive Inspecteur Generaal van het Muntwezen, 4 maart 1814. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 22, dito Amsterdam no. 55.
De waarborgkantoren Amsterdam, Den Haag, Utrecht en Rotterdam mogen vanaf heden geen andere nieuwe werken, dan die van legaal gehalte accepteren.
Gedurende een voor elk kantoor bepaalde termijn mochten nieuwe zilveren werken die nog op het franse 800 d gehalte gemaakt waren, nog met het teken voor de vreemde werken gestempeld worden.
- 159 Missive Inspecteur van de Waarborg, 17 maart 1814. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 24.
Lastgeving de koperen plaat met de afdrukken der hollandse stempels, voorzover nog aanwezig, in te leveren, 'zijnde de plaat vervangen door het meer compleet stuk bij de secreete circulaire van 22 february 1814 aan hen afgezonden.'
- 160 Missive Inspecteur van het Muntwezen, 23 maart 1814. Corr. archief kantoor Utrecht no. 26.
Het verificatieplaatje met de franse keurmerken is bij de rechtbank te Arnhem zoekgeraakt. Lastgeving het duplicaat plaatje van kantoor Rotterdam dat voorganger Deel uit Rotterdam had ontvangen naar kantoor Arnhem te zenden. Een van de plaatjes van kantoor Arnhem is door onnaspeurlijke oorzaken bij de Koninklijke Munt te Brussel terechtgekomen.
- 161 Nota, ongetekend, ongedateerd, circa maart 1814. Corr. archief kantoor Utrecht, ongenummerd achter no. 28. Bij de franse stempelerken bestaat het gebrek dat men niet kan ontwaren in welk tijdvak ze geslagen zijn. Men kan dus de verantwoordelijke essayeur niet vaststellen. Dit gebrek is nu weggenomen door de jaarletter. Als een essayeur in de loop van een jaar overlijdt of overgeplaatst wordt, dan wordt op de jaarletter van de opvolger een onderscheidend merk geplaatst. Bij de grote keurtekens moet dus altijd de jaarletter afgeslagen worden. Bij de kleine tekens en bij die voor de vreemde werken heeft dit geen zin, omdat aan deze tekens het kantoor van herkomst niet te ontwaren is.
- 162 Circulaire Inspecteur Generaal van het Muntwezen 3 april 1814. Corr. archief kantoor Utrecht no. 29.
Mededeling dat de Heer S.G. Nagel benoemd is tot ijkmeester der trooysche gewigten onder een tractement van f 500. Bij zijn bezoek hem te kennen geven dat in de waarborgkantoren met het 'fransch dezimaal stelzel' wordt gewerkt. Deze circulaire was aan alle kantoren gericht, behalve Middelburg dat nog door de fransen bezet was. De Hollandse Trooise gewichten bleven nog vrij lang in gebruik naast het metrieke stelsel dat al van het begin af aan door de franse en nederlandse Waarborg was gebruikt.
- 163 Circulaire Inspecteur van de Waarborg, 28 april 1814. Corr. archief kantoor Utrecht no. 30. Kennisgeving dat de Inspecteur van de Waarborg met zijn kantoor van Amsterdam naar Den Haag is verhuisd. Correspondentie voorlopig naar waarborgkantoor Den Haag te zenden.
- 164 Missive Inspecteur Generaal van het Muntwezen, 16 juni 1814. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 34, dito Amsterdam no. 65. Kennisgeving dat de grote waarborgstempels van kantoor Middelburg de letter L zullen voeren.
- 165 Wet houdende bepalingen omtrent de Raden en Generaal Meesters van de Munt, 11 juli 1814. ARA bibliotheek, Stbl. 1814 no. 28. Het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt is (her)ingesteld. Het is

belast met het bestuur van 's Rijks Munt te Utrecht en het 'kunstmatige gedeelte' van de waarborg.

- 166 Wet vereeniging Staats Vlaanderen met Zeeland, 20 juli 1814. ARA bibliotheek, Stbl. 1814 no. 22. Het wordt onder de nieuwe naam Zeeuws Vlaanderen aan Zeeland toegevoegd.
- 167 Circulaire van de inspecteur Generaal van het Muntwezen en het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt, 30 juli 1814. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 36, dito Amsterdam no. 70. Kennisgeving dat op 25 juli 1814 het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt is geïnstalleerd. De waarborg is wat betreft het 'kunstmatig gedeelte' onder de bevelen van het Kollegie gesteld.
- 168 Circulaire van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt, 22 augustus 1814. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 42. Procedurevoorschriften voor het terugzenden van de onbruikbaar geworden keurstempels.
- 169 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt, 12 september 1814. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 45. Voorschriften op welke wijze inbeslaggenomen valse muntstukken naar het Kollegie te zenden.
- 170 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt, 26 september 1814. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 46. Inzake de gratis ter beschikkingstelling door de gemeente van een lokaliteit voor waarborgkantoor Utrecht.
- 171 Arrêté du Prince Souverain, portant rétablissement de la garantie des matières d'or et d'argent, 14 Septembre 1814. ARA bibliotheek. Journal Officiel 3 - XCIII no. 56, arrêté no. 259. Herinstelling van de waarborg in de Zuidelijke Nederlanden. Afgezien van de jaarletters en de lombardtekens, is het een vrijwel letterlijke vertaling van het besluit van 26 december 1813.
- 172 Arrêté du Prince Souverain, portant organisation de onze bureaux de garantie, 20 Septembre 1814. ARA bibliotheek. Journal Officiel 3 - XCIII no. 57. Herinstelling van waarborgkantoren Brussel, Leuven, Antwerpen, Gent, Oudenaarde, Bergen, Doornik, Brugge, Ieper, Namen en Hasselt. Er bestaat geen overeenkomstig besluit voor de Noordelijke Nederlanden; daar werden de waarborgkantoren geacht reeds te bestaan.
- 173 Resolutie der Secretaris van Staat voor de Financien, 26 september 1814. O.a. corr. archief kantoor Amsterdam no. 95. Bepaalt dat boeten op overtredingen van de waarborgwet door de Directie der Indirecte Belastingen geïncasseerd moeten worden. Welk besluit kort daarna weer werd ingetrokken.
- 174 Arrêté du Prince Souverain, portant nomination des employés des bureaux de garantie, 18 octobre 1814. ARA bibliotheek. Journal Officiel 3 - XCVIII no. 84. Benoeming van waarborgambtenaren in de Zuidelijke Nederlanden.
- 175 Ordre Générale de Service pour les bureaux de garantie des ouvrages d'or et d'argent dans la Belgique. Fait a Bruxelles le 25 Octobre 1814. Bibliotheken Belastingmuseum Rotterdam en Koninklijke Munt Brussel. Dit is een vrijwel letterlijke vertaling van de Generale Dienstorder van 1 februari 1814, afgezien van de kantooraanduidende tekens en het weglaten van jaarletters.
- 176 Arrêté du Prince Souverain qui supprime les bureaux de garantie de Hasselt et Ypres et en transfère les attributions a Maastricht et Courtrai, 30 Octobre 1814. ARA bibliotheek. Journal Officiel 3 - CIII no. 113. Verplaatsing van de nog niet geopende waarborgkantoren Hasselt naar Maastricht en Ieper naar Kortrijk. Limburg en Luik ten westen van de Maas zijn aan het land toegevoegd. De rest - Nederlands Limburg - Luxemburg en de rest van Luik volgden pas later.
- 177 Arrêté du Prince Souverain accordant prorogation du délai pour faire contrôler les ouvrages d'or et d'argent marqués de poinçons étrangers, 17 Novembre 1814. ARA bibliotheek. Journal Officiel 3 - CVII no. 128. Uitstel van de herstempeling van werken met buitenlandse keurtekens.
- 178 Arrêté qui étend le système des douanes aux villes de Maastricht, Venloo et autres communes hollandaises enclavées dans la territoire beige, 5 Décembre 1814. ARA bibliotheek. Journal Officiel 3 CIX, p. 693. Fiscale opname van de tijdelijk door Noord Nederland bestuurde vestingsteden Maastricht, Venlo enz. in de Zuidelijke Nederlanden.

- 179 Circulaire van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt, 12 december 1814. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 62. De jaarletter E mag slechts tot ultimo 1814 gebezigd worden. 'Dezelve op den 1en January 181 5 en al zoo successivelijk telken jare door een nieuw daar op volgende letter moet worden vervangen.'
- 180 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt, 20 december 1814. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 63. Voortaan moeten alle gouden en zilveren werken in vier categoriën worden aangeboden en geadministreerd: '1 Nieuwe werken van inlandschen oorsprong, 2 Oude werken van in- en buitenlandsche fabricatie, 3 Zoogenaamde hazard werken uit de lombarden afkomstig, en 4 Nieuwe buitenlandsche werken.'
- 181 Resolutie van de Secretaris van Staat voor de Finantien, 25 februari 1815. Corr. archief kantoor Utrecht no. 89. Als er geen aanwijsbare aanklager of aangever is geweest en de waarborgambtenaren hebben zelf de overtreding opgespoord, dan worden zij niet alleen met de wettelijke 10% der waarde van de geconfiskeeerde werken beloond, maar ook met de 10% voor de aanbrengrer.
- 182 Wet tegen den clandestienen invoer, doorvoer en debiteering van gouden en zilveren werken en horologiën van buitenlandsche fabricatie, 10 Maart 1815. O.a. ARA Bibliotheek, Stbl. 1815 no. 145, corr. reg. Asd. no. 136,49, dito Utrecht no. 118. Invoerformaliteiten. Bepaling dat werken niet voorzien van geldige buitenlandse keurtekens dubbel belast moeten worden. Drievoudige belasting op vreemde werken als niet exact aan de vereiste formaliteiten is voldaan. Bij de Ontvanger der Convooyen en Licenten aan de Uiterste Wacht moet een cautie van 20% worden gestort om te verzekeren dat de werken bij een waarborgkantoor worden aangeboden.
- 183 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 102 van 17 april 1815. Corr. archief kantoor Utrecht no. 102. Binnen 3 dagen moet 'met de meest mogelijke exactitude en spoed' een lijst van 'contribuabelen' te Schoonhoven en andere plaatsen als Woerden, die ingevolge de nieuwe grondwet naar de provincie Zuid Holland terugkeren, ingediend worden. Soortgelijke opdrachten zijn ook naar de andere kantoren verzonden. Deze opdracht bleek een loos alarm te zijn. De bestaande justitiële provinciale indeling, waaraan de waarborgdistricten gelijk waren gesteld, bleef tot in 1824 gehandhaafd.
- 184 Resolutie van de Secretaris van Staat voor de Finantien, 27 mei 1815. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 119. Formaliteiten vereist bij de export van gouden en zilveren werken en voor de ontvangst van de 2/3 restitutie op het waarborgrecht.
- 185 Resolutie Secretaris van Staat voor de Finantien no. 10, 2 juni 1815. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 120. Prolongatie van de bestaande stempeling zonder gehaltebepalende beproeving van verstane panden tot 31 december 1816.
- 186 Arrêté Royal portant que dans les deux mois tous les ouvrages d'or et d'argent doivent être marqués d'un poinçon de recense, 3 Août 1815. ARA bibliotheek. Journal Officiel 5 - XXV no. 61. Gratis herstempeling van alle in de handel voorradige werken voorzien van de in de Zuidelijke Nederlanden vervallen verklaarde franse keurtekens, binnen de termijn van twee maanden.
- 187 Arrêté Royal portant organisation des bureaux de garantie dans les départements réunis, 7 Août 1815. ARA bibliotheek. Journal Officiel 5 - XXVII no. 66. Herinstelling van de waarborgkantoren Luik, Roermond en Luxemburg na formering en inlijving van de provincies Luik, Limburg en Luxemburg.
- 188 Arrêté no. 1098 du 18 Septembre 1815 relatif à une certaine espèce d'argenterie dite de Bavière, et qui pendant un délai de deux mois pourra être contrôlée dans le bureau de Liège. Bibliotheek Koninklijke Munt Brussel Stempeling van laag gehalte zilver met het Argent de Bavière merk gedurende een termijn van 2 maanden. Dit besluit bestaat slechts in handschrift, het is niet gedrukt en gepubliceerd.
- 189 Koninklijk Besluit van 11 November 1815. ARA bibl. Stbl. 1815 no. 98. Corr. archief Amsterdam no. 186, 187, dito Utrecht no. 142. Vervanging van het door Lodewijk Napoleon ingestelde 16% syndicaat door een zelfde syndicaat van 16% ter aflossing van de f 40.000.000 staatslening, (voor de nafinanciering van de kosten van de slag bij Waterloo.)
- 190 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt, 15 november 1815. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 1 38. In verband met de 'extraordinaire commissie' van de Inspecteur van de

Waarborg en diens vertrek naar de Zuidelijke Provinciën, worden de Controleurs gelast hun correspondentie te richten aan de Hoofdcontroleur te Amsterdam, als 'zijnde tijdelijk belast met diens functie.' Inspecteur Kist is naar de Zuidelijke Nederlanden gezonden om zijn nieuw benoemde collega in de Zuidelijke Nederlanden van Marle bij te staan bij het weer van de grond krijgen van de Waarborg in de zuidelijke landsdelen.

- 191 Resolutie van de Directeur Generaal der Indirecte Belastingen, Convooyen en Licenten, 27 november 1815. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 148. De emballage van ingevoerde gouden en zilveren werken mag voortaan niet meer aan de grens met lak verzegeld worden, maar moet 'behoorlijk en volledig geplombeerd' met loodjes naar de waarborgkantoren worden verzonden.
- 192 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt, 28 november 1815. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 142 en 146. Wegens de 'zoo gelukkig al roemrijk geëindigde oorlog', en de 'vereeniging der bevorens van elkander afgescheiden gewesten' moest de begroting voor 1815 worden verhoogd met f 40.000.000 waarvan f 37.800.000 voor defensie. Dit zal op gelijke wijze geschieden als met het oude syndicaat van 1810. Het nieuwe syndicaat wordt belast met de nog achterstallige 'praetensien' op het oude syndicaat. De inkomsten van het nieuwe syndicaat zullen bestaan uit de 15% verhoging op 'personele, mobilaire, deur en vengster, dienstboden, paarden, plaizier, landpassage, patenten' en andere indirecte belastingen, ook op de 'regten van registratie, zegel, hypotheek, successie, waarborg, invoer, tol en convooy.' (convooy = douane) Ter uitvoering van de wet op het amortisatie-syndicaat van 11 november 1815 no. 98, wordt bericht dat met ingang van 1 januari 1815 de opcenten voor het syndicaat 15% in plaats van 16% zullen zijn, (maar wel op meer soorten belasting)
- 193 Aanschrijving van de Procureur Generaal van het Hooggerechtshof, 4 december 1815. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 147. De vonnissen gewezen wegens overtredingen der waarborgwet moeten uiterlijk binnen 14 dagen ter kennis van de bevoegde controleurs worden gebracht, (de appeltermijn) Nadere bepalingen omtrent het innen van boetes.
- 194 Koninklijk Besluit, houdend de instelling van twee districten van comptabiliteit voor de waarborg der gouden en zilveren werken van 8 februari 1816. ARA bibliotheek. Stbl 1816 no. 16. Corr. archief Amsterdam no. 228, dito Utrecht no. 178. Het 'middel van waarborg' wordt afgescheiden van de indirecte belastingdienst. Het wordt ingedeeld in twee comptabele districten, die van de Noordelijke en Zuidelijke Provinciën, onder toezicht van de Inspecteur der Noordelijke resp. Zuidelijke Provinciën. De ontvangers van de waarborg in de kantoren 's Gravenhage en Brussel zijn benoemd tot hoofdontvangers der Noordelijke resp. Zuidelijke Provinciën.
- 195 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren de Munt no. 237 van 18 maart 1816. Corr. archief kantoor Utrecht van 1847 no. 2635. Voorwaarden waaronder de waarborgkantoren Amsterdam en 's Gravenhage mogen stempelen in de banken van lening.
- 196 Wet bepalende eene herkeuring der gouden en zilveren werken en horologiën in de Noordelijke Provinciën, 25 Mey 1816. ARA bibliotheek. Stbl. 1816 no. 24. Corr. Utr. no. 188, 190, 227, dito Asd. no. 245 en 272. Herstempeling van werken met de keurtekens van het Koninkrijk Holland en het Franse Keizerrijk, met een termijn van gratis stempeling over drie maanden. Particulieren mogen hun bezittingen ook laten herstempelen. De termijn is bepaald op 10 juni t/m 9 september 1816.
- 197 Vonnisextract van de griffier van het Hof van Assizes te Leeuwarden, 30 mei 1816. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 223. Vonnis gewezen tegen vader en zoon Stephanus Reveille, wegens vervalsing van het keurteken voor de kleine zilveren werken. Zie bijlage T.
- 198 Secreete circulaire van de hoofdcontroleur te Amsterdam, 25 september 1816. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 231. Opsporing verzocht van de uit Groningen en Monnickendam verdwenen Reindert Keizer, verdacht van het gebruik van een vals keurstempel voor de kleine zilveren werken.
- 199 Circulaire van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 639 van 21 oktober 1816. O.a. corr. archieven Utrecht en Amsterdam, resp. no. 237 en 282. Distributie van ronde verzilverde verificatieplaatjes met de keurtekens der Noordelijke Provinciën, met de opmerking dat geen enkel ander keurteken meer geldig is. Tevens is vermeld dat het waarborgteken voor groot zilver niet op de plaatjes is afgeslagen, omdat het tot dusverre nog niet in werking is gesteld. Dit zou nooit gebeuren.

- 200 Resolutie Minister van Financiën, 19 december 1816. O.a. corr. archief kantoor Amsterdam no. 304. Volgens KB van 19 november 1816 no. 2, moeten voortaan alle geldbedragen uitgedrukt worden in nederlandse guldens en cents. Bij KB van 12 december 1816 is voor de waarborg een uitzondering gemaakt omdat de tatieven in de wet in francs zijn uitgedrukt, het 'regt van waarborg' mag dus nog in francs en centimes worden uitgedrukt, maar wel met een eindherleiding naar guldens en cents.
- 201 Circulaire van de Inspecteur van de Waarborg der Noordelijke Provinciën, 21 december 1816. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 246. Ingevolge ministerieel besluit mogen er met ingang van 1817 geen 'prelevementen op de provenuen' der belastingen meer geschieden. (Dit bracht de werkmeesters in rep en roer, omdat ze dan lang zouden moeten wachten op de uitkering van 'fatsoengeld' voor werken die voor het onderzoek verbroken waren.)
- 202 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 1 3 van 3 januari 1817. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 253. Kennisgeving van het besluit Minister van Financiën no. 1 van 2 januari 1817. Prolongatie van de bestaande stempeling zonder gehaltebepalende beproeving van verstante panden tot 30 juni 1817.
- 203 Circulaire van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 84 van 20 januari 1817. O.a. corr. archief kantoor Amsterdam no's 331 en 359, dito Utrecht no's 257 en 270. Naar aanleiding van de dépêche van de Minister van Financiën 16 januari 1817 no. 6 wordt bericht dat er nu vrije handel bestaat tussen de Noordelijke en Zuidelijke Provinciën. Toezending van verificatieplaatjes met de keurtekens der Zuidelijke Provinciën, 'ter oeffening in dezelve', en lastgeving deze tekens als geldig te respecteren. Mededeling dat de stempelvoorschriften in het zuiden vrijwel gelijk zijn aan die in het noorden, met uitzondering van de jaarletter. Verwijzing naar de Ordre Générale de Service van 25 October 1814.
- 204 Missive van de Secretaris van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt, 10 maart 1817. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 270. Zendt uittreksel Ordre Générale de Service der Zuidelijke Provinciën van 25 oktober 1814. Merkt op dat de geringe verschillen met de Generale Dienstorder van 1 februari 1814 zich hoofdzakelijk bepalen tot de jaarletter.
- 205 Circulaire van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 275 van 19 maart 1817. O.a. corr. archief kantoor Amsterdam no. 360, dito Utrecht no 274. Ter informatie opgezonden een copie van de importwet gouden en zilveren werken der Zuidelijke Provinciën 6 februari 1817 no. 12.
- 206 Missive van de Inspecteur van de Waarborg der Zuidelijke Provinciën, 9 mei 1817. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 290. Waarschuwing dat er werken met het vervalste gebloemde E teken in omloop zijn.
- 207 Besluit van den 4en Juny 1817 houdende de intrekking van den stempel voor kleine buitenlandsche gouden en zilveren werken bepaald, en herkeuring derzelve met een ander merk. ARA bibl. Stbl. 1817 no. 24, corr. arch. Utrecht no. 338, dito Amsterdam no. 471. Intrekking van het kleine gebloemde E stempel der Zuidelijke Nederlanden, ingesteld bij besluit van 14 september 1814. Kosteloze herstempeeling met de gebloemde kleine V der Noordelijke Nederlanden binnen de gestelde termijn. Deze herstempeeling zal plaats vinden in beide rijkdelen. Was het gevolg van in Frankrijk gemaakte falsificaties.
- 208 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 5 3 2 van 2 7 juni 1817. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 308. Kennisgeving van besluit Minister van Financiën no. 10 van 24 juni 1817. Prolongatie van de bestaande stempeling zonder gehaltebepalende beproeving van verstante panden tot ultimo december 1817.
- 209 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 531 van 27 juni 1817. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no 307. Ondanks het KB van 9 juni 1817 Stbl. 118 inzake de provinciale herindeling, worden de bezwaren van een aantal schoonhovense werkmeesters tegen het blijven ressorteren onder kantoor Utrecht van de hand gewezen, omdat de justitieële provinciale indeling niet is gewijzigd. (In 1824 wilden de schoonhovenaars daarentegen wel onder Utrecht blijven.)
- 210 Missive van de Controleur te Luxemburg no. 103 van 7 juli 1817. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 340. Waarschuwing tegen de fransman Bullon die gouden en zilveren werken smokkelt in een rijtuig met geheime bergplaatsen.

- 211 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 601 van 11 juli 1817. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 320. Voortaan moeten alle waarborgkantoren de 'generale rapporten van fabricagie' vervatten in 'comparatieve tableaux' zoals die welke reeds door de kantoren Amsterdam en Groningen compleet, en door de kantoren Arnhem, Leeuwarden en Zwolle gedeeltelijk opgemaakt en ingediend zijn. Ze moeten over de jaren 1812, 1813, 1814, 1815 en 1816 worden opgemaakt. Voortaan elk jaar in januari een comparatieve staat op te maken en in te dienen. De Inspecteur zal voorbeelden verstrekken.
- 212 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 602 van 14 juli 1817. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 321. Distributie van verificatieplaatjes en gravures met vergroete afslagen en afbeeldingen van de vervalste en de echte gebloemde E.
- 213 Circulaire van de secretaris van het Kollegie no. 716 van 3 september 1817. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 338. Nadere ministerieele dispositie inzake de herkeuring van werken met de gebloemde E. De gratis herstempeling geldt niet alleen voor 'contribuabelen', maar ook voor alle andere ingezetenen die dit wensen. De herstempeling begint op 15 september en eindigt op 27 oktober.
- 214 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 783 van 29 september 1817. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 249, dito Amsterdam no. 490. Na een voorstel van de Inspecteur der Zuidelijke Provinciën is het gebruik van 'langwerpig vierkante meestertekens' toegestaan aan juweliers en kleinwerkers.
- 215 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 845 van 31 oktober 1817. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 356. Voortaan moeten werken met de tekens der Zuidelijke Provinciën die naar de mening van de controleurs niet naar behoren gestempeld zijn, via de Inspecteur der Noordelijke Provinciën worden opgezonden. Ze mogen niet op eigen autoriteit worden overgestempeld, ze mogen evenmin worden aangehouden op grond van kleine afwijkingen 'van den doodden of stipten letter der voorschriften.' (Uit België waren klachten gekomen dat de hollandsche Controleurs spelden op laag water zochten.)
- 216 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 928 van 8 december 1817. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 360. Ingevolge ministerieel besluit van 5 december 1817 no. 16, prolongatie van de bestaande stempeling zonder gehaltebepalende beproeving van verstante panden tot ultimo juni 1818.
- 217 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 449 van 11 juni 1818. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 407. Ingevolge ministerieel besluit van 8 juni 1818, prolongatie van de bestaande stempeling zonder gehaltebepalende beproeving van verstante panden tot ultimo december 1818, omdat het aantal beleende 'hazard' werken nog steeds aanzienlijk is.
- 218 Circulaire van de secretaris van het Kollegie no. 840 van 23 november 1818. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 455. Verzoek een opgaaf te doen van alle 'contentieuze zaken' van de jaren 1812 en 1813 teneinde eventuele recidive te kunnen constateren.
- 219 Resoluties van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 842 van 23 november 1818 en no. 874 van 9 december 1818. O.a. corr. register waarborgkantoor Amsterdam no. 707 en 711. Instelling van het waarschuwingsstempel KOPER voor waarborgkantoor Amsterdam.
- 220 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 909 van 22 december 1818. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 463. Kennisgeving besluit Minister van Financiën no. 2352 van 18 december 1818 met prolongatie van de bestaande stempeling zonder gehaltebepalende beproeving van verstante panden tot ultimo juni 1819.
- 221 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 258 van 24 maart 1819. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 506. Alle waarborgkantoren moeten lijsten indienen met vermelding van de werkmeesters en hun tekens vanaf de invoering der wet van 19 Brumaire 6e jaar, met alle mutaties van hun tekens en personeel sindsdien. Voortaan elk jaar een mutatielijst in te dienen.
- 222 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 354 van 6 mei 1819. O.a. corr. register waarborgkantoor Utrecht no. 523 en 532, dito Amsterdam no. 801. Instelling van het waarschuwingsstempel KOPER voor alle waarborgkantoren. Zie ook resolutie no. 342 van 3 mei 1819, corr. reg. Amsterdam 707, 711 en 799.

- 223 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 439 van 10 juni 1819. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 539. Kennisgeving besluit Minister van Financiën no. 1430 van 4 juni 1819 met prolongatie van de bestaande stempeling zonder gehaltebepalende beproeving van verstante panden tot ultimo december 1819.
- 224 Circulaire van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 484 van 26 juni 1819. O.a. corr. register waarborgkantoor Utrecht 543, dito Amsterdam no. 829. Ontbinding van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt te Utrecht en het Collège des Conseillers et Maîtres Généraux des Monnaies te Brussel ingevolge de wet van 19 mei 1819 en KB van 9 juni 1819. Samenvoeging van beide tot één enkel Kollegie te Utrecht met ingang van 1 juli 1819. Verbreking van de comptabele relatie met de indirecte belastingen. De waarborg in beide rijkdelen is nu geheel ondergeschikt aan het nieuwe Kollegie. Alleen de inspecteurs en hoofdontvangers hebben nog een comptabele verantwoordelijkheid aan Financiën.
- 225 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no 408 van 8 november 1819. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 566. Dat 'men zich in deeze oogenblikken in Frankrijk onledig houdt met eene geheele of gedeeltelijke vernieuwing der stempels of herkeuring....' Geen enkel frans werk mag tegen betaling van enkelvoudige belasting gestempeld worden, tenzij voorzien van een officieel certificaat.
- 226 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 504 van 6 december 1819. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 570. Prolongatie van de bestaande stempeling zonder gehaltebepalende beproeving van verstante panden tot ultimo juni 1820. Het Kollegie hoeft nu niet meer op een besluit van de Minister te wachten, maar mag nu zelf beslissen.
- 227 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 355 van 21 april 1820. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no 617, dito Amsterdam no. 908. Ter bevordering van de verscheidenheid, blijft het gebruik van cijfers op meestertekens 'bij voortdoring toegestaan.'
- 228 Besluit van den 18en Juny 1820, houdende suppressie van het kantoor van waarborg der gouden en zilveren werken te Oudenaarde, provincie Oost Vlaanderen. ARA bibliotheek. Stbl. 1820 no. 17. Sluiting van waarborgkantoor Oudenaarde.
- 229 Circulaire van de Inspecteur van de Waarborg der Noordelijke Provinciën no. 455/224 van 23 juni 1820. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 645. Kennisgeving resolutie van het Kollegie no. 488 van 14 juni 1820, met prolongatie van de bestaande stempeling zonder gehaltebepalende beproeving van verstante panden tot ultimo december 1820.
- 230 Circulaire van de Inspecteur van de Waarborg der Noordelijke Provinciën no. 852/413 van 30 december 1820. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 691. Kennisgeving resolutie van het Kollegie no. 1103 van 28 december 1820, met prolongatie van de bestaande stempeling zonder gehaltebepalende beproeving van verstante panden tot ultimo juni 1821.
- 231 Circulaire van de Minister van Staat belast met de Generale Directie der Ontvangsten van 5 januari 1821. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 704. Notarissen, deurwaarders, griffiers, ontvangers enz, moeten voortaan aan de ontvangers der registratie melden bij welke publieke verkopeningen er gouden en zilveren werken geveild worden. De ontvangers der registratie moeten dit vervolgens met spoed aan het waarborgkantoor melden. (Deze verplichting bestond al sinds 1812, maar men hield zich er niet aan.)
- 232 Circulaire van de Controleur te Maastricht no. 699 van 10 januari 1821. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 700. Waarschuwing tegen zekere van de Nes uit Mechelen die doublé lepels en vorken met zilveren uiteinden als zilver verkoopt. Ze dragen het meesterteken D, schuin geplaatst in een ruit.
- 233 Er is geen resolutie gevonden met prolongatie van de bestaande stempeling zonder gehaltebepalende beproeving van verstante panden tot ultimo december 1821. Had het Kollegie het ditmaal vergeten?
- 234 Circulaire van de Inspecteur van de Waarborg der Noordelijke Provinciën no. 683/335 van 29 december 1821. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 764. Kennisgeving resolutie van het Kollegie no. 1044 van 14 december 1821, met prolongatie van de bestaande stempeling zonder gehaltebepalende beproeving van verstante panden tot ultimo juni 1822.

- 235 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 44 van 7 januari 1822. Corr. archief kantoor Amsterdam no. 6. Inzake het meningsverschil over een verstaan horloge met een zeer laag goudgehalte in de Grootte Lommerd te Amsterdam, dat: 'het hierbij teruggaande horologie werkelijk van goud is, hoezeer deszelfs gehalte onderzocht niet hooger is dan 6K of 250 duiz. was geoordeeld'. Dwz: Dit door de lommerd te verkopen horloge moest belast, en met de V gestempeld worden. Sindsdien heeft men als ondergrens voor de waarborgbelasting voor goud als zilver het gehalte 250 d aangehouden.
- 236 Circulaire van de Controleur te 's Hertogenbosch no. 105 van 24 januari 1822. O.a. corr. archief Utrecht no. 767. Waarschuwing tegen holle werken van B. Gillis te 's Hertogenbosch, 'waaruit dus absoluut van zelve volgt dat het kwaad schuilt in het binnenste derzelve.' Gillis heeft verklaard zijn afnemers schade-loos te zullen stellen.
- 237 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 528 van 10 mei 1822. O.a. corr. archief waarborgkantoor Utrecht no 799, dito Amsterdam no. 52. Ter onderscheiding van een vorig tijdperk, wordt het 'langwerpig zeskant' meesterteken voorgeschreven voor holle werken, draadwerk, koordketting en ander klein werk dat relatief veel soldeer bevat. Na totale versmelting met het soldeer moeten de gehalten minimaal 730d voor goud, en 813d voor zilver zijn. Het gladde soldeervrije metaal moet echter aan de wettelijke gehalten blijven voldoen.
- 238 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 561 van 20 mei 1822. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 801. Ingevolge KB no. 39 van 17 maart 1822 wordt aan elk munt-huis en waarborgkantoor een exemplaar van het Scheikundig Handboek voor Essayeurs, Goud en Zilver-smeden van S. Stratingh ter beschikking gesteld, 'teneinde dezelve van de daarin voorkomende waarne-mingen en handleidingen zich ook in hunne observaties en oefeningen zouden kunnen bedienen.'
- 239 Circulaire van de Inspecteur van de Waarborg der Noordelijke Provinciën no. 435/189 van 29 juli 1822. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 806. Kennisgeving resolutie van het Kollegie no. 689 van 26 juli 1822, met prolongatie van de bestaande stempeling zonder gehaldebepalende beproeving van verstante panden tot ultimo december 1822.
- 240 Circulaire van de Inspecteur van de Waarborg der Noordelijke Provinciën no. 8-15/22/371 van 14 december 1822. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 843. Opdracht om na te gaan of 'ordres van den Nederlandschen Leeuw' al of niet gestempeld in de handel voorhanden zijn.
- 241 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 655/313 van 18 december 1822. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no 844, dito Amsterdam no. 139. Wijziging van de toetslonen.
- 242 Circulaire van de Inspecteur van de Waarborg der Noordelijke Provinciën no. 849/386 van 30 december 1822. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 846. Kennisgeving resolutie van het Kollegie no. 683/326 van 27 december 1822, met prolongatie van de bestaande stempeling zonder gehaldebepalende beproeving van verstante panden tot ultimo december 1823.
- 243 Circulaire van de Inspecteur der Noordelijke Provinciën no. 459/160 van 11 juli 1823. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 899. Alle waarborgkantoren moeten de lombarden in hun district nauwkeurig nagaan en een lijst ervan opstellen met vermelding van de belenings en verkoopvoorwaarden. Er schijnen lombarden te zijn die beleende panden ondershands mogen verkopen.
- 244 Circulaire van de Inspecteur der Noordelijke Provinciën no. 820/318 van 20 december 1823. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 952, dito Amsterdam no. 223. Kennisgeving van het Koninklijk Besluit van 20 oktober 1823, Stbl. 1823 no. 45. De 15 opcenten voor het Amortisatie Syndicaat zijn met ingang van 1824 van 15% tot 13% verlaagd. De andere 10% verhoging (van 1799) blijft van kracht.
- 245 Circulaire van de Inspecteur van de Waarborg der Noordelijke Provinciën no. 105/34 van 29 januari 1824. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 962 en 963. Kennisgeving resolutie van het Kollegie no. 121/381 van 26 januari 1824, met prolongatie van de bestaande stempeling zonder gehaldebepalende beproeving van verstante panden tot ultimo december 1824. Het Kollegie had vergeten tijdig een besluit te nemen, het gebeurde pas na een herinzing van de Inspecteur.
- 246 Kennisgeving van de Procureur Crimineel bij het Hof van Assizes in Gelderland te Arnhem, 28 februari 1824. Corr. archief kantoor Utrecht no. 972. Vonnis na terugverwijzing in cassatie gewezen op 5 januari 1824 tegen Hillebertus Hollaar van den Dool te Schoonhoven, wegens het overenten van keurmerken.

Hij is veroordeeld tot openbare geseling, tepronkstelling op het schavot, eerloosverklaring, zes jaar rasp-, tucht- of werkhuis, confiscatie van de goederen, het drukken en aanplakken van het vonnis op zijn kosten en de kosten van het proces.

- 247 Kernnisgeving van de griffier bij de Regtbank van Eersten Aanleg te Amersfoort, 26 mei 1824. Corr. archief kantoor Utrecht no. 996. Vonnis gewezen tegen G.A. van de Roemer te Amersfoort wegens overtreding van artikel 15 der declaratie van 26 januari 1749; een boete van f 141,75 gelijkstaande aan 300 livres.
- 248 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 728/344 van 4 juni 1824. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 1000, dito Amsterdam no. 34. Kennisgeving Koninklijk Besluit van 27 april 1824, Stbl. 1824 no. 30. De justitiële provinciegrenzen worden gelijkgetrokken met de bestuurlijke, met ingang van 1 juli 1824. Dientengevolge moeten ook de waarborgdistricten gewijzigd worden. Naar een ander waarborgdistrict zullen overgaan:
Boxmeer, Ravenstein, Cuijk en Grave van kantoor Arnhem naar kantoor 's Hertogenbosch.
Loenen van kantoor Amsterdam naar kantoor Utrecht.
Culemborg van kantoor Rotterdam naar kantoor Arnhem.
Woerden van kantoor Utrecht naar kantoor Den Haag.
Schoonhoven en Oudewater van kantoor Utrecht naar kantoor Rotterdam.
- 249 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 793/374 van 28 juni 1824. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no 1001. Na de in Schoonhoven ontstane verwarring, is besloten dat de Schoonhovense schatplichtigen hun werk tot nader order in Utrecht moeten blijven laten keuren. Dit in tegenstelling de protesten die ingezonden werden toen Schoonhoven in 1817 toch niet onder Rotterdam zou komen, zie noot 209
- 250 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 835/398 van 5 juli 1824. Corr. archief kantoor Utrecht no. 1003. Mededeling van Koninklijk Besluit van 23 juni 1824, Stbl. 1824 no. 41, 'waarbij op de kantoren van waarborg der gouden en zilveren werken wordt toepasselijk gemaakt het besluit van den 27sten april 1824, staatsblad no. 30, ten opzichte van de territoriale verdeling van het justitieele.' Voor Schoonhoven zullen 'nadere voorzieningen worden daargesteld', het kanton Schoonhoven blijft vooralsnog onder kantoor Utrecht.
- 251 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 487/161 van 12 juli 1824. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 101 3, dito Amsterdam no. 43. Mededeling van de wet van 31 mei 1824 Stbl. 1824 no. 36. De 10% toeslag (van 1799) is afgeschaft voor boetes, maar blijft voor het waarborgrecht gehandhaafd. De in de wetten gestelde boeten in francs zijn echter opgewaardeerd tot 50 cent per franc.
- 252 Circulaire Procureur Generaal van het Hooggerechtshof, 27 december 1824. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 1048. De heren officieren van justitie moeten opnieuw de notarissen, deurwaarders, griffiers enz. aan hun plicht herinneren aangifte te doen van publieke verkopeningen waarin gouden en zilveren werken voorkomen, en wel bij de ontvangers der registratie.
- 253 Circulaire Inspecteur van de Waarborg der Noordelijke Provinciën no. 846/297 van 31 december 1824. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 1033. Mededeling besluit Kollegie no. 1506/765 van 27 december 1824 met prolongatie van de bestaande stempeling zonder gehaldebepalende beproeving van verstante panden tot ultimo december 1825.
- 254 Circulaire Staatsraad en Administrateur der Registratie en Loterijen van 6 januari 1825. O.a. corr archief kantoor Utrecht no. 1048. Verzoekt de gouverneurs van de provincies de ontvangers der registratie nogmaals aan te manen de aan hen gemelde publieke verkopeningen onmiddellijk aan te melden bij de waarborgkantoren.
- 255 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 191/79 van 4 februari 1825. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no 1047, dito Amsterdam 74. De in de wet van 31 mei 1824 Stbl. 3 6 afgeschafte 10% toeslag op boetes blijft toch bestaan. Daarentegen wordt de 13% syndicaat toeslag op boetes afgeschaft.

- 256 Circulaire van de Inspecteur van de Waarborg der Noordelijke Provinciën no. 147 van 1 maart 1825. Corr. archief kantoor Utrecht no. 103 9, dito Amsterdam no. 80. Kennisgeving van KB 3 november 1824 Stbl. 60, met bepaling dat versierselen der orde van de Nederlandsche Leeuw voortaan evenals andere medailles ook gekeurd, gestempeld en belast moeten worden.
- 257 Rondgaande nota van de Inspecteur van de Waarborg der Noordelijke Provinciën, 3 maart 1825. Corr. archief kantoor Utrecht no. 1043. Explicatie waarom de versierselen der orde van de Nederlandsche Leeuw vroeger niet gekeurd werden: De verkoop ervan was slechts 'voorbehouden aan zekere voornamen kooplieden.' (Dit was gewoon een verdichtsel om te verhullen dat een hoge functionaris, de Kanselier der Orden, Minister Roëll, hierin nalatig was geweest.)
- 258 Rondgaande nota van de Inspecteur van de Waarborg der Noordelijke Provinciën, 24 maart 1825. Corr. archief kantoor Utrecht no. 1050, dito Amsterdam no. 86. Gouden en zilveren gedenk en legpenningen behoeven niet gekeurd, gestempeld en belast te worden. Daarentegen moeten medailles en dergelijke, voorzien van een oog of ring wel gekeurd, gestempeld en belast worden, omdat 'dezelve door haren aard onder de lijfcieraden moeten worden gerangschikt en alzoo voorzien zijn van eenen ring of oog geschikt om denzelfden om den hals of aan het gewaad vast te hegten.'
- 259 Circulaire Inspecteur van de Waarborg der Noordelijke Provinciën no. 3-20/93/135 van 12 juni 1825. Corr. archief kantoor Utrecht no. 1070. Kennisgeving dat de rechten en essaailonen voor de versierselen der orde van de Nederlandsche Leeuw door de Kanselier der Orden zullen worden voldaan.
- 260 Circulaire Inspecteur van de Waarborg der Noordelijke Provinciën no. 854/317 van 30 december 1825. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 1106/1111. Mededeling resolutie van het Kollegie no. 1666/8 22 van 12 december 1825, met prolongatie van de bestaande stempeling zonder gehaltebepalende beproeving van verstane panden tot ultimo december 1826.
- 261 Circulaire Inspecteur van de Waarborg der Noordelijke Provinciën no. 212/59 van 12 april 1826. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 1130. Kennisgeving van KB 16 december 1825 no. 159 en Resolutie Staatsraad der Directe Belastingen, In en Uitgaande Regten en Accijnsen no. 226 van 20 januari 1826, dat vrijdom van invoer en waarborgrecht, voor vreemdelingen die hier tijdelijk verblijven, is toegestaan, na het stellen van een cautie.
- 262 Wet van 12 mei 1826, Staatsblad no. 41 en Journal Officiel no. 41. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 1143. In de wet van 19 mei 1819, Stbl. 51 was het toezicht op de handel op goud en zilver aan het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt opgedragen, ook wat betreft het 'werktuiglijke der fabriekadje.' Voortaan mag de rechter in dit soort zaken alleen maar acht slaan op voorlichting en getuigenis der deskundigen bij het Kollegie, niet op dat van anderen.
- 263 Circulaire Inspecteur van de Waarborg der Noordelijke Provinciën no. 369 van 12 juni 1826. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 113 3. Kennisgeving van KB 27 mei 1826 no. 139 en Resolutie van het Kollegie no. 771/393 van 2 juni 1826, houdend ontslag van C. Capouillet essayeur te Antwerpen, omdat hij handel drijft in edelstenen. Alle essayeurs worden gelast schriftelijk te verklaren geen handel in edelstenen te drijven. Als zij dat niet willen verklaren, moeten zij ontslag nemen. (Volgens de waarborgwet van 19 Brumaire 6e jaar mogen essayeurs geen handel drijven in edele metalen, maar wel handelsessayeur zijn, mits zij dit werk doen op materiaal dat niet hun eigendom is of wordt. In dit geval was de wet wat 'opgerekt' met de redenering dat edelstenen vrijwel altijd aan edelmetaal bevestigd zijn.)
- 263a Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt nr. 1 245/667 van 6 september 1826. Corr. archief kantoor Amsterdam nr. 294. '..... de onder het fransche bestuur gebruikt geworden zijnde vorm van meesterteeken in cas van overlijden van een werkman door deszelfs weduwe niet mag gecontinueerd worden, zelfs niet met eenige inwendige verandering, maar door ene in later voorgeschreven vorm moet vervangen worden, met voorschrift zulks van applicatie te maken op de no. 7 & 486 van het register der werklieden'.
- 264 Circulaire Inspecteur van de Waarborg der Noordelijke Provinciën no. 782/250 van 28 december 1826. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 1185. Mededeling resolutie van het Kollegie no. 1633/845 van 4 december 1826, met prolongatie van de bestaande stempeling zonder gehaltebepalende beproeving van verstane panden tot ultimo december 1827.

- 265 Circulaire Inspecteur van de Waarborg der Noordelijke Provinciën no. 810/288 van 24 december 1827. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 1259. Mededeling resolutie van het Kollegie no. 1654/787 van 10 december 1827, met prolongatie van de bestaande stempeling zonder gehaltebepalende beproeving van verstane panden tot ultimo december 1828.
- 266 Circulaire Inspecteur van de Waarborg der Noordelijke Provinciën no. 761/201 van 6 november 1828. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 1321. Het Kollegie heeft het nodig geoordeeld in alle districten een onderzoek te laten doen naar het gehalte van losse ongemonteerde koordketting. Bij elke schatplichtige de voorraad op te nemen en ter onderzoek naar het kantoor te brengen. Als het gehalte onvoldoende is de ketting te verbreken. Indien het gehalte legaal is dan fatsoengeld uit te keren.
- 267 Kantbrief Inspecteur van de Waarborg der Noordelijke Provinciën no. 792 van 19 november 1828. Gedrukte algemene bekendmaking van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt, 12 november 1828. Corr. archief kantoor Utrecht no. 1328, dito Amsterdam no. 569. Gedrukte * 'Waarschuwing' met kennisgeving dat de waarborgkantoren voor alle ingezetenen zijn opengesteld, teneinde hen in staat te stellen hun werken 'buiten eenige kosten' te laten controleren, opdat de 'practijken van kwalijk gezinde schatpligtigen nog verder op een afdoende wijze worden vrijdeld'.
- 268 Apostille Inspecteur van de Waarborg der Noordelijke Provinciën no. 827 van 17 december 1828. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 1333. Mededeling resolutie van het Kollegie no. 1501/797 van 3 december 1828, met prolongatie van de bestaande stempeling zonder gehaltebepalende beproeving van verstane panden tot ultimo december 1829.
- 269 Circulaire van de secretaris van het Kollegie, 19 juni 1829. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 1371. Het Kollegie, zich met de 'daarstelling van eene nieuwe wet op de waarborg der gouden en zilveren werken bezig houdende,' wil graag mededeling van punten in de bestaande wetgeving die naar de mening van de controleurs verbetering behoeven.
- 270 Confidentiële circulaire van Controleur 's Hertogenbosch no. 30 van december 1829. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 1403a. Bericht dat er vervalste gebloemde V tekens zijn aangetroffen op uit Zwitserland geïmporteerde horloges. De vervalsing is zo goed dat ze nauwelijks te constateren is.
- 271 Circulaire Inspecteur van de Waarborg der Noordelijke Provinciën no. 712/220 van 28 december 1829. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 1405. Mededeling resolutie van het Kollegie no. 1547/2 20 van 15 december 1829, met prolongatie van de bestaande stempeling zonder gehaltebepalende beproeving van verstane panden tot ultimo december 1830.
- 272 Circulaire Inspecteur van de Waarborg der Noordelijke Provinciën no. 95/33 van 12 februari 1830. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 1411. Kennisgeving dat bij KB van 30 december 1829 no. 115 pensioen is verleend aan Inspecteur Essayeur Generaal Willem Adriaan Arnold Poelman, onder verlening van de titel Oud Inspecteur Essayeur Generaal met het recht het Kollegie en zijn opvolger met raad en daad bij te staan. Als zijn opvolger is benoemd zijn zoon Paulus Gerard Charles Poelman, thans adjunct secretaris bij het Kollegie.
- 273 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 998/540 van 24 september 1830. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 1454. Verbod op combinatie van zilver en goud in een enkel voorwerp, met uitzondering van, 1e diamantzettingen, 2e voorwerpen waarbij het verschil duidelijk in het oog valt en 3e gouden zakuurwerken met zilveren wijzerplaten.
- 274 Circulaire Inspecteur van de Waarborg der Noordelijke Provinciën no. 601/203 van 17 oktober 1830. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 1460. Kennisgeving dat ZM bij KB van 11 oktober 1830 no. 77 de ambtenaren heeft opgeroepen in militaire dienst te treden. (De belgische revolutie)
- 275 Circulaire Inspecteur van de Waarborg der Noordelijke Provinciën no. 706/247 van 24 december 1830. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 1469. Mededeling resolutie van het Kollegie no. 1208/644 van 8 december 1830, met prolongatie van de bestaande stempeling zonder gehaltebepalende beproeving van verstane panden tot ultimo december 1831.
- 276 Appointment Inspecteur van de Waarborg der Noordelijke Provinciën no. 6 van 7 januari 1831. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 1473. Ingevolge de wet van 19 mei 1819 Stbl. 31 en resolutie van het Kollegie no. 1270/675, wordt nu het 'Rijksmagazijn van scheimiddelen en andere benodigdheden tot het essai' in werking gesteld. Voortaan moeten de essai-behoeften uit dit magazijn betrokken worden.

- 277 Koninklijk Besluit van 10 februari 1831, Stbl 64. O.a. corr archief kantoor Utrecht no. 1478. Salarisverlaging voor alle ambtenaren waarbij ZM ook afziet van een deel van zijn inkomen. De kortingen verlopen van 4% op de lagere tot 18% op de hogere inkomens.
- 278 Missive van de secretaris bij het Kollegie, 20 mei 1831. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 1495, dito Amsterdam 804. Bij Koninklijk Besluit van 18 November 1830, Stbl 77 houdend de 'herstempeling van werken uit de zich in opstand bevindende gewesten, of daar ingevoerd zijnde, zullen met een bijzonder onderscheidingsteeken worden voorzien.' Aan ZM is verzocht dit teken een meer algemeen gebruik te geven. Aldus is in KB van 11 mei 1831, Stbl. 1 3, besloten tot de intrekking van het gebloemde V teken voor de kleine vreemde werken, dat in de Noordelijke Nederlanden ingesteld was op 26-12-1813, en in de Zuidelijke Nederlanden op 4-6-1817. De grote gekroonde V in schild blijft gehandhaafd. Verder is besloten dat het teken voor de kleine vreemde werken wordt vervangen door een stempel 'voorstellende de kop van een wild zwijn welke van tweederlei, middelmatige en kleine gedaante is.' Werken met de gebloemde V voortaan als buitenlands te beschouwen.
Het KB van 18 november 1830 werd nu pas bekendgemaakt aan de waarborgkantoren, kennelijk is er dus ook pas in 1831 uitvoering aan gegeven. Later wordt dit gebloemde V teken toch weer geldig geacht, blijkbaar omdat er geen algemene gratis herstempeling is gehouden.
- 279 Arrêté déterminant les empreintes des nouveaux poinçons pour la garantie des matières d'or et d'argent, 18 Août 1831. AEB bibliotheek. Bulletin Officiel LXXXIII no. 205. Vaststelling van de nieuwe keurtekens voor het Koninkrijk België.
- 280 Arrêté concernant le nouveau poinçon de recense des ouvrages d'or et d'argent, 27 Août 1831. AEB bibliotheek. Bulletin officiel LXXXVII no. 214. Vaststelling van de Belgische gothische R recensestempels, te gebruiken om werken met de Noord- en Zuidnederlandse keurtekens te herstampelen met ingang van 1 maart 1832.
- 281 Nota Inspecteur van de Waarborg der Noordelijke Provinciën, 22 december 1831. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 1543, dito Amsterdam no. 861. Op grond van het KB van 11 mei 1831, Stbl. 31, 3e lid zijn nu de aan de beleenbanken verleende excepties vervallen; 'tot kennisgeving dat voortaan de verstande panden in de lombarden, als de gouden en zilveren werken in de verkopeningen zullen worden behandeld en met stempels voor de vreemde werken voorzien, ten waar door de directeurs, pachters of belanghebbenden het bepaald essay, en na wettigbevinding de gehaltetekens & waarborgstempel verlangd wierd. Voorts ter herinnering dat de zich aldaar voordoende nieuwe en nieuwe vreemde werken ingevolge wet van 10 maart 1815 behooren te worden behandeld.'
Dwz; 'ondergeschoven' nieuw nederlands en buitenlands werk moet twee of drievoudig belast worden en het belasten en stampelen van oude werken van illegaal gehalte van meer dan 250 d is nu permanent geworden.
- 282 Nota inspecteur van de Waarborg der Noordelijke Provinciën van 20 april 1832. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 1570. J. Kruseman, Directeur van 's Lands Middelen en Domeinen over Nederlands Oost Indië, zwager van de Inspecteur, had tijdens zijn verlof een verklaring opgesteld dat, hoewel er in vroeger tijden op Java bepalingen hebben bestaan omtrent de keuring, er nu hoegenaamd geen waarborginstellingen meer bestaan. Het Kollegie heeft in resolutie no. 302/138 van 24 april 18 3 2 besloten dat deze verklaring geldt als een vervangend certificaat, en dat voortaan slechts enkel recht geheven hoeft te worden op gouden en zilveren werken uit Oost Indië.
(Een indirecte verwijzing naar de keurtekens van Batavia.)
- 283 Nota Inspecteur van de Waarborg der Noordelijke Provinciën, 29 juli 1832. O.a. corr. archief kantoor Utrecht. Sinds enige tijd lopen er geruchten dat het onwettige bestuur in België keurtekens laat afslaan die gelijkenis hebben met de Nederlandse. Controleur Pichot te Maastricht heeft in opdracht van het Kollegie enkele werken met deze tekens gekocht, welke hierbij worden rondgezonden:
- De kop van een wild zwijn op gouden stukken. (D.w.z: Het paardehoofd teken.)
- Een zwaardje dat gelijkenis toont met het teken voor klein zilver.
Bij aantreffen dit soort werk direct in beslag te nemen en op te zenden.
- 284 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 181/94 van 9 april 1833. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 1674. 'Binnenveeren van zekere stukken gewoonlijk tasbeugels en knipbeugeltjes genaamd wordende' moeten voortaan van het meesterteken voorzien worden en met het teken voor de kleine werken gestempeld worden.

- 285 Proces verbaal opgemaakt 24 april 1833 door de ambtenaren van waarborgkantoor Utrecht contra Gijsbert Kapoen te Schoonhoven. Corr. archief kantoor Utrecht no. 1688. Wegens het vermoeden knipveertjes van knipbeugeltjes na de keuring te hebben vervangen door dito van illegaal gehalte. In de gildetijd mochten deze veertjes zelfs van staal zijn, maar sinds de waarborgwet van 19 Brumaire 6e jaar was dit verboden.
- 286 Missive van de Inspecteur van de Waarborg der Noordelijke Provinciën no. 444/143 van 15 juni 1833. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 1701. Distributie van verificatieplaatjes met afslagen van de middelbare en kleine zwijnskoptekens.
- 287 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 623/358 van 18 september 1833. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 1753. Bepaalt ter beslechting van een meningsverschil tussen twee controleurs, dat het gebruik van het stempel KOPER niet beperkt is tot horlogekasten.
- 288 Rondgaande nota van de Inspecteur van de Waarborg der Noordelijke Provinciën van 19 oktober 1833. Waarschuwing tegen voorwerpen gemaakt van het zogenaamde 'Neusilber, Pruisisch Zilver, Nieuwzilver, Blaauw zilver ofwel Argentan'. Controleur Pasteur te Arnhem heeft een stuk nieuwzilver ontdekt met de afslag van het stempel voor de vreemde en oude werken. Bijgevoegd een rapport van de Inspecteur Essayeur Generaal met vermelding van de samenstelling en de wijze van constateren op de toetssteen.
- 289 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 772/442 van 25 november 1833. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 1770. Na een voorstel van de uitvinder, controleur Bouginé te Groningen, moeten voortaan aan de werkmeestermutatiestaten afdrukken van de meestertekens op 'kaartpapier' worden toegevoegd.
- 290 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 157/64 van 11 februari 1834. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 1792. Het wordt de Wed. Bernardus Gillis te 's Hertogenbosch toegestaan de door wijlen haar man gemaakte bijouerie met valse keurtekens terug te nemen, voorzover van goed gehalte, 'tegen betaling aan den lande van eenen matigen fabrieksprijs.' Zij heeft beloofd alle werken van slecht gehalte terug te nemen en te vervangen door juwelen van goed gehalte.
- 291 Missive van de Inspecteur van de Waarborg der Noordelijke Provinciën no. 429/103 van 10 mei 1834. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 1818 en 1838. Kennisgeving van Inspecteur Anthony Kist Wz. dat hij met langdurig ziekteverlof gaat. Dank voor de blijken van welwillendheid en achting in reactie op de circulaire van de gewezen hoofdcontroleur Reigersman van 19 Grasmaand 1834. Bij resoluties no's. 536 en 537/273 van het Kollegie wordt de Inspecteur opnieuw een maand verlof verleend. De zaak Gillis zal verder worden afgehandeld door de buitengewone commissie.
- 292 Koninklijk Besluit 9 september 1834. ARA bibl, Stbl. 1834 no. 60. Corr. arch. Utrecht no. 1852, dito Amsterdam no. 1231. Het bestuur van de waarborg is nu voor alle aspecten in handen van het Kollegie gelegd, technisch, contentieus, comptabel, personeel enz. Na het ontslag van de Inspecteur der Noordelijke Provinciën A.Kist Wz, is Mr. Cornelis van Marle, Inspecteur der Zuidelijke Provinciën, tot Inspecteur van beide landsdelen benoemd. De waarborgkantoren in het zuiden waarop de facto toezicht uitgeoefend kon worden, waren alleen nog maar die van Maastricht en Luxemburg.
- 293 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 760/392 van 31 oktober 1834. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 1855. Maatregelen tegen 'jaseron of koordketting op de rol' van illegaal gehalte, aangezien dit halffabrikaat niet gekeurstempeld hoeft te zijn. Instructies om processen verbaal op te maken op grond van art. 423 van het 'lijfstraffelijk wetboek' ofwel de 'code pénal' inzake bedrog met het gehalte van goud en zilver. Justitie was het hier niet mee eens, het werd een te zwaar middel geacht.
- 294 Circulaire van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 409/186 van 23 maart 1835. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 1905. Kennisgeving van een mogelijke poging tot bedrog met platinahoudend goud, ter keuring aangeboden door werkmeesteresse Wed. Petronella Maria de Vos te Schoonhoven. Een uitgebreide verhandeling van essayeur Dirk van Boom te Utrecht is bijgevoegd.
- 295 Aanschrijving van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 1096/541 van 10 augustus 1835. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 1926. Herinnering aan de wettelijke bepalingen omtrent het stempelen van ongeraffineerde baren en staven die door werkmeesters ter verificatie worden aangeboden. De essayeur moet er zijn bijzondere stempel, het gehalte in cijfers en een volgnummer

op afslaan. De essayeurstekens moeten voor gebruik door het Kollegie worden goedgekeurd. Voorzover zij ze nog niet hebben, moeten alle essayeurs zich een 'parafeerstempel' aanschaffen.

- 296 Aanschrijving van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 1493/767 van 2 november 1835. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 1951. Volgens art. 81 der wet van 19 Brumaire 6e jaar behoort er ook toezicht te worden gehouden op de fabrikanten en kooplieden in gouden en zilveren passementen, galonnen en borduurwerken. Uit vier rechtszaken tegen lieden in dit beroep, die weigerden aan hun verplichtingen te voldoen, is gebleken dat de waarborg tot nog toe weinig aandacht aan hen heeft besteed. Te beginnen met waarschuwingen, vooralsnog geen proces verbaal opmaken.
- 297 Circulaire van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 1572/810 van 20 november 1835. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 1953. Kennisgeving van het overlijden van Mr. Willem Adriaan Arnold Poelman, Oud Inspecteur Essayeur Generaal der Munt op 19 november na een ongesteldheid van 14 dagen.
- 298 Circulaire van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 264/108 van 15 februari 1835. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 1974. Lastgeving om uit te zoeken en te rapporteren of er beleenbanken of 'soortgelijke stigten van liefdadigheid' bestaan die door schatplichtigen gedreven worden. Er blijken inderdaad een aantal van deze gevallen te bestaan. Het Kollegie kan dit echter niet verhinderen, omdat de waarborgwet hierin niet voorziet. Pas in de wet van 1852 komt een verbod op deze combinatie.
- 299 Circulaire van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 438/208 van 1 april 1836. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 1988. Kennisgeving van de rehabilitatie van Hillebertus Hollaar van den Dool, na zijn vonnis op 5 januari 1824. D.w.z: v.d. Dool is na zijn eerloosverklaring in zijn burgerrechten hersteld, en mag weer zelfstandig werkmeester worden, het is geen vernietiging van het vonnis.
- 300 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 1152/618 van 26 september 1836. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 2044. Lastgeving dat voortaan de 'bijseraden' van grote zilverwerken, zoals knoppen en pootjes voortaan individueel gestempeld moeten worden, omdat ze vaak bij de keuring achtergehouden worden.
- 301 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 1218/654 van 7 oktober 1836. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 2048. Teneinde verder bedrog met gemakkelijk verwisselbare 'uurwerkbeugels, knoppen en stiften, ofwel bélières et boutons' te voorkomen, moeten ze voortaan alleen met het herkenningstempel van de essayeur worden gemerkt. Essayeurs die geen klein stempel hebben, moeten er onverwijld een aanschaffen.
- 302 Circulaire van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 378/146 van 29 maart 1837. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 2079. Kennisgeving van het op 27 januari 1837 bij verstek gewezen vonnis tegen goudsmid Levi Marcus Hartog te Zwolle wegens het overenten van keurmerken. Hij is veroordeeld tot een half uur tepronkstelling op het schavot, zes jaar rasp of tuchthuis, de kosten van contumacie en het proces, en het aanplakken op zijn kosten van het vonnis door 'den scherpregger' van Zwolle.
- 303 Circulaire van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 740/330 van 7 juni 1837. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 2104. Kennisgeving van het KB van 29 april 1837, Stbl. 90, 'houdende de stichting van een waarborgkantoor der gouden en zilveren werken te Schoonhoven op herhaaldelijk verzoek van de gezamenlijke zilvermeden.'
- 304 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 779/355 van 16 juni 1837. Corr. archief kantoor Utrecht no. 2108. De waarborgstempels van het kantoor Schoonhoven zullen de letter M dragen. Lastgeving aan 's Rijks stempelsnijders om binnen 14 dagen een voldoende aantal gereed te hebben.
- 305 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 1043/483 van 5 augustus 1837. Corr. archief kantoor Utrecht no. 2123. Waarborgkantoor Schoonhoven zal op donderdag 17 augustus 1837 geopend worden en zitdagen hebben op 'Dingsdag, Donderdag en Vrijdag van elke week'.
- 306 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 11 16/527 van 23 augustus 1837. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 2131. Het is noodzakelijk dat de ambtenaren van de waarborgkantoren in kennis worden gesteld van eikaars parafeertekens. Er zullen verificatieplaatjes worden

gemaakt met de 'afdrukselen' ervan. Alle essayeurs moeten hiertoe hun tekens verzegeld naar het Kollegie zenden. De stempels zullen 'per omloopende' worden geretourneerd.

- 307 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 1429/657, 13 oktober 1837. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 2149. Verbod op het maken van muntdoosjes met zilveren muntstukken van 5, 10 en 25 cent, omdat ze een gehalte hebben van slechts 568 d. De schoonhovensmakers maakten vervolgens doosjes met muntafgietsels van goed gehalte. Dit mocht echter ook weer niet omdat het dichtbij valsemunterij kwam.
- 308 Circulaire van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 540/213 van 28 april 1838. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 2194. De essayeurs wordt aanbevolen essaaibalansen bij Becker te Groningen aan te schaffen, ze kosten slechts f 80, de bijbehorende zilveren gewichten f 15, of de platina gewichten f 20. Bij Gandolfy of diens opvolger Deleuil te Parijs en bij Sacré te Brussel zijn ze veel duurder.
- 309 Circulaire van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no 910/388 van 27 juli 1838. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 2210 en 2225. Kennisgeving van de bij Ordinance Royale van 7 april 1838 in Frankrijk ingevoerde stempelverandering, met bijgevoegde gedrukte afbeeldingen der keurtekens en bigorne contratekens.
- 310 Missive van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 1060/507, 21 augustus 1839. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 2294. Kennisgeving dat waarborgkantoor Roermond onder het wettig gezag is teruggekeerd. Franciscus Nijs en Franciscus Remigius Weickmans blijken daar nog steeds in functie te zijn als controleur en essayeur.
- 311 Missive van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 414/165 van 9 maart 1840. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 2326. Aanwijzingen inzake de herstelde gemeenschap met de provincie Limburg. Werken die van daar naar het noorden worden gebracht moeten met de zwijnskop worden gestempeld, zelfs die welke voorzien zijn van de noordnederlandse keurtekens. Men hoeft werken met deze vreemde stempelcombinatie dus niet in beslag te nemen.
- 312 Circulaire van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 1174/540, 14 augustus 1840. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 2370. Inspecteur Essayeur Generaal P.C.G. Poelman is bij KB 76 van 17 juli tot Muntmeester is benoemd. Dr. A. Vrolik is zijn opvolger geworden.
- 313 Circulaire van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 1497/73 5, 7 oktober 1840. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 2380. Kennisgeving dat bij KB 67 van 28 september aan Mr. Cornelis van Marle de persoonlijke titel van 'Inspecteur Generaal van het Middel van Waarborg' is verleend. Hij zal als zodanig met een raadgevende stem in het Kollegie zitting hebben.
- 314 Missive van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 397/147 van 23 maart 1841. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 2409 en 2430. Kennisgeving van het arrest in cassatie van de Hoge Raad der Nederlanden in de zaak contra Notaris W.C. van Elsbroek te Nijmegen, waarin bepaald is dat notarissen en andere publieke ambtenaren niet als schatplichtigen aangemerkt kunnen worden. Dit arrest blokkeerde alle controle van de waarborg op publieke verkopen. Pas met de nieuwe waarborgwet van 18 september 1852, werd dit toezicht weer hersteld.
- 315 Missive van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 951/426 van 22 juli 1841. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 2428. Uit een vonnis van de arrondissementsrechtbank te Sneek van 1 oktober 1840, in hoger beroep bekrachtigd bij arrest van het Provinciale Hof van Friesland van 17 maart 1841, is gebleken dat het opmaken van processen verbaal van bekeuring uitsluitend is voorbehouden aan de controleurs en ontvangers van de waarborgkantoren, conform artikelen 101 en 105 der wet van 19 Brumaire 6e jaar. Het gevolg is dat er geen verlopen meer kunnen worden verleend aan controleurs en ontvangers, 'alzo daardoor telken reize een volkomen stilstand in den buitendienst zoude worden teweeg gebracht.' Deze uitspraak in de zaak tegen S.I. de Groot was een nieuwe tegenslag voor de waarborg, waarvoor pas in 1849 een oplossing werd gevonden.
- 316 Missive van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 1621/742, 28 december 1841. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 2448 en 2716. De moeilijkheden ontstaan door het vonnis van 1 oktober 1840, zijn opgelost in het KB 64 van 14 november 1841. De controleurs en ontvangers mogen 'plaatsbekleeders' doen aanstellen, 'buiten bezwaar van 's lands kas'.

Dit was echter een oplossing die evenmin door de rechtbanken werd erkend. Pas na een overeenkomstige zaak tegen zilversmid Michel Malchair te Maastricht, maakte het Kollegie op 30 november 1849 in missive 1707/1186 bekend dat ZM had goedgevonden dat hij 'plaatsbekleeders' bij KB wilde aanstellen met uitdrukkelijke toekenning van de bevoegdheid proces verbaal op te maken. Het desbetreffende KB no 43 volgde pas op 9 januari 1850.

- 317 Missive van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 259/65 van 15 februari 1842. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 245 5, en Stbl. 1842 no 4. Kennisgeving van het 'Besluit van den 25sten January 1842, houdende bepalingen nopens de afschaffing der thans in het Hertogdom Limburg nog in gebruik zijnde stempels voor de keurmerking der gouden en zilveren werken, en de invoering aldaar der stempels, ten zelfden einde in het overige des Rijks bestaande', op voordracht van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt, 26 november 1841, no. 148 3/671, betreffend de waarborgkantoren Maastricht en Roermond. Kosteloze herstempeling met het teken van 11 mei 1831, de zwijnskop, in het gehele land van 1-3-1842 tot 1-4-1842. Ook particulieren wordt aangeraden hun bezittingen te laten herstampelen.
- 318 Missive van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 548/186 van 26 april 1842. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 2460. De herstempelingstermijn gesteld in KB van 25 januari 1842 Stbl. no. 4 wordt voor de banken van lening verruimd tot 1 jaar.
- 319 Missive van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 1048/47 0, 12 augustus 1842. Correspondentieregister waarborgkantoor Utrecht no. 2474. Kennisgeving van de stempelwijziging in Neuchatel als gevolg van de uitvinding van Professor de la Rive te Genève; het vergulden van zilver door middel van 'galvanismus'.
- 320 Circulaire van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 1652/804, van 19 december 1843. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 2513. Kennisgeving van het proces verbaal contra Joseph Crave te Amsterdam inzake het niet laten keuren van uit het buitenland geïmporteerde onderdelen 'estampes' ofwel 'stampen' voor olie en azijndragers.
- 321 Missive van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no 112/35 van 11 januari 1844. Corr. archief kantoor Utrecht no. 2522., Vaststelling van de herkenningletter N voor de grote waarborgstempels van kantoor Maastricht, omdat het 'doel der invoering van het bij de wet vastgestelde onderscheidingsmerk ten aanzien dier twee kantoren ten eenenmale gemist wordt.' Op de kantoorstempels van de Zuidelijke Provinciën had waarborgkantoor Maastricht de letter M. Het Kollegie had in 1842 vergeten kantoor Maastricht een andere kantoorletter toe te kennen, met het gevolg dat de stempels voor Maastricht en Schoonhoven beide van een M voorzien werden. Dit werd pas in 1844 ontdekt en hersteld.
- 322 Resolutie van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 343/15 7 van 15 maart 1844. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 2521. Volgens de wetten van 19 Brumaire 6e jaar en van 10 maart 1815 kan er geen waarborgrecht en invoerrecht geheven worden op de uit Frankrijk ingevoerde 'stampen', maar het volgende hebben wij echter bepaald: De onderdelen moeten bij invoer in een nederlands waarborgkantoor op wettig gehalte bevonden worden en tegen invordering van het essayloon met het essayeursteken gestempeld worden. Bij de wederaanbieding na montage zullen ze als nederlands beschouwd, en als zodanig belast en gestempeld worden. Onderdelen van buitenlandse herkomst die bij de finale aanbieding geen essayeursteken dragen, worden aan drievoudig waarborgrecht onderworpen. Hetzelfde wanneer deze buitenlandse onderdelen een te aanzienlijk deel uitmaken van een voorwerp. Resultaat van de vrijspraak in eerste instantie van Joseph Crave: Het Kollegie tracht te redden wat er nog te redden valt.
- 323 Missive van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 498/238 van 23 april 1844. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 2528. Waarschuwing de regels m.b.t. het beheer van de keurstempels voortaan strikt op te volgen, teneinde een herhaling van de zaak Albert Hoving te voorkomen. Deze aide essayeur had de stempels tijdens de middagpauze misbruikt. Hij is tot o.m. tot 8 jaar tuchthuis veroordeeld.
- 324 Missive van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 489/495 van 26 augustus 1844. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 2536. De 'Aarts priester van Salland, Drenthe en Groningen' heeft een rekest ingediend. Mede omdat het ook in Frankrijk en België is toegelaten, wordt voor 'Roomsche Kerk sieraden' op resolutie 998/540 van 24 september 1830 een uitzondering gemaakt. Voortaan mogen

'voetstukken van kelken en remonstransen*' van koper vervaardigd worden, mits de koperen delen met het woord KOPER gestempeld worden. Het gebruik van neusilber hiertoe blijft vooralsnog verboden.
'Remonstransen': Sic. De Heren Raden waren blijkbaar te goede calvinisten om onderscheid tussen 'monstransen' en 'remonstranten' te kunnen of willen maken. 'Aartspriester': De godsdienstvrijheid in ons land was nog niet zover dat bisschoppen als zodanig erkend werden.

- 325 Missive van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 1138/643, 15 november 1844. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 2541. Bij arrest in cassatie van 31 augustus 1844 van de Hoge Raad der Nederlanden in de zaak tegen Joseph Crave te Amsterdam en L. van Voorst te Utrecht, is vastgesteld dat het stel losse, onafgewerkte onderdelen van een olie en azijnstel niet als een werk in de zin der wet van 19 Brumaire 6e jaar aangemerkt kan worden. De voorafgaande keuring en stempeling met het essayeursteken is nu vrijwillig geworden. Het Kollegie blijft echter van mening dat buitenlandse onderdelen als vreemde werken met verhoogd recht belast moeten worden.
- 326 Missive van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 521/304 van 25 maart 1846. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 2586. Verlichting van de bepalingen inzake de import van buitenlandse onderdelen. De gewichtsverhouding tussen inlands en buitenlands is geen grondslag meer voor de belastingheffing. Er moet echter voorkomen worden dat complete buitenlandse werken als 'iniandsch' ter keuring worden aangeboden.
- 327 Missive van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 1367/83 5 van 31 juli 1846. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 2601. Naar aanleiding van het rekest van W. Roelfsema, befaamd gieter en werkmeester te Winsum, worden de bepalingen op de handel in geprefabriceerde onderdelen ook op inlands werk toegepast. D.w.z: geprefabriceerde onderdelen liefst aan voorafgaande keuring en stempeling met het essayeursteken onderwerpen.
- 328 Missive van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 2270/1480, 22 december 1846. Corr. archief kantoor Utrecht. Goud en zilversmid J.M. van Kempen te Utrecht had de bril van de Inspecteur Generaal van het Middel van Waarborg Mr. Cornelis van Marle gerepareerd door 'twee zilveren brilkleppen aan een middenstuk van schildpad aan te zetten, ter vervanging van van twee 'gelijksoortige evenzeer van schildpad vervaardigde gedeelten', maar had nagelaten de zilveren onderdelen te laten keuren en belasten. Hij is door de Inspecteur zelf bekeurd. Er is hem een schikking van f 10 toegestaan. Aangezien de ambtenaren van kantoor Utrecht de aanhouding niet hebben verricht, zullen zij de wettelijke 1/10 beloning niet ontvangen.
In zijn rekest om een buitengerechtigde afdoening van 4-12-1846:
'Geeft eerbiediglyk te kennen, Johannes Mattheus van Kempen' dat hij de schilpad bril van de 'Hoog Edel Gestrenge Heer van Marle, Inspecteur van het Middel van Waarborg, of van iemand van deszelfs familie' had laten herstellen, zonder de nieuwe onderdelen ter keuring, stempeling en belasting aan te bieden. Dit verzuim had geen onduiking van belasting als oogmerk maar was slechts het gevolg van 'onoplettendheid door veelvuldige bezigheden, en zucht om het hersteld voorwerp, zoodra doenlyk af te leveren.'
Er mag verondersteld worden dat de Inspecteur zijn eigen bril niet verbeurd heeft laten verklaren.
- 329 Missive van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 500/290 van 10 maart 1847. Corr. archief kantoor Utrecht no. 2630. Machtiging voor waarborgkantoor Utrecht om in de bank van lening te Utrecht te mogen stempelen, onder de voorwaarden als verleend aan de kantoren Amsterdam en Den Haag bij resolutie 237 van 18 maart 1816.
- 330 Missive van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt no. 1489/105 3 van 13 juli 1848. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 2677. De beproevingsmethode 'langs den natten weg' zal ingevoerd worden. Na 10 jaar ervaring bij de munt, zal H.C. van Setten, essayeur bij 's Rijks Munt cursussen geven aan waarborgessayeurs en aide essayeurs. Men zal voortaan niet meer als essayeur worden toegelaten als men deze methode niet beheerst.
'Par la Voie Humide', uitvinding van L.J. Gay Lussac 1778 - 1850, natuurkundige en essayeur bij de munt te Parijs, het meest bekend door zijn ontdekking van de 1/273 gasconstante. De natte weg methode kwam gelijk met de nieuwe waarborgwet in januari 1853 in algemeen gebruik.
- 331 Rapport van den Commissie van Onderzoek aangaande de alsnog hier in den Lande vigerende wetten en verordeningen van franschen oorsprong. Benoemd bij Koninklijk Besluit van 5 February 1849. ARA bibliotheek. Uitgave Landsdrukkerij 1850.
Rapport van de commissie Breukelman, met o.a. L. Metman, A. de Pinto en N. Olivier.

Op pagina's 148 en 149 zijn de in 1849 nog vigerende waarborgwetten en besluiten vermeld:
Zijn afgeschaft of vervallen door latere wetgeving, of kunnen afgeschaft worden:
13 Germinal 6e jaar, 15 Prairial 6e jaar, 1 Messidor 6e jaar, 27 Pluviôse 7e jaar, 21 Juli 1807 en
25 juli 1807. (Beide laatste van het Koninkrijk Holland.)
Zijn nog van kracht en moeten voorlopig van kracht blijven:
19 Brumaire 6e jaar, 1 Messidor 6e jaar, 7 Prairial 7e jaar (10% verhoging van rechten), 16 Prairial
7e jaar, 3 Germinal 9e jaar en 25 Juli 1807 art. 3.2.

- 332 Wet op het muntwezen van 1 juni 1850 en KB van 2 september 1850. ARA bibliotheek. Stbl. 1850 no's 25 en 56. Corr. archief kantoor Utrecht no. 2753. Opheffing van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt en instelling van een driehoofdig Muntcollegie. De waarborg wordt onder het bestuur van het Departement van Financiën geplaatst, een en ander met ingang van 1 januari 1851. Met betrekking tot de waarborg is het nieuwe Muntcollegie slechts belast met;
- Beheer van het Rijksmagazijn van Scheemiddelelen.
 - Vervaardiging, bewaring, uitgifte, inname en vernietiging van keurstempels, alsmede toezicht op het juiste gebruik ervan.
 - Het doen van uitspraken over de echtheid van stempelafdrukken en het juiste gebruik van keurstempels.
 - Uitspraken in geschillen over gehalte en essai.
- 333 Resolutie no 97 Minister van Financiën (van Bosse), 18 december 1850. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 2761. Bepaalt dat de bestaande regelingen en voorschriften inzake de waarborg grotendeels van kracht blijven, onder andere de Generale Dienstorder van 1 februari 1814.
- 334 Missive van het Kollegie van Raden en Generaal Meesteren der Munt, 31 december 1850. O.a. corr. archief kantoor Utrecht no. 2768. Afscheidsbrief met dank voor de 'getrouwe en ijverige medewerking'.
- 335 Wet van den 18den September 1852 omtrent den waarborg en de belasting der gouden en zilveren werken. ARA bibliotheek. Stbl. 1852 no. 178. De nieuwe waarborgwet.
- 336 Besluit van den 25sten September 185 2. ARA bibliotheek. Stbl. 185 2 no. 181. Bepaalt dat de nieuwe waarborgwet van 18 september 1852 op 1 januari 1853 in werking zal treden.
- 337 Besluit van den 4en December 1852. ARA bibliotheek. Stbl. 1852 no. 204. Herbenoeming van de (reeds bestaande) waarborgkantoren te 's Hertogenbosch, Breda, Arnhem, 's Gravenhage, Rotterdam, Schoonhoven, Amsterdam, Middelburg, Utrecht, Leeuwarden, Zwolle, Groningen, Maastricht en Roermond, alsmede de vestiging van een nieuw kantoor in Alkmaar. De eveneens reeds bestaande kantooraanduidende tekens A t/m 0 zijn opnieuw benoemd en voor Alkmaar is de letter P vastgesteld. Verder wordt er een beschrijving van de reeds bestaande en nieuwe keurtekens gegeven.
- 338 Besluit van den 26sten December 1852. ARA bibliotheek. Stbl. 1852 no. 257. De opening van het nieuwe waarborgkantoor Alkmaar wordt uitgesteld tot 1 maart 1853. Tot die datum zal kantoor Amsterdam de dienst voor dat district waarnemen.

B BIBLIOGRAFIE.

ZILVER EN GOUD:

- M1 Alphen, W.J.S. van, en Doornink-Hoogenraad M.M. Zutphens zilver. Tent. cat. ongedateerd.
- M2 Begeer, S.A.C. Zilversmeden van de stad Schoonhoven. Tent. cat. 1981.
- M3 Beuque, E. Dictionnaire des poinçons officiels français et étrangers, anciennes et modernes de leur création à nos jours. Paris 1924-1962.
- M4 Div. auteurs. Brabants Zilver. Tent. cat. 's Hertogenbosch Centraal Noordbrabants Museum 1965.
- M5 Bree, J de. Zeeuws Zilver. Schiedam 1978.
- M6 Cochius, J.M. Catalogus van zilverwerken. Gemeentemuseum Arnhem. 1958.
- M7 Citroen, K.A. Amsterdamse zilversmeden en hun merken. Amsterdam 1975.
- M8 Wijsenbeek, Mr. L.J.F. Delfts zilver. Oud Delft, ongedateerd.
- M9 Dievoet, W. van. De geschiedenis en de officieële merken van de keurkamers voor de waarborg van goud en zilver in België van 1794 tot nu. Brussel 1980.
- M10 Doorslaer, G. van. La Corporation et les ouvrages des orfèvres malinois. Antwerpen 1935. Gem. Bibl. Rotterdam.
- M11 Molen den Outer, Dra. B. ter. Dordrechts goud en zilver. Tent. cat. museum S. van Gijn Dordrecht 1975.
- M12 Cochius, J.M. e.a. Gelders zilver. Tent. cat. Gemeentemuseum Arnhem 1955.
- M13 Zetteler, E. e.a. Haarlems zilver. Tent. cat. Frans Halsmuseum Haarlem 1975.
- M14 Hoekstra, J.E. Leidse goud- en zilversmeden. Oud Holland 52 - 1935.
- M15 Jong, A.A.M.N. de, Zwanezang van het maastrichtse goud- en zilversmedenambacht. Bijdragen tot de geschiedenis van Maastricht 1962.
- M16 Keikes, W.H. Zierikzeese goud- en zilversmeden. Antiek, 8e jaargang Lochem.
- M17 Koonings, W. De keuring van goud en zilver tijdens het Koninkrijk Holland. Lochem 1968.
- M18 Koonings, W. Negentiende eeuwse zilver. Tweede gewijzigde en vermeerderde druk. Schiedam 1977.
- M19 Fock, Dr. C.W. Leids zilver. Tent. cat. Stedelijk Museum de Lakenhal Leiden 1977.
- M20 Du Ry, C.J. Meesters in zilver, werk van rotterdamse zilversmeden. Tent. cat. Rotterdams Historisch museum 1966.
- M21 Koonings, W. Meestertekens van nederlandse goud- en zilversmeden, 1814 tot 1963 en 1963 tot heden, 's Gravenhage 1978 met aanvullingen tot heden.
- M22 Rosenberg, M. Der Goldschmiede Merkzeichen. Berlin 1922.
- M23 Szenassy, I.L. Maastrichts zilver. Tent. cat. Bonnefantenmuseum Maastricht 1978.
- M24 Tardy. Les poinçons de garantie internationaux pour l'argent. 15e édition Paris 1984.
- M25 Tardy. Les pompons de garantie internationaux pour l'or, le platine et le palladium. 10e édition Paris 1981.
- M26 Voet, E. jr. Haarlemsche goud en zilversmeden en hunne merken. Haarlem 1928.

- M27 Voet, E. jr. Merken van amsterdamsche goud en zilversmeden, 's Gravenhage 1912.
- M28 Voet, E. jr, Wassenbergh A, Penning E.J. Merken van friese goud en zilversmeden, 's Gravenhage 1975.
- M29 Gans, L.B. Goud en zilvermerken van Voet. Leiden, Antwerpen 1992.
- M30 Voet, E. jr, Gelder, H.E. van. Merken van haagsche goud en zilversmeden voorafgegaan door haagsche goud en zilversmeden uit de XVI, XVII en XVIII eeuw, 's Gravenhage 1941.
- M31 Mulder, T.R. e.a. Zilver van het noorderkwartier. Tent. cat. Westfries museum Hoorn. 1957.
- M32 Keyser-Schuurman, Mr. W.E.S.L. Roermonds zilver, Gemeentemuseum Roermond. Tent. Cat. 1982.
- M33 Koldewey, Drs. A.M. e.a. Zilver uit 's Hertogenbosch. Tent. cat. Noordbrabants museum. 1985
- M34 Schadee, N.I. en Krebber, G. Werk van goudse zilversmeden tot 1813. Tent. cat. Stedelijke musea Gouda. 1980.
- M35 Lemmens, G.Th.M. en Bogaars. J. Nijmeegs zilver 1400-1900. Tent. cat. Nijmeegs museum Commanderie van St Jan.
- M36 Bolten, D. Delfts zilver. Tent. cat. Museum het Prinsenhof Delft. 1956-1957.
- M37 Stuyck, R. Belgische zilvermerken. Antwerpen 1984.
- M38 Bauduin, P. Colman P. e.a. Edelsmeedkunst in België. Brussel 1988.
- M39 Clasen, C.W. Rheinische Silbermarken. Rheinbach-Merzbach 1986.
- M40 Citroen, K.A. Haarlemse zilversmeden en hun merken. Amsterdam 1988.
- M41 Rijen, Drs. J.P.W.H.A. van en Werz, Drs. B.E.J.S. Kunstwerkplaatsen Esser 1838 - 1939. Tent. cat. Museum Jacob van Home, Weert, 1988.
- M42 Schadee, N.I. Zilverschatten. Drie eeuwen Rotterdams zilver. Tent. cat. Rotterdams Historisch Museum, 1991
- M43 Dijk, R.F. van en Mr. S.A.C. Begeer en Drs. T.G.M. Graas. Gorcums Zilver. Tent. cat. Museum Dit is Bethlehem, Gorinchem 1992.

WETTEN, BESLUITEN EN PUBLICATIES MET BETREKKING DAAROP.

- W1 Bulletins des lois de la République Française. Paris, Prairial an 2 - Floréal an 12. ANP & ARA.
- W2 Bulletins des lois de l'Empire Français. Paris, Floréal an 12 - 1814. ANP & ARA.
- W3 Bulletins des lois du Royaume de France. 1814 - 1820. ANP.
- W4 Cangardel, A. La réglementation du titre des ouvrages d'or et d'argent d'après la loi du 19 Brumaire an 6. Faculté de droit de l'Université de Paris. Thèse pour le doctorat, Paris 1906.
- W5 Collection générale des lois, proclamations, instructions, et autres actes de pouvoir exécutif. Bibliothèque du Louvre Paris.
- W6 Gazette Nationale, ou Moniteur Universel, Paris 1789 - 1832. ANP & Musée du Louvre.
- W7 Journal Officiel du Gouvernement de la Belgique, Journal Officiel du Royaume des Pays Bas. 1814-1830. ARA, GAR en AEB.
- W8 Manuel des employés de la garantie, contenant les lois, arrêtés, réglemens, instructions et circulaires relatifs au titre et à la marquée des ouvrages d'or et d'argent, a la perception du droit, et à la poursuite des délits et contraventions qui en dépendent. Avec un traité de la Procédure sur ce genre des délits,

soutenu de l'autorité des divers arrêts des Cours Impériales et de Cassation, rendus sur les questions multipliées qui se sont présentées a ce sujet. Et précédé d'une Introduction de la marqué du titre et sur les Tribunaux et Cours d'exception chargés de la connoissance des délits qui y étoient relatifs. Par A.L de St. H. Paris 1813. Bibliotheek 's Rijks Munt Utrecht en Koninklijke Munt Brussel.

- W9 Nederlandsche Staatscourant 1813 - 1852. ARA.
- W10 Raibaud, B.L Traité de la garantie des matières et ouvrages d'or et d'argent. Paris 1825.
- W11 Rapport van den commissie van onderzoek aangaande de alsnog hier in den lande vigerende wetten en verordeningen van franschen en anderen oorsprong, benoemd bij Koninklijk Besluit van 5 Februarij 1849. Commissie Breukelman. Stbl. no 5 1849. ARA.
- W12 Rondonneau, L. Collection des lois francaises constitutionnelles, administratives, judiciaires, commerciales, militaires et religieuses, actuellement en vigueur dans l'Empire et déclarées, par les décrets des 8 Novembre 1810, 6 Janvier et 19 Avril 1811, exécutoires, dans les départemens de la Hollande et autres réunis a la France depuis 1810. Paris 1811. ARA, Gem. Bibl, en Univ. Bibl. Rotterdam.
- W13 Rondonneau, L. Répertoire abrégée de la législation francaise. Paris 1824. ANP.
- W14 Staatsblad der Vereenigde Nederlanden en Staatsblad van het Koninkrijk der Nederlanden. 1813 - 1852. ARA.
- W15 Fortuyn. Mr. C.J. Verzameling van wetten, besluiten en andere regsbronnen van franschen oorsprong, in zooverre deze ook sederd de invoering der nieuwe wetgeving in Nederland van toepassing zijn. Amsterdam 1839. ARA, GAR en Univ. Bibl. Rotterdam.
- W16 Moniteur Belge - Journal officiel. Bruxelles 1831 - 1845. AEB.
- W17 Lois, Arrêtés et Réglemens. Concernant la surveillance et le maintien du titre et la perception du droit de garantie des matières et ouvrages d'or et d'argent. Paris Imprimerie Impériale, 1812.
- W18 Tableaux de Conversion des anciens titres d'or, de l'argent et du doré en nouveaux titres, ainsi que pour la valeur du prix du kilogramme d'or et d'argent, la conversion du poids de marc et de ses subdivisions en kilogrammes, hectogrammes etc, la conversion des centigrammes, grammes etc. en grains, gros onces et marcs, la conversion des deniers, sous, en centimes, et vice versa. Par le Citoyen Brigaudin, Essayeur du Bureau de Garantie du département de la Gironde. Bordeaux, an VII.
- W19 Tarif der Principale en Additionele Regten der Garantie op de Gouden en Zilveren Werken, zoo als dezelve behooren geheven te worden in de Zeven Hollandsche Departementen, overeenkomstig de wetten en verordeningen van het Fransche Keizerrijk. L.N.E. Slicher, Amsterdam/Den Haag 1812.
- W20 Recueil général des lois, décrets, arrêtés, avis du conseil d'état et instructions ministérielles. concernant l'enrégistrement, le timbre, le greffe, le registre hypothécaire, les amendes, frais de justice criminelle, les domaines, les droits de garantie des matières d'or et d'argent et les octrois. Traduit et imprimé par ordre de Mr. le Conseiller d'Etat, Intendant Général des Finances te du Trésor Impérial en Hollande. Tom. II, Sect. II, contenant toutes les lois etc. sur les droits de garantie des matières et ouvrages d'or et d'argent. Algemeene verzameling van wetten, decreten, advisen van den Staats-Raad en ministeriële instructien, betreffende, de registratie, het zegel, de griffie, het bestuur der hypotheken, de boeten, kosten der criminele justitie, domeinen, de regten van garantie van goud en zilver, octroyen enz. Vertaald en gedrukt op last van den Heere-Staatsraad, Intendant Generaal der Financiën (Gogel) en van de Keizerlijke Schatkist in Holland. II. Deel, II. Stuk, bevattende alle de wetten enz, op de regten van garantie van het bewerkt en onbewerkt goud en zilver. Doorman & Comp., Amsterdam 1811.

GESCHIEDKUNDIGE PUBLICATIES.

- G1 Gedenkboek 1813. Lt. Gen. G.J.W. Koolemans Beynen, Prof. Dr. P.J. Blok, Prof. Dr. Th. Bussemakers e.v.a. Haarlem 1913, 4 delen en register.
- G2 Neerland's onafhankelijkheid hersteld. Dr. J.R. Callenbach. Nijkerk 1913.

C DE DEPARTEMENTALE INDELING VAN ONS LAND EN DE WAARBORGDISTRICTEN.

De nog rechtstreeks uit de middeleeuwen stammende bestuursvormen, waarin tenslotte alleen de grote steden de dienst uitmaakten, werd in 1795 omvergehaald. De Bataafse Republiek experimenteerde met allerlei bestuursvormen en diverse provinciale indelingen. Het Koninkrijk Holland dat haar devies 'Eendragt maakt magt' had afgeleid uit het 'Concordia Res Parvae Crescunt' van de Zeven Provinciën, had een gecentraliseerd bestuur. Het bestond uit de departementen Groningen, Vriesland, Drenthe, Overijsel, Gelderland, Utrecht, Amstelland, Maasland, Zeeland, Brabant en Oostvriesland.

Na de annexatie door het franse keizerrijk wordt met de besluiten van april t/m december 1810 de franse wetgeving ingevoerd en het bestuur op franse leest gereorganiseerd. Het hoofdbestuur over het gewezen Holland is toevertrouwd aan Charles Francois Lebrun, Prins van het Keizerrijk, Hertog van Plaisance en zijn intendant van financiën Gogel. Zij beiden hebben tijdelijke functies die bedoeld zijn te verdwijnen, zodra het land volledig in het keizerrijk is geïntegreerd.

De franse bestuursorganisatie is in hoofdlijnen als volgt:

Een departementsbestuur staat onder leiding van een 'préfet', hier meestal prefect genoemd. Elk departement is verdeeld in twee of meer 'arrondissements', later genoemd 'sous-préfectures', elk onder leiding van een 'sous-préfet'. Elk arrondissement was weer onderverdeeld in 'cantons'. De kantons, hadden vanaf 1804 geen burgerlijk bestuur meer, maar elk vormde nog wel het district van een tribunal de première instance ofwel een regtbank van eersten aanleg. De 'municipalités's' ofwel gemeenten, worden elk bestuurd door een 'officier municipal' later genoemd 'maire'.

De rechterlijke macht had in principe dezelfde territoriale indeling, maar de 'justitieële' indeling liep vaak wat achter bij die van het burgerlijk bestuur. Wij hebben nu nog steeds de gerechtshoven, arrondissementsrechtbanken en kantongerechten volgens een wetgeving en indeling die oorspronkelijk stamt uit de franse tijd. Men moet niet vergeten dat de fransen wel in 1813-1814 vertrokken, maar hun wetgeving de Code Napoléon hier achterlieten.

Ook de waarborgorganisatie volgt strikt de departementale indeling. Slechts in enkele incidentele gevallen zijn twee departementen tot een enkel waarborgdistrict samengevoegd, in ons land is dit echter niet gebeurd. De meeste departementen hebben elk één waarborgkantoor. Vijfentwintig hebben er twee, met een of meer arrondissementen als district, slechts vier departementen hebben drie waarborgkantoren. Dit gerekend naar de situatie van het gehele franse rijk in 1813.

De departementale indeling van ons land van 1810 tot eind 1813 was als volgt:

Département du Zuiderzee met hoofdstad Amsterdam:

Het tegenwoordige Noord Holland plus Utrecht, inclusief een grensstrook van Zuid Holland met oa. Woerden en Schoonhoven. Het is ingedeeld in zes arrondissementen; Amsterdam, Hoorn, Alkmaar en Haarlem die het district vormen van waarborgkantoor Amsterdam en de arrondissementen Utrecht en Amersfoort onder kantoor Utrecht. In 1814 wordt Zuiderzee weer gesplitst in de provincies Noord Holland en Utrecht. Woerden en Schoonhoven blijven onder kantoor Utrecht. Pas na de justitieële herindeling van 1824 komt Woerden onder kantoor Den Haag. Schoonhoven zou in 1824 ook onder kantoor Rotterdam komen, maar op speciaal verzoek van de werkmeesters is het toch onder Utrecht gebleven. Loenen gaat in 1824 over van Amsterdam naar Utrecht.

Département des Souches de la Meuse met hoofdstad 's Gravenhage:

Het tegenwoordige Zuid Holland minus bovengenoemde grensstrook. Verder omvat het ook een stukje gelders gebied van Gorcum tot en met Culemborg. Het is ingedeeld in zes arrondissementen; Den Haag en Leiden onder waarborgkantoor Den Haag en de arrondissementen Rotterdam, Flakkee, Dordrecht en Gorcum onder kantoor Rotterdam.

Om een idee te geven over de grens tussen de kantoren Den Haag en Rotterdam: Delft en Gouda horen onder Rotterdam, Boskoop en vanaf 1824 ook Woerden, onder kantoor Den Haag. In 1824 gaat Culemborg over van Rotterdam naar Arnhem. In 1853 gaat Delft over naar kantoor Den Haag.

Département de l'Issel Supérieur met hoofdstad Arnhem:

Het tegenwoordige Gelderland, minus het land bezuiden de Waal, dwz. de Bommelerwaard, het Land van Maas en Waal, het Rijk van Nijmegen, minus een gebied rond Culemborg.

Het waarborgkantoor was gevestigd in Arnhem.

Bij het herstel van de provincie Gelderland in 1814 wordt het land bezuiden de Waal, de Bommelerwaard, het Land van Maas en Waal en het Rijk van Nijmegen weer toegevoegd. Kantoor Arnhem krijgt dan ook nog een stukje Noord Brabant met o.a. Boxmeer, Ravenstein, Grave en Cuijk. In 1824 gaat laatstgenoemd deel weer over naar kantoor Den Bosch. Culemborg komt in 1824 onder kantoor Arnhem.

Département des Bouches de l'Issel met hoofdstad Zwolle:

Was exact gelijk aan de tegenwoordige provincie Overijssel. Het waarborgkantoor was gevestigd in Zwolle. In 1853 gaat het kanton Meppel over naar kantoor Zwolle.

Département de l'Ems Occidental met hoofdstad Groningen:

Het tegenwoordige Groningen, Drenthe, plus een stuk Oostfriesland tot aan de Eems genaamd Reiderland met o.a. de plaatsen Bunde, Weener en Jemgum. De ondergrens van dit nu duitse gebied loopt oost-west vlak onder Brual. Het waarborgkantoor van dit departement was gevestigd in Groningen.

Enkele zilvermeden uit Bunde en Jemgum waren in Groningen geregistreerd. M. Siefkens te Bunde (MRT no. 23), B. de Grave te Jemgum (MRT no. 1502) en B. Groenewold te Reiderland (MRT no. 1267)(M21).

Département de l'Ems Oriental met hoofdstad Aurich:

Dit departement dat tot het Koninkrijk Holland behoorde, bestond uit Oostfriesland minus het bovengenoemde deel, het strekte zich uit van de Eems tot aan de Jade. Het waarborgkantoor is gevestigd in Aurich.

Département de la Frise met hoofdstad Leeuwarden:

Was exact gelijk aan de tegenwoordige provincie Friesland.

Het waarborgkantoor was gevestigd in Leeuwarden.

Département des Bouches de l'Escaut met hoofdstad Middelburg:

Het bestond uit het tegenwoordige Zeeland minus Zeeuws Vlaanderen.

Het waarborgkantoor was gevestigd in Middelburg.

In 1814 wordt 'Staats Vlaanderen' hieraan toegevoegd en het krijgt de nieuwe naam 'Zeeuws Vlaanderen'.

Département de l'Escaut met hoofdstad Gent:

Het bestond uit de tegenwoordige provincie Oost Vlaanderen plus Zeeuws Vlaanderen.

Reeds vanaf 1795 behoort Zeeuws Vlaanderen tot dit departement.

In het besluit van 15 Prairial an 6 (3-6-1798) is het district van kantoor Gent omschreven als volgt: 'Cantons de Gand, Loochristy, Sterghem, Teclor, Waerschoot, Sleydingue, Lebbecke, Tiremonde, Oveirmer, Lekeren, Zèle, Hamme, Tamiso, Belsecle, St Nicolas, Haesdone, Beveren, St Gelis, Assinede, Maldeghem, Capricke, Estbourg, Issendike, Hutz, Axel et l'Ecluse. Uit deze verbasterde namen zijn met enige moeite de plaatsen Oostburg, IJzendijke, Hulst, Axel en Sluis herkenbaar. De, voorzover bekend, zeven daar werkend zilvermeden P.A. van Enthoven en J.J. van Houdt te Hulst, P. Meertens en P.B. Ornée te Axel, J. Sergeant te Hontenisse/Kloosterzande, W. Havens te Groede en J.B. Maurel te Oostburg moesten hun werk in kantoor Gent laten keuren.

Département des Deux-Nèthes met hoofdstad Antwerpen:

Het bestond uit de tegenwoordige provincie Antwerpen. In 1810 wordt westelijk Noord Brabant tot aan de rivier de Dongé er aan toegevoegd. Van 1798 tot medio 1811 had het slechts één waarborgkantoor in Antwerpen. In 1811 is kantoor Breda ingesteld voor de arrondissementen Breda en Bergen op Zoom.

Département des Bouches du Rhin met hoofdstad 's Hertogenbosch:

Het bestond uit oostelijk Noord Brabant tot aan de rivier de Donge, plus het gelderse gebied bezuiden de Waal, de Bommelerwaard met Zaltbommel, het Land van Maas en Waal, en het Rijk van Nijmegen.

Het waarborgkantoor was gevestigd in Den Bosch. In 1814 gaan genoemde gelderse gebieden over naar kantoor Arnhem. Kantoor Arnhem krijgt dan ook nog een stukje Noord Brabant met o.a. Boxmeer, Ravenstein, Grave en Cuijk. In 1824 gaat laatstgenoemd deel weer over naar kantoor Den Bosch.

Département de la Meuse Inférieure met hoofdstad Maastricht:

Dit departement was nogal een lappendeken. Het omvatte ongeveer de belgische provincie Limburg met de plaatsen Hasselt, St Truiden, Tongeren, Beringen, Tessenderlo, Lommel, Bree, Maaseik en Peer.

Verder het tegenwoordige nederlandse Zuid Limburg tot aan het Maas-Peel kanaal. Vooral de oostgrens was zeer grillig met allerlei uitsteeksels, inhammen en enclaves. Venlo, Nieuwstad, Welz en Roendorf hoorden bij dit departement maar waren omsloten door departement Roer. Sittard, Obbicht, Grevenbicht en Susteren hoorden bij het departement Roer, maar Ubach-Palenberg en Alsdorf echter weer bij Meuse Inférieure.

Oorspronkelijk is het district van waarborgkantoor Maastricht vastgesteld als bestaand uit de arrondissementen Maastricht, Hasselt, St Truiden, Venlo en Weert, dat van kantoor Roermond uit de arrondissementen Roermond en Maaseik. Gezien de ligging van Venlo en Weert, en ook omdat voorzover bekend geen enkele werkmeester uit deze twee plaatsen in Maastricht was geregistreerd, is het vrij zeker dat de zilvermeden van Weert en Venlo hun producten in Roermond hebben laten keuren.

Département de la Roer met hoofdstad Aken:

Dit departement omvatte ook enkele tegenwoordig nederlandse gebieden, zoals de gehele noordpunt van Zuid Limburg met o.a. de plaatsen Mook, Gennep, Afferden, Venray en Panningen boven het Maas-Peelkanaal. Verder ook de gebieden zoals hierboven beschreven onder Meuse Inférieure. Ook Sittard hoorde onder kantoor Aken.

Dept. Roer heeft twee waarborgkantoren, een in Aken, het tweede in Keulen.

E. DE DEPARTEMENTALE INDELING

D INVENTARISATIE VAN INSCULPATIEPLATEN MET KEURTEKENS, MEESTERTEKENS. E.D.

VERIFICATIEPLATEN MET KEURTEKENS.

1797

VI Plaat zonder departementsaanduidingen. De kantoortekens hebben de kantooraanduidingen 1 en 99.

De gehaltetekens voor zilver hebben zowel de aanduidingen 1 en 2 als A1 en A2. Deze laatste tekens zijn gemaakt in samenhang met het besluit van 21 Brumaire jaar 5.(11-11-1796), en de voorstellen van Louis Michel Colas. Deze tekens worden in Frankrijk 'Les poinçons de l'an 5' genoemd. In 1811/1812 ontving elk waarborgkantoor in ons land een exemplaar ter identificatie van deze tekens.

Belastingmuseum Rotterdam, Goud, Zilver en Klokkemuseum Schoonhoven, elk 1 exemplaar.

1798

V2 Plaat gemerkt '26 Dép. de la Dyle, Bruxelles Louvain'. Op deze plaat zijn de kantooraanduidingen 26 en 26* bij vergissing onderling verwisseld. Kon. Munt Brussel.

V3 Plaat gemerkt '26 Dép. de l'Escaut, Gand'. Met foto afgebeeld in (M10). De plaat zelf is zoek.

V4 Plaat gemerkt '62 Dép. de la Meuse Inférieure, Maestricht Ruremonde'. ARA (?)

V5 Plaat gemerkt '54 Dép. du Lys, Bruges Ypres'. Kon. Munt Brussel.

V6 Plaat gemerkt '72 Dép. de l'Ourthe, Liège'. Met foto afgebeeld in (M22). Deze plaatzelf is zoek. Een ander exemplaar is aanwezig bij de Waarborg te Gouda.

Op de platen van 1798 staan de departementsnummers, de departementen, en de vestigingsplaatsen van de waarborgkantoren ingeslagen. Wanneer een departement twee waarborgkantoren had, waren hun tekens samen op één plaat aangegeven.

1809

V7 Plaat gemerkt 'Dép. no. 27'. (= Dyle, Brussel) Kon. Munt Brussel.

V8 Plaat gemerkt 'Dép. no. 43/1'. (=Jemmapes, Bergen) Kon. Munt Brussel.

V9 Plaat gemerkt 'Dép. no. 42/2'. (=Jemmapes, Tournai) Kon. Munt Brussel.

V10 Plaat gemerkt 'Dép. no. 56/1'. (=Lys, Brugge) Kon. Munt Brussel.

V11 Plaat gemerkt 'Dép. no. 65/1'. (= Meuse-Inférieure, Maastricht) Belastingmuseum Rotterdam.

Op de platen van 1809 staan alleen maar de departementnummers en het volgnummer van het waarborgkantoor. De keurtekens van twee kantoren in één departement staan op afzonderlijke platen.

1811/1812

V12 Plaat gemerkt 'Bréda' Belastingmuseum Rotterdam.

V13 Plaat gemerkt 'Amsterdam M'. Belastingmuseum Rotterdam.

V14 Plaat gemerkt 'La Haye N' Op deze plaat zijn de kantooraanduidingen verwisseld met die van Rotterdam. Belastingmuseum Rotterdam.

V15 Plaat gemerkt 'Rotterdam N' Op deze plaat zijn de kantooraanduidingen verwisseld met die van Den Haag. 2 Exemplaren. Belastingmuseum Rotterdam en Goud, Zilver en Klokkemuseum Schoonhoven.

V16 Plaat gemerkt 'Arnhem O'. Kon. Munt Brussel.

- V17 Plaat gemerkt 'Leuwarden S' Belastingmuseum Rotterdam.
- V18 Plaat gemerkt 'Utrecht M'. Deze plaat toont de M met stip als kantooraanduiding. Goud, Zilver en Klokkenmuseum Schoonhoven.
- V19 Plaat gemerkt 'Phe 1 Dépt. Ems Occidental (Q) Groningue' Goud, Zilver en Klokkenmuseum Schoonhoven.

1814/1815

- V20 Plaat met de 'gesloten hand' en 'roos' merken. Lombardtekens ingesteld bij KB. van 26-12-1813. Belastingmuseum Rotterdam, Goud, Zilver en Klokkenmuseum Schoonhoven, elk 1 exemplaar.
- V21 Plaat met de 'gesloten hand' en 'roos' merken van waarborgkantoor Groningen. Lombardtekens ingesteld bij KB. van 26-12-1813. (89) Belastingmuseum Rotterdam.
- V22 Plaat gemerkt 'Poincons Intermédiaires de Maastricht'. Belastingmuseum Rotterdam, Kon. Munt Brussel en Goud, Zilver en Klokkenmuseum Schoonhoven. (Totaal 7 exemplaren)
- V23 Plaat met de tekens van de gewezen Essaieur Barmont te Amsterdam. Goud, Zilver en Klokkenmuseum Schoonhoven.
- V24 Plaat met de keurtekens ingesteld bij KB van 26-12-1813 van waarborgkantoor Groningen. De jaarletters zijn nadien bijgeslagen t/m de I van 1843. Belastingmuseum Rotterdam en Goud, Zilver en Klokkenmuseum Schoonhoven.
- V25 Plaat met de keurtekens ingesteld bij KB van 26-12-1813 van waarborgkantoor Leeuwarden. De jaarletters zijn nadien bijgeslagen t/m de U van 1854. Belastingmuseum Rotterdam en Goud, Zilver en Klokkenmuseum Schoonhoven.
- V26 Plaat met de keurtekens ingesteld bij KB van 26-12-1813 van waarborgkantoor Breda. Belastingmuseum Rotterdam.
- V27 Plaat met de keurtekens ingesteld bij KB van 26-12-1813 van waarborgkantoor Amsterdam. De jaarletters zijn nadien bijgeslagen t/m de H van 1842. Belastingmuseum Rotterdam.
- V28 Plaat met de keurtekens ingesteld bij KB van 26-12-1813 van waarborgkantoor Utrecht. Goud, Zilver en Klokkenmuseum Schoonhoven.
- V29 Plaat met de keurtekens ingesteld bij KB van 26-12-1813 van waarborgkantoor Zwolle. Goud, Zilver en Klokkenmuseum Schoonhoven.
- V30 Plaat met de keurtekens ingesteld bij KB van 26-12-1813 van waarborgkantoor Middelburg. Goud, Zilver en Klokkenmuseum Schoonhoven.
- V31 Plaat met de keurtekens ingesteld bij KB van 26-12-1813 van waarborgkantoor Rotterdam. Goud, Zilver en Klokkenmuseum Schoonhoven en Belastingmuseum Rotterdam. 2 Exemplaren.
- V32 Plaat met de keurtekens van het Koninkrijk Holland ingesteld bij publicatie van 11-3-1807. Geïmiteerd in 1814. Meerdere exemplaren, o.a. Goud, Zilver en Klokkenmuseum Schoonhoven, Belastingmuseum Rotterdam en Waarborg Gouda.
- V33 Plaat met de keurtekens ingesteld bij KB van 14-9-1814 van waarborgkantoor Oudenaarde in de Zuidelijke Nederlanden. Belastingmuseum Rotterdam.
- V34 Plaat met de keurtekens ingesteld bij KB van 14-9-1814 van waarborgkantoor Brussel in de Zuidelijke Nederlanden. Kon. Munt Brussel.
- V35 Plaat met de keurtekens ingesteld bij KB van 14-9-1814 van waarborgkantoor Brugge in de Zuidelijke Nederlanden. Kon. Munt Brussel.
- V36 Plaat met de keurtekens ingesteld bij KB van 14-9-1814 van waarborgkantoor Doornik in de Zuidelijke Nederlanden. Kon. Munt Brussel.

- V37 Plaat met de keurtekens ingesteld bij KB van 14-9-1814 van waarborgkantoor Luxemburg in de Zuidelijke Nederlanden. Kon. Munt Brussel.
- V38 Plaat met de keurtekens ingesteld bij KB van 14-9-1814 in de Zuidelijke Nederlanden, gemerkt: Maastricht. Goud, Zilver en Klokkemuseum Schoonhoven.
- V39 Plaat gemerkt: ILLEGALE KEURTEKENEN GECEEERD IN DE PROVINCIE VRIESLAND ZIE RESOL D.D. 5 OCTOBER 1815 NO 681. Plaat met afslagen van de niet gebruikte intermediaire keurtekens van Friesland. Goud, Zilver en Klokkemuseum Schoonhoven.
- V40 Plaatje gemerkt: Legaal teken voor 's Lands Keurstempels en Naamletter merken der Graveurs. Zie Resol d.d. 25 Oct. 1815 no. 723. Met afslagen van 's Lands stempel; een staand ovaal met de letters L en S boven elkaar, tussen de letters een naar links klimmende leeuw. Verder vier afslagen van rechthoekige graveurstekens, met de letters VDK, VDM, VDG en IPS.

1817

- V41 Plaat met de keurtekens ingesteld bij KB van 14-9-1814 in de Zuidelijke Nederlanden, gemerkt: Poinpons des Provinces Méridionales. Gemaakt in 1817. Kon. Munt Brussel en Belastingmuseum Rotterdam.
- V42 Plaat met de keurtekens ingesteld bij KB. van 26-12-1813 voor de Noordelijke Nederlanden, inclusief de jaarletters E t/m H van 1814 t/m 1817. Gemaakt in 1817 en verzonden naar de waarborgkantoren in de Zuidelijke Nederlanden na de opheffing van de douanegrens. Kon. Munt Brussel en Goud, Zilver en Klokkemuseum Schoonhoven.
- V43 Plaatje met twee afslagen van het Zuidnederlandse gebloemde 'E' teken voor de vreemde werken, gemerkt met het woord 'BON'. (echt) Gemaakt en verzonden naar alle waarborgkantoren in 1817, naar aanleiding van vervalsingen binnengesmokkeld door de Fransman Dufay. Belastingmuseum Rotterdam en Goud, Zilver en Klokkemuseum Schoonhoven.
- V44 Plaatje met vergrote afslagen van twee vervalsingen van het Zuidnederlandse gebloemde 'E' teken voor de vreemde werken. Gemaakt en verzonden naar alle waarborgkantoren in 1817, naar aanleiding van vervalsingen door de Fransman Dufay. Belastingmuseum Rotterdam.
- V45 Plaatje met afslag van het Noordnederlandse gebloemde 'V' importteken. Gemaakt en verzonden naar alle waarborgkantoren in 1817, naar aanleiding van vervalsingen door de Fransman Dufay, en de vervanging van het gebloemde 'E' teken door het gebloemde 'V' teken in de Zuidelijke Nederlanden. Belastingmuseum Rotterdam.

1819

- V46 Plaatje Gemerkt 'KOPER', bestemd voor het merken van verguld of verzilverd koper of toevoegingen van onedel metaal. Goud, Zilver en Klokkemuseum Schoonhoven.

1831

- V47 Plaatje met het 'Zwijnskop' teken volgens KB van 11-5-1831. Rechthoekig. Ingesteld als gevolg van de Belgische revolutie. Belastingmuseum Rotterdam en waarborgkantoor Gouda. 2 Exemplaren.
- V48 Plaatje met het 'Zwijnskop' import teken volgens KB van 11-5-1831. Rond. Ingesteld als gevolg van de Belgische revolutie. Belastingmuseum Rotterdam.

1832

- V49 Plaat met de keurtekens ingesteld bij KB van 18-8-1831 van waarborgkantoor Roermond in België, met de keurtekens van 1832. Belastingmuseum Rotterdam.

- V50 Plaat met de keurtekens ingesteld bij KB van 18-8-1831 van waarborgkantoor Brussel in België, met de keurtekens van 1832. Kon. Munt Brussel en Goud, Zilver en Klokkenmuseum Schoonhoven. 2 Exemplaren.
- V51 Plaat met de keurtekens ingesteld bij KB van 18-8-1831 van waarborgkantoor Bergen in België, met de keurtekens van 1832. Kon. Munt Brussel.
- V52 Plaat met de keurtekens ingesteld bij KB van 18-8-1831 van waarborgkantoor Brugge in België, met de keurtekens van 1832. Kon. Munt Brussel.
- V53 Plaat met de keurtekens ingesteld bij KB van 18-8-1831 van waarborgkantoor Arlon in België, met de keurtekens van 1832. Kon. Munt Brussel.
- V54 Plaat met de keurtekens ingesteld bij KB van 18-8-1831 van België, met de keurtekens van 1832, gemerkt: Royaume de Belgique. Belastingmuseum Rotterdam en Goud, Zilver en Klokkenmuseum Schoonhoven. 2 Exemplaren.

1837

- V55 Plaat met de keurtekens van waarborgkantoor Schoonhoven, ingesteld bij KB van 29-4-1837. De jaarletters zijn nadien bijgeslagen van de 'C' van 1837 t/m de 'r' van 1876. Belastingmuseum Rotterdam.

1842

- V56 Plaat gemerkt 'Maastricht' met de noordnederlandse tekens daar ingevoerd bij KB van 25-1-1842, na de afschaffing van de zuidnederlandse tekens. Belastingmuseum Rotterdam.
- V57 Plaat gemerkt 'Roermond' met de noordnederlandse tekens daar ingevoerd bij KB van 25-1-1842, na de afschaffing van de zuidnederlandse tekens. Belastingmuseum Rotterdam.

INSCULPATIEPLATEN MET MEESTERTEKENS EN IMPORTEURSTEKENS BERUSTEND BIJ HET ALGEMEEN RIJKSARCHIEF (ARA) TE 'S GRAVENHAGE EN BIJ HET WAARBORGKANTOOR TE GOUDA.

Algemene opmerkingen.

Onder het Franse regime waren de insculpatieplaten aanvankelijk niet in beheer bij de 'Bureaux de Garantie'. Eén plaat werd beheerd door het departementsbestuur of het arrondissementsbestuur in het geval dat er meerdere waarborgkantoren in een enkel departement bestonden. Andere kleinere platen werden beheerd door de gemeentebesturen van de hoofdplaatsen van de kantons. Vandaar dat er nog een aantal 'locale' insculpatieplaten aanwezig zijn in diverse musea. Bijvoorbeeld de platen van Leiden, Dordrecht en Gouda. Wat later ontstaat de gewoonte deze platen in duplo te laten beheren, één door het waarborgkantoor en één door het departementsbestuur of arrondissementsbestuur. Aanvankelijk moesten de departementsbesturen de insculpatieplaten zelf bestellen volgens een uit Parijs uitgeleend voorbeeld. De eerste plaat van kantoor Maastricht is daar een voorbeeld van.

Vanaf omstreeks 1811 worden standaardplaten, elk met 132 vakjes, in duplo door het Parijse Muntbestuur verstrekt. Na de omwenteling van eind 1813 behoorden de waarborgkantoren en de provinciale besturen de platen in duplo weer zelf aan te schaffen. Een tweetal platen van kantoor Leeuwarden zijn door de bekende graveur Keikes gemaakt. De duplicaatplaten raakten echter geleidelijk aan in onbruik, in de inventarislijst zijn enkele duplicaatplaten genoemd. Het is mogelijk dat er meer bestaan dan hier vermeld zijn. Misschien zijn er eind 1813 wel een aantal naar Parijs meegenomen door de vluchtende Fransen.

Bij definitieve sluiting van een waarborgkantoor werden de platen van dat kantoor overgedaan aan het kantoor dat het grootste deel van het arrondissement overnam. Alleen de werkmeesters die onder een ander kantoor kwamen, moesten hun tekens opnieuw laten afslaan. Bij het dateren van tekens dient men te bedenken dat de platen van reeds gesloten kantoren in gebruik zijn gebleven bij de overnemende kantoren.

De overname van Amsterdam 2 en Alkmaar door kantoor Amsterdam is op de insculpatieplaten van Amsterdam 2 en Alkmaar op een nogal chaotische wijze tot uitdrukking gekomen. De platen van die kantoren kregen Amsterdamse plaatnummers toegekend, ook de volgnummers van de nog actieve werkmeesters werden gewijzigd. De nog resterende open vakjes werden voor werkmeesters uit het gehele district Amsterdam gebruikt.

In de hierna volgende inventarislijst zijn eerst de volgnummers van de platen zelf aangegeven, vervolgens het jaar waarin de plaat in gebruik is genomen en de volgnummers van de werkmeesters en importeurs op deze platen. Tenslotte is aangegeven welke platen onder beheer zijn van het Algemeen Rijksarchief, ze zijn aangegeven met "ARA", de platen onder beheer bij het waarborgkantoor te Gouda zijn aangegeven met "Gouda".

Bij de nummering van de werkmeesters dient men te bedenken dat aanvankelijk elk kantoor haar eigen volgnummers gebruikte. Vaak zijn de tekens van weduwen of andere opvolgers in hetzelfde vakje afgeslagen en de ingeslagen naam is gewijzigd. Dit heeft vaak tot misverstanden bij de toeschrijving van tekens geleid.

Op veel insculpatieplaten zijn er nummers overgeslagen, soms met, soms zonder naam: Bij sommige kantoren bestond de gewoonte een vakje te reserveren voor 'reparateurs' zonder meesterteken. Voor sommige grote bedrijven waren soms een aantal vakjes onder elkaar gereserveerd.

Met ingang van 1-1-1944 moest de nummering van het Centraal Register Werkmeesters en het Centraal Register Importeurs van de Inspectie van de Waarborg op de platen worden afgeslagen. Deze nummering werd met terugwerkende kracht tot 1880 opgemaakt. De CRm en CRi nummers werden echter pas vanaf 1944 op de platen afgeslagen. Vanaf 1944 is de nummering op de platen dus niet meer doorlopend. CR nummers werden wel in getalvoigorde toegekend, maar die kwam uiteraard niet overeen met de volgorde van het afslaan op de platen. De CR nummers zijn aangegeven in de delen met nieuwe tekens in deel 2 van "Meestertekens" (M21). De CR nummers werden aan ondernemers toegekend, niet aan tekens. Wanneer iemand twee verschillende meestertekens had, dan kregen beide tekens hetzelfde CRm nummer. Bij verhuizing naar een ander district en ook na een werkonderbreking werd een ander CR nummer toegekend. Vandaar dat er soms wel vier CRm nummers bij een meesterteken of vier CRi nummers bij een importeursteken staan. De in de inventarislijsten genoemde CR nummers zijn de eerste en de laatste nummers op de bedoelde platen. Daartussen komen echter nogal wat uitschieters naar boven of naar beneden in de nummers voor die binnen dit bestek niet genoemd kunnen worden.

A**Waarborgkantoor Amsterdam.**

Insculpatieplaten met meestertekens:

De door het Franse Muntbestuur verstrekte platen zijn o.a. gemerkt met "Dépt. M."

A1	1812 1 t/m 132	ARA	A32	1946	2596 t/m 2709	Gouda
A2	1812 133 t/m 264	ARA	A33	1947	2712 t/m 2808	Gouda
A3	1815 265 t/m 396	ARA	A34	1950	2811 t/m 2895	Gouda
A4	1820 397 t/m 528	ARA	A35	1952	2896 t/m 3014	Gouda
A5	1826 529 t/m 660	ARA	A36	1956	3018 t/m 3115	Gouda
A6	1835 661 t/m 792	ARA	A37	1958	3125 t/m 3207	Gouda
A7	1842 793 t/m 920	ARA	A38	1961	3215 t/m 3362	Gouda
A8	1850 921 t/m 1036	ARA	A39	1965	3369 t/m 3475	Gouda
A9	1859 1037 t/m 1152	ARA	A40	1967	3474 t/m 3574	Gouda
A10	1869 1153 t/m 1276	ARA	A41	1969	3586 t/m 3655	Gouda
A11	1876 1277 t/m 1392	ARA	A42	1970	3659 t/m 3719	Gouda
A12	1885 1393 t/m 1509	ARA	A43	1970	3720 t/m 3786	Gouda
A13	1897 1510 t/m 1625	ARA	A44	1971	3789 t/m 3862	Gouda
A14	1905 1626 t/m 1741	ARA	A45	1972	3863 t/m 3941	Gouda
A15	1915 1742 t/m 1771	ARA	A46	1973	3945 t/m 4044	Gouda
A16	1917 1772 t/m 1801	ARA	A47	1973	4048 t/m 4166	Gouda
A17	1920 1802 t/m 1831	ARA	A48	1975	4175 t/m 4288	Gouda
A18	1921 1832 t/m 1861	ARA	A49	1976	4287 t/m 4385	Gouda
A19	1923 1862 t/m 1891	ARA	A50	1976	4389 t/m 4497	Gouda
A20	1924 1892 t/m 1917	ARA	A51	1977	4498 t/m 4634	Gouda
A21	Zie Alkmaar 1	ARA	A52	1978	4636 t/m 4774	Gouda
A22	Zie Alkmaar 2	ARA	A53	1980	4775 t/m 4919	Gouda
A23	Zie Alkmaar 3	ARA	A54	1981	4930 t/m 5064	Gouda
A24	Zie Amsterdam 2 -1	ARA	A55	1982	5061 t/m 5169	Gouda
A25	Zie Amsterdam 2-2	ARA	A56	1982	5170 t/m 5326	Gouda
A26	Zie Amsterdam 2-3	ARA	A57	1984	5334 t/m 5575	Gouda
A27	Zie Alkmaar 4	ARA	A58	1985	5589 t/m 5710	Gouda
A28	1930 2005 t/m 2036	Gouda	A59	1986	571 6 t/m 5787	Gouda
A29	1932 2037 t/m 2063	Gouda	A60	1987	5788 t/m 5827	Gouda
A30	1936 2108 t/m 2179	Gouda	A61	1987	5828 t/m 5864	Gouda
A31	1942 2180 t/m 2201	Gouda				
Vanaf 1-1-1944 de Centraal Register nrs.						
A31	1944 2471 t/m 2597	Gouda.				

Insculpatieplaten met importeurstekens:

Ai1	Zie Amsterdam 2	Gouda	Ai14	1972	1346 t/m 1420	Gouda
Ai 2	Zie Amsterdam 2	Gouda	Ai15	1973	1419 t/m 1488	Gouda
Ai3	1941 81 t/m 83	Gouda	Ai 16	1974	1492 t/m 1535	Gouda
Vanaf 1-1-1944 de Centraal Register nrs.						
Ai3	1944 170 t/m 344	Gouda	Ai17	1975	1 540 t/m 1 615	Gouda
Ai4	1953 350 t/m 430	Gouda	Ai18	1976	1618 t/m 1689	Gouda
Ai5	1954 436 t/m 528	Gouda	Ai19	1976	1687 t/m 1758	Gouda
Ai6	1956 529 t/m 789	Gouda	Ai20	1977	1755 t/m 1874	Gouda
Ai7	1964 790 t/m 902	Gouda	Ai21	1978	1875 t/m 1955	Gouda
Ai8	1966 905 t/m 984	Gouda	Ai22	1978	1958 t/m 2031	Gouda
Ai9	1968 991 t/m 1059	Gouda	Ai23	1979	2037 t/m 2164	Gouda
Ai10	1969 1060 t/m 1124	Gouda	Ai24	1981	2167 t/m 2266	Gouda
Ai11	1969 1133 t/m 1221	Gouda	Ai25	1982	2271 t/m 2393	Gouda
Ai12	1970 1222 t/m 1272	Gouda	Ai26	1984	2407 t/m 2541	Gouda
Ai 13	1971 127 6 t/m1342	Gouda	Ai27	1985	2542 t/m 2604	Gouda
			Ai28	1987	2603 t/m 2624	Gouda

• A •

Waarborgkantoor Amsterdam 2

Insculpatieplaten met meestertekens:

At1	1914	1 t/m 30	ARA	In 1927 herbenoemd tot plaat Amsterdam A24
At2	1916	31 t/m 60	ARA	In 1927 herbenoemd tot plaat Amsterdam A25
At3	1920	61 t/m 90	ARA	In 1927 herbenoemd tot plaat Amsterdam A26

Insculpatieplaten met importeurstekens:

N.B: Tot de sluiting in 1927 was kantoor Amsterdam 2 belast met alle importeurstekens van district Amsterdam.

Ai1	1924	1 t/m 40	Gouda
Ai2	1925	41 t/m 80	Gouda

B

Waarborgkantoor Utrecht

Insculpatieplaten met meestertekens:

De door het Franse Muntbestuur verstrekte platen zijn o.a. gemerkt met "Dépt. M."

Van plaat B1 bestaat een duplicaat.

Meestertekens en importeurstekens samen op dezelfde platen van 1924 tot 1944

B1	1812	1 t/m 1 32	ARA	B15	1963	3293 t/m 3440	Gouda
B2	1827	133 t/m 184	ARA	B16	1967	3451 t/m 3700	Gouda
B3	1842	185 t/m 238	ARA	B17	1971	3741 t/m 3918	Gouda
B4	1875	239 t/m 290	ARA	B18	1972	3924 t/m 4060	Gouda
B5	1908	291 t/m 320	Gouda	B19	1973	4061 t/m 4162	Gouda
B6	1920	321 t/m 350	Gouda	B20	1975	4163 t/m 4282	Gouda
B7	1925	351 t/m 380	Gouda	B21	1976	4296 t/m 4460	Gouda
B8	1931	381 t/m 410	Gouda	B22	1977	4477 t/m 4709	Gouda
89	1934	411 t/m 440	Gouda	B23	1979	4726 t/m 4911	Gouda
B10	1940	441 t/m 458	Gouda	B24	1981	4913 t/m 5015	Gouda
Vanaf 1-1-1944 de Centraal Register nrs.				B25	1982	5035 t/m 5162	Gouda
B11	1944	2473 t/m 2745	Gouda	B26	1982	5163 t/m 5291	Gouda
B12	1948	2751 t/m 2945	Gouda	B27	1983	5290 t/m 5532	Gouda
B13	1953	2947 t/m 3148	Gouda	B28	1984	5539 t/m 5665	Gouda
B14	1959	3149 t/m 3287	Gouda	B29	1985	5669 t/m 5745	Gouda

Insculpatieplaten met importeurstekens: (genummerd vanaf 12)

Bi12	1946	177 t/m 432	Gouda	Bi19	1975	1560 t/m 1716	Gouda
Bi13	1954	426 t/m 758	Gouda	Bi20	1976	1714 t/m 1856	Gouda
Bi14	1963	765 t/m 855	Gouda	Bi21	1978	1860 t/m 2110	Gouda
Bi15	1966	865 t/m 1098	Gouda	Bi22	1980	2112 t/m 2267	Gouda
Bi16	1969	1101 t/m 1347	Gouda	Bi23	1982	2270 t/m 2454	Gouda
Bi17	1972	1349 t/m 1458	Gouda	Bi24	1984	2464 t/m 2547	Gouda
Bi18	1974	1460 t/m 1556	Gouda				

C

Waarborgkantoor 's Gravenhage

Insculpatieplaten met meestertekens:

De door het Franse Muntbestuur verstrekte platen zijn o.a. gemerkt met "Dépt. N."

De nummering van de platen van kantoor Den Haag is nogal chaotisch: De hier met C'3 aangegeven plaat is op de plaat zelf niet genummerd. Om onduidelijke redenen is men de 4e plaat weer vanaf nr. 1 gaan nummeren.

Vanaf 1944 zijn de importeurstekens wel op aparte platen afgeslagen, maar de nummers ervan lopen tussen die van de meestertekens door.

Meestertekens en importeurstekens staan van 1924 tot 1944 op dezelfde platen.

De nummers C6 en C9 C17, C21, C22 en C24 bevatten importeurstekens vanaf 1944.

Daarentegen bestaan van de platen 10 en 13 twee verschillende exeplaren, van elk nummer één met meesterstekens en één met importeurstekens.

C'1	1812	1 t/m 132	ARA	C11	1966	3422 t/m 3615	Gouda
C'2	1815	133 t/m 264	ARA	C12	1968	3622 t/m 3907	Gouda
C'3	1825	265 t/m 399	ARA	C14	1972	3908 t/m 4130	Gouda
C1	1844	400 t/m 583	ARA	C15	1974	4129 t/m 4365	Gouda
C2	1894	584 t/m 763	Gouda	C16	1976	4366 t/m 4554	Gouda
C3	1926	764 t/m 838	Gouda	CI 8	1978	4589 t/m 4747	Gouda
C4	1935	839 t/m 899	Gouda	C19	1980	4763 t/m 4811	Gouda
Vanaf 1-1-1944 de Centraal Register nrs.				C20	1981	4925 t/m 5182	Gouda
C5	1944	2483 t/m 2639	Gouda	C23	1983	5181 t/m 5474	Gouda
C7	1946	2645 t/m 2836	Gouda	C25	1984	5482 t/m 5694	Gouda
C8	1950	2839 t/m 1768	Gouda	C26	1986	5723 t/m 5860	Gouda
C10	1959	3155 t/m 3413	Gouda				

Insculpatieplaten met importeurstekens: (tussen de meestertekenplaten door genummerd, behalve Ci10)

C6	1945	175 t/m 395	Gouda	C17	1978	1857 t/m 2178	Gouda
C9	1954	416 t/m 959	Gouda	C21	1981	2181 t/m 2290	Gouda
Ci10	1967	972 t/m 1900	Gouda	C22	1982	2289 t/m 2405	Gouda
C13	1972	1344 t/m 1844	Gouda	C24	1984	2404 t/m 2628	Gouda

D

Waarborgkantoor Rotterdam

Insculpatieplaten met meestertekens:

De door het Franse Muntbestuur verstrekte platen zijn o.a. gemerkt met "Dépt. N."

D'1	1812	1 t/m 132	ARA	D'4	1864	393 t/m 442	ARA
D'2	1816	133 t/m 264	ARA	D'5	1880	443 t/m 494	ARA
D'3	1835	265 t/m 392	ARA	Al deze platen hebben brandschade.			

De platen nr. 6 enz. vanaf 1897 zijn bij het bombardement van mei 1940 geheel verloren gegaan, er is niets van overgebleven. In 1940 is weer met nr. 1 begonnen.

Op deze platen zijn uiteraard ook tekens afgeslagen die al voor 1940 bestonden.

D1	1940	1 t/m 50	ARA	D8	1976	4303 t/m 4547	Gouda
D2	1940	50 t/m 92	Gouda	D9	1978	4548 t/m 4714	Gouda
Vanaf 1-1-1944 de Centraal Register nrs.				D10	1979	4738 t/m 4928	Gouda
D2	1944	2469 t/m 2607	Gouda	D11	1981	4944 t/m 5218	Gouda
D3	1946	2642 t/m 2890	Gouda	D12	1983	5235 t/m 5601	Gouda
D4	1952	2892 t/m 3221	Gouda	D13	1985	5609 t/m 5740	Gouda
D5	1961	3234 t/m 3580	Gouda	D14	1986	5749 t/m 5830	Gouda
D6	1969	3591 t/m 3954	Gouda	D15	1987	5829 t/m 5861	Gouda
D7	1973	3970 t/m 4290	Gouda				

Insculpatieplaten met importeurstekens:

Op deze platen zijn uiteraard ook tekens afgeslagen die al voor 1940 bestonden.

Di1	1940	10A t/m 379	Gouda	Di6	1972	1323 t/m 1695	Gouda
Di2	1954	380 t/m 668	Gouda	Di7	1977	1762 t/m 1995	Gouda
Di3	1960	676 t/m 811	Gouda	Di8	1979	1994 t/m 2356	Gouda
Di4	1964	813 t/m 981	Gouda	Di9	1983	2362 t/m 2599	Gouda
Di5	1968	986 t/m 1314	Gouda	Di10	1986	2600 t/m 2626	Gouda

E

Waarborgkantoor Groningen

Insculpatieplaten met meestertekens:

De door het Franse Muntbestuur verstrekte platen zijn o.a. gemerkt met "Dépt. Q."

Meestertekens en importeurstekens samen op dezelfde platen vanaf 1924.

E1	1812	1 t/m 132	ARA	E4	1868	385 t/m 500	ARA
E2	1817	133 t/m 260	ARA	E5	1912	501 t/m 530	ARA
E3	1847	261 t/m 384	ARA	E6	1924	531 t/m 539	ARA

F

Waarborgkantoor Leeuwarden

Insculpatieplaten met meestertekens:

De door het Franse Muntbestuur verstrekte platen zijn o.a. gemerkt met "Dépt. S."

Van de platen F2 en F3 zijn er duplicaten.

Meestertekens en importeurstekens samen op dezelfde platen van 1924 tot 1944.

F1	1812	1 t/m 132	ARA	F8	1953	2670 t/m 3157	Gouda
F2	1818	132 t/m 244	ARA	F9	1970	2886 t/m 3483	Gouda
F3	1838	245 t/m 353	ARA	F10	1971	3822 t/m 3825	Gouda
F4	1856	354 t/m 465	ARA	F11	1974	4125 t/m 4520	Gouda
F5	1878	466 t/m 565	ARA	F12	1977	4519 t/m 5026	Gouda
F6	1928	566 t/m 601	ARA	F13	1982	5046 t/m 5472	Gouda
Vanaf 1-1-1944 de Centraal Register nrs.				F14	1984	5476 t/m 5777	Gouda
F7	1944	2489 t/m 2934	Gouda				

Insculpatieplaten met importeurstekens:

Op de eerste plaat zijn ook tekens afgeslagen die al voor 1944 bestonden.

Fil	1944	61 t/m 479	Gouda	Fi4	1971	1026 t/m 2401	Gouda
Fi2	1955	483 t/m 1205	Gouda	Fi5	1984	2402 t/m 2517	Gouda
Fi3	1970	748 t/m 1094	Gouda	Fi6	1985	2521 t/m 2559	Gouda

G

Waarborgkantoor Zwolle.

Insculpatieplaten met meestertekens:

De door het Franse Muntbestuur verstrekte platen zijn o.a. gemerkt met "Dépt. P."

Van plaat G1 is er een duplicaat, dat aan het eind niet geheel is ingevuld.

G1	1812	1 t/m 132	ARA	G2	1877	1 t/m 6	GZ&K
----	------	-----------	-----	----	------	---------	------

H

Waarborgkantoor Arnhem

Insculpatieplaten met meestertekens:

De door het Franse Muntbestuur verstrekte plaat is o.a. gemerkt met "Dépt. O."

H1	1812	1 t/m 132	Is zoek	H5	1958	3093 t/m 3280	Gouda
H2	Zie notitie		ARA	H6	1963	3301 t/m 3557	Gouda
H3	1910	1 t/m 84	ARA	H7	1968	3558 t/m 3627	Gouda
H4	1941	1 t/m 18	Gouda				
Vanaf 1-1-1944 de Centraal Register nrs.							
H4	1944	2470 t/m 3086	Gouda				

Notitie bij platen H1 en H2:

Plaat H1 met bijbehorende oude registers is vermoedelijk zoek geraakt kort na de sluiting van het kantoor in 1970. Aan het boek Meestertekens van 1963 kan geconstateerd worden dat deze plaat toen nog wel voorhanden was.

Plaat H2 is een merkwaardig geval: In eerste instantie was het een duplicaat van plaat H1.

Onder de nummers 1 t/m 32 bevat het de meestertekens uit de periode 1812 - 1817. Deze plaat is vervolgens gewijzigd tot nr. H2. Vanaf nr. 34 bevat het de tekens vanaf 1854.

Een gevolg was dat de doorlopende nummering van de meestertekens niet gehandhaafd kon blijven; op elke volgende plaat is weer begonnen met nr. 1.

Insculpatieplaten met importeurstekens:

Hi1	1924	1 t/m 19	Gouda	Hi3	1959	640 t/m 714	Gouda
Vanaf	1-1-1944	de Centraal Register	nrs.	Hi4	1962	726 t/m 948	Gouda
Hil	1944	200 t/m 574	Gouda	Hi5	1967	953 t/m 1153	Gouda
Hi2	1957	575 t/m 639	Gouda				

1

Waarborgkantoor Breda

Insculpatieplaten met meestertekens:

De door het Franse Muntbestuur verstrekte plaat is o.a. gemerkt met "Dépt. 70."

I1 1811	1 t/m 132	ARA	12 1863	1 t/m 25	ARA
---------	-----------	-----	---------	----------	-----

K

Waarborgkantoor 's Hertogenbosch.

Insculpatieplaten met meestertekens:

De door het Franse Muntbestuur verstrekte platen zijn o.a. gemerkt met "Dépt. L."

Deze meestertekenplaten bevatten (per abuis) ook een aantal importeurstekens.

K1	1811	1 t/m 132	ARA	K15	1970	3670 t/m 3752	Gouda
K2	1833	133 t/m 248	ARA	K16	1971	3755 t/m 3904	Gouda
K3	1858	249 t/m 314	ARA	K17	1972	3906 t/m 4076	Gouda
K4	1874	315 t/m 378	ARA	K18	1974	4078 t/m 4241	Gouda
K5	1883	379 t/m 453	Gouda	K19	1975	4238 t/m 4406	Gouda
K6	1909	454 t/m 528	Gouda	K20	1976	4405 t/m 4541	Gouda
K7	1924	529 t/m 603	Gouda	K21	1978	4543 t/m 4658	Gouda
K8	1940	604 t/m 621	Gouda	K22	1979	4659 t/m 4801	Gouda
Vanaf	1-1-1944	de Centraal Register	nrs.	K23	1980	4812 t/m 4908	Gouda
K8	1944	2481 t/m 2766	Gouda	K24	1981	4904 t/m 4998	Gouda
K9	1949	2770 t/m 2977	Gouda	K25	1981	4999 t/m 5144	Gouda
K10	1955	2985 t/m 3110	Gouda	K26	1982	5136 t/m 5284	Gouda
K11	1958	3113 t/m 3265	Gouda	K27	1983	5277 t/m 5538	Gouda
K12	1962	3 271 t/m 3 397	Gouda	K28	1984	5544 t/m 5646	Gouda
K13	1966	3398 t/m 3517	Gouda	K29	1985	5656 t/m 5761	Gouda
K14	1968	3525 t/m 3668	Gouda				

Insculpatieplaten met importeurstekens:

Ki1	1924	1 t/m 21	Gouda	Kil 1	1974	1469 t/m 1597	Gouda
Vanaf	1-1-1944	de Centraal Register	nrs.	Kil 2	1976	1608 t/m 1686	Gouda
Ki1	1944	169 t/m 383	Gouda	Kil 3	1976	1693 t/m 1788	Gouda
Ki2	1954	385 t/m 526	Gouda	Kil 4	1977	1796 t/m 1920	Gouda
Ki 3	1956	530 t/m 650	Gouda	Kil 5	1978	1923 t/m 2017	Gouda
Ki4	1959	659 t/m 774	Gouda	Kil 6	1979	2019 t/m 2097	Gouda
Ki5	1964	775 t/m 909	Gouda	Kil 7	1980	2099 t/m 2184	Gouda
Ki 6	1966	912 t/m 1034	Gouda	Ki18	1981	2185 t/m 2300	Gouda
Ki7	1968	1035 t/m 1166	Gouda	Kil 9	1982	2332 t/m 2421	Gouda
Ki8	1970	1168 t/m 1217	Gouda	Ki20	1984	2422 t/m 2528	Gouda
Ki 9	1970	1219 t/m 1330	Gouda	Ki21	1985	2537 t/m 2568	Gouda
Ki10	1972	1333 t/m 1468	Gouda				

L en Q

Waarborgkantoren Middelburg en Roosendaal

Insculpatieplaten met meestertekens:

De door het Franse Muntbestuur verstrekte platen zijn o.a. gemerkt met "Dépt. K."

Van plaat L1 is er een duplicaat.

L1 1811 1 t/m 122 ARA
Na de verhuizing naar Roosendaal per 1-1-1889 is dezelfde plaat voortgezet als Q1:

Q1 1889 123 t/m 132 ARA Q2 1889 133 t/m 202 ARA

M

Waarborgkantoor Schoonhoven

Insculpatieplaten met meestertekens:

Meestertekens en importeurstekens samen op dezelfde platen van 1924 tot 1944

M1	1837	1 t/m 142	ARA	M10	1925	531 t/m 597	Gouda
M2	1861	143 t/m 192	ARA	Vanaf 1-1-1944	de Centraal Register nrs.		
M3	1870	193 t/m 246	ARA	M11	1944	2472 t/m 2780	Gouda
M4	1881	247 t/m 300	ARA	M12	1949	2781 t/m 3243	Gouda
M5	1892	301 t/m 356	ARA	M13	1963	3295 t/m 3795	Gouda
M6	1902	357 t/m 440	ARA	M14	1971	3808 t/m 4292	Gouda
M7	1912	441 t/m 470	ARA	M15	1976	4295 t/m 4599	Gouda
M8	1915	471 t/m 500	ARA	M16	1978	4609 t/m 5071	Gouda
M9	1920	501 t/m 530	ARA	M17	1982	5098 t/m 5478	Gouda

Insculpatieplaten met importeurstekens:

Mi1 1944 172 t/m 1879 Gouda Mi2 1978 1942 t/m 2388 Gouda

N

Waarborgkantoor Maastricht

Insculpatieplaten met meestertekens:

N1 1799 1 t/m 70 ARA N3 1918 125 t/m 135 ARA
N2 1859 71 t/m 124 ARA

Plaat N1 is bijzonder: Volgens 'Zwanezang van het Maastrichter Ambacht' gegraveerd door Léonard Jehotte te Luik. De plaat bestaat uit vrijwel zuivere tin. Volgens de roos en engelmanen op de achterzijde is de plaat gegoten door L.F. Schuermans te Brussel.

O

Waarborgkantoor Roermond

O1 en O2 1799 enz.

Deze platen zijn zoek.

P

Waarborgkantoor Alkmaar

Insculpatieplaten met meestertekens:

P1	1853	1 t/m 54	ARA	is later herbenoemd tot plaat Amsterdam A21.
P2	1859	55 t/m 112	ARA	Is later herbenoemd tot plaat Amsterdam A22.
P3	1890	11 3 t/m 170	ARA	Is later herbenoemd tot plaat Amsterdam A23.
P4	1922	171 t/m 200	ARA	Is later herbenoemd tot plaat Amsterdam A27.

Notitie: Plaat P4 is t/m nr. 171 door kantoor Alkmaar gebruikt, de overige nummers bevatten meestertekens uit het gehele district Amsterdam tot in het jaar 1930.

R

Waarborgkantoor Gouda

Insculpatieplaten met meestertekens:

R1	1988	5865 t/m 5890	Gouda	R10	1990	6105 t/m 6132	Gouda
R2	1988	5891 t/m 5916	Gouda	R11	1991	6133 t/m 6160	Gouda
R3	1988	5917 t/m 5942	Gouda	R12	1991	6161 t/m 6188	Gouda
R4	1989	5943 t/m 5968	Gouda	R13	1992	6189 t/m 6216	Gouda
R5	1989	5969 t/m 5996	Gouda	R14	1992	6217 t/m 6244	Gouda
R6	1989	5997 t/m 6022	Gouda	R15	1992	6245 t/m 6272	Gouda
R7	1989	6023 t/m 6048	Gouda	R16	1993	6273 t/m 6300	Gouda
R8	1990	6049 t/m 6076	Gouda	R17	1993	6301 t/m 6328	Gouda
R9	1990	6077 t/m 6104	Gouda	R18	1993	6329 t/m 6357	Gouda

Insculpatieplaten met importeurstekens:

Ri1	1988	2629 t/m 2654	Gouda	Ri9	1991	2846 t/m 2873	Gouda
Ri2	1988	2655 t/m 2680	Gouda	Ri10	1992	2874 t/m 2895	Gouda
Ri3	1989	2681 t/m 2708	Gouda	Ri11	1992	2896 t/m 2923	Gouda
Ri4	1989	2709 t/m 2734	Gouda	Ri12	1992	2924 t/m 2951	Gouda
Ri5	1990	2735 t/m 2760	Gouda	Ri13	1992	2925 t/m 2979	Gouda
Ri6	1990	2761 t/m 2789	Gouda	Ri14	1993	2980 t/m 3007	Gouda
Ri7	1990	2790 t/m 2817	Gouda	Ri15	1993	3008 t/m 3034	Gouda
Ri8	1991	2818 t/m 2845	Gouda	Ri16	1993	3035 t/m 3061	Gouda

Insculpatieplaten met meestertekens van buitenlandse ondernemers:

GN1 1993 1 t/m 28 Gouda

KANTONALE INSCULPATIEPLATEN MET MEESTERTEKENS.

Leiden:

Een stuks met 40 vakjes, waarvan 30 genummerd 1 t/m 30. Alle vakjes gevuld met namen en meestertekens. Tekens zijn afgeslagen van 1812 tot in 1815.

Een stuks met de nummers 40 t/m 50, de rest van de vakjes is blanco. Tekens zijn afgeslagen van 1815 tot in 1824.

De Lakenhal, Leiden.

Gouda:

Een stuks met ruimte voor ca 36 vakjes. Daarvan 12 stuks genummerd en van namen en tekens voorzien. Tekens zijn afgeslagen in 1812 en 1813.

Stedelijke Musea, Gouda.

Dordrecht:

Een stuks met 28 (?) vakjes. Tekens zijn afgeslagen in 1812 en 1813. Museum Mr. S. van Gijn, Dordrecht.

Venlo:

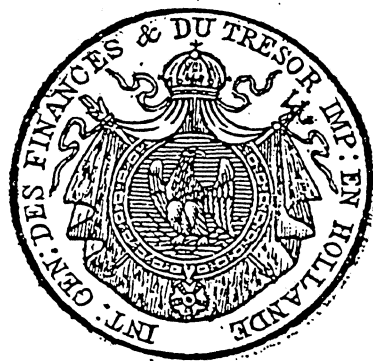
Een stuks, waarvan 20 met namen en tekens gevuld. Tekens zijn vermoedelijk vanaf 1799 afgeslagen.

Er moeten nog veel meer van deze kantonale platen bestaan hebben, of bestaan nog steeds.

RÉCUEIL GÉNÉRAL
D E S
LOIS, DÉCRETS, ARRÊTÉS, AVIS
DU CONSEIL D'ÉTAT ET INSTRUCTIONS
MINISTERIELLES,
C O N C E R N A N T
L'ENRÉGISTREMENT, LE TIMBRE, LE
GREFFE, LE RÉGISTRE HYPOTHÉ-
CAIRE, LES AMENDES, FRAIS DE
JUSTICE CRIMINELLE, LES DO-
MAINES, LES DROITS DE GA-
RANTIE DES MATIÈRES ET
OUVRAGES D'OR ET D'AR-
GENT ET LES OCTROIS.

*Traduit et Imprimé par ordre de Mr. le Conseiller
d'État, Intendant Général des Finances et du
Trésor Impérial en Hollande.*

F O M. H. S E C T. II.
CONTÉNA NT T O U T E S L E S L O I S E T C. S U R
L E S D R O I T S D E G A R A N T I E D E S M A T I È R E S
E T O U V R A G E S D ' O R E T D ' A R G E N T.

Se trouvent chez **DOORMAN et COMP.**
AMSTERDAM, Warmoesstraat, N°. 200.

I 8 1 1.

ALGEMEENE VERZAMELING

V A N

WETTEN, DECRETEN, ADVISEN
VAN DEN STAATS-RAAD EN MI-
NISTERIËLE INSTRUCTIEN,

BETREFFENDE

DE REGISTRATIE, HET ZEGEL, DE
GRIFFIE, HET BESTUUR DER HY-
POTHEKEN, DE BOETEN, KOS-
TEN DER CRIMINEELE JUSTI-
TIE, DOMEINEN, DE REG-
TEN VAN GARANTIE VAN
GOUD EN ZILVER, OC-
TROYEN ENZ.

*Vertaald en gedrukt op last van den Heere Staats-
Raad, Intendant Generaal der Financiën en van
de Keizerlijke Schatkist in Holland.*

II. DEEL II. STUK.

BEVATTENDE ALLE DE WETTEN ENZ. OP DE
REGTEN VAN GARANTIE VAN HET BEWERKT
EN ONBEWERKT GOUD EN ZILVER.

Wordt uitgegeven bij DOORMAN et COMP.,
te AMSTERDAM, Warmoesstraat, N°. 200.

1 8 1 1.

E LOI RELATIVE A LA SURVEILLANCE DU TITRE ET A LA PERCEPTION DES DROITS DE GARANTIE DES MATIERES ET OUVRAGES D'OR ET D'ARGENT. DU 19 BRUMAIRE AN 6^e (9 Novembre 1797)

WET, BETREKKELIJK HET TOEVERZIGT OVER DE GEHALTEN EN DEN ONTVANGST VAN HET REGT VAN GARANTIE, VAN HET ONBEWERKT EN BEWERKT GOUD EN ZILVER. VAN DEN 19DEN BRUMAIRE 6DE JAAR (9 NOVEMBER 1797)

NB: Op de artikelen gemerkt met (*) is aan het eind van dit hoofdstuk commentaar gegeven.

TITRE I

Section Première.

Des titres des ouvrages d'or et d'argent.

I TITEL.

Eerste Afdeeling.

Van de gehalten der gouden en zilveren werken.

Art. 1.

Tous les ouvrages d'orfèvrerie et d'argenterie fabriqués en France doivent être conformes aux titres prescrits par la loi, respectivement suivant leur nature.

Alle de gouden en zilveren werken, in Frankrijk vervaardigd, moeten overeenkomstig zijn aan de gehalten, bij de wet bepaald.

Art. 2. (*)

Ces titres, ou la quantité de fin contenue dans chaque pièce, s'exprimeront en millièmes; Les anciennes dénominations de karats & de deniers, pour exprimer le degré de pureté des métaux précieux, n'auront plus lieu.

Deze gehalten, of de hoeveelheid fijn, in ieder stuk vervat, zullen worden uitgedrukt in duizendsten of duizendst-deelen; de oude benamingen van karaten en penningen, om den graad van zuiverheid der kostbare metalen uit te drukken, zijn afgeschaft.

Art. 3. (*)

Il est cependant permis pendant un an, à compter de la date de la présente loi, d'employer dans les actes or écrits qui sont dans le cas de passer sous les yeux d'un officier public, les anciennes expressions de *karats*, *deniers*, ou leurs subdivisions; mais seulement à la suite du nombre des millièmes qui devra exprimer la vraie qualité du métal précieux.

Het is echter geoorloofd, om, gedurende één jaar, te rekenen van de dagteekening dezer tegenwoordige wet, in de acten of geschriften, welke onder het oog van eenen openbaren ambtenaar moeten komen, de oude benamingen van *karaten* en *penningen*, of derzelver onderdeelen, te behouden; doch alleenlijk achter het getal van duizendsten, hetwelk de ware kwaliteit van het goud en zilver moet uitdrukken.

Art. 4. (*)

Il y a trois titres légaux pour les ouvrages d'or, et deux pour les ouvrages d'argent; savoir, pour l'or:

Le premier de 920 millièmes (ou 22 karats $\frac{2}{32}$ et $\frac{1}{2}$ environ);

Le second de 840 millièmes (20 karats $\frac{5}{32}$ et $\frac{1}{8}$ environ);

Le troisième de 750 millièmes (18 karats);

Et pour l'argent;

Le premier de 950 millièmes (11 deniers 9 grains $\frac{7}{10}$);

Le second, de 800 millièmes (9 deniers 11 grains $\frac{1}{2}$).

Er zijn drie wettige gehalten voor de gouden en twee voor de zilveren werken; te weten voor het goud:

De eerste, van 920 duizendsten (of 22 karaats $\frac{2}{32}$ en $\frac{1}{2}$ bijna); (a)

De tweede, van 840 duizendsten (20 karaats $\frac{5}{32}$ en $\frac{1}{8}$); (b)

De derde van 750 duizendsten (18 karaats);

En voor het zilver:

De eerste, van 950 duizendsten (11 penningen, 9 grein $\frac{1}{2}$)

(a) De gehalte van 920 duizendsten komt overeen met 22 karaat, 0-9 $\frac{6}{100}$ grein (hollandsch)

(b) De gehalte van 840 duizendsten komt overeen met 20 karaat 1-62/100 grein.

Art. 5.

La tolérance des titres pour l'or est de trois millièmes; celle des titres pour l'argent est de cinq millièmes.

De vermindering of remedie, op de gehalten van het goud, is drie duizendsten, en, op de gehalten van het zilver, vijf duizendsten.

Art. 6. (*)

Les fabricans peuvent employer, a leur gré, l'un des titres mentionnés à Partiele 4, respectivement pour les ouvrages d'or et d'argent, quelle soit la grosseur ou l'espèce des pièces fabriquées.

De Werkmeesters kunnen, naar goedvinden, een der bij art. 4 vermelde gehalten voor het goud en zilver verwerken, zonder onderscheid van de grootte of de soort der vervaardigde artikelen.

SECTION DEUXIEME.

Des Poincons.

TWEEDE AFDEELING.

Van de stempels.

Art.7. (*)

La garantie du titre des ouvrages et matières d'or et d'argent est assurée par des poincons; ils sont appliqués sur chaque pièce, ensuite d'un essai de la matière, et conformément aux règles établies ci-apres.

De garantie van de gehalten van het goud en zilver wordt verzekerd door de stempels; zij worden op elk stuk, volgens het genomen essai van hetzelfde, geslagen, en overeenkomstig aan de voorschriften, hierna bepaald.

Art. 8.

Il y a pour marquer les ouvrages tant en or qu'en argent, trois espèces principales de poincons; savoir;

Celui du fabricant,

Celui du titre,

Et celui du bureau de garantie.

Il y a d'ailleurs deux petits poincons: l'un pour les menus ouvrages d'or, l'autre pour les menus ouvrages d'argent trop petits pour recevoir l'empreinte des trois espèces de poincons précédentes.

Il y a de plus un poingon particulier pour les vieux ouvrages dits *de hasard*; (a)

Un autre pour les ouvrages venant de l'étranger;

Une troisieme sorte pour les ouvrages doublés ou plaqués d'or et d'argent;

Une quatrième sorte, dite poingon de recense, qui s'applique par l'autorité publique, lorsqu'il s'agit d'empêcher l'effet de quelque infidélité relative aux titres & aux poingons.

Enfin, un poingon particulier pour marquer les lingots d'or ou d'argent affinés.

(a) On entend en France par *marchandise de hazard*, celle qui n'étant pas neuve, n'est pas néanmoins gatée et peut encore être de service.

Er zijn, tot het merken, zoo van de gouden als zilveren werken, drie soorten van stempels, te weten:

Die van den werkmeester,

Die van het gehalte,

En die van het bureau van garantie.

Buitendien zijn er nog twee kleine stempels: de eene voor de fijne gouden werken, de andere voor de fijne zilveren werken, die te klein zijn, om de drie voorgemelde stempels te kunnen bevatten.

Bovendien is er nog een bijzondere stempel voor de oude werken, *de hazard* genaamd; (a)

Een ander voor de vreemde of buitenlandsche werken;

Eene derde soort voor de werken, welke met goud en zilver zijn verdubbeld of opgelegd;

Eene vierde soort, de *stempel van herkeuring* genaamd, welke op order van het publiek gezag gebezigd wordt, wanneer het betreft om de gevolgen van een gepleegd bedrog, omtrent de gehalten en de stempels, voor te komen.

Eindelijk, een bijzonder stempel, om de gelouterde gouden en zilveren baren te merken.

(a) Men verstaat in Frankrijk, door *marchandise de hazard*, de zoodanige werken, welke niet nieuw, doch evenwel onbedorven en nog tot het gebruik dienstig zijn (*gouden en zilveren werken uit de oude kast*)

Art. 9.

Le poingon du fabricant porte la lettre initiale de son nom, avec un symbole: il peut être gravé par tel artiste qu'il lui plait de choisir, en observant les formes et proportions établies par l'administration des monnaies.

De stempel van den werkmeester moet de hoofdletter van zijnen naam voeren, met een teeken; hij kan dezelve laten graveren door wien hij goedvindt, mits in acht nemende de vormen en de proportien, door het Muntbestuur vastgesteld.

Art. 10. (*)

Les poinçons de titre ont pour empreinte un coq avec l'un des chiffres arabes 1, 2, 3, indicatif des premier, second et troisième titres, fixé dans la précédente section. Ces poinçons sont uniformes dans toute la république; Chaque sorte de ces poinçons a d'ailleurs une forme particulière qui la différencie aisément à l'œil-

De stempels voor de gehalten hebben tot afdruk eenen Haan, met een der arabische cijfers 1, 2, 3, aanwijzende de eerste, tweede of derde gehalte, in de vorige afdeeling bepaald. Deze stempels zijn in de geheele Republiek dezelfde. Elke soort heeft bovendien eene bijzondere gedaante, welke zich op het gezigt gemakkelijk laat onderscheiden.

Art. 11. (*)

Le poinçon de chaque bureau de garantie a un signe caractéristique particulier, qui est déterminé par l'administration des monnaies. Ce signe est changé toutes les fois qu'il est nécessaire, pour prévenir les effets d'un vol ou d'une infidélité.

De stempel van ieder Bureau van garantie heeft een bijzonder kenmerkend teeken, hetwelk door het Muntbestuur bepaald wordt. Dit teeken wordt telkens veranderd, wanneer het noodig is, ten einde de gevolgen van eenen diefstal of bedrog voor te komen.

Art. 12.

Le petit poinçon destiné à marquer les menus ouvrages d'or a pour empreinte une tête de coq; celui pour les menus ouvrages d'argent porte un faisceau.

De kleine stempel, bestemd om de kleine gouden werken te teekenen, heeft tot afdruk de kop van eenen Haan; die voor de kleine zilveren werken eenen Bundel.

Art. 13.

Le poinçon de vieux, destiné uniquement à marquer les ouvrages dits de *hasard*, représente une hache. Celui pour marquer les ouvrages venant de l'étranger contient les lettres ET.

De stempel voor het oude werk, alleenlijk bestemd, om de werken *de hazard* te teekenen, verbeeld eene bijl. Die om de buitenlandsche of vreemde werken te teekenen, bevat de letters ET.

Art. 14.

Le poinçon de chaque fabricant de doublé ou de plaqué a une forme particulière déterminée par l'administration des monnaies. Le fabricant ajoute en outre sur chacun de ses ouvrages, des chiffres indicatifs de la quantité d'or et d'argent qu'il contient.

De stempel van elken Werkmeester in verdubbelde of opgelegde gouden en zilveren werken heeft eenen bijzonderen vorm, die door het Muntbestuur wordt bepaald; de Werkmeester stelt bovendien, op elk van deszelfs werken, de cijfers ter aanduiding van de hoeveelheid goud en zilver, welke dezelve inhouden.

Art. 15.

Le poinçon de recense est également déterminé par l'administration des monnaies, qui le différencie à raison des circonstances.

De stempel van herkeuring wordt eveneens door het Muntbestuur bepaald, welke denzelven, naar de omstandigheden, verandert.

Art 16.

Le poinçon destiné à marquer les lingots d'or ou d'argent affinés, est aussi déterminé par l'administration des monnaies; il est uniforme dans toute la France.

De stempel om de gelouterde gouden en zilveren baren te merken, wordt insgelijks door het Muntbestuur bepaald; hij is door geheel Frankrijk dezelfde.

Art. 17.

Tous les poinçons désignés dans les articles X, XI, XII, XIII, XV et XVI, sont fabriqués par le graveur des monnaies, (sous la surveillance de l'administration des monnaies,) qui les fait parvenir dans les divers bureaux de garantie et en conserve les matrices. Le poinçon destiné pour les lingots affinés, n'est déposé que dans les bureaux de garantie dans l'arrondissement desquels il se trouve des affineurs; à la chambre de délivrance de la monnaie de Paris, pour raffinage national.

(De tekst tussen haakjes was toegevoegd bij besluit van 26 Frimaire 6e jaar.)

Alle de stempels, in de artikelen 10, 11, 12, 13, 15 en 16 vermeld, worden door den graveur der muntstempels vervaardigd, die dezelve aan de onderscheidene Bureaux van garantie doet toekomen, en er de matrijzen van bewaart. De stempel voor de gelouterde baren is alleenlijk op die Bureaux van garantie geplaatst, in welker arrondissement zich fineerders bevinden; bij de kamer van afgifte der muntspeciën te Parys, voor de nationale finering.

Art. 18.

Lorsqu'on ne fait point usage de ces poinçons, ils sont enfermés dans une caisse à trois serrures, et sous la garde des employés des bureaux de garantie, comme il sera dit après.

Wanneer van deze stempels geen gebruik gemaakt wordt, worden dezelve in eene kist met drie sloten bewaard, onder het opzigt van de ambtenaren van het Bureau van garantie, zoo als hierna zal gezegd worden.

Art. 19.

Les fabricans de faux poinçons, et ceux qui en feraient usage, seront condamnés à dix années de fers, et leurs ouvrages confisqués.

Alle diegenen, die valsche stempels vervaardigen, en zij, welke van dezelve gebruik maken, zullen voor tien jaren tot de ijzers veroordeeld worden, en hunne werken zullen verbeurd zijn.

Art. 20. (*)

Les poinçons servant actuellement à constater les titres et l'acquit des droits de marqué, seront biffés immédiatement après que les poinçons ordonnés par la présente loi seront en état d'être employés.

De stempels, welke thans tot het teekenen der gehalten en ten bewijs der voldoening van het regt van stempeling worden gebruikt, zullen verbroken worden, onmiddellijk nadat de stempels, bij de tegenwoordige wet verordend, in gereedheid zullen zijn.

TITRE II.

Des droits de garantie sur les ouvrages et matières d'or et d'argent.

TITEL II.

Van het regt van garantie op het onbewerkt en bewerkt goud en zilver.

Art. 21. (*)

Il sera perçu un droit de garantie sur les ouvrages d'or et d'argent de toute sorte, fabriqués à neuf. Ce droit sera de vingt francs par hectogramme (trois onces, deux gros, douze grains) d'or, et d'un franc par hectogramme d'argent, non compris les frais d'essai ou de touchaud.

Er zal een regt van garantie gevorderd worden, van alle soorten van nieuw vervaardigde gouden en zilveren werken. Dit regt zal bedragen twintig francs van de hectogramme (drie en een vierde once, twaalf greinen (a)) goud, en van één franc van de hectogramme zilver, daaronder de kosten van den essai of van den toets niet begrepen.

(a) De hectogramme maakt: 3 oneen, 5 engelsen en een half aas stijf, van ons trooisch gewigt.

Art. 22. (*)

Il ne sera rien perçu sur les ouvrages d'or et d'argent dits de hasard, remis dans la commerce; ils ne sont assujettis qu'à être marqués une seule fois du poinçon de vieux, ordonné par l'article VIII de la présente loi.

Er zal niets gevorderd worden van de gouden en zilveren werken *de hazard*, welke in den handel zijn gebragt; zij moeten slechts éénmaal met den stempel voor het oude werk geteekend worden, zoo als bij het achtste artikel der tegenwoordige wet is bevolen.

Art. 23. (*)

Les ouvrages d'or et d'argent venant de l'étranger devront être présentés aux employés des douanes sur les frontières de la république, pour y être déclarés, pesés, plombés, et envoyés au bureau de garantie le plus voisin, où ils seront marqués du poinçon ET, et paieront des droits égaux à ceux qui sont perçus pour les ouvrages d'or et d'argent fabriqués en France.

Sont exceptés des dispositions ci-dessus,

1o. Les objets d'or et d'argent appartenant aux ambassadeurs et envoyés des puissances étrangères;

2o. Les bijoux d'or à l'usage personnel des voyageurs, et les ouvrages en argent servant également à leur personne, pourvu que leur poids n'excède pas en totalité cinq hectogrammes (16 onces, 2 gros, 60 grains 1/2).

De vreemde of buitenlandsche gouden en zilveren werken moeten aan de ambtenaren der douanen op de grenzen der Republiek worden vertoond, om aldaar aangegeven, gewogen, geplombeerd, en naar het naastbij gelegen Bureau van garantie verzonden te worden, alwaar dezelve met den stempel ET zullen worden gemerkt, en een gelijk regt betalen, als de gouden en zilveren werken, welke in Frankrijk vervaardigd zijn.

Van de bovengemelde bepalingen zijn uitgezonderd:

1 o. De gouden en zilveren werken, behorende aan Ambassadeurs en Ministers van Buitenlandsche Mogendheden.

2o. De gouden bijouterien, ten particulieren gebruike der reizigers, en de werken in zilver, welke mede voor hun personeel gebruik dienen, mits het gewigt daarvan, te zamen genomen, vijf hectogrammes (16 en een vierde once, en 10-1/2 greinen (a)) niet te boven gaande.

(a) De 5 hectogrammes maken: 2 marken, 5 engelsen en 3 azen schaars van ons trooisch gewigt.

Art. 24.

Lorsque les ouvrages d'or et d'argent venant de l'étranger, et introduits en France en vertu des exceptions de Partiele précédent, seront mis dans le commerce, ils devront être portés aux bureaux de garantie, pour y être marqués du poinçon destiné à cet effet; et il sera payé, pour lesdits ouvrages, le même droit que pour ceux fabriqués en France.

Wanneer de gouden en zilveren werken, en, uit kracht der uitzonderingen, bij het voorgaand artikel vermeld, in Frankrijk ingebracht, in den handel zullen worden gesteld, moeten dezelve naar het Bureau van garantie gebragt worden, om aldaar met den daartoe bestemden stempel te worden gemerkt; en zal voor gezegde werken hetzelfde regt worden betaald, ais voor die, welke in Frankrijk zijn vervaardigd.

Art. 25.

Lorsque les ouvrages neufs d'or et d'argent fabriqués en France, et ayant acquitté le droit, sortiront de la république comme vendus ou pour l'être à l'étranger, les droits de garantie seront restitués au fabricant, sauf la retenue d'un tiers.

Wanneer de nieuwe gouden en zilveren werken, in Frankrijk vervaardigd, en de regten betaald hebbende, buiten de Republiek zullen verzonden worden, als verkocht zijnde, of om buitenlands verkocht te worden, zal het regt van garantie aan den Werkmeester, onder korting van één derde, terug gegeven worden.

Art. 26

Cette restitution sera faite par le bureau de garantie qui aura perçu les droits sur lesdits ouvrages, ou, à défaut des fonds, par une traite *sur le bureau de garantie de Paris*. Cette restitution n'aura lieu cependant que sur la représentation d'un certificat de l'administration des douanes, muni de son sceau particulier, et qui constate la sortie de France desdits ouvrages. Ce certificat devra être rapporté dans le délai de trois mois.

Deze teruggave zal geschieden door het Bureau van garantie, hetwelk de regten van de gemelde werken zal ontvangen hebben, of, bij gebrek aan fondsen, met een wisselbrief *op het Bureau van garantie te Parys*. Deze teruggave zal echter geen plaats hebben, dan op vertoon van een certificaat van het Bureau der douanen, met deszelfs eigen zegel voorzien, waarbij de verzending der gezegde werken uit Frankrijk consteert. Dit certificaat zal binnen den tijd van drie maanden moeten terug gebragt worden.

Art. 27.

Le Directoire Exécutif désignera les communes maritimes et continentales par lesquelles il sera permis de faire sortir de la République les ouvrages d'or et d'argent.

Het uitvoerend bewind zal de plaatsen bepalen, door welke de gouden en zilveren werken buiten de Republiek zullen mogen verzonden worden.

Art. 28.

Les ouvrages déposés au mont-de-piété, et dans les autres établissemens destinés à des ventes ou à des dépôts des ventes, sont assujettis à payer les droits de garantie, lorsqu'ils ne les ont pas acquittés avant le dépôt.

De gouden en zilveren werken, in de lombard in bewaring gesteld, en in de andere gestichten voor verkooping, of tot bewaring der voor de verkooping, bestemd, zijn aan de betaling van het regt van garantie onderworpen, wanneer van dezelve, vóór de bewaarestelling, dit regt niet is voldaan geworden.

Art. 29. (*)

Les lingots d'or et d'argent affinés paieront un droit de garantie avant de pouvoir être mis dans le commerce. Ce droit sera:

Pour l'or, de 8 francs 18 centimes par kilogramme (ou 2 francs par mare);

Et pour l'argent, de 2 francs 4 centimes par kilogramme (ou 10 sous par mare).

Les lingots dits de tirage ne paieront qu'un droit de 82 centimes par kilogramme (ou 4 sous par mare).

De gelouterde of gefineerde gouden en zilveren baren zullen een regt van garantie betalen, alvorens in den handel gebragt te mogen worden.

Dit regt zal bedragen:

Voor het goud, 8 francs 18 centimes van de kilogramme (of 2 francs van het mark);

En voor het zilver, 2 francs 4 centimes van de kilogramme (of 10 stuivers van het mark).

De baren genaamd de tirage (voor draadtrekking) zullen slechts de belasting van 82 centimes van de kilogramme betalen (of 4 stuivers van het mark (a)).

(a) Door deze en de evengemelde stuivers worden fransche stuivers bedoeld.

TITRE III.

Suppression des maisons communes d'orfèvres.

TITEL III.

Vernietiging van de keurkamers der goud- en zilversmeden.

Art. 30.

Les maisons communes d'orfèvres sont supprimées; leurs biens et effets sont déclarés appartenant à la nation.

De keurkamers der goud- en zilversmeden zijn vernietigd; derzelve goederen en gereedschappen zijn verklaard te behooren aan de natie.

Art. 31.

Les employés des bureaux de ces maisons continueront d'exercer leurs fonctions jusqu'au complément de l'organisation prescrite par la présente loi.

De geëmployeerden van de bureaux van die huizen zullen hunne functien blijven waarnemen, tot de volkomen organisatie, bij de tegenwoordige wet voorgeschreven.

Art. 32.

Il sera fait inventaire des registres et papiers a l'usage de ces bureaux, ainsi que les ustensiles et effets: pour les papiers et régistres être envoyés à l'Administration des monnaies, et les ustensiles et effets être mis sous la surveillance des administrations de département, jusqu'à ce qu'il puisse en être fait un emploi avantageux à la république.

Er zal een inventaris gemaakt worden van de registers en papieren ten gebruike van die bureaux, als mede van de werkplaatsen, gereedschappen en werktuigen: de registers en papieren zullen aan het Muntbestuur worden gezonden, en de werkplaatsen, gereedschappen en werktuigen onder het toeverzigt van het Departementaal-bestuur gesteld, tot dat een voordeelig gebruik van denzelven voor de Republiek zal kunnen gemaakt worden.

Art. 33. (*)

Les quatre invalides orfèvres qui habitent actuellement la maison commune des orfèvres à Paris, seront placés aux incurables; le Ministre de l'intérieur est chargé d'effectuer ce transport.

De vier invaliden Goudsmeden, welke thans in het huis, door de Goud- en Zilversmeden te Parys in gemeenschap bezeten, wonen, zullen geplaatst worden in het gasthuis, gezegd *les incurables*; de Minister van Binnenlandsche zaken is met deze verplaatsing belast.

TITRE IV.

Des bureaux de garantie.

TITEL IV.

Van de Bureaux van garantie.

Art. 34. (*)

Il y aura des bureaux de garantie établis pour faire l'essai et constater les titres des ouvrages d'or et d'argent, ainsi que des lingots de ces matières qui y seraient apportés, et pour percevoir, lors de la marquée de ces ouvrages, les droits imposés par la loi.

Er zullen Bureaux van garantie worden opgericht tot het doen van het essai, en ter verzekering der gehalten van de gouden en zilveren werken, als mede van de baren van gezegde metalen, welke derwaarts zullen gebragt zijn; en, om bij het merken dezer werken, het regt, bij de Wet bepaald, te ontvangen.

Art. 35.

Ces bureaux seront placés dans les communes où ils seront le plus avantageux au commerce; le nombre en est fixé provisoirement à deux-cents au plus pour toute la France. Le placement de ces bureaux et les lieux compris dans leur arrondissement seront déterminés par le Directoire exécutif, sur la demande motivée des administrations de département et sur l'avis de celle des monnaies.

Deze Bureaux zullen in de gemeenten, alwaar dezelve het gelegenste voor den koophandel zullen zijn, geplaatst worden; derzelve getal wordt provisioneel ten hoogsten op twee honderd voor geheel Frankrijk bepaald. De plaatsing dier Bureaux, en de plaatsen, onder derzelve arrondissement begrepen, zullen door het Uitvoerend Bewind bepaald worden, op eene gemotiveerde voordragt der Departementale besturen, en op het advijs van het Muntbestuur.

Art. 36.

Les bureaux de garantie seront composés de trois employés, savoir: un essayeur, un receveur et un controleur: Mais à Paris et dans les autres communes populeuses, le ministre des finances pourra autoriser un plus grand nombre d'employés, à raison des besoins du commerce.

De Bureaux van garantie zullen zamengesteld zijn uit drie ambtenaren, te weten: een Essayeur, een Ontvanger en een Controlleur. Maar te Parys, en in de andere volkrijke gemeenten, kan de Minister van Finantien een grooter getal ambtenaren, na dat het gerief voor den koophandel zulks vereischt, aanstellen.

Art. 37.

L'administration des monnaies surveillera les bureaux de garantie relativement à la partie d'art et au maintien de l'exactitude des titres des ouvrages d'or et d'argent mis dans le commerce.

Het Muntbestuur zal het toeverzigt hebben over de Bureaux van garantie, met betrekking tot hetgeen de kunst betreft, en tot handhaving der juistheid van de gehalten der gouden en zilveren werken, die in den handel gebragt zullen worden.

Art. 38.

La régie de l'enregistrement surveillera les bureaux de garantie relativement aux dépenses et au recouvrement des droits a percevoir.

Het Bestuur der registratie zal het toezigt hebben over de Bureaux van garantie, met betrekking tot de uitgaven en den ontvangst der in te vorderen regten.

Art. 39.

L'essayeur de chaque bureau de garantie sera nommé par l'administration du département où ce bureau est placé; mais il ne pourra en exercer les fonctions qu'après avoir obtenu de l'administration des monnaies un certificat de capacité, aux mêmes conditions presents par l'articie LIX de la loi du 22 vendémiaire, sur l'organisation des monnaies. (a)

(a) L'articie 59 de la loi du 22 vendémiaire an VI porte: "Les citoyens qui se présenteront pour exercer les fonctions d'essayeur pour le commerce, subiront le même examen (que les essayeurs pour la monnaie) sans concours. Lorsqu'ils auront été jugés posséder les qualités requises pour leurs fonctions, l'administration leur délivrera un certificat de capacité."

De Essaijeur van ieder Bureau van garantie zal benoemd worden door het Departementaai-bestuur, alwaar dit Bureau geplaatst is; doch hij zal er de werkzaamheden niet van mogen uitoefenen, dan na van het Muntbestuur een bewijs van bekwaamheid te hebben ontvangen, onder dezelfde bepalingen, bij art. 59 der Wet van den 22 vendémiaire, omtrent de organisatie der munten, voorgeschreven, (a)

(a) De Wet van 22 vendémiaire des jaars VI zegt: "Diegenen, die zich zullen aanbieden om als Essaijeur te dienen bij den handel, zullen hetzelfde examen (te weten als de Essaijeurs voor de Munt) ondergaan, zonder mededingers. Wanneer zij geoordeeld worden de noodige hoedanigheden te bezitten voor hun bedrijf, zal de administratie hun een certificaat van bekwaamheid afgeven."

Art. 40.

La régie de l'enrégistrement nommera le receveur de chaque bureau de garantie, ou en fera faire les fonctions par l'un des ses préposés, dans les communes où cette cumulation de fonctions ne serait nuisible ni à l'un ni à l'autre service.

Het Bestuur van registratie benoemt den Ontvanger bij elk Bureau van garantie, of doet de werkzaamheden door een van deszelfs bedienden waarnemen, in de gemeenten, alwaar deze zamenstelling van werkzaamheden, noch voor den enen noch voor den anderen dienst, schadelijk kan zijn.

Art. 41.

Les controleurs des bureaux de garantie seront nommés par le ministre des finances, sur la proposition de l'administration des monnaies.

De Controlleurs der Bureaux van garantie zullen door den Minister van Finantien, op voordragt van het Muntbestuur, aangesteld worden.

Art. 42.

Les essayeurs n'auront d'autre rétribution que celle leur est allouée pour les frais de chaque essai d'or et d'argent, ainsi qu'il sera dit dans le titre suivant.

De Essaijeurs zullen geene andere beloning genieten, dan die, welke hun voor de onkosten van ieder essai van goud en zilver is toegelegd, zoo als in den volgenden titel zal gezegd worden.

Art. 43

Les traitemens des receveurs et des controleurs seront gradués à raison de l'importance et de l'étendue de leurs fonctions: ces traitemens ne pourront excéder, savoir: 3 000 francs à Paris, 2400 francs dans les communes au-dessus de cinquante mille ames, et 1800 francs dans les autres.

De traktementen der Ontvangers en der Controlleurs zullen, naar mate van de belangrijkheid en uitgestrektheid der werkzaamheden, geregeld worden; deze traktementen zullen niet te boven gaan, te weten: 3000 francs voor Parys 2400 francs in de gemeenten boven de 50,000 zielen, en 1800 francs in de andere.

Art. 44.

L'essayeur se pourvoira, à ses frais, de tout ce qui est nécessaire à l'exercice de ses fonctions; l'administration des monnaies fournira au bureau les poinçons et la machine à estamper; les frais de registres et autres seront réglés par la régie d'enrégistrement, sous l'approbation du ministre des finances; l'administration du département procurera un local convenable au bureau, qui devra être placé, autant que possible, dans celui de la municipalité du lieu.

De Essaijeur zal zich ten zijnen kosten voorzien van alles, wat tot de uitoefening van zijne werkzaamheden vereischt wordt; het Muntbestuur zal aan het Bureau de stempels en het werktuig ter stempeling bezorgen; de kosten voor de registers en andere zullen door het Bestuur van registratie, onder approbatie van den Minister van Finantien, geregeld worden. Het Departementaai-bestuur zal een geschikt lokaal bezorgen voor het Bureau, hetwelk zoo veel mogelijk in dat van de Municipaliteit zal moeten geplaatst worden.

Art. 45.

L'essayeur, le receveur et le controleur du bureau de garantie auront chacun une des clefs de la caisse dans laquelle seront renfermées les poinçons.

De Essaijeur, de Ontvanger en de Controlleur van het Bureau van garantie zullen ieder één der sleutels van de kist hebben, waarin de stempels zullen gesloten worden.

Art. 46. (*)

Les employés des bureaux qui calqueraient les poinçons, ou qui en feraient usage sans observer les formalités prescrites par la loi, seront destitués, et condamnés à un an de détention.

De geëmployeerden op de Bureaux, die den stempel zullen afdrukken, of van denzelven gebruik maken, zonder de formaliteiten, bij de Wet voorgeschreven, in acht te nemen, zullen afgezet, en tot eene gevangenis van één jaar veroordeeld worden.

Art. 47.

Aucun employé aux bureaux de garantie ne laissera prendre de calque, ni ne donnera de description, soit verbale, soit par écrit, des ouvrages qui sont apportés au bureau, sous peine de destitution.

Geen der geëmployeerden op het Bureau van garantie zal eenig afdruksel laten nemen, noch eenige beschrijving, het zij woordelijk, of bij geschrifte, geven, van de werken, welke aan het Bureau gebragt zijn, op poene van afzetting.

TITRE V.

Des fonctions des employés des bureaux de garantie.

V TITEL.

Van de werkzaamheden der geëmployeerden op de Bureaux van garantie.

Art. 48.

L'essayeur ne recevra les ouvrages d'or et d'argent qui lui sont présentés pour être essayés et titrés, que lorsqu'ils auront l'empreinte du poinçon du fabricant, et qu'ils seront assez avancés pour qu'en les finissant ils n'éprouvent aucune altération.

De Essayeur zal geene gouden en zilveren werken, welke hem ter essayering en ter bepaling van derzelve gehalte aangeboden worden, mogen ontvangen, ten zij dezelve met het merk van den Werkmeester zijn geteekend, en dezelve zoo verre gevorderd zijn, dat zij bij de afwerking geene verandering ondergaan.

Art. 49.

Les ouvrages provenant de différentes fontes devront être envoyés au bureau de garantie dans des sacs séparés, et l'essayeur en fera l'essai séparément.

De werken van onderscheidene smeltingen zullen in afzonderlijke zakken aan het Bureau van garantie moeten gezonden worden, en de Essayeur zal dezelve afzonderlijk essayeren.

Art. 50.

Il n'employera dans ses opérations que des agens chimiques et substances provenant du dépôt établi dans l'hôtel des monnaies de Paris; mais les frais de transport de ces substances et matières seront compris dans les frais d'administration du bureau.

Hij zal in zijne bewerkingen zich alleen bedienen van de scheimiddelen, voortkomende uit het dépôt, in het hotel van het Muntwezen te Parys opgerigt; maar de kosten van de verzending derzelve zullen onder de kosten van het bestuur begrepen worden.

Art. 51.

L'essai sera fait sur un mélange des matières prises sur chacune des pièces provenant de la même fonte. Ces matières seront grattées ou coupées tant sur le corps des ouvrages que sur les accessoires, de manière que les formes et les ornemens n'en soient pas détériorés.

Het essay zal genomen worden op eene vermenging van de specien, genomen van ieder stuk van dezelfde smelting. Deze stukken zullen worden geschraapt of gestoken, zoo op het hoofdwerk, als op de bijvoegselen, dermate, dat het fatsoen en de ornamenten niet beschadigd worden.

Art. 52. (*)

Lorsque les pièces auront une languette forgée ou fondue avec leur corps, c'est en partie sur cette languette, et en partie sur le corps de l'ouvrage, que l'on fera la prise d'essai.

Wanneer de stukken een aanhangsel of aanzetting hebben, dat aan denzelfden is aangesmeed of aangegoten, zal het essai, gedeeltelijk van dit aanhangsel of aanzetting, en gedeeltelijk van het hoofdwerk, genomen worden.

Art. 53.

Lorsque les ouvrages d'or et d'argent seront à l'un des titres prescrits respectivement pour chaque espèce par l'art. IV de la présente loi, l'essayeur en inscrira la mention sur un registre destiné à cet effet, et qui sera coté et paraphé par l'administration départementale: lesdits ouvrages seront ensuite donnés au receveur, avec un extrait de registre de l'essayeur, indiquant le titre trouvé.

Wanneer iedere soort der gouden en zilveren werken een van de bij art. 4 der tegenwoordige Wet bepaalde gehalten zal hebben, zal de Essayeur zulks op een daartoe bestemd register aanteekenen, en hetwelk door het Departementaal-bestuur zal gequoteerd en gearapheerd zijn; voornoemde werken zullen vervolgens aan den Ontvanger gegeven worden, met een extract uit het register van den Essayeur, inhoudende het bij hem bevonden gehalte.

Art. 54.

Le receveur pésera les ouvrages qui lui seront ainsi transmis, et percevra le droit de garantie qu'ils doivent conformément à la loi. Il fera ensuite mention sur son registre, qui sera coté et paraphé comme celui de l'essayeur, de la nature des ouvrages, de leur titre, de leur poids, et de la somme qui lui aura été payée pour l'acquiescement du droit; enfin il inscrira sur l'extrait du registre de l'essayeur, le poids des ouvrages, la mention de l'acquiescement du droit, et remettra le tout au contrôleur.

De Ontvanger zal de werken, welke hem, invoege voorschreven, zullen zijn ter hand gesteld, wegens, en het recht van garantie, hetwelk dezelve, volgens de Wet, verschuldigd zijn, ontvangen; hij zal vervolgens op zijn register, hetwelk, even als dat van den Essayeur, gequoteerd en gearapheerd moet zijn, melding maken van de soort der werken, derzeiver gehalte, gewigt, en van de somme, welke aan hem, ter voldoening van de belasting, zal zijn betaald; eindelijk zal hij op het extract uit het register van den Essayeur het gewigt der werken en de voldoening der belasting aanteekenen, en zal dit alles aan den Controleur ter hand stellen.

Art. 55.

Le contrôleur aura un registre coté et paraphé comme ceux de l'essayeur et du receveur; il y transcrira l'extrait du registre accompagnant chaque pièce à marquer, et, conjointement avec le receveur et l'essayeur, il tirera de la caisse à trois serrures, le poinçon du bureau et celui indicatif du titre, soit de l'or soit de l'argent, ou le poinçon dont les menus ouvrages doivent être revêtus, et il les appliquera en présence du propriétaire.

De Contrôleur zal een register hebben, even als dat van den Essayeur en den Ontvanger, gequoteerd en gearapheerd; hij zal daarin overschrijven het extract uit het register, ten geleide van elk te merken stuk dienende; en, gezamenlijk met den Ontvanger en den Essayeur, uit de kist met drie sloten nemen den stempel van het Bureau, en dien, welke de gehalte van het goud of van het zilver aanduidt, of den stempel, waarmede de kleine werken moeten gemerkt worden, en er, in tegenwoordigheid van den eigenaar, de werken mede stempelen.

Art. 56.

Les ouvrages d'or et d'argent qui, sans être au-dessous du plus bas des titres fixés par la loi, ne seraient pas précisément à l'un d'eux, seront marqués au titre légal immédiatement inférieur à celui trouvé par l'essai, ou seront rompus si le propriétaire le préfère.

De gouden en zilveren werken, welke, zonder beneden de laagste gehalte, bij de Wet bepaald, te zijn, niet volkomen met een derzelfden overeenstemmen, zullen gemerkt worden naar de gehalte, onmiddellijk beneden die, hetwelk bij den essai bevonden is, of zullen verbroken worden, indien de eigenaar zulks verkiest.

Art. 57.

Lorsque le titre d'un ouvrage d'or ou d'argent sera trouvé inférieur au plus bas des titres prescrits par la loi, il pourra être procédé à un second essai, mais seulement sur la demande du propriétaire. Si le second essai est confirmatif du premier, le propriétaire paiera le doublé essai, et l'ouvrage lui sera remis, après avoir été rompu en sa présence. Si le premier essai est infirmé par le second, le propriétaire n'aura qu'un seul essai à payer.

Wanneer de gehalte van eenig goud- of zilverwerk beneden de laagste gehalte, bij de Wet bepaald, zal bevonden worden, zal men tot een tweeden essai kunnen overgaan, doch alleenlijk op het verzoek van den eigenaar. Indien het tweede essai overeenkomstig is met het eerste, zal de eigenaar het dubbeld essai-loon betalen, en het werk zal hem terug gegeven worden, na in deszelfs tegenwoordigheid verbroken te zijn. Indien het eerste essai door het tweede vervalt, zal de eigenaar slechts één essai-loon behoeven te betalen.

Art. 58.

En cas de contestation sur le titre, il sera fait une prise d'essai sur l'ouvrage, pour être envoyée, sous les cachets du fabricant et de l'essayeur, à l'administration des monnaies, qui la fera essayer dans son laboratoire, en présence de l'inspecteur des essais.

In geval van verschil over de gehalte, zal men eene essai-proef van het werk nemen, om, onder de cachetten van den Werkmeester en den Essayeur, aan het Muntbestuur gezonden te worden, hetwelk daarvan het essai in deszelfs werkplaats zal laten nemen, in tegenwoordigheid den den inspecteur-essayeur.

Art. 59.

Pendant ce temps, l'ouvrage présenté sera laissé au bureau de garantie, sous les cachets de l'essayeur et du fabricant; et lorsque l'administration des monnaies aura fait connaitre le résultat de son essai, l'ouvrage sera définitivement titré et marqué conformément à ce résultat.

Inmiddels zal het werk op het Bureau van garantie blijven berusten, onder de cachetten van den Essayeur en den Werkmeester; en wanneer het Muntbestuur de uitkomst van het essai zal hebben bekend gemaakt, zal dit werk bepaaldelijk naar die uitkomst worden geteekend.

Art. 60.

Si c'est l'essayeur qui se trouve avoir été en défaut, les frais de transport et d'essai seront a sa charge: au cas contraire, ils seront supportés par le propriétaire de l'objet.

Indien het de Essayeur is, die in het ongelijk bevonden wordt, zullen de kosten van het transport en van het essai ten zijnen laste komen; in het tegenovergestelde geval, zullen dezelve door den eigenaar van het werk gedragen worden.

Art. 61.

Lorsqu'un ouvrage d'or, d'argent ou de vermeil, quoique marqué d'un poinçon indicatif de son titre, sera soupçonné de n'être pas au titre indiqué, le propriétaire pourra l'envoyer à l'administration des monnaies, qui le fera essayer avec les formalités prescrites pour l'essai des monnaies. Si cet essai donne un titre plus bas, l'essaieur sera dénoncé aux tribunaux, et condamné pour la première fois à une amende de deux-cents francs, pour la seconde fois à une amende de six-cents francs, et la troisième fois il sera destitué.

Wanneer men vermoedt, dat eenig werk van goud, zilver of verguld, ofschoon met eenen stempel, die de gehalte aanduidt, gemerkt, de gehalte, welke aangeduid wordt, niet heeft, zal de eigenaar hetzelfde aan het Muntbestuur kunnen zenden, die het, met de formaliteiten voor het essai der muntspeciën bepaald, zal doen essayieren. Indien dit essai een lager gehalte oplevert, zal de Essayeur aan de regtbank aangeklaagd worden, en voor de eerste maal vervallen in eene boete van twee honders francs, voor de tweede maal in eene boete van zes honderd francs, en voor de derde maal zal hij worden afgezet.

Art. 62. (*)

Le prix d'un essai d'or, de doré, et d'or tenant argent, est fixé à trois francs, et celui d'argent à quatre-vingts centimes (seize sous (a)).

(a) Ancienne monnaie de France; environ 8 sous de Hollande.

De prijs voor het essai van goud, verguld, en van goud hetwelk zilver inhoudt, is bepaald op drie francs, en die van het zilver, op tachtig centimes (16 stuivers (a)).

(a) Oud fransch geld; bijna 8 stuivers hollandsch.

Art. 63.

Dans tous les cas, les cornets et boutons d'essai seront remis au propriétaire de la pièce.

In allen gevalle zullen de broodjes en de cornetten van het essai aan den eigenaar van het werk worden teruggegeven.

Art. 64. (*)

L'essai des menus ouvrages d'or par la pierre de touche, sera payé neuf centimes (b) par décagramme (c)(deux gros quarante quatre grains et demi environ) d'or.

(b) Environ un sous de Hollande.

(c) Un décagramme répond à 6 esterling 16-1/10 aas poids de troye de Hollande, ou à 2 gros 44-1/4 grains ancien poids de France.

Voor het essai van de kleine gouden werken, met den toets-steen, zal betaald worden negen centimes (b) van de décagramme (c) goud.

(b) Bijna een stuiver hollandsch.

(c) Een décagramme komt overeen met 6 engels 16-1/10 aas Hollandsch trooisch, of 2 gros 44-1/4 grains oud Fransch gewigt.

Art. 65. (*)

Si l'essayeur soupçonne aucun des ouvrages d'or, de vermeil ou d'argent, d'être fourré de fer, de cuivre, ou de toute autre matière étrangère, il le fera couper en présence du propriétaire. Si la fraude est reconnue, l'ouvrage sera saisi et confisqué, et le délinquant sera dénoncé aux tribunaux, et condamné à une amende de vingt fois la valeur de l'objet. Mais en le cas contraire, le dommage sera payé sur le champ au propriétaire, et passé en dépense comme frais d'administration.

Indien de Essaijeur vermoedt, dat eenig werk van goud, verguld, of zilver, met ijzer, koper of eenige andere metalen, welke daarbij niet behooren, vermengd is, zal hij hetzelfde in tegenwoordigheid van den eigenaar doen doorsnijden. Indien het bedrog bevonden wordt, zal het werk in beslag genomen en verbeurd verklaard worden; vervolgens zal de schuldige aan de regtbank aangeklaagd, en tot eene boete van twintig maal de waarde van het werk verwezen worden. Maar in het tegenovergesteld geval zal de schade dadelijk den eigenaar vergoed worden, en, in rekening van uitgaven, als kosten van het bestuur, geleden worden.

Art. 66.

Les lingots d'or et d'argent non affinés qui seraient apportés à l'essayeur du bureau de garantie pour être essayés, le seront par lui, sans autres frais que ceux fixés par la loi pour les essais. Ces lingots, avant d'être rendus au propriétaire, seront marqués du poinçon de l'essayeur, qui en outre insculpera son nom, des chiffres indicatifs du vrai titre, et un numéro particulier. L'essaijeur fera mention de ces divers objets sur son registre, ainsi que du poids des matières essayées.

De ongelouterde baren van goud en zilver, die aan den Essaijeur van het Bureau van garantie ter essayering zullen worden ter hand gesteld, zullen door hem geëssaijeerd worden, zonder eenige andere kosten, dan die, welke bij de wet voor het essai zijn bepaald. Deze baren, alvorens die aan den eigenaar worden terug gegeven, zullen met den stempel van den Essaijeur geteekend worden, die daar en boven zijn naam op dezelve zal slaan, mitsgaders de cijfers, welke de ware gehalte aanduiden, en een bijzonder nommer. De Essaijeur zal van die onderscheiden voorwerpen op zijn register melding maken, als mede van het gewigt derzelve.

Art. 67.

L'essayeur qui contreviendrait au précédent article, sera condamné à une amende de cent francs pour la première fois, de deux cents francs pour la seconde fois, et la troisième fois il sera destitué.

De Essaijeur, welke tegen het voorgaand artikel zal aangaan, zal verwezen worden tot eene boete van honderd francs voor de eerste maal, van twee honderd francs voor de tweede maal, en voor de derde maal zal hij worden afgezet.

Art. 68

L'essayeur d'un bureau de garantie peut prendre, sous sa responsabilité, autant d'aides que les circonstances l'exigeront.

De Essaijeur op een Bureau van garantie kan, onder zijne verantwoordelijkheid, zich zoo vele helpers aanschaffen, als de omstandigheden zullen vereischen.

Art. 69.

Le receveur et le controleur du bureau de garantie feront respectivement mention sur leurs registres, de l'apposition qu'ils auront faite soit du poinçon de vieux, soit celui d'étranger, soit celui de recense, sur les ouvrages qui auront dû en être revêtus, ainsi que du poinçon de garantie sur les lingots affinés, de la perception des droits qui aura pu en résulter, et du poids de chaque objet.

De Ontvanger en de Controlleur van het Bureau van garantie zullen, ieder afzonderlijk, op hunne registers melding maken van het gebruik, hetwelk zij zullen hebben gemaakt, het zij van den stempel voor het oude werk, het zij van dien voor de buitenlandsche of vreemde werken, het zij van dien voor de herkeuring op de werken, welke daarmede hebben moeten voorzien zijn, gelijk mede van den stempel van garantie op de gelouterde baren, van den ontvang der belasting, dien denzelve opgeleverd hebben, en van het gewigt van ieder stuk.

Art. 70.

Le controleur visera les états de recettes et de dépenses du bureau.

De Controlleur zal de staten van ontvang en uitgave viseren.

Art. 71.

Les employés des bureaux de garantie feront les recherches, saisis ou poursuites, dans les cas de contravention à la présente loi, comme il sera dit au titre 8.

De ambtenaren van de Bureaux van garantie zijn tot het doen van onderzoek, aanhalingen of vervolgingen gerechtigd, in het geval van contraventie tegen de tegenwoordige Wet, zoo als inden achtsten titel zal gezegd worden.

TITRE VI.

Section première.

Des obligations des fabricans et marchands d'ouvrages d'or et d'argent.

VI TITEL.

Eerste afdeeling.

Van de verplichtingen der Werkmeesters en Kooplieden in gouden en zilveren werken.

Art. 72. (*)

Les anciens fabricans d'ouvrages d'or et d'argent, et ceux qui voudront exercer cette profession, sont tenus de se faire connaître à l'administration de département et à la municipalité du canton où ils résident, et de faire insculper dans ces deux administrations leur poinçon particulier, avec leur nom, sur une planche de cuivre à ce destinée. L'administration de département veillera à ce que le même symbole ne soit pas employé par deux fabricans dans son arrondissement.

De oude Werkmeesters van gouden en zilveren werken, en zij, die dit beroep willen uitoefenen, zijn gehouden, zich bij het Departementaal-bestuur, en bij de Municipaliteit van het kanton, waaronder zij behooren, aan te geven, en bij die twee besturen hunnen bijzonderen stempel, met derzelver naam, op eene daartoe bestemde koperen plaat te doen slaan. Het Departementaal-bestuur zal zorgen, dat één en hetzelfde teeken niet door twee Werkmeesters in deszelfs arrondissement gebezigd worde.

Art. 73.

Quiconque se borne au commerce d'orfèvrerie sans entreprendre la fabrication, n'est tenu que de faire sa déclaration à la municipalité de son canton, et est dispensé d'avoir un poinçon.

Diegenen, die zich alleen bepalen bij het verkoopen van gouden of zilveren werken, zonder Werkmeester te zijn, zijn alleen gehouden, daarvan verklaring te doen aan de Municipaliteit van hun kanton, en behoeven geen stempel te hebben.

Art. 74.

Les fabricans et marchands d'or et d'argent ouvré ou non ouvré, auront, un mois au plus tard après la publication de la présente loi, un registre coté et paraphé par l'administration municipale, sur lequel ils inscriront la nature, le nombre, le poids et le titre des matières et ouvrages d'or et d'argent qu'ils achèteront ou vendront, avec les noms et demeure de ceux de qui ils les auront achetés.

De Werkmeester en Kooplieden in goud en zilver, bewerkt of onbewerkt, zullen, ten langsten ééne maand, na de afkondiging van dezer tegenwoordige wet, een register moeten hebben, gequoteerd en gearapheerd door het Municipaal-bestuur, in hetwelk zij de soort, het getal, het gewigt, en de gehalte van het bewerkt en onbewerkt goud en zilver, hetwelk zij koopen en verkoopen, zullen aanteekenen, met de namen en woonplaatsen van hen, van welke zij hetzelfde gekocht hebben (a).

(a) Deze registers, en alle de overigen, in dit Decreet vermeld, zoo ook het extract, waarvan in het 78ste artikel wordt gesproken, zijn in getallen, of bij het stuk, overeenkomstig de bepaalde modellen, bij de uitgevers dezes te bekomen.

Art. 75.

Ils ne pourront acheter que des personnes connues ou ayant des répondans à eux connues.

Zij zullen niet vermogen te koopen dan van bekende personen, of die bekende borgen hebben.

Art. 76.

Ils sont tenus de présenter leurs registres à l'autorité publique toutes les fois qu'ils en seront requis.

Zij zijn gehouden, derzelver registers aan de publieke autoriteiten te vertoonen, zoo dikwijls dit van hen gevorderd wordt.

Art. 77.

Ils porteront au bureau de garantie dans l'arrondissement duquel ils sont placés, leurs ouvrages, pour y être essayés, titrés et marqués, ou, s'il y a lieu, être simplement revêtus de l'une des empreintes de poinçons prescrites à la deuxième section du titre premier.

Zij zullen hunne werken brengen aan het Bureau van garantie, onder welks arrondissement zij wonen, ten einde aldaar geëssayeerd, gekeurd, en geteekend te worden; of, indien er reden voor is, enkel met een der merken van den stempel, bij de tweede afdeling van den eersten titel omschreven, voorzien te worden.

Art. 78.

Ils mettront dans le lieu le plus apparent de leur magasin ou boutique, un tableau énonçant les articles de la présente loi relatifs aux titres et à la vente des ouvrages d'or et d'argent.

Zij zullen op de meest in het oog vallende plaats van hun magazijn of winkel, een afschrift van de artikelen der tegenwoordige wet plaatsen, betrekkelijk de gehalten en den verkoop van gouden en zilveren werken.

Art. 79.

Ils remettront aux acheteurs, des bordereaux énonciatifs de l'espèce, du titre et du poids des ouvrages qu'ils leur auront vendus, et désignant si ce sont des ouvrages neufs ou vieux. Ces bordereaux, préparés d'avance, et qui seront fournis au fabricant ou marchand par la régie de Tenrégistrement, auront, dans toute la République, le même formulaire, qui sera imprimé. Le vendeur y écrira à la main la désignation de l'ouvrage vendu, soit en or, soit en argent; son poids, et son titre, distingué par ces mots, *premier*, *second* ou *troisième*, suivant la réalité; il y mettra de plus le nom de la commune où se fera la vente, avec la date et sa signature.

Zij zullen aan de koopers borderellen ter hand stellen, inhoudende de soort, de gehalte, en het gewigt der aan hen verkochte werken, met bepaling of dezelve nieuw of oud zijn. Deze borderellen, in voorraad in gereedheid gebracht, en die aan den Werkmeester of Koopman, door het Bestuur der registratie, zullen worden bezorgd, zullen door het geheele Rijk van denzelfden inhoud zijn, en gedrukt worden. De verkooper zal daarop in geschrifte stellen eene beschrijving van het verkochte werk, het zij van goud of van zilver, deszelfs gewigt en gehalte, onderscheiden door de woorden *eerste*, *tweede*, of *derde*, volgens den waren inhoud; hij zal daarenboven op denzelven plaatsen de naam der gemeente, waar de verkoop is geschied, met den datum en zijne handteekening.

Art. 80.

Les contravenans a l'une des dispositions prescrites dans les huit articles précédens, seront condamnés, pour la première fois, à une amende de 200 francs; pour la seconde à une amende de 500 francs, avec affiche, a leur frais, de la condamnation, dans toute l'étendue du département; la troisième fois, l'amende sera de mille francs, et le commerce de Torféverrie leur sera interdit, sous peine de confiscation de tous les objets de leur commerce.

De overtreders van eene der bepalingen, bij de acht voorgaande artikelen voorgeschreven, zullen verwezen worden, voor de eerste maal, in eene boete van twee-honderd francs; voor de tweede maal, in eene boete van vijf-honderd francs, met bekendmaking, bij aanplakking, ten hunnen kosten, van de condemnatie, in de geheele uitgestrektheid van het departement, en, voor de derde maal, zal de boete zijn van duizend francs, en de handel hun worden verboden, op poene van verbeurd-verklaring van alle de werken van hunnen handel.

Art. 81.

Les articles 73, 74, 75, 76, 78, 79 et 80 sont applicables aux fabricans et marchands de galons, tissus, broderies, ou autres ouvrages en fils d'or ou d'argent.

Ceux qui vendraient pour fins des ouvrages en or ou argent faux, encourront, outre la restitution de droit à celui qu'ils auraient trompé, une amende qui sera de 200 francs pour la première fois; de 400 francs pour la seconde fois, avec affiche de la condamnation, aux frais du délinquant, dans tout le département; et la troisième fois une amende de mille francs, avec interdiction de tout commerce d'or et d'argent.

De artikelen 73, 74, 75, 76, 78, 79 en 80 zijn toepasselijk op de Werkmeesters en Verkoopers van galonnen, weverijen, borduurwerk, en ander werk in goud- of zilverdraad.

Diegenen, die valsche gouden of zilveren werken voor fijn zullen verkoopen, zullen, boven en behalve de teruggave van het regt aan dengenen, die zij bedrogen hebben, vervallen in eene boete van twee-honderd francs,

voor de eerste maal; van vier-honderd francs voor de tweede maal, met bekendmaking, bij aanplakking, van de condemnatie, ten hunnen kosten, in de geheele uitgestrektheid van het departement, en, voor de derde maal, in eene boete van duizend francs, met verbod van allen handel in goud en zilver.

Art. 82. (*)

Les fabricans et marchands orfèvres sont tenus, dans le délai de six mois, à compter de la publication de la présente loi, de porter au bureau de garantie de leur arrondissement, leurs ouvrages neufs d'or, d'argent et de vermeil, marqués des anciens poinçons, pour y faire mettre l'empreinte d'un poinçon de recense, qui sera déterminé à cet effet par l'administration des monnaies.

Ces ouvrages d'ancienne fabrication ne seront soumis à d'autre vérification préalable que celle de la marque et des poinçons anciens, et cette vérification sera sans frais; mais le délai expiré, les ouvrages seront soumis à Pessai, titrés s'il y a lieu, et paieront le droit de garantie.

De Werkmeesters en Kooplieden in goud en zilver zijn gehouden, binnen den tijd van zes maanden, te rekenen van de afkondiging der tegenwoordige wet, alle hunne nieuwe gouden, zilveren en vergulde werken, met de oude stempels geteekend, te brengen op het Bureau van garantie van hun arrondissement, om aldaar met den stempel van herkeuring gemerkt te worden, welke ten dien einde door het Muntbestuur zal bepaald worden.

Deze oude werken zullen aan geene andere voorafgaande verificatiën onderworpen zijn, dan alleen aan de teekening en van de oude stempels, en deze verificatie zal zonder kosten geschieden; maar de bovengemelde tijd verstreken zijnde, zullen deze werken aan het essai onderworpen wezen, en, indien er redenen voor zijn, met de gehalten geteekend worden, en het regt van garantie betalen.

Art. 83. (*)

Les ouvrages non revêtus de l'ancien poinçon qui opérera la décharge, seront pareillement présentés au bureau de garantie de l'arrondissement, à l'effet d'être marqués du poinçon de titre et de celui du bureau. Ces ouvrages paieront alors le droit de garantie.

De werken welke met den ouden stempel, die den vrijdom daarstelt, niet zullen voorzien zijn, zullen insgelijks aan het Bureau van garantie van het departement worden gebracht, ten einde met den stempel van de gehalte en met dien van het Bureau geteekend te worden. Deze werken zullen als dan het regt van garantie betalen.

Art. 84. (*)

Ces droits seront pareillement exigibles pour les ouvrages dits *de hasard*, qui, après le même délai fixé par l'article 82, ne se trouveraient marqués que des anciens poinçons.

Deze regten zullen insgelijks gevorderd worden van de werken *de hazard*, welke, na verloop van den tijd, bij het 82ste artikel bepaald, bevonden worden slechts met de oude stempels gemerkt te zijn.

Art. 85.

La loi garantit les conditions des engagements respectifs des orfèvres et de leurs élèves.

De Wet waarborgt de voorwaarden der wederzijdsche verbintenissen der Goud- en Zilversmeden, en van hunne leerlingen.

Art. 86. (*)

Les joailliers ne sont pas tenus de porter aux bureaux de garantie les ouvrages montés en pierres fines ou fausses, et en perles, ni ceux émaillés dans toutes les parties, ou auxquels sont adaptés des cristaux; mais ils auront un registre coté et paraphé comme celui des marchands et fabricans d'ouvrages d'or et d'argent, à l'effet d'y inscrire, jour par jour, les ventes et les achats qu'ils auront faits.

De Juweliers zijn niet gehouden, hunne werken, met fijne of valsche steenen, of met paarden bezet, aan het Bureau van garantie te brengen, noch die, welke over het geheel geëmailleerd zijn, of aan welke kristallen zijn aangezet; maar zij zullen een register moeten hebben, gequoteerd en geparapheerd, als dat van de Kooplieden en Werkmeesters in gouden en zilveren werken, ten einde daarin ieder dag op te schrijven, de koopen en verkoopen, die zij gedaan zullen hebben.

Art. 87. (*)

Ils sont tenus, comme les fabricans et marchands orfèvres, de donner aux acheteurs un bordereau, qui sera également fourni par la régie de Penregistrement, et sur lequel ils décriront la nature, la forme de chaque ouvrage, ainsi que la qualité des pierres dont il sera composé, et qui sera daté et signé par eux.

Zij zullen gehouden zijn, even als de Werkmeesters en Kooplieden in goud en zilver, aan de koopers borderellen af te geven, welke hun insgelijks door het bestuur der registratie zullen worden bezorgd, en op welke zij omschrijven zullen den aard en gedaante van elk werk, gelijk mede de qualiteit en steenen, waarmede het bezet zal zijn, met de dagteekening en hunne onderteekening

Art. 88.

La contravention aux deux articles précédens sera punie des mêmes peines portées en pareil cas contre les marchands orfèvres.

De overtreding van deze twee voorgaande artikelen zal met dezelfde straffen, als, in gelijk geval, tegen de Kooplieden in goud en zilver bepaald zijn, gestraft worden.

Art. 89.

Il est aussi interdit aux jouailliers de mêler dans les mêmes ouvrages des pierres fausses avec des fines, sans le déclarer aux acheteurs, à peine de restituer la valeur qu'auraient eue les pierres si elles avaient été fines, et de payer en outre une amende de 300 francs; Tarnende sera triple ia seconde fois, et la condamnation affichée dans tout le département, aux frais du délinquant; la troisième fois, il sera déclaré incapable d'exercer la joaillerie, et les effets composant son magasin seront confisqués.

Het is insgelijks aan de Juweliers verboden, om in dezelfde werken valsche met fijne steenen te vermengen, zonder dit ter kennis van de koopers te brengen, op verbeurte van de waarde te moeten teruggeven, welke de steenen gehad zouden hebben, indien zij fijn waren geweest, en daar en boven te betalen eene boete van driehonderd francs; voor de tweede maal zal de boete drie maal zoo veel bedragen, en de condemnatie in het geheele departement, ten hunnen kosten, aangeplakt worden; voor de derde maal zullen zij onbekwaam verklaard worden, om den juweliershandel uit te oefenen, en de goederen, welke hun magazijn uitmaken, zullen verbeurd verklaard zijn.

Art. 90. (*)

Lorsqu'un orfèvre mourra, son poinçon sera remis, dans Tespace de cinq décades après le décès, au bureau de garantie de son arrondissement, pour y être biffé de suite. Pendant ce tems, le dépositaire du poinçon sera responsable de l'usage quie en sera fait, comme le sont les fabricans en exercice.

Wanneer een Goud- of Zilversmid zal gestorven zijn, zal deszelfs stempel binnen den tijd van vijftig dagen, na zijn overlijden, aan het Bureau van garantie van zijn arrondissement moeten overgeleverd worden, om aldaar terstond te worden verbroken. Gedurende dien tijd zal de houder van den stempel verantwoordelijk zijn voor het gebruik, dat van denzelven zal gemaakt zijn, even eens als de werkende Werkmeesters.

Art. 91.

Si un orfèvre ou fabricant quitte le commerce, il remettra son poinçon au bureau de garantie de Tarrondissement pour y être biffé devant lui; s'il veut s'absenter pour plus de six mois, il déposera son poinçon au bureau de garantie, et le controleur fera poinçonner les ouvrages chez lui en son absence.

Indien een Goud- of Zilversmid of Werkmeester zijn beroep verlaat, zal hij zijnen stempel aan het Bureau van garantie van het arrondissement overgeven, ten einde in zijne tegenwoordigheid verbroken te worden; indien hij zich voor langer dan zes maanden van huis wil begeven, zal hij zijnen stempel op het Bureau van garantie in bewaring moeten stellen, en de Controlleur zal de werken, welke bij hem in zijn afwezen zijn vervaardigd, doen stempelen.

SECTION DEUXIEME.

Des obligations des marchands d'ouvrages d'or et d'argent ambulans.

TWEEDE AFDEELING.

Van de verpligtingen der reizende Kooplieden in goud en zilver.

Art. 92.

Les marchands d'ouvrages d'or et d'argent, ambulans ou venant s'établir en foire, sont tenus, à leur arrivée dans une commune, de se présenter à Tadministration municipale, ou à Tagent de cette administration dans les lieux où elle ne réside pas, et de lui montrer les bordereaux des orfèvres qui leur auront vendus les ouvrages d'or et d'argent dont ils sont porteurs.

A l'égard des ouvrages qu'ils auraient acquis antérieurement à la présente loi, ou seulement deux mois après sa publication, ils seront tenus de les déclarer au bureau de garantie de l'arrondissement, pour les faire marquer de

suite, soit du poinçon de vieux, soit de celui de recense, suivant l'espèce des objets; et cette obligation remplie, les dispensera de justifier de l'origine desdits ouvrages.

De reizende Kooplieden in goud en zilver, of die zich op de kermissen nederzetten, zijn gehouden, bij de aankomst in eene gemeente, zich bij het Municipaal-bestuur, of bij den Agent van dat Bestuur, in de plaatsen, waar hetzelfde geene zitting houdt, te begeven, en de borderellen der Goud- en Zilversmeden te vertoonen, welke hun de gouden en zilveren werken hebben verkocht, die zij bij zich hebben.

Met opzigt tot de werken, welke zij vóór de tegenwoordige Wet verkregen hebben, of alleenlijk twee maanden na de afkondiging van dezelve, zullen zij gehouden zijn, die aan het Bureau van garantie van het arrondissement aan te geven, om dezelve terstond te doen merken, het zij met den stempel van oud, het zij met dien van herkeuring, naar de soort der werken, en, aan deze verplichting voldaan hebbende, zullen zij bevrijd zijn van den oorsprong dezer werken te bewijzen.

Art 93.

La municipalité ou l'agent municipal fera examiner les marqués de ces ouvrages par des orfèvres, ou, à défaut, par des personnes connaissant les marqués et poinçons, afin de constater la légitimité.

De Municipaliteit, of derzelve Agent, zal de merken dezer werken door de Goud- of Zilversmeden, of, bij ontstentenis van denzelfden, door lieden, die de merken en stempels kennen, doen examineren, ten einde de wettigheid er van te doen blijken.

Art. 94. (*)

L'administration municipale, ou son agent, fera saisir et remettre au tribunal de police correctionnelle du canton, les ouvrages d'or et d'argent qui ne seraient point accompagnés de bordereaux, ou ne seraient pas marqués du poinçon de vieux ou de recense, ainsi qu'il est prescrit à l'article 92, ou les ouvrages dont les marqués paraîtraient contrefaites, ou enfin ceux qui n'auraient pas été déclarés conformément article 92.

Le tribunal de police correctionnelle appliquera aux délits des marchands ambulans, les mêmes peines portées dans la présente loi, contre les orfèvres, pour des contraventions semblables.

Het Municipaal-bestuur, of deszelfs Agent, zal in beslag doen nemen, en aan de Regtbank van correctionele-politie van het kanton overgeven, alle de gouden en zilveren werken, welke met geene borderellen zullen voorzien, of niet met den stempel van het oud werk, of met dien van herkeuring zullen gemerkt zijn, zoo als bij het 92ste art. is voorgescreven, of de werken, waarvan de merken schijnen nagemaakt te zijn, en, eindelijk, die, welke niet volgens het voornoemde 92ste art. zijn aangegeven.

De Regtbank van correctionele-politie zal op de overtredingen der reizende Kooplieden dezelfde straffen toepassen, welke, bij de tegenwoordige Wet, tegen de Goud- en Zilversmeden, wegens gelijke overtredingen, bepaald zijn.

TITRE VII

De la fabrication du plaqué et doublé d'or et d'argent sur tous métaux.

VII TITEL.

Van het opleggen of verdubbelen van goud en zilver op alle metalen.

Art. 95. (*)

Quiconque veut plaquer ou doubler l'or et l'argent sur le cuivre ou sur tout autre métal, est tenu d'en faire la déclaration à sa municipalité, à l'administration de son département, et à celle des monnaies.

Diegeen, welke goud of zilver zal willen opleggen, of daarmede verdubbelen op koper of eenig ander metaal, is gehouden, daarvan aangifte te doen aan de Municipaliteit van zijne woonplaats, aan het Bestuur van zijn departement, en aan dat van het Muntwezen.

Art. 96. (*)

Il peut employer l'or et l'argent dans telle proportion qu'il le juge convenable.

Hij kan het goud en zilver bezigen in zoodanige quantiteit als hij zal goedvinden.

Art. 97.

Il est tenu de mettre sur chacun de ses ouvrages son poinçon particulier, qui a dû être déterminé par l'administration de monnaies, ainsi qu'il est dit article 14 de la présente loi. Il ajoutera à l'empreinte de ce

poignon celle des chiffres indicatifs de la quantité d'or ou d'argent contenue dans l'ouvrage sur lequel il sera en outre empreint, en toutes lettres, le mot *doublé*.

Hij is gehouden, op ieder stuk van zijn werk zijn bijzonder merk af te slaan, hetwelk door het Muntbestuur, volgens het 14de art. dezer Wet, is moeten bepaald worden. Hij zal bij dit merk moeten stellen de cijfers, aanwijzende de quantiteit van goud of zilver, welke het werk inhoudt, en op hetwelk daarenboven, met volle letters, het woord *verdubbeld* zal moeten zijn uitgedrukt.

Art. 98.

Le fabricant de doublé transcrira, jour par jour, les ventes qu'il aura faites, sur un registre coté et paraphé par l'administration municipale. Il lui sera fourni par la régie d'enregistrement, des bordereaux en blanc, comme aux orfèvres et joailliers; et il sera tenu de remettre à chaque acheteur un de ces bordereaux, daté et signé par lui, et rempli de la désignation de l'ouvrage, de son poids, et de la quantité d'or et d'argent qui y est contenue.

De Werkmeester in het opleggen van goud of zilver zal dagelijks in een register, hetwelk door het Municipaalbestuur gequoteerd en gearapheerd moet zijn, opteekenen de verkooping, die hij gedaan heeft. Door het Bestuur van registratie zullen aan hem, zoo als aan de Goud- en Zilversmeden en de Juweliers, borderellen in blanco worden ter hand gesteld; en hij zal gehouden zijn, aan ieder koper een zoodanig borderel ter hand te stellen, door hem gedagteekend en onderteekend, en voorzien met de uitduiding van het werk, deszelfs gewigt, en van de quantiteit goud of zilver, welke hetzelfde inhoudt.

Art. 99.

En cas de contravention aux deux articles précédens, les ouvrages sur lesquels portera la contravention seront confisqués, et en outre le délinquant sera condamné à une amende qui sera, pour la première fois, de dix fois la valeur des objets confisqués; pour la seconde fois, du doublé de la première, avec affiche de la condamnation dans toute l'étendue du département, aux frais du délinquant; enfin la troisième fois, l'amende sera quadruple de la première, et le commerce, ainsi que la fabrication d'or et d'argent, seront interdits au délinquant, sous peine de confiscation de tous les objets de son commerce.

In geval van overtreding van de twee voorgaande artikelen, zullen de werken, welke niet dien conform zullen zijn, worden verbeurd verklaard, en daarenboven zal de overtreder, voor de eerste maal, vervallen in eene boete van tien maal de waarde der verbeurd verklaarde werken; voor de tweede maal, het dubbeld der eerste boete, met aanplakking der condemnatie, ten zijnen kosten, in het geheele departement; en, eindelijk, voor de derde maal in eene boete van vier maal het bedragen der eerste boete, met verbod van allen handel, alsmede van alle vervaardiging van goud- of zilverwerk, Op poene van verbeurd-verklaring van alle de werken van zijnen handel.

Art. 100.

Le fabricant de doublé est assujéti, comme le marchand orfèvre et sous les mêmes peines, à n'acheter des matières ou ouvrages d'or et d'argent que des personnes connues ou ayant des répondans à eux connus.

De Werkmeester van verdubbeling is gehouden, even als de Koopman van gouden en zilveren werken, en onder dezelfde straffen, geene gouden of zilveren werken te koopen, dan van bekende personen, of welke bij hem bekende borgen hebben.

TITRE VIII.

Des formes à observer dans les recherches, saisies et poursuites relatives aux contraventions à la présente loi.

VIII TITEL.

Van de formaliteiten, welke moeten in acht genomen worden bij het onderzoek, aanhalingen en het vervolgen van de overtredingen der tegenwoordige Wet.

Art. 101.

Lorsque les employés d'un bureau de garantie auront connaissance d'une fabrication illicite de poignons, le receveur et le controleur, accompagnés d'un officier municipal, se transporteront dans l'endroit ou chez le particulier qui leur aurait indiqué, et y saisiront les faux poignons, les ouvrages et lingots qui en seraient marqués, ou enfin, les ouvrages achevés et dépourvus de marqué qui s'y trouveraient; ils pourront se faire accompagner, au besoin, par Tessayeur ou par un de ses agens.

Wanneer de geëmployeerden op een Bureau van garantie kennis dragen van het vervaardigen van valsche stempels, zal de Ontvanger en de Controlleur, vergezeld van een Municipaal-ambtenaar, zich begeven naar de

plaats, of bij den persoon, die hun zal zijn aangewezen, en aldaar de valsche stempels, de werken en baren, die met dezelve zullen gestempeld zijn, of, eindelijk, de voltooide werken, en niet voorzien met het merk, welke aldaar zullen gevonden worden, in beslag nemen; zij zullen zich, indien het noodig zij, door den Essaijeur, of iemand van zijne bedienden, kunnen doen vergezellen.

Art. 102. (*)

Il sera dressé à l'instant, et sans déplacer, procès-verbal de la saisie et de ses causes, lequel contiendra les dires de toutes les parties intéressées, et sera signé d'elles; ledit procès-verbal sera remis, dans le délai d'une décade au plus, au commissaire du directoire exécutif près le tribunal de police correctionnelle, qui demeure chargé de faire la poursuite également dans le délai d'une décade.

Er zal op staanden voet, en zonder zich van de plaats te begeven, een proces-verbaal der in beslagneming, en der redenen daarvan, gemaakt worden; hetwelk zal inhouden de verklaringen van alle der daarbij belanghebbende partijen, en door hen zal moeten worden ondertekend; hetzelfde proces-verbaal zal ten langsten tijd binnen den tijd van tien dagen aan den Commissaris van het Uitvoerend-Bewind bij de Regtbank van correctionele-politie, welke met de vervolging belast blijft, en die insgelijks binnen den tijd van tien dagen zal moeten geschieden, worden ter hand gesteld.

Art. 103.

Les poinçons, ouvrages ou objets saisis, seront mis sous les cachets de l'officier municipal, des employés du bureau de garantie présens, et de celui chez lequel la saisie aura été faite, pour être déposés, sans délai, au greffe du tribunal de police correctionnelle.

De stempels, werken, of de voorwerpen, welke in beslag genomen zijn, zullen met het zegel van den Municipalen-ambtenaar, van de presente geëmployeerden van het Bureau van garantie, en van dengenen, bij wie de in beslagneming zal zijn geschied, verzegeld worden, om onverwijld ter griffie van de Regtbank van correctionele politie in bewaring gesteld te worden.

Art. 104.

Dans le cas où le tribunal prononcerait la confiscation des objets saisis, ils seront remis au reveveur de la régie de l'enregistrement, pour être vendus. Il sera prélevé, sur le prix qui en proviendra, un dixième, qui sera donné à celui qui aura le premier dénoncé le délit, et un second dixième partageable, par portions égales, entre les employés du bureau de garantie. Le surplus ainsi que les amendes, seront versés dans la caisse du receveur de l'enregistrement.

In het geval de Regtbank de in beslag genomene voorwerpen zal verbeurd verklaren, zullen dezelve aan den Ontvanger bij het Bestuur van registratie worden ter hand gesteld, om verkocht te worden. Van de verkoopingspenningen zal een tiende gedeelte aan den eersten aanbrenger van het fait worden gegeven, en een tweede tiende deel zal in gelijke portiën onder de geëmployeerden van het Bureau verdeeld worden. Het overschot, gelijk mede de boeten, zullen in de kas van den Ontvanger van de registratie worden gestort.

Art. 105.

Les mêmes formes et dispositions prescrites par les quatre articles précédens, auront lieu également pour toutes les recherches, saisis et poursuites relatives aux contraventions à la présente loi.

Dezelfde formaliteiten en bepalingen, bij de vier voorgaande artikelen voorgescreven, zullen insgelijks plaats hebben bij alle onderzoek, in beslagneming en vervolging, betrekkelijk de overtredingen tegen de tegenwoordige Wet.

Art. 106. (*)

Les recherches ne pourront être faites qu'en se conformant a l'artiele 369 de la Constitution.

Geene ondertekeningen zullen mogen geschieden dan overeenkomstig aan het 369ste art. van de Constitutie.

Art. 107.

CIVIL Tout ouvrage d'or et d'argent achevé et non marqué, trouvé chez un marchand ou fabricant, sera saisi, et donnera lieu aux poursuites pardevant le tribunal de police correctionnelle. Les propriétaires des objet saisis encourront la confiscation de ces objets, et en outre les autres peines portées par la loi.

Alle voltooide en niet gemerkte gouden en zilveren werken, welke bij eenen Koopman of Werkmeester worden gevonden, zullen in beslag genomen worden, en redenen opleveren tot vervolging voor de Regtbank van correctio-

nele politie. De eigenaars van de in beslag genomen werken zullen in de verbeurd-verklaring derzelve vervallen, en daarenboven in de andere straffen, bij de Wet bepaald.

Art. 108.

Seront saisis également et confisqués tous les ouvrages d'or et d'argent sur lesquels les marqués des poinçons se trouveront entées, soudées ou contre-tirées en quelque manière que ce soit; et le poses-seur avec connaissance sera condamné à six années de fers.

Insgelijks zullen in beslag genomen en verbeurd verklaard worden alle de werken van goud en zilver, op welke de merken van de stempels zullen bevonden worden ingezet, gesoudeerd of nagebootst te zijn, op hoedanige wijze dit ook zou mogen wezen; en de bezitter van dezelve, daarvan bewust zijnde, zal voor zes jaren in de ijzers veroordeeld worden.

Art. 109

Les ouvrages marqués de faux poinçons seront confisqués dans tous les cas; et ceux qui le garderaient ou les exposeraient en vente avec connaissance seront condamnés, la première fois, à une amende de 200 francs; la deuxième, à une amende de 400 francs, avec affiche de la condamnation dans tout le département, aux frais du délinquant; et la troisième fois, à une amende de 1,000 francs, avec interdiction de tout commerce d'or et d'argent.

De werken met valsche stempels geteekend, zullen in allen gevallen verbeurd verklaard worden; en zij, die dezelve in bewaring zullen hebben, en met voorweten ter koop zullen stellen, zullen voor de eerste maal verwezen worden in eene boete van 200 francs; voor de tweede maal, in eene boete van 400 francs, met bekendmaking van de condemnatie in het geheele departement, ten hunnen kosten; en, voor de derde maal, in eene boete van 1000 francs, met verbod van allen handel in goud en zilver.

Art. 110.

Tous citoyens, autres que les préposés à l'application des poinçons légaux, qui en employeraient même de véritables, seront condamnés à un an de détention.

Al wie, buiten diegenen, die met het gebruik der wettige stempels zijn belast, stempels gebruiken, al ware het zelfs wettige, zullen tot één jaar gevangenis veroordeeld worden.

TITRE IX.

SECTION PREMIERE.

De l'affinage.

IX TITEL .

EERSTE AFDEELING.

Van het fineren.

Art. 111.

La ferme de l'affinage national, qui comprend l'affinage de Paris et de celui de Lyon, est et demeure supprimée.

De verpachting van de nationale verfijning of loutering (*affinage nationaf*), welke die van Parys en Lion bevat, is en blijft vernietigd.

Art. 112.

La profession d'affiner et de départir les matières d'or et d'argent, est libre dans toute l'étendue da la république.

Het staat iedereen vrij, te mogen verfijnen of louteren, en het goud en zilver te mogen scheiden

Art 113.

Quiconque voudra départir et affiner l'or et l'argent pour le commerce, est tenu d'en faire la déclaration tant à sa municipalité qu'a l'administration du département, et à celle des monnaies; il sera tenu registre desdites déclarations, et délivré copie au besoin.

Al wie goud en zilver zal willen scheiden of verfijnen, voor den koophandel, zal gehouden zijn, daarvan verklaring te doen, zoo aan de Municipaliteit, als aan het Departementaai-bestuur en aan het Muntwezen. Van deze verklaringen zullen aanteekeningen gehouden, en daarvan, des noodig, kopij gegeven worden.

Art. 114. (*)

L'affineur ne pourra recevoir que des matières qui auront été essayées et titrées par un essayeur public autre que celui qui devra juger des lingots affinés.

De Fineerder zal geene gouden of zilveren stukken ontvangen, dan die bereids door eenen publieken Essayeur, onderscheiden van die, welke de gelouterde baren moet beoordelen, geëssaijeerd, en met het teeken der gehalte voorzien zijn.

Art. 115.

L'affineur délivrera au porteur de ces matières une reconnaissance qui en désignera la nature, le poids, le titre tel qu'il aura été indiqué par l'essayeur, et le numéro.

De Fineerder zal aan den brenger van die stukken eene notitie ter hand stellen, welke zal inhouden derzelve aard, gewigt en gehalte, zoo als zulks door den Essayeur is bepaald geworden, en het nummer.

Art. 116

Les affineurs tiendront un registre coté et paraphé par l'administration de département, sur lequel ils inscriront jour par jour, et par ordre de numéros, la nature, le poids et le titre des matières qui leur seront apportées à affiner, et de même pour les matières qu'ils rendront après l'affinage.

De Fineerders zullen een register hebben, gequoteerd en gearapheerd door het Departementaal-bestuur, op hetwelk zij dagelijks, volgens de nummers, zullen inschrijven de soort, het gewigt en de gehalte van de stukken, welke hun ter verfijning zijn gebragt, en van gelijke voor de stukken, die zij na de verfijning zullen teruggeven.

Art. 117.

Ils sont tenus d'insculper leurs noms en toutes lettres sur les lingots affinés provenant de leurs travaux; et avant de les rendre aux propriétaires, ils porteront lesdits lingots affinés au bureau de garantie, pour y être essayés, marqués, et y acquitter le droit prescrit par la loi.

Zij zullen gehouden zijn, hunnen naam vol uit te slaan op de door hen gelouterde baren, en, alvorens dezelve aan de eigenaars terug te geven, zullen zij de voornoemde gelouterde baren aan het Bureau van garantie moeten bezorgen, om aldaar geëssayeerd, geteekend, en van dezelve het regt, bij de Wet bepaald, betaald te worden.

Art. 118.

Les lingots affinés, apportés au bureau de garantie, ne seront passés en délivrance que dans le cas où ils ne contiendraient pas plus que cinq millièmes d'alliage si c'est de l'or, et vingt millièmes si c'est de l'argent.

De gelouterde baren, op het Bureau van garantie gebragt, zullen niet worden afgeleverd of terug gegeven, dan wanneer zij niet meer dan vijf duizendsten alliage, indien het goud is, en van twintig duizendsten, wanneer het zilver is, inhouden.

Art. 119. (*)

Lorsque les lingots seront reconnus bons à passer en délivrance, le receveur, après avoir perçu les droits, et le controleur, tireront le poinçon de garantie de la caisse où il doit être renfermé, et ce poinçon sera appliqué par le controleur, en multipliant les empreintes de manière que une des grandes surfaces de chaque lingot en soit entièrement couverte.

Wanneer de baren goedgekeurd zullen zijn, om afgeleverd te worden, zullen de Ontvanger, na de belasting van dezelve ontvangen te hebben, en de Controleur den stempel van garantie uit de kist nemen, waarin dezelve moet bewaard blijven, en deze zal door den Controleur op de baren worden geslagen, zoodanig, dat de grootste oppervlakte van elk derzelve geheel met deze merken bedekt is.

Art. 120.

L'affineur acquittera les frais d'essai et les droits au bureau de garantie, et en prendra récépisse, pour pouvoir s'en faire rembourser par les propriétaires des lingots.

De Fineerder zal de kosten van het essay en de belasting aan het Bureau van garantie moeten voldoen, en daarvan een bewijs nemen, ten einde dezelve van den eigenaar der baren te kunnen terugvorderen.

Art. 121

L'affineur qui contreviendrait aux dispositions des articles 113, 114, 115 et 116, encourra les mêmes peines portées à l'article 80 contre les marchands orfèvres.

De Fineerder, welke tegen de bepalingen van het 113, 114, 115, 116de artikel zal aangaan, zal in dezelfde straffen vervallen, als bij art. 80, tegen de Goud- en Zilversmeden, bepaald zijn.

Art. 122. (*)

Les lingots et matières d'or et d'argent affinés qui seraient trouvés dans la commerce sans être revêtus du poinçon du bureau de garantie, seront confisqués; et l'affineur qui les aurait délivrés, sera condamné à 500 francs d'amende.

De baren, en andere gelouterde gouden en zilveren stukken, welke in den koophandel zullen gevonden worden, zonder met het merk van den stempel van garantie voorzien te zijn, zullen verbeurd verklaard worden, en de Fineerder, welke dezelve afgeleverd zal hebben, zal verwezen worden in eene boete van 500 francs.

Art. 123.

Le controleur du bureau de garantie est autorisé à prélever des prises d'essai sur les matières fines apportés au bureau; ces prises d'essai seront mises en réserve sous une enveloppe portant le numéro du lingot d'où elles proviennent, et scellée du cachet de l'affineur et celui d'essayeur. Le controleur aura la garde du paquet contenant ces prises d'essai.

De Controlleur van het Bureau van garantie is bevoegd, om van de gelouterde stukken, welke aan het Bureau zijn gebracht, stukjes, tot het doen van het essai, af te nemen; dezelve zullen in eenen omslag, waarop het nummer van de baar, van welke die genomen zijn, moet worden gesteld, in bewaring genomen, en verzegeld worden met het cachet van den Fineerder en den Essayeur. De Controlleur zal dit pakket onder zijne bewaring houden.

Art. 124.

Si dans le courant d'un mois il ne s'élève aucune réclamation sur la validité du titre indiqué par l'essayeur du bureau de garantie, le controleur remettra le paquet cacheté, contenant les prises d'essai, à l'affineur qui lui en donnera décharge: dans le cas contraire, le paquet sera adressé à l'administration des monnaies, qui fera vérifier l'essai sans délai.

Indien er zich binnen den tijd van ééne maand geene klagten opdoen, omtrent de deugelijkheid der gehalte, die door den Essayeur van het Bureau van garantie is bepaald geworden, zal de Controlleur het verzegelde pakket, waarin zich de stukjes voor het essai bevinden, aan den Fineerder ter hand stellen, die hem deswegens zal dechargeren: In het tegenovergestelde geval, zal het pakket aan het Muntbestuur worden gezonden, die de gehalte terstond zal doen onderzoeken.

Art. 125.

Si cette vérification fait connaitre une erreur sur le titre indiqué, l'essayeur qui aura commis cette erreur sera tenu de payer à la personne lésée la totalité de la différence de valeur qui en serait résultée. L'essayeur d'un bureau de garantie qui aura été pris trois fois en faute de cette manière, sera destitué.

Indien dit onderzoek een misslag, nopens de bepaalde gehalte, doet kennen, zal de Essayeur, die de fout begaan heeft, gehouden zijn, aan den benadeelden persoon te betalen het geheele beloop van het verschil der waarde, welke daaruit zal ontstaan zijn. De Essayeur van een Bureau van garantie, welke bevonden zal worden, drie maal een zoodanigen misslag te hebben begaan, zal afgezet worden.

SECTION DEUXIEME.

De raffinage national.

TWEEDE AFDEELING.

Van de nationale finering.

Art. 126.

L'affinage national est conservé à Paris pour le service des monnaies. Le public a la faculté d'y faire affiner ou départir des matières d'or, et d'argent contenant or: Le directoire-exécutif pourra établir d'autres affinages nationaux, si les besoins de la fabrication des monnaies l'exigent, et sur la demande de l'administration chargée de ce service.

De nationale finering zal te Parys, tot den dienst van het Muntwezen, verblijven. Een ieder zal de vrijheid hebben, om aldaar de gouden werken, en de zilveren welke goud in zich houden, te doen louteren of afscheiden. Het Uitvoerend-Bewind zal vermogen andere nationale louteringen op te rigten, indien de dienst van het Muntwezen zulks vereischt, en op de aanvraag van het Bestuur over dezelve.

Art. 127.

L'affineur national sera nommé par l'administration des monnaies, sous l'approbation du ministre des finances.

De nationale Fineerder zal benoemd worden door het Muntbestuur, onder het goedvinden van den Minister van Finantiën

Art. 128.

Les matières apportées à l'affinage national seront inscrites sur un registre coté et paraphé par le commissaire du directoire-exécutif pres l'administration des monnaies.

De stukken, welke ter nationale loutering zullen worden gebragt, zullen op een register, door den Commissaris van het Uitvoerend-Bewind bij het Muntbestuur gequoteerd en gearapheerd, aangeteekend worden.

Art. 129. (*)

L'affineur national se conformera, relativement à l'affinage des matières qui lui seraient apportées par des particuliers, à tout ce qui est prescrit, dans la section précédente, aux affineurs libres pour le commerce; les peines portées contre ceux-ci, en cas de contravention, seront applicables à l'affineur national.

De nationale fineerder zal zich, omtrent de loutering der stukken, welke hem door bijzondere personen zullen bezorgd worden, in alles moeten gedragen, naar hetgeen, omtrent de particuliere Fineerders voor den koophandel, bij de voorgaande afdeeling is voorgeschreven: dezelfde straffen welke tegen hen, in geval van overtreding, zijn vastgesteld, zullen ook op den nationalen Fineerder toepasselijk zijn.

Art. 130.

L'affineur national sera tenu d'avoir un fonds en matières d'or et d'argent capable d'assurer le service national.

De nationale Fineerder zal verplicht zijn, eenen genoegzamen voorraad van gouden en zilveren stukken te hebben, om den nationalen dienst te kunnen verzekeren.

Art. 131.

Il ne pourra garder les lingots à affiner plus de cinq jours, non compris les jours d'entrée et de sortie de ces lingots.

Hij vermag de baren, welke gelouterd moeten worden, niet langer dan vijf dagen onder zich houden, daaronder niet begrepen de dagen, op welke hij die heeft ontvangen en terug gegeven.

Art. 132.

L'affineur national fournira un cautionnement en immeubles de la valeur de cent-mille francs, pour répondre des matières d'or et d'argent qui lui seront livrées.

De nationale Fineerder zal eenen borgtogt stellen in onroerende goederen, ter waarde van honderd-duizend francs, tot waarborg voor de gouden en zilveren stukken, welke aan hem zullen worden ter hand gesteld.

Art. 133.

Lesdites matières affinées par l'affineur national seront portées à la chambre de délivrance des monnaies, et remises au caissier, où elles seront empreintes du poinçon national dans toute l'étendue de l'une des grandes surfaces du lingot.

De gezegde stukken, door den nationalen Fineerder gelouterd, zullen op de Kamer van aflevering der munten moeten gebragt, en aan den kassier ter hand gesteld worden, alwaar dezelve met den nationalen stempel, over de geheele uitgestrektheid van eene der grootste oppervlakten van de baar, zullen gemerkt worden.

Art. 134.

Les lingots affinés appartenant à la République, porteront le nom d'affineur national, et le titre en sera déterminé suivant la forme prescrite par l'article 51 da la loi sur l'organisation des monnaies. (a)

(a) Cet article porte: "Le vérificateur des essais vérifiera le titre des matières et espèces qui devra été indiqué par les essayeurs, et celui de l'or et de l'argent fin provenant des affinages. Cette vérification se fera en présence de l'inspecteur des essais."

De gelouterde baren, welke aan het Rijk behooren, zullen met den naam van den nationalen Fineerder worden gestempeld, en de gehalte zal bepaald worden volgens de wijze, bij het 51ste artikel (a) der Wet, omtrent de inrigting der munten, voorgeschreven.

(a) Dit artikel zegt: " De vérificateur der essayen zal de gehalte onderzoeken van het materiaal en de speciën, die door de Essayeurs opgegeven geweest zal zijn; en de gehalte van het goud en van het zilver, uit het fineeren herkomstig. Die verificatie zal geschieden in tegenwoordigheid van den Inspecteur der essayen."

Art. 135. (*)

L'affineur national est autorisé à porter en compte, pour frais d'affinage ou départ des matières nationales,
SAVOIR:

Pour les lingots d'or (et sont réputés tels ceux qui contiennent plus que la moitié de leur poids en or), 24 francs 53 centimes par kilogramme d'or fin passé en délivrance;

Pour les matières d'argent doré contenant or, 10 francs 22 centimes par kilogramme de matière brute, c'est-à-dire, teile qu'elle était avant l'affinage;

Et pour les lingots d'argent, 3 francs 27 centimes par kilogramme d'argent pur.

Lesdits frais seront acquittés par le caissier de la monnaie.

De nationale Fineerder is bevoegd, om, voor kosten van loutering of scheiding der nationale stukken, in rekening te brengen:

TE WETEN:

Voor de gouden baren, (waarvoor gehouden worden die, welke gewigt in meer dan de helft goud bestaat,) 24 francs 53 centimes van de kilogramme fijn goud dat afgeleverd wordt;

Voor de zilveren vergulden stukken, welke goud inhouden, 10 francs 22 centimes van de kilogramme ruwe stof, dat is te zeggen, zoo als dezelve vóór de loutering bestonden;

En voor de zilveren baren, 3 francs 27 centimes van de kilogramme zuiver zilver.

De gezegde kosten zullen door den Kassier bij de Munt voldaan worden.

TITRE X.

De l'Argue.

X TITEL.

Van de draadtrekking.

Art. 136. (*)

Il y a dans l'enceinte de l'hôtel des monnaies de Paris, une argue destinée a dégrossir et tirer les lingots d'argent et de doré.

Lorsque les besoins de la fabrication l'exigeront, le Directoire exécutif pourra établir des argues dans d'autres lieux, sur la demande motivée de l'administration du département, et sur l'avis de celle des monnaies.

Er is in het hotel van de Munt, te Parys een trekbank, bestemd, om de zilveren en vergulden baren te verdunnen en te trekken.

Wanneer het belang der fabrieken het vereischt, zal het Uitvoerend-Bewind ook op andere plaatsen trekbanken kunnen stellen, op eene gemotiveerde aanvraag van het Departementaal-, en op advies van het Muntbestuur

Art. 137

Les tireurs d'or et d'argent sont tenus de porter leur lingots aux argues nationales, pour y être dégrossis, marqués et tirés.

De Goud- en Zilvertrekkers zijn gehouden, hunne baren bij de nationale trekbanken te brengen, om aldaar verdund, geteekend, en getrokken te worden.

Art. 138. (*)

Ils y paieront pour prix de ce travail; savoir:

Pour les lingots de doré, et lorsque les propriétaires auront leurs filières, 50 centimes par hectogramme (trois onces deux gros douze grains); et lorsqu'ils n'auront pas de filières, 75 centimes;

Pour les lingots d'argent, 1 2 centimes par hectogramme, lorsque les propriétaires auront des filières, et quand ils n'en auront pas, 25 centimes.

Zij zullen hiervoor betalen, te weten:

Voor de vergulde baren, en wanneer de eigenaars hunne trek-ijzers hebben, 50 centimes van de hectogramme; en wanneer zij geene trek-ijzers hebben, 75 centimes.

Voor de zilveren baren, 1 2 centimes van de hectogramme, wanneer de eigenaars trek-ijzers hebben; doch die niet hebbende, 25 centimes.

Art. 139. (*)

L'administration des monnaies est chargée de l'établissement et entretien du service de l'argue, sans cependant pouvoir ajouter de nouveaux préposés à ceux qu'elle a déjà sous son autorité; elle passera en dépense les frais de l'argue, et en fera verser les produits dans la caisse du caissier de la monnaie; et, chaque année, elle rendra sur le tout un compte séparé au ministre des finances, qui le mettra sous les yeux du directoire-exécutif, pour être transmis au Corps législatif. (a)

(a) On trouvera dans un petit ouvrage hollandais, publié en 1811, à Amsterdam, chez les librairies *Den Hengst et fils*, sous le titre *d'Instruction sur les poids, le titre, et les prix des de Tor et de l'argent, suivant les lois et les coutumes de la France et de la Hollande, avec des tables, par J.H. van Swinden, professeur à Amsterdam*, des tables de comparaison très étendues du poids de Troye de Hollande, avec le kilogramme, le gramme, et leurs divisions; du titre en karats, deniers et grains, avec le titre en millièmes; du prix de l'or et de l'argent, et suivant les différens titres, en francs et centimes, en argent de Hollande: ainsi que de la quantité de fin contenue dans une quantité donnée de *bruto*, a raison du titre de celui-ci.

Het Muntbestuur is belast met de oprigting en het onderhoud van de draadtrekking, zonder echter nieuwe Ambtenaren te mogen aanstellen bij die, welke hetzelfde thans onder zich heeft; het zal de kosten van de trekbank in uitgave doen brengen, en den opbrengst storten in den kas van de Kassier bij het Muntbestuur; ieder jaar zal hetzelfde van alles eene afzonderlijke rekening aan den Minister van Finantiën doen, welke dezelve ter tafel van het Uitvoerend-Bewind zal brengen, om aan het Wetgevend-Ligchaam te worden ingezonden, (a)

(a) Men vindt in een werkje, te Amsterdam, bij de Boekverkoopers *Den Hengst en zoon*, in 1811 uitgekomen, onder den titel van *Onderrigt over het gewigt, de gehalte, en den prijs van goud en zilver, naar de fransche en hollandsche Wetten en gebruiken, met de noodige Tafels, door J.H. van Swinden, Hoogleraar te Amsterdam*, zeer uitvoerige Vergelijkings-Tafels van het Trooisch gewigt, met de *kilogramme, gramme* en derzelver onderdeelen; van de gehalte in karaats, penningen en greinen, met die in duizendsten; tezamen met de prijzen van goud en zilver, van iedere gehalte, zoo in *francs* en *centimes* als in hollandsch geld; en van de hoeveelheid *fijn* in eene geveene hoeveelheid *bruto*, naar de gehalte, begrepen.

NOTITIES BIJ DEZE WET:

Bovenstaande wetstekst is niet overgenomen uit de minuut of het Bulletin des Lois no. 156 no. 1542, maar uit het tweetalige boekwerk (W20) dat in 1811 door Doorman & Comp. te Amsterdam is uitgegeven. Evenals in het Manuel des Employés de la Garantie (W8), gedrukt in 1813, waarin de deze wet ook staat, is hierin de formele considerans en het slot weggelaten.

Deze vertaling is wat stuntelig en bevat vrij veel zet- en vertaalfouten. Dit werd blijkbaar niet van veel belang geacht, omdat de franse tekst maatgevend was.

Art. 2, 3, 62, 64, 72, 82, 83, 84.

Het woord 'ancien' is in deze context alleen maar te vertalen met 'voor-revolutionair'. Denk aan 'ancien-régime'.

Art. 4:

De omrekeningen onder *a* en *b* kloppen, maar de franse omrekening van 800 d is fout, ook in de originele wetstekst. Daarom heeft iemand er dan ook met de pen bijgeschreven: '800/d is niet 9-11-1/2 maar 9-14-1/2. Een naberekening van de schrijver dezes komt uit op 9 penning 14,4 grein.

N.B: Aan het eind van de 18e eeuw, rekenden de fransen niet met karaten en greinen, maar met karaten en 1/32sten.

Art. 4, 21, 23, 29, 64, 135, 138, 139.

De schrijfwijze van de tussen haakjes geplaatste oude gewichts- en gehalte eenheden voldoet aan de wet op het decimale metrieke stelsel van 13 Germinal jaar 3. (23-9-1795)

Art. 6:

De tekst is later eens verbeterd tot '... mentionnés en Partiele'

Dit wijkt af van de oude voorschriften, zowel die in Frankrijk als in ons land, die bepaalden dat groot werk altijd van grote keur dwz. 1e gehalte moest zijn, en dat kleine keur, ofwel 2e gehalte alleen maar toelaatbaar was voor kleine en gegoten werken.

Art. 7:

Bij oppervlakkige lezing kan dit artikel de indruk geven dat er voor 'doublé' ook een waarborgstempel zou zijn. Art. 14, 17 en titel VII maken echter duidelijk dat een meesterteken bedoeld is.

Art. 10:

Hieraan heeft men zich niet gehouden. Kantoor Parijs had afwijkende gehaltetekens, vanaf 1809 ook afwijkende kantoorstempels.

Art. 11:

Individuele veranderingen van tekens als gevolg van falsificaties of diefstal van de stempels zijn er, voorzover bekend, in de franse tijd niet geweest.

Art.20:

In het latere nederlandse waarborg-taalgebruik werd ook het woord 'biffeeren' (biffer = uitwissen) gebruikt.

Art.21:

Tot aan het eind van de middeleeuwen was het Pond Tournoois (Livre Tournois, Tower Pound) in gebruik. Het Tournooise pond had de volgende onderverdeling:

1 Pond = 1,5 Mark = 26,7 deniers, of ook:

1 Pond = 20 Stuivers (solidus, shilling, sou) = 240 Penning (denarius, penny, denier)

Deze naam bleef in Frankrijk voortleven in de munteenheid tot ca 1795.

Deze eenheid werd opgevolgd door het trooise pond. De absolute waarden ervan gingen op den duur uiteenlopen van land tot land:

1 Livre de Troyes de Paris = 489,145 64 gram.

1 Amsterdams Troois Pond = 492,167886 gram.

1 Kilogram was door de fransen officieel gelijkgesteld aan 4,063654 mark hollands.

1 London Pound of Troy = 373,242 gram.

Het parijse Livre de Troyes was onderverdeeld in:

1 Livre = 2 Marcs = 16 Onces = 128 Gros = 384 Deniers = 9216 Grains, of de oudereindelingen;

1 Livre = 2 Marcs = 16 Onces = 3 20 Esterlins = 640 Mailles = 1280 Félines = 8960 Grains, en

1 Livre = 2 Marcs = 24 Deniers = 48 Carats = 576 Grains.

Uit deze laatste indeling zijn de oude gehalte eenheden karaat en penning ontstaan.

Het amsterdamse Pond Troois was verdeeld in:

1 Pond = 2 Mark = 16 Ons = 3 2 Lood = 3 20 Engels = 5120 Deuskens = 10240 Aasjes.

Het londense Pound of Troy is (nog steeds) onderverdeeld in:

1 Pound = 2 Marks = 12 Ounces = 240 Pennyweights = 5760 Grains = 115200 Mites.

Art. 22, 84 en 94:

Geen wonder dat er nogal wat misverstand was over het bijlteken dat zowel 'poin^{on} de vieux' als 'poingon de hasard' wordt genoemd. Art. 22 zegt dat dit teken gratis wordt afgeslagen, maar Art. 84 zegt over 'de hasard' werken dat de rechten wel betaald moeten worden maar zegt niets over het bijlteken. Een betere toelichting kwam wel erg laat, pas op 15 mei 1810. Het is dan ook niet verwonderlijk, dat dit teken vaak verkeerd is gebruikt.

'Ouvrages de hasard' of hazard betekend letterlijk 'toevallige werken', d.w.z. gebruikte werken die toevallig weer in de handel komen, ofwel 'occasions'.

In deze wet is geen duidelijk onderscheid gemaakt tussen 'ouvrages de hasard' met vervallen en ongeldige keurtekens en die met geldige tekens. Het bijlteken werd alleen maar gratis afgeslagen op werken met nog geldige tekens. Die met ongeldige tekens moesten opnieuw gekeurd en op gehalte gestempeld worden met betaling van belasting, of worden verbroken wanneer ze beneden het wettelijk gehalte waren.

Art. 29 en 135:

De verhouding tussen de goud en zilver essaailonen en rechten was anders dan tegenwoordig.

In de 18e eeuw lagen de goud en zilverbijzichten dicht bij elkaar. In het 7e jaar was de zilverbijzicht fr 218,59 en de goudbijzicht fr 3387,95 per kilogram fijn.

Art.33:

De 'Incurables' was een verzorgingstehuis voor ongeneeslijk zieken, invaliden en gebrekkige bejaarden.

De 'Invalides' is een tehuis voor gepensioneerde militairen.

Art. 34:

De vertaling klopt hier niet helemaal: lors de la marquée de ces ouvrages = volgens de stempeling van deze werken.

Art. 46:

'Calqueraient' is hier vertaald met 'afdrukken'. Bedoeld is echter 'copieëren'.

Art. 52:

De vertaling van 'languette' met 'aanslangsel of aanzetting' is nogal ongelukkig, want het aansolderen of aanzetten van een dergelijk uitsteeksel was een strafbare poging tot bedrog. In de waarborgwet van 1852 worden het echter languetten of verlengstukken genoemd.

Art. 65:

Er is nogal wat juridische strijd geweest over de vraag wat met twintig maal de waarde van het voorwerp bedoeld was: Twintig maal de waarde van het bedriegelijke object, of twintig maal de waarde van het object als het van goed gehalte geweest zou zijn.

Art. 82:

'... aan de tekening en van de oude stempels ...' is onduidelijk. Bedoeld zijn de oude keurtekens en die van de oude franse belastingstempeling met de 'Poinçons de charge et de décharge'.

Art. 83:

'Poinçon qui opérait la décharge' is hier onjuist vertaald met 'vrijdom', bedoeld is echter het teken dat de betaling van de belasting aanduidt.

Art. 86:

Dit artikel heeft tot veel misverstand en conflicten geleid. Velen meenden hieruit op te maken dat juwelierswerk met stenen was vrijgesteld van keuring en belasting. Later is echter duidelijk gemaakt dat het alleen maar onstempelbare werken betreft.

Tenslotte is dit artikel geheel ingetrokken met de bepaling dat onstempelbaar werk wel gekeurd en belast moest worden; inplaats van keurtekens te voorzien van aangehechte zegels.

Art. 87:

'Qualité des pierres' is hier onjuist vertaald met 'qualiteit en steenen', had 'qualiteit der steenen' moeten zijn.

Art.90, 102:

In de revolutionnaire tijdrekening; zie bijlage Y.

Art.95 e.v.:

Double en Plaque werd destijds gemaakt door aan beide zijden van een vrij dikke plaat messing of koper zilver of goudplaat op te solderen of te walsen. Door het uitwalsen van deze 'triplex' plaat tot de gewenste dikte werden de gouden of zilveren bovenlagen uiteraard ook veel dunner. De zichtbare messingranden van een voorwerp werden tijdens de afwerking met zilver of goud opgesoldeerd.

Electrolytisch ofwel galvanisch verzilveren en vergulden was toen nog niet bekend.

Het vuurvergulden (vermeil, vermeiller) bestond toen reeds lang, maar het was een zeer ongezonde bezigheid, wanneer de opgebrachte 'dreur' werd verhit, wegens de vrijkomende kwikdamp.

In de lavuurmolen, bestemd voor het terugwinnen van goud en zilver uit allerhande afval, genaamd 'lavuur', in het frans 'lavèvres', werd trouwens ook kwikzilver gebruikt.

Art. 96:

'Proportion' is hier onjuist vertaald met 'quantiteit'. Bedoeld is 'verhouding'.

Art. 102:

'Commissaire du directoire exécutif près le tribunal de police correctionnelle': Deze benaming was vóór 1811 al gewijzigd tot 'procureur impérial c.q. criminel près le tribunal de première instance' ofwel 'officier van justitie bij den regtbank van eersten aanleg', c.q. 'regtbank van eerster instantie'.

Art. 106;

'Onderteekeningen' is een zetsfout; moet zijn 'onderzoekingen'.

Art. 114:

'Titrer' betekent in het franse spraakgebruik zowel gehalte bepalen als stempelen.

Art. 119:

Het vol slaan van het gehele oppervlak van een baar bood de mogelijkheid om een baar naderhand in stukken te zagen die dan ook goedgekeurd en belast bleven.

Art. 122:

'stempel van garantie' zal een zelffout zijn; moet zijn 'stempel van het bureau van garantie'.

Art. 129:

'Bijzondere personen': moet zijn 'particulieren'.

Art. 136:

De wet zegt niets over het gehalte van gouddraad en zilverdraad voor galons, borduursel enz, blijkbaar omdat de staat zelf deze zaak in handen had. Er wordt gesproken over 'doré' hier vertaald met goud-houdend zilver. Dit woord heeft feitelijk twee betekenissen; 1e verguld, en 2e een mengsel van zilver met wat goud, wat de grieken vroeger electrum noemden.

In Frankrijk werd voor vuurverguld steeds het woord 'vermeil' gebruikt.

Doré werd speciaal gebruikt in de vorm van draad voor galons en borduursel, want gewoon zilverdraad wordt vrij snel dof en zwart, het kan vrijwel niet gepoetst worden.

De draadmakerij van Parijs bestond al in 1797, later zijn de draadmakerijen in Lyon bij besluit van 15 Pluviôse 6e jaar en Trévoux bij besluit van 25 Ventôse 6e jaar heringesteld.

In 1812 wilde men ook in Amsterdam een nationale draadmakerij stichten, het muntbestuur was van plan de bedrijven van v.d. Corput en Ketel te onteigenen. Dit is echter niet doorgegaan.

Art. 138:

Met 'trek-ijzers' zijn trekplaten bedoeld.

Art. 139:

De schijver dezes heeft het in noot a bedoelde boekje nog niet kunnen opsporen, maar wel dergelijke werkjes gevonden van 'Citoyen Brigaudin' essayeur te Bordeaux van het jaar 7, met vergelijkingstabellen tussen de oude en nieuwe franse eenheden (W18), en 'Tarif des droits de garantie' met voornamelijk tabellen ter omrekening van de franse waarborgbelastingtarieven naar hollandse gewichts en geldeenheden (W19).

Professor van Swinden was later een van de opstellers van het besluit van 26 december 1813.

EXTRAIT DU REGISTRE
DES DÉLIBÉRATIONS
DE L'ADMINISTRATION DES MONNAIES,

Du 17 Nivôse an 6.

L'ADMINISTRATION des monnaies, délibérant, en exécution des articles IX et XIV de la loi du 19 brumaire an 6, sur les formes et proportions que doit avoir le poinçon de chaque fabricant d'ouvrages d'or et d'argent, ainsi que le poinçon de chaque fabricant de doublé ou de plaqué, ARRÊTE ce qui suit :

1.° Le poinçon de chaque fabricant d'ouvrages d'or et d'argent, dans toute l'étendue de la République, sera invariablement formé en losange .

2.° Les proportions de ce poinçon seront établies par le fabricant, en raison du genre d'ouvrage qu'il fabrique.

3.° La forme du poinçon de chaque fabricant de doublé ou de plaqué sera un carré parfait.

L'Administration fera observer à chaque fabricant de doublé ou de plaqué, que conformément à la loi précitée, il doit ajouter, sur chacun de ses ouvrages, des chiffres indicatifs de la quantité d'or et d'argent qu'il contient, et qu'au symbole de son poinçon particulier doit être joint le mot *doublé*.

Le présent arrêté sera transmis aux Administrations centrales de département, pour être communiqué aux fabricans d'ouvrages d'or et d'argent.

Signé au registre, MONGEZ, DIBARRART et BERTHOLLET.

Pour copie conforme:

L'Administration des Monnaies.

A PARIS, DE L'IMPRIMERIE DE LA RÉPUBLIQUE.
Pluviôse an VI.

**F EXTRAIT DU REGISTRE DES DÉLIBÉRATIONS DE L'ADMINISTRATION DES MONNAIES, DU
17 NIVÔSE AN 6. (6-1-1798)**

L'Administration des monnaies, délibérant, en exécution des articles IX et XIV de la loi du 19 brumaire an 6, sur les formes et proportions que doit avoir le poinçon de chaque fabricant d'ouvrages d'or et d'argent, ainsi que le poingon de chaque fabricant de doublé ou de plaqué, ARRETE ce qui suit:

1. Le poingon de chaque fabricant d'ouvrages d'or et d'argent, dans toute l'étendue de la République sera invariablement formé en losange.

2. Les proportions de ce poingon seront établies par le fabricant, en raison du genre d'ouvrage qu'il fabrique.

3. La forme du poingon de chaque fabricant de doublé ou de plaqué sera un carré parfait.

L'Administration fera observer à chaque fabricant de doublé ou de plaqué, que conformément à la loi précitée, il doit ajouter, sur chacun de ses ouvrages, des chiffres indicatifs de la quantité d'or et d'argent qu'il contient, et qu'au symbole de son poingon particulier doit être joint le mot doublé.

Le présent arrêté sera transmis aux Administrations centrales de département, pour être communiqué aux fabricans d'ouvrages d'or et d'argent.

Signé au registre, Mongez, Dibarrart et Berthollet.

Pour copie conforme: L'Administration des Monnaies.

A Paris, de l'imprimerie de la République. Pluviôse an VI.

Vertaling:

Het Muntbestuur, in deliberatie ter uitvoering van de artikelen IX en XIV der wet van 19 brumaire 6e jaar, inzake de vormen en verhoudingen dat het stempel van elke werkmeester in gouden en zilveren werken, evenals het stempel van elke werkmeester in gedoubleerde of geplatteerde werken, moet hebben, BESLUIT hetgeen volgt:

1. Het stempel van elke werkmeester in gouden en zilveren werken, in de gehele uitgestrektheid der Republiek, zal onveranderlijk een ruitvorm hebben.

2. De verhoudingen van dit stempel worden door de werkmeester vastgesteld, in verhouding tot het soort werk dat hij maakt.

3. De vorm van het stempel van iedere werkmeester in gedoubleerde of geplatteerde werken zal een zuiver vierkant zijn.

Het bestuur doet aan iedere werkmeester in gedoubleerde of geplatteerde werken opmerken, dat conform voornoemde wet, hij op elk van zijn werken cijfers moet toevoegen, die de hoeveelheid goud en zilver moeten aanduiden dat het bevat, en aan het symbool dat zijn stempel bevat moet het woord doublé worden toegevoegd.

Het tegenwoordige besluit zal naar de centrale departementsbesturen worden gezonden, teneinde medegedeeld te worden aan de werkmeesters in gouden en zilveren werken.

Getekend in het register, Mongez, Dibarrart en Berthollet.

Voor conform afschrift: Het Muntbestuur.

Te Parijs, van de drukkerij der Republiek, Pluviôse 6e jaar.

G HET BESLUIT VAN 15 PRAIRIAL 6e JAAR, HOUDEND DE INSTELLING VAN DE FRANSE WAARBORGKANTOREN. (3-6-1789)

Bulletin des lois de la République, No. 205.

Au nom de la République Française.

No. 1862. Arrêté du Directoire exécutif, qui ordonne rétablissement de bureaux de garantie pour faire l'essai et constater les titres des matières et ouvrages d'or et d'argent.

Du 15 Prairial

LE DIRECTOIRE EXÉCUTIF, vu la loi du 19 brumaire dernier, les demandes formées par les administrations centrales de département d'après Partiele XXXV du titre IV de ladite loi, l'avis de l'administration des monnaies, et sur le rapport du ministre des finances,

ARRETE:

Art. I.er. Il sera établi dans les communes comprises dans l'état annexé au présent arrêté, des bureaux de garantie pour faire l'essai et constater les titres des lingots ainsi que des ouvrages d'or et d'argent, et pour percevoir les droits établis par la loi.

II. Les arrondissemens desdits bureaux seront tels qu'ils sont désignés dans le même état.

III. Le ministre des finances est chargé de l'exécution du présent arrêté, qui sera inséré au Bulletin des lois.

Pour expédition conforme, signé Reubell, président, par le Directoire exécutif, le secrétaire général, Lagarde.

ÉTABLISSEMENT des Bureaux de garantie créés par la loi du 19 brumaire an VI, pour faire l'essai et constater les titres des ouvrages d'or et d'argent, ainsi que des lingots de ces matières qui y seront apportés, et pour percevoir, lors de la marquée de ces ouvrages ou matières, les droits imposés par la loi.

PLACEMENT DES BUREAUX.

DÉPARTEMENTS.	COMMUNES.	LIEUX COMPRIS DANS L' ARRONDISSEMENT.
Ain.	Trévoux.	Tout le département.
Aisne.	Laon.	Les ci-devant districts de Laon, Chauny, St. Quentin et Vervins.
	Soissons.	Les ci-devant districts de Soissons et Chateau-Thierry
Allier.	Moulins.	Tout le département.
Basses-Alpes.	Digne.	Tout le département.
Hautes-Alpes.	Gap.	Tout le département.
Alpes-Maritimes.	Nice.	Tout le département.
Ardèche.	Aubenas.	Tout le département.
Ardennes.	Mézières.	Tout le département.
Arriège.	Foix.	Tout le département.
Aube.	Troyes.	Tout le département.
Aude.	Carcassonne.	Tout le département.
Aveyron.	Rhodès.	Tout le département.
Bouches-du-Rhône.	Marseille.	Le ci-devant district de Marseille.
	Aix.	Les ci-devant districts d'Aix, Salon et Apt.
	Tarascon.	Les ci-devant districts d'Arles et Tarascon.
Calvados.	Caen.	Tout le département.
Cantal	Aurillac.	Tout le département.
Charente.	Angoulême.	Tout le département.
Charente-Inférieure.	La Rochelle.	Les ci-devant districts de la Rochelle, Rochefort et St-Jean-d'Angely.
	Saintes.	Les ci-devant districts de Pons, Monlieu, Saintes et Marenne.
Cher.	Bourges.	Tout le département.

DÉPARTEMENTS.	COMMUNES.	LIEUX COMPRIS DANS L'ARRONDISSEMENT-
Corrèze.	Tulles.	Tout le département.
Côtes-du-Nord.	Port-Brioux.	Tout le département.
Côte-d'Or.	Dijon.	Les ci-devant districts de Dijon, Beaune, Saint-Jean et is-sur-Tillie.
	Semur.	Les ci-devant districts de Semur, Arnay et Châtillon.
Creuse.	Guéret.	Tout le département.
Dordogne.	Périgueux.	Tout le département.
Doubs.	Besançon.	Tout le département.
Drôme.	Valence.	Tout le département.
Dyle.	Bruxelles.	L'arrondissement des tribunaux de police correctionnelle établis à Bruxelles et à Nivelles.
	Louvain.	L'arrondissement des tribunaux de police correctionnelle de Louvain, Diest et Sodoigne.
Escaut.	Gand.	Cantons de Gand, Loochristy, Sterghem, Teclor, Waerschoot, Sleydingue, Lebbecke, Tiremonde, Oveirmer, Lekeren, Zèle, Hamme, Tamiso, Belsecle, St-Nicolas, Haesdone, Beveren, St-Gelis, Assinede, Maldeghem, Capricke, Estbourg, Issendike, Hutz, Axel et rÉcluse.
	Audenarde.	Audenarde, Nevel, Degaze, Nazareth, Ustersacle, Ninove, Grammont, Sottéger, Sommergem, Lede, Wetteren, Alost, Hersecle, Nederbrakel, Renaix, Quarremont, Nederswalm, Nederboulars.
Eure.	Évreux.	Les ci-devant districts d'Évreux, Verneuil et Bernay.
	Louviers.	Les ci-devant districts de Louviers, les-Andelys et Pont-Audemer.
Eure-et-Loir.	Chartres.	Tout le département.
Finistère.	Quimper.	Les ci-devant districts de Quimper, Pont-Croix, Chateaulin et Quimperlé.
	Brest.	Les ci-devant districts de Brest, Landernau, Lesneven et Morlaix.
Forêts.	Luxembourg.	Tout le département.
Gard.	Nîmes.	Les ci-devant districts de Nîmes, Beaucaire, Sommières, Uzès, Pont-Saint-Esprit et Saint-Hippolyte.
	Alais.	Les ci-devant districts d'Alais et le Viguan.
Haute-Garonne.	Toulouse.	Tout le département.
Gers.	Auch.	Tout le département.
Gironde.	Bordeaux.	Tout le département.
Hérault.	Montpellier.	Tout le département.
Ille-et-Vilaine.	Rennes.	Les ci-devant districts de Rennes, Fougère, Vitré, la-Guerche, Boin, Redon et Montfort.
	Port-Malo.	Les ci-devant districts de Dol et Port-Malo.
Indre.	Chateauroux.	Tout le département.
Indre-et-Loire.	Tours.	Tout le département.
Isère.	Grenoble.	Tout le département.
Jemmappe.	Mons.	Tout ce qui compose l'arrondissement des tribunaux de police correctionnelle établis à Mons et Fontaine-l'Éveque.
	Tournay.	Tout ce qui compose l'arrondissement du tribunal de police correctionnelle établi à Tournay.
Jura.	Lons-le-Saunier.	Tout le département.
Landes.	Mont-de-Marsan.	Tout le département.
Loir-et-Cher.	Blois.	Tout le département.
Loire.	Montbrison.	Tout le département.
Haute-Loire.	Puy-en-Velay.	Tout le département.
Loire-Inférieure.	Nantes.	Tout le département.
Loiret.	Orléans.	Tout le département.
Lot.	Cahors.	Les ci-devant districts de Cahors et Gourdon.
	Montauban.	Les ci-devant districts de Montauban et Lauzerthe.
	Figeac.	Les ci-devant districts de Figeac et Céré.

DÉPARTEMENTS.	COMMUNES.	LIEUX COMPRIS DANS L'ARRONDISSEMENT.
Lys.	Bruges.	Tout ce qui compose l'arrondissement du tribunal de police correctionnelle de Bruges.
	Ypres.	Tout ce qui compose les arrondissements des tribunaux de police correctionnelle établis à Ypres et Courtray.
Maine-et-Loire. Manche.	Angers. Saint-Lo.	Tout le département. Les ci-devant districts de St-Lo, Coutances, Avranches et Mortain.
	Valogne.	Les ci-devant districts de Cherbourg, Valogne et Carentan.
Marne.	Chalons.	Les ci-devant districts de Chalons, Ste-Ménéhould, Vitry et Sézanne.
	Rheims.	Les ci-devant districts de Rheims et Épernay.
Haute-Marne.	Chaumont.	Les ci-devant districts de Chaumont, Bourmont, Joinville, et Saint-Dizier.
	Langres.	Les ci-devant districts de Langres et Bourbonne.
Mayenne.	Laval.	Tout le département.
Meurthe.	Nanci.	Les ci-devant districts de Nanci, Pont-à-Mousson, Toul et Veselise.
	Lunéville.	Les ci-devant districts de Lunéville, Vic, Dieuse, Sarrebourg et Blamont.
Meuse.	Bar-sur-Ornain.	Les ci-devant districts de Bar-le-Duc, Saint-Mihiel, Commercy et Vaucouleurs.
	Verdun.	Les ci-devant districts de Verdun, Clermont, Estain et Stenay.
Meuse-Inférieure.	Maestricht.	L'arrondissement des tribunaux de police correctionnelle de Maestricht et Hasselt.
	Ruremonde.	L'arrondissement des tribunaux de police correctionnelle de Ruremonde.
Mont-Blanc. Mont-Terrible. Morbihan. Moselle.	Chambéry. Porentruy. Vannes. Metz.	Tout le département. Tout le département. Tout le département. Les ci-devant districts de Metz, Briey, Thionville et Longwy.
	Sarguemines.	Les ci-devant districts de Boulai, Sarre-Libre, Bitche et Sarguemines.
Deux-Nèthes. Nièvre. Nord.	Anvers. Nevers. Lille. Valenciennes.	Tout le département. Tout le département. Le ci-devant dist, de Lille. Les ci-dev. dist, de Douai, Cambrai, le-Quesnoy, Avesne et Valenciennes.
	Dunkerque.	Les ci-devant districts de Hazebrouck et Bergues.
Oise.	Beauvais.	Tout le département.
Orne.	Alençon.	Tout le département.
Ourthe.	Liège.	Tout le département.
Pas-de-Calais.	Arras. Saint-Omer.	Les ci-d. dist. d'Arras, St-Pol, Béthune, et Bapaume. Les ci-devant districts de Montreuil, Boulogne, Calais et Saint-Omer.
Puy-de-Dôme. Basses-Pyrénées.	Clermont-Ferrand. Pau. Bayonne.	Tout le département. Les ci-devant districts d'Orthès, Pau et Oléron. Les ci-dev. dist, de Mauléon, St-Palais et Ustaritz.
Hautes-Pyrénées. Pyrénées-Orientales. Bas-Rhin. Haut-Rhin. Rhône. Sambre-et-Meuse. Haute-Saone. Saone-et-Loire. Sarthe. Seine.	Tarbes. Perpignan. Strasbourg. Colmar. Lyon. Namur. Vesoul. Mâcon. Le-Mans. Paris.	Tout le département. Tout le département. Tout le département. Tout le département. Tout le département. Tout le département. Tout le département. Tout le département. Tout le département. Tout le département.

DÉPARTEMENTS.	COMMUNES.	LIEUX COMPRIS DANS L'ARRONDISSEMENT.
Seine-Inférieure.	Rouen. Dieppe. Havre.	Les ci-devant districts de Rouen et Gournay. Les ci-devant districts de Dieppe et Neufchâtel. les ci-dev. dist, de Caudebec, Montivilliers et Cany.
Seine-et-Marne.	Melun.	Tout le département.
Seine-et-Oise.	Versailles.	Tout le département.
Deux-Sèvres.	Niort. Thouars.	Les ci-devant districts de Niort, Saint-Maixent et Melle. Les ci-devant districts de Thouars, Chevillon et Partenay.
Somme.	Amiens.	Tout le département.
Tarn.	Castres.	Tout le département.
Var.	Toulon.	Les ci-devant districts de Toulon, Hières, Brignoles, Barjols et Saint-Maximin.
Vaucluse.	Grasse. Avignon.	Les ci-devant districts de Grasse, Fréjus et Draguignan. Tout le département.
Vendée.	Fontenai-le-Peuple.	Tout le département.
Vienne.	Poitiers.	Tout le département.
Haute-Vienne.	Limoges.	Tout le département.
Vosges.	Épinal.	Tout le département.
Yonne.	Auxerre. Sens.	Les ci-devant districts d'Auxerre, Tonnerre, St-Fargeau et Avalon. Les ci-devant districts de Sens, Joigny et Saint-Florentin.

Arrêté par nous, administrateurs des monnaies, le 5 Floréal an VI, de la République une et indivisible,
Signé, Mongez, Dibarrat.

Pour expédition conforme, signé REUBELL, président, par le Directoire exécutif, le secrétaire général, LAGARDE.

28

Finances
de Proclamation

Expedie 2 fois

(1)
FINANCES.

Minute d'Arrete

M O T S
D E
R E C H E R C H E S.

Sommaire de l'Arrete.

Proclamation pour annoncer que les Bureaux de Garantie des Matieres et Ouvrages d'Or et d'Argent vont entrer en activite dans les vingt un Departemens y denommés.

Paris, le 13 Vendemiaire an 7 de la République Française, une et indivisible.

Sur une
DE
et de
Justice
14

Le Directoire Exécutif, vu la Loi du dix neuf Brumaire de l'an six concernant la surveillance du titre des Matieres et Ouvrages d'Or et d'Argent, et la perception du droit de Garantie des dites Matieres et Ouvrages, et celle du 16. floréal même année, portant prorogation du délai accordé pour l'apposition sans frais d'un poinçon de réense sur les Ouvrages.

Déclare

1°. Que les poinçons pour la garantie des Matieres et Ouvrages d'Or et d'Argent dont la confection a été

Données par la première de ces lois, sont fabriqués et
qu'ils seront employés exclusivement à la Marque
des Matières et Ouvrages D'Or et d'Argent des
Départements

1. Du Nord, établis à Lille, Valenciennes et Dunkerque.
2. Du Pas de Calais, établis à Arras et St. Omer.
3. De la Dyle, établis à Bruxelles et Louvain.
4. De l'Escaut, établis à Gand et Oudenarde.
5. De Sambre et Meuse, établis à Namur.
6. Des Forêts, établis à Luxembourg.
7. Des deux Nethes, établis à Anvers.
8. Des Ardennes, établis à Mézières.
9. De la Lys, établis à Bruges et Ypres.
10. De Gemmapes, établis à Mons et Courmayeur.
11. De l'Ourthe, établis à Liège.
12. De la Meuse inférieure, établis à Maastricht et Luxembourg.
13. Des Vosges, établis à Epinal.
14. Du haut Rhin, établis à Colmar.
15. De la Haute Saône, établis à Vesoul.
16. De la Haute Marne, établis à Chaumont et Langres.

20

Une loi du 19. Brumaire an 6. a établi de

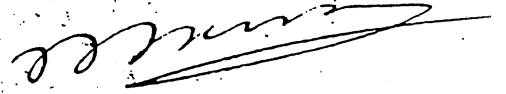
17. De la Meuse, établis à Bar sur Orvain et Verdun.
18. Dubas Rhin, établis à Strasbourg.
19. Du Montterrible, établis à Lorentz.
20. De la Meurthe, établis à Nancy et Lunéville.
21. De la Moselle, établis à Metz et Sarreguemine,
à compter du premier Brumaire prochain.

2. Que le nouveau délai de deux mois accordé par la seconde de ces lois pour faire apposer sans frais le poinçon de recense sur les Ouvrages d'or et d'argent, commencera à compter de la publication et affichage de la présente proclamation dans l'étendue des mêmes Départemens.

3. Que les essais des Matières et Ouvrages d'or et d'argent se feront ^{à compter} aussi du premier Brumaire prochain dans les mêmes Départemens, suivant le mode prescrit par la Loi du 19. Brumaire an six.

La présente proclamation sera insérée au Bulletin des Loix, publiée et affichée dans la forme

ordinaire dans l'étendue des Départements
ci-dessus désignés

M. Peville-Dejeaux

Muritz

**H PROCLAMATIE MET DE OPENVERKLARING VAN WAARBORGKANTOREN IN
21 DEPARTEMENTEN VAN 13 VENDEMAIRE 7E JAAR, WAARONDER DIE VAN
MAASTRICHT EN ROERMOND. (4-10-1798)**

FINANCES

MINUTE DE PROCLAMATION.

MOTS DE RECHERCHES

Sommaire:

Droit de Garantie des matières et ouvrages d'or et d'argent. Proclamation pour annoncer que les Bureaux de Garantie des matières et ouvrages d'or et d'argent vont entrer en activité dans les vingt un Départemens y dénommés.
Paris, le 13 Vendémiaire an 7 de la République Française une et indivisible.

Le Directoire exécutif, vu la Loi du dixneuf Brumaire de l'an six concernant la surveillance du titre des matières et ouvrages d'or et d'argent, et la perception du droit de Garantie desdites matières et ouvrages, et celle du 16 Floréal même année, portant prorogation du délai accordé pour l'apposition sans frais d'un poignon de récence sur les ouvrages,

Déclare,

1. Que les poignons pour la garantie des matières et ouvrages d'or et d'argent, dont la confection a été ordonnée par la première de ces loix, sont fabriqués et qu'ils seront employés exclusivement a la marquée des matières et ouvrages d'or et d'argent des Départemens,

1. Du Nord, établis à Lille, Valenciennes et Dunkerque.
2. Du Pas-de-Calais, établis à Arras et St. Omer.
3. De la Dyle, établis à Bruxelles et Louvain.
4. De l'Escaut, établis à Gand et Oudenarde.
5. De Sambre-et-Meuse, établis à Namur.
6. Des l'orets, établis à Luxembourg.
7. Des Deux-Nèthes, établis à Anvers.
8. Des Ardennes, établis à Mézières.
9. De la Lys, établis à Bruges et Ypres.
10. De Gemmapes, établis à Mons et Tournay.
11. De l'Ourthe, établis à Liège.
12. De la Meuse-Inférieure, établis a Mastreicht et Ruremonde.
13. Des Vosges, établis à Épinal.
14. Du Haut-Rhin, établis a Colmar.
15. De la Haute-Saone, établis à Vesoul.
16. De la Haute-Marne, établis à Chaumont et Langres.
17. De la Meuse, établis à Bar-sur-Ornain et Verdun.
18. Du Bas-Rhin, établis a Strasbourg.
19. Du Mont-Terrible, établis à Porentruy.
20. De la Meurthe, établis à Nancy et Lunéville.
21. De la Moselle, établis à Metz et Sarreguémine,

à compter du premier Brumaire prochain.

2. Que le nouveau délai de deux mois accordé par la seconde de ces loix pour faire apposer sans frais le Poignon de récence sur les ouvrages d'or et d'argent, commencera à compter de la publication et affiche de ia présente proclamation dans l'étendue des mêmes Départemens.

3. Que les essais des matières et ouvrages d'or et d'argent se feront a compter aussi du premier Brumaire prochain dans les mêmes Départemens, suivant le mode prescrit par la Loi du 1 9 Brumaire an six.

La présente proclamation sera insérée au bulletin des Loix publiée et affichée dans la forme ordinaire dans l'étendue des Départemens ci-dessus désignées.

Getekend door Revellière Lépeaux en twee anderen, (onleesbaar)

I BESLUIT INZAKE HET GEBRUIK VAN HET 'ET' STEMPEL BIJ WIJZE VAN RECENSE IN DE GEANNEXEERDE GEBIEDEN EN DE GEWEZEN PROVINCIES WAAR TOT NOG TOE GEEN DROIT DE MARQUE WAS GEHEVEN.

No. 2316. Arrêté du Directoire exécutif, concernant le poinçon à apposer sur les ouvrages d'orfèvrerie fabriqués dans les ci-devant provinces où le droit de contrôle et de marque n'avait pas lieu, et dans les pays conquis et réunis à la République française.

Du 27 Frimaire an 7. (17-12-1798)

Le Directoire exécutif, vu les lois du 19 brumaire an VI, concernant la surveillance du titre et la perception du droit de garantie des matières et ouvrages d'or et d'argent, et du 16 floréal même année, portant prorogation du délai accordé pour l'apposition, sans frais, d'un poinçon de recense sur les mêmes ouvrages; et après avoir entendu le rapport du ministre des finances,

ARRETE:

Art. I.er. Le poinçon de recense désigné dans l'article LXXXII de la loi du 19 Brumaire an VI, ne sera point apposé sur les ouvrages d'orfèvrerie fabriqués dans les ci-devant provinces où le droit de contrôle et de marque desdits ouvrages n'avait pas lieu, ainsi que dans les pays conquis et réunis à la République française.

II. Lesdits ouvrages seront empreints du poinçon portant les lettres E.T., désigné dans l'article XXIII de la même loi, lequel tiendra lieu de poinçon de recense, et sera apposé sans frais.

III. L'apposition dudit poinçon ne pourra se faire gratuitement que pendant deux mois, à compter de la publication du présent arrêté; passé lequel délai, lesdits ouvrages seront soumis à l'essai, seront titrés, et paieront le droit de garantie.

IV. Le ministre des finances est chargé de l'exécution du présent arrêté, qui sera inséré au Bulletin des lois, publié et affiché dans les départements formés des ci-devant provinces réputées étrangères, et des pays conquis et réunis.

Pour expédition conforme, signé L.M. Revellière-Lépeaux, président, par le Directoire exécutif, le secrétaire général, Lagarde.

Vertaling:

L Het recense stempel aangewezen in artikel 82 der wet van 19 Brumaire 6e jaar, zal in het geheel niet worden afgeslagen op edelsmidswerken gemaakt in de gewezen provincies waar het droit de contrôle et de marque van genoemde werken niet heeft plaatsgevonden, evenals in de veroverde en met de Franse Republiek verenigde landen.

II. Genoemde werken worden voorzien van het teken voerende de letters ET, aangewezen in artikel 23 van dezelfde wet, hetwelk in plaats zal komen van het recensestempel, en dat zonder kosten zal worden afgeslagen.

III. De afslag van genoemd stempel zal slechts gedurende twee maanden gratis plaatsvinden, te rekenen vanaf de publicatie van het tegenwoordige besluit; is deze termijn verstreken, dan zullen genoemde werken aan het essai onderworpen worden, de gehalten bepaald, en het waarborgrecht wordt betaald.

IV. De Minister van Financiën is belast met de uitvoering van het tegenwoordige besluit, dat zal opgenomen worden in het Bulletin der Wetten, gepubliceerd en aangeplakt in de departementen gevormd uit de gewezen provincies die buitenlands genoemd worden, en de veroverde en (met Frankrijk) verenigde landen.

Renouvellement
de Bonbons de Garantie

St. Cloud

le 11 prairial
au 12

Approuvé Séance du quatre prairial an douze de la République.

Conseil

d'Etat.

Extrait du Registre des Délibérations.

Projets de Décrets Impériaux.

Napoleon

~~Napoleon, par la Graciosa Anarchie par les fondations~~
~~de la République,~~ Empereur des Français

Sur le Rapport du Ministre des Finances,

Le Conseil d'Etat entendu,

Décète:

Art. 1.

Les Bonbons de Garantie maintenant en usage
seront renouvelés conformément à la loi du 19
Brumaire An 6.

Art. 2.

L'Époque à laquelle il sera fait usage de ces
nouveaux bonbons ainsi que le délai pour la
réception gratuite des Ouvrages marqués des
Anciens bonbons seront déterminés par un nouveau

Décète.

Art. 3.

Le Ministre des finances est chargé de l'exécution
du présent Décret, qui sera rapporté imprimé.

Le Conseil d'Etat arrête que
le projet ci-dessus sera présenté au

par au M. des finances
- 18 prairial

reg. 18.

registre 110 10.

La Majesté Impériale le Secrétaire Général
Du Conseil d'Etat, Conformément au
Règlement,

Sous Extracts Conforme
le Secrétaire Général du Conseil d'Etat

J. G. Dore

J **BESLUIT TOT VERNIEUWING VAN DE KEURSTEMPELS VAN 11 PRAIRIAL 12E JAAR.**
(31-5-1804)

Renouvellement des
poingons de garantie.

CONSEIL D'ÉTAT
Extrait du Registre des Délibérations.
Séance du quatre Prairial an douze de la République.

St. Cloud le 11 Prairial
an 12 approuvé.
Napoléon.

Projet de Décret Impérial.

Napoléon,(par la grace de Dieu et par les Constitutions de la République), Empereur des Français,
sur le rapport du Ministre des Finances,
le Conseil d'État entendu,
Décrète,
Art. 1er.
Les poingons de garantie maintenant en usage seront renouvelées, conformément à la loi du 19 Brumaire an 6.
Art. 2.
L'époque à laquelle il sera fait usage de ces nouveaux poingons, ainsi que le délai pour la réense gratuite des
ouvrages marqués des anciens poingons, seront déterminés par un nouveau décret.
Art. 3.
Le Ministre des Finances est chargé de l'exécution du présent Décret, (qui ne sera point imprimé).

Le Conseil d'État arrêté que le projet ci dessus sera présenté à Sa Majesté, (par le secrétaire Général du Conseil
d'État conformément aux reglements).
Pour Extrait Conforme, le secrétaire Général du Conseil d'État. J.G. Locré.

Vertaling:

Vernieuwing van de
waarborgstempels.

STAATSRAAD
Extract uit het register der deliberatien.
Zitting van vier Prairial twaalfde jaar der Republiek.

Saint Cloud, de 11e Prairial
1 2e jaar goedgekeurd.
Napoleon.

Ontwerp van Keizerlijk decreet.

Napoleon, (bij de gratie Gods en de Grondwetten der Republiek), Keizer der Franssen,
op het rapport van de Minister van Financiën,
gehoord de Staatsraad,
Decreteert,
Art. 1.
De tegenwoordig in gebruik zijnde waarborgstempels zullen vernieuwd worden, conform de wet van 19 Brumaire
6e jaar.
Art.2.
Het tijdstip waarop van deze stempels gebruik gemaakt zal worden, evenals die van de termijn voor de gratis
recense der werken gemerkt met de oude stempels, zullen bepaald worden door een nieuw Decreet.
Art. 3.
De Minister van Financiën is belast met de uitvoering van het tegenwoordige Decreet, (dat in het geheel niet
gedrukt zal worden).

De Staatsraad besluit dat het bovenstaande ontwerp aan Zijne Majesteit gepresenteerd zal worden, (door de
Secretaris Generaal van de Staatsraad conform de reglementen.)
Voor extract conform, de Secretaris Generaal van de Staatsraad. J.G. Locré.

De waarschijnlijk door Napoleon zelf doorgehaalde gedeelten zijn hier tussen haakjes weergegeven.

Napoleon was steeds kort van stof: 'J'ordonne ou je me tais' ... 'Ik beveel of ik zwijg.'

K BESLUIT TOT INDIENSTSTELLING VAN DE NIEUWE KEURSTEMPELS VAN 24 JUNI 1809.

Mesures pour l'emploi des
nouveaux poinçons de garantie.

CONSEIL D'ÉTAT
Extrait du Registre des Délibérations.
Séance du vingt quatre Juin 1809.

7 Juillet 1809 au Camp
Impérial de Wolkersdorf
approuvé. Np.

Projet de Décret.

Napoléon, Empereur des Français, Roi d'Italie et Protecteur de la Confédération du Rhin,
sur le rapport du Ministre des Finances,
le Conseil d'État entendu,
Nous avons décrété et décrétons ce qui suit.

Art. 1er.

Les nouveaux Poinçons pour la garantie des matières et ouvrages d'or et d'argent fabriqués en exécution du décret Impérial du 11 Prairial an douze, seront employés exclusivement dans tous les Bureaux de garantie à compter du premier Septembre 1809.

Dans le délai de deux mois à compter du jour qui sera fixé par Notre Ministre des finances les fabricans et marchands orfèvres et tous autres faisant le commerce d'ouvrages d'or et d'argent seront tenus de porter au Bureau de garantie de leur arrondissement, leurs ouvrages neufs d'or et d'argent pour y faire mettre sans frais Tempreinte du nouveau poinçon de recense.

Art. 2.

Le nouveau poinçon de recense ne pourra être apposé que sur les ouvrages revêtus des poinçons de titre et de garantie ou de recense, qui ont été fabriqué en exécution de la loi du 19 Brumaire an 6. Ces vieux poinçons dont il ne sera plus fait usage, seront renvoyés à l'Administration des Monnaies qui les fera biffer en sa présence.

Art. 3.

Les ouvrages d'or et d'argent venant d'étranger seront envoyés, pour être marqués du poinçon E T et payer le droit dans les Bureaux de garantie établis a Aix-la-Chapelle, Alexandrie, Amiens, Anvers, Arras, Asti, Bayonne, Besancon, Bordeaux, Brest, Bruges, Caën, Carcassonne, Chambéry, Chiavari, Coblantz, Colmar, Cologne, Coni, Digne, Dijon, Dunkerque, Foix, Fontenai, Gap, Gênes, Genève, Le-Hâvre, La-Rochelle, Liège, Lille, Lons-le-Saulnier, Luxembourg, Marseille, Maestricht, Mayence, Metz, Montbéliard, Montpellier, Nantes, Nice, Parme, Pau, Perpignan, Plaisance, Rouen, Ruremonde, St-Brieux, St-Lô, St-Omer, St-Malo, Savonne, Spire, Strasbourg, Tarbes, Toulon, Turin, Valogne, Vannes, Verceil, Livourne, Florence, Sienne.

Art. 4.

Notre Ministre des finances est chargé de l'exécution du présent Décret.

Le Conseil d'État, apres avoir discuté le projet ci-dessus, l'adopte.

Pour Extrait conforme,

Le Secrétaire Général du Conseil d'État. (onleesbare handtekening)

Vertaling:

Maatregelen voor het gebruik
der nieuwe waarborgstempels.

STAATSRAAD
Extract uit het Register der Deliberatien.
Zitting van 24 Juni 1809.

7 Juli 1809 in het Keizerlijke
kamp Wolkersdorf
Goedgekeurd. Np.

Ontwerp van decreet.

Napoleon, Keizer der Fransen, Koning van Italië en Beschermer der Federatie van de Rijn,
Op het rapport van de Minister van Financiën,
Gehoord de Staatsraad,
Wij hebben gedecreteerd en decreteren hetgeen volgt,

Art. 1.

De nieuwe stempels voor de waarborg der gouden en zilveren materialen en werken, gemaakt ter uitvoering van het Keizerlijk Decreet van 11 Prairial 12e jaar, zullen uitsluitend gebruikt worden in alle waarborgkantoren, te rekenen vanaf de eerste September 1809.

Binnen een termijn van twee maanden te rekenen vanaf de dag die door Onze Minister van Financiën bepaald zal worden, zijn de werkmeesters en kooplieden in edelmetaal, en alle anderen die handel drijven in gouden en zilveren werken, gehouden hun nieuwe gouden en zilveren werken naar het waarborgkantoor van hun arrondissement te brengen, teneinde daar zonder kosten de afslag van het nieuwe erkenningsstempel te doen aanbrengen.

Art. 2.

Het nieuwe stempel van erkenning mag slechts aangebracht worden op de werken voorzien van de gehalte en waarborgstempels of die van erkenning, welke zijn gemaakt ter uitvoering van de wet van 19 Brumaire 6e jaar. Deze oude stempels, waarvan geen gebruik meer gemaakt zal worden, zullen naar het Muntbestuur worden teruggezonden, die ze in haar tegenwoordigheid zullen doen verbreken.

Art. 3.

De uit het buitenland komende gouden en zilveren werken, zullen opgezonden worden, teneinde met het stempel E T gemerkt te worden en ter betaling van het recht naar de Waarborgkantoren gevestigd in Aken, Alessandria, Amiens, Antwerpen, Atrecht, Asti, Bayonne, Besancon, Bordeaux, Brest, Brugge, Caen, Carcassonne, Chambéry, Chiavari, Koblenz, Colmar, Keulen, Coni, Digne, Dijon, Duinkerken, Foix, Fontenai, Gap, Genua, Genève, Le Havre, La Roebelle, Luik, Rijsel, Lons le Saulnier, Luxemburg, Marseille, Maastricht, Mainz, Metz, Montbéliard, Montpellier, Nantes, Nice, Parma, Pau, Perpignan, Piacenza, Rouaan, Roermond, St Brieuc, St Lô, St Omaars, St Malo, Savona, Speyer, Straatsburg, Tarbes, Toulon, Torino, Valognes, Vannes, Vercelli, Livorno, Firenze, Siena.

Art. 4.

Onze Minister van Financiën is belast met de uitvoering van het tegenwoordige Decreet.

De Staatsraad, na het bovenstaande ontwerp besproken te hebben, neemt het aan.

Voor Extract conform,
De Secretaris Generaal van de Staatsraad, (onleesbare handtekening)

Dievoet heeft terecht geconstateerd aan de toevoeging buiten alfabetische volgorde van de kantoren Livorno, Florence en Siena, dat deze kantoren omstreeks deze tijd gesticht moeten zijn. (M9)

L VOORSTEL EN DECREET TOT STICHTING VAN DE WAARBORGKANTOREN MIDDELBURG EN
'S HERTOGENBOSCH VAN 23 JANUARI, RESP. 20 FEBRUARI 1811.

2me Division.

MINISTÈRE DES FINANCES.

Droit de Garantie.
No. 16.

Rapport à Sa Majesté l'Empereur et Roi.

On propose d'établir 2 Bureaux
de Garantie, l'un à Middelbourg
Dépt, des Bouches-de-l'Escaut, et
l'autre à Bois-le-Duc, Dépt, des
Bouches-du-Rhin.

Sire,

L'article 35 de la Loi du 19 Brumaire an six, relative à la surveillance du titre des matières dor et d'argent, porte: que le nombre des Bureaux de Garantie et leur placement sera fixé sur l'avis motivé de l'Administration Départementale, et sur celui de l'Administration des Monnaies.

M. le Préfet du Département des Bouches-de-l'Escaut, que j'ai consulté à ce sujet, propose d'établir trois Bureaux & de les placer, le premier à Middelbourg, pour l'arrondissement de Walcheren, le second à Goës, pour le deuxième arrondissement de son Préfecture; et le troisième à Zierickzée, pour l'Arrondissement de ce nom.

M. le Préfet des Bouches-du-Rhin propose de n'établir dans ce Département qu'un seul Bureau, et de le placer à Bois-le-Duc.

L'Administration des Monnoies pense qu'..... (onleesbaar)..... observe qu'il n'existe que 45 orfèvres dans ce Département, dont 26 dans le 1er arrondissement, 12 dans le second, et 7 seulement dans le troisième, et que ce nombre ne comporte pas l'établissement de plusieurs Bureaux. A l'égard du Département des Bouches-du-Rhin, elle estime, ainsi que le Préfet, qu'un seul Bureau placé a Bois-le-Duc sera suffisant pour les besoins de commerce, quoiqu'il y ait 77 orfèvres dans le Département, attendu le peu de distance qui existe entre cette ville à celles dans lesquelles sont établis ces orfèvres.

Je partage cette opinion, & j'ai l'honneur de proposer à Votre Majesté le Projet de Décret ci joint, a l'effet d'ordonner l'établissement de deux Bureaux de Garantie; l'un à Bois-le-Duc pour le Département des Bouches-du-Rhin; & l'autre à Middelbourg pour le Département des Bouches-de-l'Escaut.

Je les supplie d'en ordonner le Renvoi, ainsi que du présent Rapport, ainsi que du présent Rapport et des pièces à l'appui à la section des finances du Conseil d'État.

Turin, le 23 Janvier 1811,
Le Ministre des Finances.

(get. onleesbaar)

Vertaling:

2e Afdeling.
Waarborgrecht.
No. 16.

MINISTERIE VAN FINANCIËN.

Rapport aan Zijne Majesteit de Keizer en Koning.

Men stelt voor 2 Waarborgkantoren
te vestigen, een in Middelburg, Dept.
Bouches-de-l'Escaut en de ander in
s'Hertogenbosch, Dept. Bouches-du-Rhin.

Sire,

Artikel 35 der wet van 19 Brumaire 6e jaar, inzake het toezicht op het gehalte van gouden en zilveren materialen, houdt: dat het aantal Waarborgkantoren en hun vestiging bepaald zal worden op het gemotiveerde advies van het Departementsbestuur, en op dat van het Muntbestuur.

Mijnheer de Prefect van het Departement Bouches-de-l'Escaut, die ik over dit onderwerp geraadpleegd heb, stelt voor drie kantoren te vestigen, de eerste te Middelburg, voor het arrondissement Walcheren, de tweede in Goes, voor het tweede arrondissement van zijn Prefecture; en het derde te Zierikzee, voor het arrondissement van die naam.

Mijnheer de Prefect van Bouches-du-Rhin stelt voor in dat Departement slechts een enkel kantoor te stichten, en het te vestigen te s' Hertogenbosch. Het Departementsbestuur denkt dat..... (onleesbaar)..... . merkt op dat er slechts 45 werkmeesters in dit Departement bestaan, waarvan 26 in het 1e arrondissement, 12 in het tweede, en slechts 7 in het derde, en dat dit aantal niet de stichting van verscheidene Waarborgkantoren vereist. Wat betreft het Departement Bouches-du-Rhin, schat zij evenals de Prefect, dat een enkel kantoor gevestigd te 's Hertogenbosch voldoende zal zijn voor de behoeften van de handel, omdat er 77 werkmeesters in het Departement zijn, in aanmerking genomen de geringe afstand welke bestaat tussen deze stad en en die waarin deze werkmeesters gevestigd zijn.

Ik deel deze mening, en ik heb de eer Uwe Majesteit het hierbij gevoegde Ontwerpdecreet voor te stellen, teneinde de vestiging van twee Waarborgkantoren te bevelen; een in 's Hertogenbosch voor het Departement Bouches-du-Rhin; en het ander te Middelburg voor het Departement Bouches-de-l'Escaut.

Ik verzoek de terugzending ervan te bevelen, evenals van dit tegenwoordige rapport met bijbehorende stukken, naar de afdeling financiën van de Staatsraad.

Turijn, 23 januari 1811,
De Minister van Financiën.

(get. onleesbaar)

Établissement de Bureaux
de garantie à Middelbourg,
(B. de l'Escaut) et
Bois-le-Duc (B. du Rhin).

CONSEIL D'ÉTAT.

Extrait du Régistre des Délibérations.

Séance du quinze Février 1811.

Tuileries le 20 Février
1811 approuvé.

Projet de Décret.

Nap.

Napoléon, Empereur des Français, Roi d'Italie, Protecteur de la Confédération du Rhin, Médiateur
de la Confédération Suisse, etc, etc, etc.

Sur le rapport de Notre Ministre des Finances,
Notre Conseil d'État entendu,
Nous avons décrété et décrétons ce qui suit.

Art. I.ier.

Il sera établi dans le Département des Bouches-du-Rhin et dans celui de des Bouches-de-l'Escaut, deux Bureaux de
Garantie pour faire l'essai, constater le titre des lingots, ainsi que des ouvrages d'or et d'argent; et pour
percevoir les droits établis par la loi;

Savoir; un à Middelbourg, pour toute l'étendue du département des Bouches-de-l'Escaut, et un à Bois-le-Duc pour
toute l'étendue du département des Bouches-du-Rhin.

Art. 2.

Notre Ministre des Finances est chargé de l'exécution du présent décret.

Le Conseil d'État, apres avoir discuté ie projet à dessus, l'adopte.

Pour Extrait Conforme;

Le Secrétaire Général du Conseil d'État.

(get. onleesbaar)

Vertaling:

Vestiging van Waarborgkantoren
te Middelburg (B. de l'Escaut)
en 's Hertogenbosch (B. du Rhin).

STAATSRAAD.

Extract uit het Register der Deliberatiën.

Zitting van 15 Februari 1811.

Tuileriën de 20e Februari
1811 goedgekeurd.

Nap.

Ontwerpdecreet.

Napoleon, Keizer der Fransen, Koning van Italië, Beschermmer van de Rijnconfederatie,
Bemiddelaar van de Zwitserse Confederatie, enz, enz, enz.

Op het rapport van Onze Minister van Financiën,

Onze Staatsraad gehoord,

Wij hebben gedecreteerd en decreteren hetgeen volgt.

Art. 1.

In het Departement van de Bouches-du-Rhin en in dat van de Bouches-de-l'Escaut zullen twee Waarborgkantoren
gevestigd worden, teneinde het essai uit te voeren, het gehalte van baren te constateren, evenals dat van gouden
en zilveren werken, en om de door de wet bepaalde rechten te heffen;

Te weten; een in Middelburg, voor de gehele uitgestrektheid van het Departement Bouches-de-l'Escaut, en een te
's Hertogenbosch voor de gehele uitgestrektheid van het Departement Bouches-du-Rhin.

Art. 2.

Onze Minister van Financiën is belast met de uitvoering van het tegenwoordige decreet.

Voor Extract Conform;

De Secretaris Generaal van de Staatsraad,

(get. onleesbaar)

51k
Etablissement
de bureaux de garantie
à Middelbourg (S. de l'océan)
et de Dunkerque (S. de l'océan)

fin

Conseil d'Etat.

Calais

Tuileries, Extrait du Registre des Délibérations.
le 20 février
1811.
Approuvé

Séance du quinze Février 1811.

Projet de Décret.

[Signature]

Napoléon, Empereur des Français,
Roi d'Italie, Protecteur de la Confédération
du Rhin, Médiateur de la Confédération
Suisse, &c. &c. &c.;

Exp. le 1er mars
au M. de fin.

Sur le Rapport de notre Ministre
des finances.

Notre Conseil d'Etat entendu
Nous avons décrété et décrétons
ce qui suit;

[Signature]

Il sera établi dans le Département des
Bouches du Rhin et dans celui des Bouches

De l'Essai, deux bureaux de Garantie pour
faire l'essai, constater le titre des lingots, ainsi
que des ouvrages d'or et d'argent; en grand exercera
les droits établis par la loi; Serait: un à
Middelbourg, pour toute l'étendue du
département des Bouches de l'Escaut, et un
à Bois-le-Duc pour toute l'étendue du
département des Bouches du Rhin.

Art. 4.

Notre Ministre des finances est chargé
de l'exécution des présentes Décrets.

Le Conseil d'Etat, après avoir
discuté les projets ci-dessus, l'a adopté
sous les traits suivants;

Le Secrétaire Général du Conseil d'Etat,

J. G. D'Orléans

130
Ministère
des
Finances.

2e Division

Garantie

^{Table}
Minute de Décret Impérial

portant Mesure particulière d'administration

Sommaire du Décret.

On propose d'établir un Bureau
de Garantie à Breda.

Au Palais de Compiègne le 1er Septembre 1811.

L'Expédition

a été envoyée

le 15er par

au Ministre des

Finances.

Napoléon, Empereur des Français,
Roi d'Italie, Protecteur de la Confédération
du Rhin, Médiateur de la Confédération
Suisse,

Sur le rapport de Notre Ministre des Finances,
A nous dicté le Décret qui suit.

Article 1er.

Il sera établi, dans le Département des Deux-Nèthes,
un Bureau de Garantie à Breda. L'arrondissement de

AF^{III} 582

Par ce qui a été garanti à l'ordre

ce Bureau sera fourni de toutes les Communes qui
composent la Sous-Préfecture de ce nom.

Article 2.

Notre Ministre des finances en charge de
l'exécution du présent décret.

A large, stylized handwritten signature in black ink, consisting of several overlapping loops and a long horizontal stroke at the bottom.

**M VOORSTEL EN DECREET TOT STICHTING VAN HET WAARBORGKANTOOR TE BRED A VAN
15 SEPTEMBER 1811.**

2me Division.
Garantie.

MINISTÈRE DES FINANCES.

On propose d'établir un
Bureau de Garantie à Bréda.
No. 29.

Rapport à Sa Majesté l'Empereur et Roi.

Sire,

L'Articie 35 de la Loi du 19 Brumaire an VI, porte: que le placement des Bureaux de Garantie aura lieu sur la demande des Administrations de Département et l'avis de l'Administration des Monnoies.

En conséquence de cet article, M. le Préfet du Département des Deux-Nèthes demande, qu'il soit établi un Bureau à Bréda, pour l'arrondissement de ce nom, et il propose de réunir au Bureau de Garantie d'Anvers l'arrondissement de Berg-op-Zoom, et quelques communes environnantes.

L'Administration des Monnaies pense, ainsi que M. le Préfet des Deux-Nèthes, qu'il convient d'établir un Bureau de Garantie pour l'arrondissement de Bréda; mais elle est d'avis que celui de Berg-op-Zoom doit y être réuni, comme formant une seule Sous-préfecture. Elle observe qu'il y aura plus de facilité pour les Communications de Berg-op-Zoom avec le Bureau de Garantie de Bréda qu'avec celui d'Anvers; et que l'arrondissement de ce dernier Bureau étant très étendu, les employés ne pourroient se livrer à la surveillance nécessaire si on l'agrandissait encore.

Je partage d'autant plus cette opinion, qu'en adoptant l'avis de M. le Préfet des Deux-Nèthes, le Bureau de Bréda ne seroit plus assez important sans le support de l'étendu et du produit du droit, et que la population de cette Sous-Préfecture se trouveroit partagée.

J'ai en conséquence l'honneur de proposer à Votre Majesté le Projet de Décret ci joint, portant l'établissement d'un Bureau de Garantie à Bréda, pour toute la Sous-Préfecture de ce nom.

Paris, le 15 Septembre 1811,

Le Ministre des Finances,

(get. onleesbaar)

Vertaling:

2e Afdeling.
Waarborg.

MINISTERIE VAN FINANCIËN.

Men stelt voor een Waarborg-
kantoor te Breda te vestigen.
No. 29.

Rapport aan Zijne Majesteit de Keizer en Koning.

Sire,

Artikel 35 der Wet van 19 Brumaire 6e jaar houdt: dat de vestiging van waarborgkantoren plaats zal vinden op verzoek van de departementsbesturen en het advies van het Muntbestuur.

Ingevolge dit artikel, verzoekt Mijnheer de Prefect van het departement Deux-Nèthes, dat er een kantoor te Breda gevestigd zal worden, voor het arrondissement van die naam, en hij stelt voor het arrondissement Bergen op Zoom en enkele naburige gemeenten aan het waarborgkantoor te Antwerpen toe te voegen.

Het Muntbestuur meent, evenals Mijnheer de Prefect van Deux-Nèthes, dat het geschikt is een waarborgkantoor voor het arrondissement Breda te stichten; maar zij is geadviseerd dat dit (arrondissement) van Bergen op Zoom daaraan toegevoegd moet worden, omdat het (met Breda) een enkele onderprefecture vormt. Zij merkt op dat de verbindingen van Bergen op Zoom met het waarborgkantoor te Breda gemakkelijker zullen zijn, dan met dat te Antwerpen; en het arrondissement van laatstgenoemd kantoor zeer uitgestrekt zijnde, zouden de beambten zich niet meer aan het noodzakelijke toezicht kunnen wijden als men het nog zou vergroten.

Ik deel deze mening overigens te meer, omdat bij het aannemen van het voorstel van de Prefect van Deux-Nèthes, het kantoor te Breda niet voldoende belangrijk zou zijn zonder de steun van het gebied en de rechtenopbrengst (ervan), en dat de bevolking van deze onderprefecture verdeeld zou worden.

Ik heb dientengevolge de eer Uwe Majesteit het bijgevoegde ontwerpdecreet voor te stellen, houdend de vestiging van een waarborgkantoor te Breda, voor de gehele onderprefecture van die naam.

Parijs, 15 september 1811,

De Minister van Financiën,

(get. onleesbaar)

Ministère des
Finances.
2me Division.
Garantie.

MINUTE DE DECRET IMPÉRIAL.
Portant Mesure partielle d'administration.
Sommaire du Décret.
On propose d'établir un Bureau de Garantie a Bréda.

l'Expédition a été
envoyé le 18 7bre
au Ministre des
finances.

Au Palais de Compiègne, le 15 Septembre 1811.

Napoléon, Empereur des Francais, Roi d'Italie, Protecteur de la Confédération du Rhin,
Médiateur de la Confédération Suisse.

Sur le rapport de Notre Ministre des Finances,
Avons décrété et décrétons ce qui suit,

Art. 1.er.

Il sera établi dans le Département des Deux-Nèthes, un Bureau de Garantie à Bréda. L'arrondissement de ce Bureau sera formé de toutes les communes qui composent la Sous-Préfecture de ce nom.

Art. 2.

Notre Ministre des Finances est chargé de l'exécution du Présent Décret.

N.

Vertaling:

Ministerie van
Financiën.
2e Afdeling.
Waarborg.

MINUUT VAN KEIZERLIJK DECREET.
Houdend een partieële maatregel van bestuur.
Korte inhoud van het Decreet.
Voorstel een Waarborgkantoor te Breda te vestigen.

De Expeditie is ver-
zonden op 18 sept.
naar de Minister van
Financiën.

Ten Paleize van Compiègne, 15 september 1811.

Napoleon, Keizer der Fransen, Koning van Italië, Beschermmer van de Rijnconfederatie,
Bemiddelaar van de Zwitserse Confederatie.

Op het rapport van Onze Minister van Financiën,
Hebben gedecreteerd en decreteren hetgeen volgt,

Art. 1.

In het Departement Deux-Nèthes zal een waarborgkantoor gevestigd worden te Breda. Het arrondissement van dit kantoor zal gevormd worden uit alle gemeenten waaruit de onderprefecture van deze naam bestaat.

Art. 2

Onze Minister van Financiën is belast met de uitvoering van het tegenwoordige Decreet.

N.

**N VOORSTEL EN DECREET TOT STICHTING VAN WAARBORGKANTOREN IN HET RESTERENDE
DEEL VAN HET GEWEZEN KONINKRIJK HOLLAND, VAN 27 RESP. 29 NOVEMBER 1811.**

MINISTÈRE DES FINANCES.

No. 51.

On propose d'établir neuf
Bureaux de Garantie pour
les sept Départemens com-
posant la cy-devant Hollande.

RAPPORT A L'EMPEREUR.

Sire,

L'article 35 de la loi du 19 Brumaire an six relative a la surveillance du titre des ouvrages d'or et d'argent, porte que le placement des Bureaux de garantie et les lieux compris dans leur arrondissement seront déterminés sur l'avis des administrations des Départemens et de l'Administration des Monnoies.

En exécution de cet article j'ai chargé cette dernière administration de prendre des renseignemens auprès de M. l'Intendant de finances et du trésor public pour l'établissement des bureaux de garantie en hollande.

Je l'ai même autorisé à envoyer sur les lieux, un des employés du bureau de Paris à l'effet de s'informer du véritable état des choses et par la de prévenir tous les obstacles qui pourraient s'opposer à l'établissement du droit de garantie dans ces nouveaux Départemens.

D'après le travail fait a ce sujet sur l'avis de M. l'Intendant des finances et celui de l'administration des monnoies, j'ai l'honneur de présenter a Votre Majesté le projet de Décret cy joint pour la création de neuf Bureaux de Garantie dans les sept Départemens composant la ci-devant hollande.

Paris , le 27 9bre 1811.
Le Ministre des Finances.
(get. onleesbaar)

Vertaling:

MINISTERIE VAN FINANCIËN.

No. 51

Men stelt voor negen Waar-
borgkantoren te vestigen voor
de zeven Departementen waar-
uit het gewezen Holland bestaat.

RAPPORT AAN DE KEIZER,

Sire,

Artikel 35 der wet van 19 Brumaire 6e jaar inzake het toezicht op het gehalte van gouden en zilveren werken, houdt; dat de vestiging der Waarborgkantoren en de plaatsen opgenomen in hun arrondissement, zullen bepaald worden op het advies van de Departementsbesturen en van het Muntbestuur.

Ter uitvoering van dit artikel heb ik laatstgenoemd bestuur belast met het inwinnen van inlichtingen bij de Heer Intendant van Financiën en Publieke Schatkist (Gogel) voor de vestiging van Waarborgkantoren in Holland.

Ik heb tevens geauthoriseerd een der beambten van het kantoor te Parijs (Ravoisé) naar die plaatsen te laten zenden, teneinde zich te informeren over de werkelijke stand van zaken en daardoor alle hinderpalen te voorkomen die zich tegen de vestiging van het recht van waarborg in deze nieuwe Departementen zouden kunnen voordoen.

Na het werk dat aan dit onderwerp is verricht op advies van Mijnheer de Intendant van Financiën en van het Muntbestuur, heb ik de eer Uwe Majesteit het bijgevoegde Ontwerpdecreet aan te bieden, voor de stichting van negen Waarborgkantoren in de zeven Departementen waaruit het gewezen Holland bestaat.

Parijs, 27 november 1811.
De Minister van Financiën,
(get. onleesbaar)

L'Expédition a été
envoyée le 2 Décembre
Ministre des Finances.

Sommaire du décret.
On propose d'établir neuf Bureaux de Garantie pour les sept Départemens
composant la ci-devant hollande.

Au Palais de St. Cloud, le 29 Novembre 1811.

Napoléon, Empereur des Français, Roi d'Italie, Protecteur de la Confédération du Rhin, Médiateur de la
Confédération Suisse,

Sur le rapport de Notre Ministre des Finances,
Avons décrété et décrêtons ce qui suit.

Art. 1.er.

Il sera établi dans les sept Départemens composant la ci-devant hollande neuf Bureaux de garantie pour la marqué
des ouvrages d'or et d'argent conformément a la loi du 19 Brumaire an 6; savoir deux pour le Département de
Zuiderzée et deux pour celui des Bouches-de-la-Meuse et un seul pour chacun des cinq autres Départemens.

Art. 2.

Les deux Bureaux établis pour le Département du Zuiderzée, seront placés l'un à Amsterdam et l'autre à Utrecht;
l'arrondissement du Bureau d'Amsterdam sera composé des Sous-Préfectures d'Amsterdam, de Hoorn, d'Alkmaer
et de Haarlem; l'arrondissement du Bureau d'Utrecht sera composé des Sous-Préfectures d'Utrecht et
d'Amersfoort.

Art. 3.

Les deux Bureaux établis pour le Département des Bouches-de-la-Meuse seront placés l'un à la Haye et l'autre a
Rotterdam; l'arrondissement du Bureau de la Haye sera composé des Sous-Préfectures de la Haye et de Leyden;
l'arrondissement du Bureau de Rotterdam sera composé des Sous-Préfectures de Rotterdam, de Flakkée, de
Dordreck et de Gorcum.

Art. 4.

Le Bureau établi pour le Département de l'Issel-Supérieur sera placé à Arnheim; celui établi pour le Département
des Bouches-de-l'Issel sera placé a Zwol; celui établi pour le Département de l'Ems-Occidental sera placé à
Groningue; celui de l'Ems-Oriental a Aurich et celui du Département de la Frise à Leuwarden.

Art. 5.

Notre Ministre des finances est chargé de l'exécution du présent Décret.

Ministère
des
Finances.

^{Table}
Minute de Décret Impérial

portant Mesure partielle d'administration.

Sommaire du Décret.

On propose d'établir neuf Bureaux de
garantie pour les Sept Départemens composant
la ci-devant Hollande.

Au Palais de J. Clou, le 29 Novembre 1811.

Expédition
a été envoyée
le 2 Décembre
au Ministre des
Finances.

Napoléon, Empereur des Français,
Roi d'Italie, Protecteur de la Confédération
du Rhin, Médiateur de la Confédération
Suisse, Suivant rapport de notre Ministre
des Finances
avons décrété et décrétons ce qui suit.

Art. 1er

Il sera établi dans les Sept Départemens

AF IV 602

Composant la ci-devant Hollande neuf Bureaux
de garantie pour la marque des ouvrages D'or et
D'argent, conformément à la loi Du 19 Brumaire
an 6; savoir: deux pour le Département
de Zuydersee et deux pour celui des Bouches
de la Meuse et un seul pour chacun des cinq
autres Départemens.

Art 2^e

Les deux Bureaux établis pour le Département
de Zuydersee, seront placés l'un à Amsterdam
et l'autre à Utrecht: l'arrondissement du Bureau
d'Amsterdam sera composé des sous Préfectures
d'Amsterdam, de Hoorn, d'Alkmaar et de
Haarlem: l'arrondissement du Bureau d'Utrecht
sera composé des sous Préfectures d'Utrecht
et d'Amersfoort.

Art 3.

Les deux Bureaux établis pour le Département
des Bouches de la Meuse seront placés
l'un à La Haye et le 2e à Rotterdam:
l'arrondissement du Bureau de La Haye sera

G. baray et garniti la Belgique par les
 amsterdams
 libérés
 la haye
 rotterdam
 anvers
 zwolle
 groningen
 Leuwarden
 utrecht

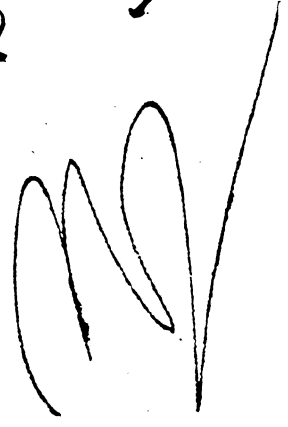
compose des sous Prefectures de la haye et de
 Leyden: l'arrondissement du Bureau de Rotterdam
 sera compose des sous Prefectures de Rotterdam,
 de Alkmaar, de Dordrecht et de Gorcum.

Art. 4.

Le Bureau établi pour le Département
 de l'Esse Supérieur sera placé à Arnheim:
 celui établi pour le Département des Bouches
 de l'Esse sera placé à Zwolle: celui établi pour
 le Département de l'Esse occidental sera placé
 à Groningue: celui de l'Esse oriental à
 Utrecht et celui du Département de la Frise à
 Leuwarden.

Art. 5.

Notre Ministre des finances est chargé de
 l'exécution du présent Décret.

Vertaling:

Ministerie van Financiën.

De expeditie is op
2 december naar de
Minister van Financiën
verzonden.

MINUUT VAN KEIZERLIJK DECREET.

Houdend een partieële maatregel van bestuur.

Samenvatting van het decreet.

Men stelt voor negen Waarborgkantoren te stichten voor de zeven
departementen waaruit het gewezen Holland bestaat.

Ten paleize te Saint Cloud, 29 november 1811.

Napoleon, Keizer der Fransen, Koning van Italië, Beschermmer van de Rijnconfederatie, Bemiddelaar van de
Zwitserse Confederatie,

Op het rapport van Onze Minister van Financiën.
Hebben gedecreteerd en decreteren hetgeen volgt.

Art. 1.

In de zeven Departementen waaruit het gewezen Holland bestaat, zullen negen Waarborgkantoren gevestigd
worden voor de stempeling van gouden en zilveren werken overeenkomstig de wet van 19 Brumaire 6e jaar; te
weten twee voor het Departement van de Zuiderzee en twee voor dat van de Bouches-de-la-Meuse en een enkel
voor elk der vijf overige Departementen.

Art. 2.

De twee kantoren vastgesteld voor het Departement van de Zuiderzee, zullen gevestigd worden, de ene te
Amsterdam en de andere te Utrecht; het arrondissement van het kantoor te Amsterdam zal bestaan uit de
Onderprefectures van Amsterdam, van Hoorn, van Alkmaar en van Haarlem; het arrondissement van het kantoor
te Utrecht zal bestaan uit de Onderprefectures van Utrecht en van Amersfoort.

Art. 3.

De twee kantoren vastgesteld voor het Departement van de Bouches-de-la Meuse zullen gevestigd worden, het
ene te Den Haag en het andere te Rotterdam; het arrondissement van het kantoor te Den Haag zal bestaan uit de
Onderprefectures van Den Haag en van Leiden; het arrondissement van het kantoor te Rotterdam zal bestaan uit
de Onderprefectures van Rotterdam, Flakkee, van Dordrecht en van Gorcum.

Art. 4.

Het kantoor vastgesteld voor het Departement Issel-Supérieur zal te Arnhem gevestigd worden, dat vastgesteld
voor het Departement Bouches-de-l'Issel zal in Zwolle gevestigd worden; dat vastgesteld voor het Departement
Ems-Occidental zal te Groningen gevestigd worden; dat voor Ems-Oriental te Aurich en dat voor het Departement
Frise te Leeuwarden.

Art. 5.

Onze Minister van Financiën is belast met de uitvoering van het tegenwoordige Decreet.

N.

O BESLUIT TOT OPENING VAN DE WAARBORGKANTOREN IN HET DEPARTEMENT ZUIDERZEE.

Extrait des Registres des
Arrêtés de la Préfecture
du Zuiderzée.
4e Division.

EMPIRE FRANCAIS.

Le Maître des Requêtes, Comte de l'Empire, Membre de la Légion
d'Honneur, Préfet du Département du Zuiderzée.

Vu:

La lettre de Monsieur le Conseiller d'État, Intendant Général des Finances & du Trésor Impérial en Hollande, du 11 de ce mois, No. 7, contenant quelques instructions sur la mise en activité des Bureaux de garantie établis dans ce Département,

Arrêté:

Article premier.

les nouveaux poinçons pour la garantie des matières et ouvrages d'or et d'argent seront employés exclusivement dans les Bureaux de garantie, établis dans ce Département, en exécution du Décret Impérial du 29 Novembre dernier à compter du 1.er Mars 1812.

Article 2e.

Dans le délai de deux mois accordé pour cette opération, à compter dudit jour, les fabricans et marchands orfèvres, et tous les autres faisant le commerce des ouvrages d'or et d'argent, seront tenus de porter au Bureau de leur arrondissement leurs ouvrages, pour y faire mettre sans frais l'empreinte du poinçon de recense dans les pays réunis à l'Empire Français.

Art. 3.

Ce poinçon ne pourra être apposé gratis pendant le délai de deux mois, que sur les ouvrages revêtus des poinçons de titre et de garantie ou de recense, qui sont été autorisés par les lois dans les Départemens de Hollande.

Art. 4.

Après l'expiration du délai de deux mois, fixé pour la recense gratuite des ouvrages marqués des anciens poinçons en usage en Hollande et ailleurs, seront assujétis en conformité des articles 82 & 84 de la loi du 19 Brumaire an 6, à être essayés, titrés, s'il y a lieu, ainsi qu'à payer le droit de garantie ordinaire et à être marqués de nouveaux poinçons de titre & de garantie, ou être brisés, s'ils ne sont pas trouvés au titre légal.

Art. 5.

Les ouvrages venant de l'étranger seront assujétis au droit et marqués de poinçon E T, lorsqu'ils seront présentés au bureau de garantie, sous les plombs et avec acquit à caution, ou déclaration de la douane, conformément aux articles 23 & 24 de la loi du 19 Brumaire an 6.

Art. 6.

Les Chambres de garantie actuelles [Keurkamers] pour autant qu'elles sont continuées, en vertu de l'arrêté de S.A.S. le Prince Gouverneur Général du 4 Janvier, devront cesser leurs fonctions au dernier Février présente année; elles auront à présenter le premier Mars à M.M. les Maires, avec un inventaire par eux certifiée, les poinçons hollandais dont elles se trouveront en possession.

Art. 7.

M.M. les Maires dresseront avec les membres des Chambres de garantie un procès verbal de la remise de ces poinçons, ils y apposeront le scéau, et munis d'une expédition du procès verbal et de l'inventaire, ils les feront parvenir à M.M. les Sous-Préfets, pour par ceux-ci être adressés au Préfet.

Art. 8.

Expédition du présent arrêté sera adressé à M.M. les Sous-Préfets des arrondissement de Haarlem, Hoorn, Alkmaar & Utrecht, à Monsieur le Maire de la ville d'Amsterdam et à Monsr. le Contrôleur en Chef du Bureau de garantie à Amsterdam.

Amsterdam le 13 Février 1812, / signé / Comte de Celles.

Pour expédition conforme, l'Auditeur du Conseil d'État, Secrétaire Général de la Préfecture de Département du Zuiderzée. de Hien.

Vertaling:

Extract uit de Registers der
Resoluties van de Prefecture
der Zuiderzee.
4e Afdeling.

HET FRANSE KEIZERRIJK.

De Rekestmeester, Graaf van het Keizerrijk, Lid van het Legioen van
Eer, Prefect van het Departement der Zuiderzee.

Gezien,

De brief van Mijnheer de Staatsraad, Intendant Generaal der Financiën en der Keizerlijke Schatkist (Gogel), van de 1 le dezer maand, No. 7, houdende enige instructies omtrent de inwerkingstelling der Waarborgkantoren gevestigd in dit Departement,

Besluit,

Eerste artikel.

De nieuwe stempels voor de waarborging van de gouden en zilveren werken zullen uitsluitend in de in dit Departement gevestigde Waarborgkantoren gebezigd worden ter uitvoering van het Keizerlijk Decreet van 29 november laatstleden, te rekenen vanaf 1 maart 1812.

Artikel 2.

Gedurende de termijn van de twee maanden die toegestaan zijn voor deze verrichting, te rekenen vanaf genoemde dag, zijn alle werkmeesters en kooplieden in edelmetaal, en alle anderen die handel drijven in gouden en zilveren werken, gehouden hun werken naar het kantoor van hun arrondissement te brengen, teneinde daar kosteloos de afdruk van het recensestempel voor de landen die met het Franse Keizerrijk verenigd zijn, te doen aanbrengen.

Art. 3.

Dit stempel mag gedurende de termijn van twee maanden alleen maar gratis worden afgeslagen op werken die voorzien zijn van de stempels van gehalte en waarborg, of die van recense, welke zijn toegelaten door de wetten in de hollandse departementen.

Art. 4.

Na afloop van de termijn van de twee maanden, bepaald voor de gratis recense van de werken gemerkt met de oude in Holland en elders in gebruik zijnde stempels, zullen zij conform artikelen 82 en 84 der wet van 19 Brumaire 6e jaar onderworpen worden aan het essaai en de gehaltebepaling, indien daar aanleiding voor is, evenals aan de betaling van het gewone waarborgrecht en het tekenen met de nieuwe gehalte en waarborgstempels, of verbroken worden als zij niet op het legale gehalte bevonden zijn.

Art. 5.

De uit het buitenland komende werken, zullen aan het recht onderworpen en met het stempel E T gemerkt worden, wanneer zij onder (douane)lood en met kwitantie van borgstelling aan het waarborgkantoor gepresenteerd worden, of met een douaneverklaring, conform de artikelen 23 en 24 der wet van 19 Brumaire 6e jaar.

Art. 6.

De tegenwoordige Kamers van waarborg [Keurkamers], voor zover zij voorgezet zijn, krachtens het besluit van Zijne Serene Hoogheid de Prins Gouverneur Generaal (Lebrun) van 4 januari, moeten hun werkzaamheden staken op de laatste van februari dezes jaars; zij moeten op de eerste maart aan de H.H. Burgemeesters, met een door hen gecertificeerde inventaris, de Hollandse stempels aanbieden welke zich in hun bezit mochten bevinden.

Art. 7.

De H.H. Burgemeesters maken met de leden van de Keurkamers een proces verbaal op van de inlevering van deze stempels, zij zegelen het, en voorzien van een expeditie (afschrift) van het proces verbaal en de inventaris doen zij ze toekomen aan de H.H. Onderprefecten, teneinde door hen bij de Prefect ingediend te worden.

Art. 8.

Expedities van het tegenwoordige besluit zullen verzonden worden aan de H.H. Onderprefecten van de arrondissementen Haarlem, Hoorn, Almeer en Utrecht, aan de Heer Burgemeester van de stad Amsterdam en aan de Heer Hoofdcontroleur van het Waarborgkantoor te Amsterdam. (Jourdain de Marson)

Amsterdam, 13 februari 1812, /get/ Graaf de Celles.

Voor conforme expeditie, de Auditor van de Staatsraad, Secretaris Generaal van de Prefecture der Zuiderzee, de Hien.

(Stempelafdruk met de keizerlijke adelaar en het omschrift *PREFECTURE DU ZUIDERZEE*)

**P CIRCULAIRE INSPECTEUR GENERAAL VAN HET MUNTWEZEN,
9 DECEMBER 1813.**

Amsterdam den 9 December 1813.

De Inspecteur Generaal der Munten van de Vereenigde Nederlanden.

Aan:

Den eerstaanwezenden ambtenaar van het Bureau van Garantie der Goude en Zilveren werken te

Mijnheer,

Door den Heer Commissaris Generaal over 's Lands Financiën uitwijzing deszelfs deswegens gedane aankondiging van den 7 December 1813 welke in het Staatkundig Dagblad der Zuiderzee van heden aan de daarbij belanghebbende is bekend gemaakt onder deszelfs superintendentie belast zijnde onder andere met het finaal toezicht der onderscheidene Bureaux van Garantie van de Goude en de Zilveren werken in de Vereenigde Nederlanden, zo gelast ik U bij dezen om mij met de meeste spoed de juiste informatie en renseignementen te doen toekomen opzigtelijk de navolgende onderwerpen tot u Bureau betrekking hebbende.

- 1 e. De juiste staat van u Bureau zoo ten opzichte van de werkzaamheid van den Essayeur als van die van den Controleur en den Ontvanger.
- 2e. Welke ambtenaren bij u zijn aanwezig gebleven.
- 3e. De voet van bezoldiging en toegestane Bureau onkosten van alle de ambtenaren van het bureau.
- 4e. Een juiste staat van inventaris van alle werktuigen, meubels, papieren, Registers & welke voor den dienst van het bureau betrekking hebben, daar onder begrepen die welke door den Essayeur als deszelfs particulier eigendom mogten zijn agter gelaten.
- 5e. Hoedanig gehandeld zij met de stempels van het Fransche Rijk en derzelve plate.
- 6e. Of alle registers bij geboekt zijn tot en met de laatste dag der Fransche administratie en op welke datum zulks hebben plaatsgehad.
- 7e. In hoeverre de penningen der belasting zijn gestort, of er nog gelden in Cas zijn gebleven en tot hoeverre de respectieve tractementen zijn afbetaald zoo mede de fraix de Bureau.
- 8e. Of en zo ja? op welke wijze men na de proclamatie van het algemeen bestuur van den 21 en November 1813 met de werkzaamheden weder een aanvang gemaakt hebben.

Ik informeer u dat de Souverein zich onledig houdt met de daarstelling eener finale maatregel en bepaling opzigtelijk de werkzaamheden der Bureaux van Garantie, en het is uit dezen hoofde en op expresse mij daartoe gegeven last, dat ik u bij dezen aanzeggen, dat van nu voortaan geene hoegenaamde stempels van het Fransche Rijk mogen worden gebezigd maar dat de nieuwe gefabriceerde werken alleen zullen kunnen en behoren te worden getekend met zodanige nieuwe Hollandsche stempels als daartoe op speciaal last van den Souverein ten spoedigste worden vervaardigd en aan de bureaux afgegeven, en vervolgens gelast ik u al verder om mij directelijk na den ontvangst dezes toe te zenden den dienststaat der stempels van het Fransche Rijk gelijk mede de stempels zelve indien dezelve alsnog aanwezig mogte zijn, het een en ander voorzien van een behoorlijk Proces Verbaal en verzegeld door de aanwezige ambtenaren.

Betreffend voorts de stempeling van voorwerpen onderscheiden Lombards of Banken van Lening betreffende, volstrekkelijk om voldoende redenen geen uitstel kunnen lijden, zoo zult gij deswegens met een opgave hier van bij mij schriftelijk kunnen adresseren teneinde hier omtrent van mijn directe orders te worden gecommuniceerd. Eindelijk zult gij zoo veel doenlijk zoo door visitatie of andere gepaste maatregelen inmiddels een wakend oog houden dat geene Goude of Zilveren werken worden verkogt of in omloop gebracht welke niet naar behooren zijn gestempeld.

Ik verwacht ten spoedigste uwe Rescriptie en ben met agting,

De Inspecteur Generaal der Munten van de Vereenigde Nederlanden. W.A.A. Poelman.

Del. 26 Dec. 1813.
n° 8.

S. Gravenhage den 23. December 1813

Doorluchtig Vorst en Heer!

De noodzakelykheid om het Bureau van Garantie over de Graden en
Zilveren Werken mede in werking te brengen, en met de paccypten die by
geheven noodende belasting op nieuw een aanvraag te maken, doet mij de
Eyde inmen, na mij deswege met den Inspecteur Generaal, over te

Mont

Ministrieelen te hebben gecorrecieerd, Uwe Koninglyke Hoogheid
hiernaas aanbieden een Project-Rescript over de Goud en Zilver
werken, in afwachting der nadere Wetten en Reglementen welke in het
voorelo ontzien des onderwerp zullen behooren te worden daargestelt.

Voordat het is gemeend nog een Concept-Rescript het
advies te worden vragen van den Aangezanten van Switser
vriend goedkenning wellyc genoegevan Loude Zyn om het zelve
zonder verder Verhoor aan Uwe Koninglyke Hoogheid over-
teleggen, ware het niet dat ik het noodzakelyk achtte eenige reflexie
op de daarin vervatte bepalingen, hierby te Voegen.

Hoewel de Fransche Wetten omtrent de Garantie, waarin
veel nuttige instellingen voorkomen, by het Project-Rescript gro-
tendele inderzelve geheel Zyn getaten, is echter, in de eerste Staat
de introesing der beide Hollandische gehalten in 1807. mederom van
gedragen.

Dit namelyc is de algemeene quitta miedsch van alle
Werkmeesters en Arbeiders in Nederland, en specilyc de Con-
tra van het vroe in vordem Smeltkroes Gekende Goud en Zilver. Hi-
erom staan de Hollandische gehalten, Los tred alhier als elove, i-
het Grootste Crediet in Zyn, byzonder in het Zilver, meer gesch-
voor dat soort van werken, die hier te Lande vervaerdigd en g-

-bivend

bekend worden, terwijl het berispen is, dat de Franische Makmeester
niet met Succes in Noordel; Godeken Om de Hollandse Schattens
Gemaaken kunnen laten Verwaardigen, en oec de Weederinvoering Verke
toe den inlandsehe Bandel alle dijnke bevrdeelyke is.

Het tegevoeren, verbreeken en verbuikbaer maken der Franische
Stempels, heeft de Confessie van nieuwe Prinsewen, by Art. 5. voor
getragen, en oock bevrlyke Gemaaken. By het Verwaardigen deskelien
behooren de Los nuttige Sambelliers, weozome in meeding te worden
Oefbragte, door middel Van welke, by de Oubdelking van een Abusivelyke
of oer erkunde verkore Geesfajereer Stude, men andelyke Kanagaan
welke Eefajereer daurvoer behoort te worden Aangespreekel.

De Staat der Stempels by dit Artikel vermits sal tota
de tekeningen in ordie zullen zyn aan Ure Koninglyke Hoogheid
worden aangeboden.

De Lombarden andelyke in Staat, diende te worden
gesteld, om de Looe Looe verhaagde Verkopeningen der Hoogenaan de
verstante Gende in Looere warden te doen plaats hebben, is voor ditelien
by Art. 7 van het project bestuit, het Verwaardigen en gebruik van
twee intermediaire prinsewen aangevraagd.

By het 6. artikel zyn vande Belasting vngesteld, Loo

Stel

met de werken, die met de Hollandsche Leekenaar van 1807, als die met
met de Fransche Provincien gestempeld zijn. Eerstgemelde Waren en
de Belasting onderwerpen, by aldien Zij niet met het bestemmings-tekens
Waren voorzien, aan, by de plaats gehad hebbende gewenschte veranderingen.
Zoudt het te hart vallen dezelver met eenre koninklijke betaling van een
hollandsche Belasting te betaalen.

Eindelijk zijn by Art. 11, een bepaald tarief voor de toetskennin-
den Litere werken op den Steen. (waarin de wet van 11 September 1807
slechts gemengzaam te kennen worden gevoeld), en by Art. 12 der Wet
van eenre Compleete met eendytorende instructien voor de Grond-
werken voorgedragen. Deze laatste zullen echter niet Loosjes
kunnen worden samengesteld, Los uit hoofde van den Staat van
trek, als vermits de Fransche Ambtenaaren, by hun verdracht
der nauwe behoorende stukken hebben megevoerd.

Ik heb de Eer my met den Allerhoogsten Verbod kenmerken.

Doortuechlig Vorst en Steer!

Van Uwe Koninklyke Hoogheid.

de Uwe Onderdanige en Gehoorzame (Die
de Uwe Gehoorzame Obedientie.)

Copie

N° 8.

N° 13

Wij Willem, bij de Gratie Gods,
Prinse van Oranje-Nassau,
Souverein Vorst der Vereenigde
Nederlanden enz. enz. enz.

In aanmerking genomen hebbende dat door
het megvoren vernietigen en uit den aart der
Leek vander onbruikbaar worden der Stampels tot dus
verre overzigt voor het recht van Garantie over de Gou-
den en Zilveren werken, niet alleen de invordering
van dit door ons onder de vereenigde Rechten gelon-
den, en nu middel van belasting volkomen verhinderd,
maar ook de daaraan verbondene belangrijke vermeer-
king en debitering van Gouden en Zilveren werken
belemmerd en gestremd word -

Bij des getot op het belang der goede Inzettingen
dat deze tak van Inlandsche Stijl gehandhaaft worde
tegen vreemde invloed en mededinging, en dat er alzo
onmiddelyk eene scheiding behoort te worden daarge-
steld tusschen de verkenningstaken der Hollandse
en die der Fransche administratie

Gehoord onzer Commissaris Generaal voor de
Financien -

Hebben besloten en besluitom

Art. 1.

De wetten en reglementen laatsdelyk in vigor.
gemeest omtrent het recht van Waarborg over de
Gouden en Zilveren werken blijven, immers provisioneel
en tot dat daarin nader zal zyn voorzien in der
Zilveren geheel.

Art. 2.

Onze Inspector Generaal van het Muntwezen
vervangt onder het algemeen bestuur van onzer Com-
missaris Generaal tot de zaken der Financien, de
Generale administratie van de Munten te Parys,
met opzicht tot het da delyk tveroorzigt over de

Bureau

Bureaux van Maasbong over de Gouden en Zilveren
werken in Nederland.

Art. 3.

Deze Commissaris Generaal van Financien
vervangt den Directeur Generaal des Droits reuue
betreffende de te doene uitgaven voor het recouvenen
der belasting, by de Bureaux van Maasbong in
Nederland.

Art. 4.

De by het tweede artikel der Hollandische
Wet van den 11 Maart 1807 bepaalde, door Zedent
door de fransche titels vervangene gehaltenissen van
de Gouden en Zilveren werken, zullen op nieuw wor-
den ingevoerd.

Wetende desvolgens van dato dees de Gouden
werken zijn vervaardigd als volgt.

de Eerste gehalte op $\frac{916}{5000}$ $\frac{2}{3}$ duizendste of 22 Karaat
" Tweede " " $\frac{933}{5000}$ $\frac{1}{4}$ " of 20 Karaat.
" Derde " " $\frac{950}{5000}$ " of 18 Karaat.

En de Zilveren werken

de Eerste gehalte op $\frac{934}{5000}$ $\frac{1}{36}$ " of 11 penen: 5 gram
" Tweede " " $\frac{933}{5000}$ $\frac{1}{3}$ " " 10 penningen

Art. 5.

Tot maasbong der gehalten der Gouden en Zilveren
werken zullen onder de delyke toezigt van onzen
Inspecteur Generaal van het Muntweten worden
vervaardigd de Stempels by den hier by gevoegden
en door ons gearresteerden Staat vermeld.

De van buitenlands inkomende Gouden en

Zilveren

Zilveren werken zullen worden voorzien met het teken voor de vreesde voormerpen bestemd en daartoe by opgemelden Staat mede voorgescreven.

Art: 6.

Alli Gouden en zilveren werken onvoorleien van boven besdaelde nieuwe hollandsche Stempels of welke niet gemerkt zijn met de by deze witt. stempelbelyk gesupprimeerde francoche of by de vroegere hollandsche wet van den 23 Maart 1807 ingevuende tekenen, zullen niet mogen voorhanden zyn by de koop, of wekleden, noch op eenige p. n. blycke plaats ten toon gespreid, of ten verkoops worden aangeboden, dan na de belasting en stem. peling als naar behooren te hebben ondengaan, en elcks op zodanige straffen, als by de laatst gevegend habbende wetten zyn bepaald.

Art: 7.

Stungente de vervaandiging den by het Sarkhe gevestigde Stempels, zullen ten einde da delyk Loude kunnen worden vengegaan tot den verkoop den in de onderscheidene Banken van Leening zoogenaaide Veastane Gouden en zilveren werken, tenstond worden vervaandigd, twee byzonderlyk voor de Stempeling dien voormerpen bestemde p. n. loeren, als een voor het Goud, verbeeldende een kleine roos, en een voor het zilver, zynde een kleine gestatene hand. -

Onmiddelyk echten, na de invoering der nieuwe Stempels, zullen de twee opgemelde p. n. loeren behoorlyk worden ingetrokken en vernietigd. -

Art: 8.

De zilveren werken, welke al noy op den tmeeden titel der francoche wet, van den 29 Brumaire

Leede

Levde jaar zynde 9 penningen 1/2 grein, en dus beneden de 50 Penningen by het 4de Artikel van ons tegenwoordig besluit voor de vromde gehalten van het zilver, bepaald, magten onderhanden zyn, of wel geheel afgeresekt doof onbelast onder de merk of kooplieden bezeten, zullen worden geteekend met den Stempel voor de vromde vormmerpen gedestineerd -

Terwijl overigens alle zoodanige gouden en zilveren merken welke op koper gehalten magten zyn vervaardigd dan by het tegenwoordig besluit zyn voorgedreven, moeten worden voorzien met de Stempels der meest nabylkomende inferieure gehalten, of wel, gelykelyk met die der vromde vormmerpen, het een of ander ten keuze van den merkmeester of koopman. -

Art. 9.

Zoodanige merken, die, ingevalge het voorgaand Artikel en het op het desmigen te keuzen gegeven verlangen van den merkmeester of koopman, met den Stempel der vromde vormmerpen zouden moeten worden geteekend, zullen binnen den desmogens door onzen Inspectien Generaal van het Kuntmeten naar gelang van locale omstandigheden te bepalen termijn aan het Bureau van Maasbong moeten worden gepresenteerd; - terwijl in verloop van denselven termijn geene andere merken in Goud of Zilver zullen vermogen te worden aangenomen en belast, dan die op menige meldde by Art. 5 van het tegenwoordig besluit geardeende gehalten zyn vervaardigd -

Art. 50.

Ingeval van verschil over het resultaat

den

der by de Bureaux van Waarborg gedane
esjayen en toetsen; zullen praetjen op kosten
van onyelyk zig moeten onderwerpen aan de
uitspraak van onzen Inspecteur Generaal oven
het sluitmesen, alles in Conformiteit van het
deswege gestatueerde by Art: 58, 59 & 60 der
Wet van 19 Brumaire 6^e Jaar. -

Art: 33. -

Het Esjay en de toetslonen blyven soo als
nog geregeld op den tot nu toe plaats gehad
hebbende voet; met bepaling echter dat het
toetsloon voor het silverswerk op den steen, ge-
vorderd zal moeten worden volgens het beauf
bepaald by § 32 van het Reglement van 25 Juny
1807, houdende bepalingen op de Hollandsche
Wet van den 11 Maart deszelven Jaars. -

Art: 32.

Onze Commissaris Generaal voor de
Zaken der Financien zal zoo spoedig als de
aard van dit zoo wel voor de Administratie
als voor de Contribuable belangrijk werk, zulke
slegt eenigermate gedroogt aan ons aanbieden
het project van eene volledige Wet op de
Gouden en Silversen werken geformeerd, zoo wel
uit het geen by voormalige Hollandsche
Wetten en reglementen deswege gevonden wordt
als uit al het geen na rijpe rade dienstig
zal geoordeeld worden daary te voegen om

een

een doelmatic en met S. Lands gewoonten en ge-
bruiken over aankomend geheel te maken -

Art. 13.

Onze Commissaris Generaal voor de zaken
der finantien is belast met de Executie van het
tegenwoordig besluit, het welk zal worden
gepubliceerd en geaffigeerd alomine waar zulks
gebruikelijk is. -

Gegeven in S. Graevenhage den 26. December
des jaars 1813, en van onze Regering het eerste.

[geteekend] Willem
Van ordonnantie van zyne koninglyke
Hoogheid

[geteekend] A. R. Falck
voor Copie conform

[get] A. R. Falck
voor Copie conform.

de fungerende Secretaris
by het Departement van finantien

[get] Noël Simons.
voor Copie conform.

De Inspecteur Generaal over het Muntwezen

J. G. N. Pelman

Haarberg
Goudes & Zilveren

Muntwezen

Staat-omschrijving der Koorstempels voor de Goude & Zilveren Stempelen

gearrresteerd by het 3de Artikel van het Besluit van 't H. am. Soeverain Vorst der Nederlanden
in date den 26 December 1813.

Onderscheidingen		gedaantens	tijpen	teekeningen	aanmerkingen
Algemeene	Bizondere				
Gehaltem teekenen	1 ^{ste} Voor het Goud	En langwerpige traal	En Linné met halskraag en de bundel op zijn lang met de Cyfer 1.		
	2 ^{de} Voor het Goud	En langwerpige opstaant	En Linné zonder kraag noch de bundel op zijn lang met de Cyfer 2.		
	3 ^{de} Voor het Goud	En leggend opstaant	En staansdunnig met halskraag in de opgeheven linker voet met de Cyfer 3.		
	4 ^{de} Voor het Zilver	En Gethrich Schild	En Linné recht met de Cyfer 4.		
	5 ^{de} Voor het Zilver	En leggend recht	En leggend Linné met de linker Postopstaant met de Cyfer 5.		
Haarberg teekenen Voor het Goud	Kleine Werkten met garnituur	Uitgesneden	En kleine Linné met tagel met onzen kruis		De groot en middelste Haarberg tekenen worden door de K. H. M. te Haarlem, de kleinste te Haarlem en de kleinste te Haarlem, naar de teekening der K. H. M. te Haarlem. De kleinste te Haarlem worden te Haarlem te Haarlem. De kleinste te Haarlem worden te Haarlem te Haarlem.
	Kleine Werkten zonder garnituur	Uitgesneden	En kleine Linné met lange met gedrukt kruis		
	Groote	En rond met dubbel kruis	En Linné met kroon en tagel		
Haarberg teekenen Voor het Zilver	Middellare	En rond met enkel kruis	En Linné met kroon en tagel		
	Kleine	Uitgesneden	En Linné met kroon en tagel		
teekenen van zilveren H. K. en	Groote	Uitgesneden	En Linné met kroon en tagel met de Linné V		
	Kleine	Uitgesneden	En gebouwd Linné ge		
Jaarlettee		Uitgesneden	de Linné C Accordant met het Reglement By akte van de K. H. M. te Haarlem van het 17 ^{de} November De Inspecteur der Muntwezen te Haarlem = 25. 15. 1814		De Jaarlettee worden door de K. H. M. te Haarlem, de kleinste te Haarlem en de kleinste te Haarlem, naar de teekening der K. H. M. te Haarlem. De kleinste te Haarlem worden te Haarlem te Haarlem. De kleinste te Haarlem worden te Haarlem te Haarlem. 1814

Q PROJECT TOT BESLUIT VAN 23 DECEMBER 1813 EN DE PUBLICATIE VAN DEN 26STEN DECEMBER 1813, HOUDENDE BEPALINGEN, TER VERZEKERING VAN HET REGT VAN WAARBORG OVER DE GOUDEN EN ZILVEREN WERKEN.

's Gravenhage den 23 December 1813.

Doorluchtig Vorst en Heer!

De noodzakelykheid om de Bureaux van Garantie over de Goude en Zilveren Werken weder in werking te brengen, en met de perceptie der bydien geheven wordende belasting op nieuw een aanvang te maken, doet my de vryheid nemen, na my deswege met den Inspecteur Generaal over het Muntwezen te hebben geconcerteerd, Uwe Koninglyke Hoogheid hiernevens aantebieden een Project Besluit over de Goude en Zilveren Werken, in afwachting van nadere Wetten en Reglementen welke in het vervolg omtrend dat onderwerp zullen behooren te worden daargesteld.

Vooraf heb ik gemeend nopens gemeld Concept Besluit het advies te moeten vragen van den Hoog Leraar van Swinden wiens goedkeuring welligt genoegzaam zoude zyn om hetzelfde zonder verder verhooging aan Uwe Koninglyke Hoogheid overteleggen, ware het niet dat ik het noodzakelyk achtte eenige reflexie op de daarin vervatte bepalingen hierby te voegen.

Hoezeer de Fransche Wetten omtrend de Garantie, waarin veele nuttige instellingen voorkomen, by het Project Besluit grootendeels in derzelve geheel zyn gelaten, is echter, in de eerste plaats de invoering der oude Hollandsche gehaltens in 1807 wederom voorgedragen.

Dit namelyk is de algemeene geuite wensch van alle Werkmeesteren en Kooplieden in Nederland, en faciliteert de commissie van het oude en voor den smeltkroes bestemde Goud en Zilver. Bovendien staan de Hollandsche gehaltens, zoo wel hier als elders, in het grootste Crediet en zyn, byzonder in het Zilver, meer geschikt voor dat soort van werken die hier te lande vervaardigd en gedebiteerd worden, terwyl het bewezen is, dat de fransche werkmeesters niet met succes en voordeel, goederen op de Hollandsche gehaltens gemaakt, kunnen laten vervaardigen, en dus de weder invoering derzelve voor den inlandschen Handel alle sints bevorderlyk is.

Het wegvoeren, verbreeken en onbruikbaar maken der fransche stempels, heeft de confectie van nieuwe poingoenen, by art. 5 voorgedragen, onontbeerlyk gemaakt. By het vervaardigen derzelve behooren de zoo nuttige Jaarletters, wederom in werking te worden gebragt, door middel van welke, bij de ontdekking van een abusivelyk of door onkunde verkeerd geëssayeerd stuk, men dadelijk kan nagaan welke Essayeur daarvoor behoort te worden aangesproken.

De staat der stempels by dit artikel vermeld, zal zoodra de tekeningen in order zullen zyn, aan Uwe Koninglyke Hoogheid worden aangeboden.

De lombarden dadelijk in staat dienende te worden gesteld, om de reeds zoo vertrapte verkooping der zoogenaamde verstante Goude en Zilveren werken te doen plaats hebben, is voor dezelve by art. 7 van het Project Besluit, het vervaardigen en gebruiken van twee intermediaire poingoenen aangevraagd.

By het 6e artikel zyn van de belasting vrygesteld zoo wel de werken, die met de Hollandsche teekenen van 1807, als die welke met de fransche poingoenen gestempeld zyn. Eerstgemelde waren aan de belasting onderworpen, by aldien zij niet met het herkenningsteken waren voorzien, dan, by de plaats gehad hebbende gewenschte verandering zoude het te hart vallen dezelve met eene herhaalde betaling van eene hollandsche Belasting te bezwaaren.

Eindelyk zyn by Art. 11, een bepaald tarif voor de toetsloonen der Zilveren Werken op den Steen. [Waarin de wet van 11e Maart 1807 genoegzaam schynt te kunnen worden gevolgd,] en by Art. 12 derzelve van eene Compleete Wet en bybehoorende instructien voor de Goude en Zilveren werken voorgedragen. Deze laatste zullen echter niet zoo spoedig kunnen worden samengesteld, zoo uit hoofde van den aart van werk, als vermits de fransche ambtenaaren, by hun vertrek vele der daartoe betrekkellyke stukken hebben weggevoerd.

Ik heb de Eer my met den diepsten Eerbied te noemen,

Doorluchtig Vorst en Heer!

Van Uwe Koninglyke Hoogheid
de Zeer Onderdanige en Gehoorzame Dienaar en Getrouwe Onderdaan,

Canneman.
(Commissaris Generaal tot de Finantien)

Bron: ARA. Correspondentiearchief Ministers van Financiën.

WY, WILLEM, by de Gratie Gods, Prince van Oranje-Nassau, Souverein Vorst der Vereenigde Nederlanden, enz, enz, enz.

In aanmerking genomen hebbende dat door het wegvoeren, vernietigen en uit den aart der zaak verder onbruikbaar worden der stempels tot dus verre gebezigd voor het regt van garantie over de gouden en zilveren werken, niet alleen de invordering van dit door Ons onder de vereenigde regten gecontinueerd middel van belasting volkomen verhinderd, maar ook de daaraan verbondene belangryke verwerking en debiteering van gouden en zilveren werken belemmerd en gestremd wordt.

Wyders gelet op het belang der goede ingezetenen dat deze tak van inlandsche vlyt gehandhaafd worde tegen vreemde invloed en mededinging, en dat er alzoo onmiddelyk eene scheiding behoort te worden daargesteld tusschen de verkenningstekenen der Hollandsche en die der Fransche administratie.

Gehoord Onzen Commissaris Generaal voor de Financiën.

Hebben besloten en besluiten:

Art. 1.

De wetten en reglementen laatstelyk in vigueur geweest omtrend het regt van waarborg over de gouden en zilveren werken blyven, immers provisioneel en tot daarin nader zal zyn voorzien, in derzeiver geheel.

Art. 2.

Onzen Inspecteur Generaal van het Muntwezen vervangt onder het algemeen bestuur van Onzen Commissaris Generaal tot de zaken der Financiën, de Generale Administratie van de Munten te Parys, met opzicht tot het dadeiyk toezicht over de Bureaux van Waarborg over de gouden en zilveren werken in Nederland.

Art. 3.

Onzen Commissaris Generaal van Financiën vervangt den Directeur Generaal des Droits Réunis, betrekkelyk de te doene uitgaven voor het recouvrement der belasting, by de Bureaux van Waarborg in Nederland.

Art. 4.

De by het tweede artikel der Hollandsche wet van den 11 Maart 1807 bepaalde, doch sedert door de Fransche titels vervangene gehaltens voor de gouden en zilveren werken, zullen opnieuw worden ingevoerd.

Moetende diensvolgens van dato dezès de gouden zyn vervaardigd als volgt:

De eerste gehalte op 916/1 000 $\frac{2}{3}$ duizendste of 22 karaat.

De tweede gehalte op 833/1000 $\frac{1}{4}$ duizendste of 20 karaat.

De derde gehalte op 750/1000 duizendste of 18 karaat.

En de zilveren werken:

De eerste gehalte op 934/1000 $\frac{1}{3}$ 6 duizendste of 11 penningen 5 grein.

De tweede gehalte op 833/1000 $\frac{1}{3}$ duizendste of 10 penningen.

Art. 5.

Tot waarborg der gehalten der gouden en zilveren werken, zullen onder dadelyke toezicht van Onzen Inspecteur Generaal van het Muntwezen worden vervaardigd de stempels by den hierby gevoegden en door Ons gearresteerden staat vermeld.

De van buiten 's lands inkomende gouden en zilveren werken zullen worden voorzien met het teken voor de vreemde voorwerpen bestemd, en daartoe by opgemelden staat voorgeschreven.

Art. 6.

Alle gouden en zilveren werken onvoorzien van boven bedoelde nieuwe Hollandsche stempels of welke niet gemerkt zyn met de by deze uitdrukkellyk gesupprimeerde fransche of by de vroegere Hollandsche wet van den 11e Maart 1807 ingevoerde tekenen, zullen niet meer mogen voorhanden zyn bij de koop of werklieden, noch op eenige publieke plaats ten toon gespreid of ter verkoop worden aangeboden, dan na belasting en stempeling als naar behoren te hebben ondergaan, en zulks op zoodanige straffen, als by de laatst gevigeerd hebbende wetten zyn bepaald.

Art. 7.

Hangende de vervaardiging der by het 5e artikel gearresteerde stempels, zullen ten einde dadeiyk zoude kunnen worden overgegaan tot den verkoop der in de onderscheidene banken van lening zoogenaamde verstane gouden en zilveren werken, terstond worden vervaardigd, twee byzonderlyk voor de stempeling dier voorwerpen bestemde ponyoenen, ais eene voor het goud, verbeeldende eene kleine roos en eene voor het zilver, zynde eene kleine geslotene hand. Onmiddelyk echter na de invoering der nieuwe stempels, zullen de twee opgemelde ponyoenen worden ingetrokken en vernietigd.

Art. 8.

De zilveren werken, welke al nog op den tweeden titel der fransche wet van den 19 Brumaire zesde jaar zijnde 9 penningen 14 $\frac{1}{2}$ grein en dus beneden de 10 penningen, by het 4e artikel van Ons tegenwoordig Besluit voor de

tweede gehalte van het zilver, bepaald, mogten onder handen zyn ofwel geheel afgewerkt doch onbelast, onder de werk of kooplieden berusten, zullen worden geteekend met den stempel voor de vreemde voorwerpen gedestineerd.

Terwyl overigens alle zoodanige gouden en zilveren werken welke op hooger gehalte mogten zyn vervaardigd dan by het tegenwoordig Besluit zyn voorgeschreven, moeten worden voorzien met de stempels der meest nabykomende inferieure gehalten of wel, gelykelyk met die der vreemde voorwerpen, het een of ander ter keuze van den werkmeester of koopman.

Art. 9.

Zoodanige werken, die ingevolge het voorgaand artikel en het op het deswegen te kennen gegeven verlangen van den werkmeester of koopman, met den stempel der vreemde voorwerpen zouden moeten worden geteekend, zullen binnen den deswegens door onzen Inspecteur Generaal van het Muntwezen naar gelang van locale omstandigheden te bepalen termyn aan het bureau van waarborg moeten worden gepresenteerd, terwyl na verloop van denzelven termyn geene andere werken in goud of zilver zullen vermogen te worden aangenomen en belast, dan die op meergemelde bij art. 5 van het tegenwoordig Besluit gearresteerde gehalten zyn vervaardigd.

Art 10.

In geval van verschil over het resultaat der by de bureaux van waarborg gedane essayen en toetsen, zullen partyen op kosten van ongelijk zich moeten onderwerpen aan de uitspraak van Onzen Inspecteur Generaal over het Muntwezen, alles in conformiteit van het deswegens gestatueerde bij art. 58, 59 & 60 der wet van 19 Brumaire 6e jaar.

Art. 11.

Het essay en de toetslonen blyven voor als nog geregeld op den tot nog toe plaats gehad hebbenden voet, met bepaling echter dat het toetsloon voor het zilverwerk op den steen, gevorderd zal worden volgens het tarif bepaald by par. 32 van het reglement van 25 Juny 1807, houdende bepalingen op de Hollandsche wet van den 11 Maart deszelven jaars.

Art. 12.

Onzen Commissaris Generaal voor de zaken der Financiën zal, zoo spoedig als de aart van dit zoo wel voor de Administratie, als voor de contribuabelen belangryk werk, zulks slechts eenigermate gedoogd, aan Ons aanbieden het project van eene volledige wet op de gouden en zilveren werken geformeerd, zoo wel uit het geen bij voormalige Hollandsche wetten en reglementen deswegens gevonden wordt, als uit al het geen na rijpe rade dienstig zal geoordeeld worden daar by te voegen om een doelmatig en met 's lands gewoonten en gebruiken overeenkomend geheel te maken.

Art. 13.

Onzen Commissaris Generaal voor de zaken der Finantien is belast met de executie van het tegenwoordig Besluit, hetwelk zal worden gepubliceerd en geaffigeerd alomme waar zulks gebruikelijk is.

Gegeven in 's Gravenhage den 26e December des jaars 1813, en van Onze Regering het Eerste.

(Geteekend) Willem.

Ter ordonnantie van Zyne Koninklyke Hoogheid, (geteekend) A.R. Falck.

Voor copie conform, (get.) A.R. Falck.

Voor copie conform. De fungeerende Secretaris by het Departement van Financiën, (get) Noël Simons.

Voor Copie conform. De Inspecteur Generaal over het Muntwezen, W.A.A. Poelman.

Bron: Correspondentieregister Waarborgkantoor Utrecht no. 1.

Zie ook Staatsblad der Vereenigde Nederlanden 1813 no 18, waarin art. 5 en 7 echter zyn weggelaten, hetgeen reeds door Elias Voet Jr. was opgemerkt.

Waarborg

1814
G. 1017
Instituut van Haarborg over teez

Amsterdam den Eersten february 1814.

De Inspecteur Generaal van het Munstwezen der
Verenigde Nederlanden.

Gezun hebbende het besluit van L. N. A. den Souverein
1 met der Verenigde Nederlanden in dato den 26
December 1813 N: 12 houdende provisionele maatregelen
omtrent het recht van Waarborg der goederen L. N. A.
over hemmen bij welks eerste Artikel is bepaald, dat de
wetten en reglementen laatschelyk in Sijner mochten
blyven in dergeliker geveel tot dat daarin nader zal zyn
voorzien.

In aanmerking nemende dat by verre de meeste
Bureaux van Waarborg niet zyn voorhanden, ook
meer niet in dergeliker geveel, alle de reglementaary
administratieve beordeningen siet te worden
en tydraad van de Werkstaamheden der tot ditzelke be-
noemde, ambtenaren, moeten strekken.

En merkelende de v. a. w. o. o. t. o. t. a. n. d. e. m. o. e. g. l. y. k. h. e. i. d.
en Verdragengen zo veel meer nu gelyk door gepast
middelen voort te komen zo mede ter zelver tyd eenige
maatregelen daartestellen mette, in dese voegenbletke
tot een meer rechtige en eenparige wyze van admini-
stratie in het interieure der Bureau's dien stig
zyn geacht.

heeft goed gevonden te arresteren de hier na
volgende.

Generale Dunct order
Voor de onderscheidene Bureau's
van Waarborg der Goederen in
Zulvering werken en Nederlanden.

Algemeene bepalingen.

Art. 1.

De Ambtenaren der Bureau's van Waarborg in
Nederland zullen ziefstewetlyk gedragen worden

in fine

inhoud van het besluit van L. K. H. van Souburg,
Vorst der Vereenigde Nederlanden, van den 26 Decem-
ber 1713, N. 12. oorzekende het recht van Waarborg der
Gouden en Zilveren werken.

Art. 2.

Zij zullen zich almede openblyk houden aan de
laatstelyke bestaande reglementairen en adm-
nistratieve verordeningen, zoo zoo verre die by hun-
n handen zyn en niet speciaal reeds by deze
dienstorder worden geenherend ten waerde die alle
strydig mogten zyn met de voorgere voorschriften
hun door hem Inspecteur Generaal berids gege-
ten, of nog te gesien.

Art. 3.

Van de Wet van den 30^{den} Brumaire 6ten jaar nimm-
mer op Holland applicabel gemaakt zynde de
7, 9, en 10 Artikel betreffende het op leggen of verdubben
van Gouden Zilver op alle metalen het finieren, de
edukonale finiering en draadtrekking, zoo mede alle
verordeningen over de Gouden en Zilveren waren voor-
langen tyd reeds gescreven zynde, behoort altood
opzieniender gen te guardare worden geslagen zo-
mer, als in het algemeen op alle Loedunige depa-
rtementen welke locale desposten door de Bureau
en Kantoryn Zilver beratten.

Zyn de i Ambtenaren.

Art. 11.

Stazier de Wetten den gelijken rang in drie
Hoofde Ambtenaren, ten de Bureau van Waarborg
bepaald en Zulkal trouwend ook uit den aard der
werkzaamheden voortvloeit, als naarmede Zijl
onderling controleerd, is het niet te min' altyd
fontroleurs welke de directie heeft over de dienst
en Surveillanceden loop der Werkzaamheden

regeld

R DE GENERALE DIENSTORDER VAN 1 FEBRUARI 1814.

Waarborg der
Gouden en Zilveren
werken.

Amsterdam den eersten februari 1814.

De Inspecteur Generaal van het Muntwezen der Vereenigde Nederlanden.

Gezien hebbende het besluit van Z.K.H. den Souvereinen Vorst der Vereenigde Nederlanden in dato den 26en December 1813 no. 12 houdende provisionele maatregelen omtrent het recht van Waarborg der Gouden en Zilveren werken en bij welks eerste artikel is bepaald dat de wetten en reglementen laatstelijk in Vigeur moeten blijven in derzelver geheel tot daarin nader zal worden voorzien.

In aanmerking nemende dat bij verre de meeste Bureaux van Waarborg niet zijn voorhanden, immers niet in derzelver geheel, alle de reglementaire en administrative verordeningen welke tot regtsnoer en lijdraad van de werkzaamheden der tot dezelve behorende ambtenaren moeten strekken.

En wenschende dat daaruit ontstaande Moeijlijkheden en Vertragingen zoveel immer mogelijk door gepaste middelen voor te komen zomede ter zelve tijd eenige maatregelen daar te stellen welke, in deze oogenblikken tot een meer rigtige en eenparige wijze van administratie in het interieure der Bureaux dienstig zijn geacht.

heeft goedgevonden te arresteren de hierna volgende

Generale Dienstorder

Voor de onderscheidene Bureaux van Waarborg der Gouden en Zilveren werken in Nederland.

Algemeene Bepalingen:

Art. 1.

De ambtenaren der Bureaux van Waarborg zullen zich stiptelijk gedragen naar den Inhoud van het Besluit van Z.K.H. den Souvereinen Vorst der Vereenigde Nederlanden van den 26en December 1813 no. 12 opzichtsens het recht van waarborg der Gouden en Zilveren werken.

Art. 2.

Zij zullen zich almede exactelijk houden aan de laatstelijk bestaan hebbende reglementaire en administrative verordeningen voor zooverre die bij hun voorhanden zijn en niet speciaal reeds bij deze dienstorder worden geïnsereerd, ten ware dezelve strijdig mogten zijn met de vroegere voorschriften hun door hem Inspecteur Generaal bereids gegeven of nog te geven.

Art. 3.

Van de wet van den 19 Brumaire 6e jaar nimmer op Holland applicatie gemaakt zijnde 7e, 9e en 10e titel betreffende het opleggen of verdubbelen van Goud en Zilver op andere metalen, het fineeren, de nationale fineering en draadtrekking, zoo mede alle verordeningen over de Gouden en Zilveren baren voor langen tijd reeds geschorst zijnde, behoort alzoo op een en ander geen reguard te worden geslagen, zoo min als in het algemeen op alle zoodanige bepalingen welke locale disposities voor de Bureaux in Frankrijk zelve bevatten.

Van de Ambtenaren.

Art. 4.

Hoe zeer de wetten den gelijken rang der drie hoofdambtenaren van de Bureaux van Waarborg bepaalt en zulks ook uit de aard der werkzaamheden voortvloeit, als waarmede zij zich onderling controleren, is het niet te min altijd den Controleur welke de directie heeft over den dienst en Surveillance, den loop der werkzaamheden regelt, de staten van ontvangst en uitgaven zoomede het register van den ontvanger bij iedere overstorting van gelden Viseert en met den Inspecteur Generaal van het Muntwezen correspondeert.

Art. 5.

Bij de bureaux alwaar een tweede Controleur, Comis tot de visitatien en schrifturen, of Stempelaar zich bevinden, zijn dezelve onder de orders van den Hoofdcontroleur. Zij vervangen denzelven bij absentie en zijne bezigheden en wel naar opklimming van rang, zodanig dat nimmer de Essayeur en Ontvanger met den dienst der Controle zijn belast.

Art. 6.

De Controleur gechargeerd zijnde met de politie (toezicht) van het Bureau zal door alle gepaste middelen de tucht en goede order benodigd tot den geregelden afloop der werkzaamheden daarstellen.

Art. 7.

De Controleur is gehouden de overige ambtenaren visie of kennis te geven van alle zoodanige punten van aanschrijving en orders als respectivelijk hunnen dienst zouden kunnen (res)pecteeren.

Art. 8.

Zonder voorkennis van den Inspecteur Generaal van het Muntwezen zal de Controleur geenerlei annonces doen bij de publieke papieren. De berichten en waarschuwingen in het interieur van zijn bureau te avicheeren zullen op het order register hierna te vermelden exactelijk en in derzelve geheel worden genoteerd zoomede de annonces welke door den Inspecteur Generaal zullen zijn goedgekeurd.

Art. 9.

De Essayeurs en Ontvangers kunnen zich volgens de wet nimmer onttrekken van het adsisteren en vergezellen van den Controleur in zijne te doene actens van surveillance.

Essayeren en toetsen.

Art. 10.

De Essayeur zal exacte nota houden van de resultaten van de door hem gedane Essayen en bij den laatsten bureaudag van iedere maand schriftelijk opgave doen aan den Controleur van de door hem uit hoofde van lage gehaltens verbrokene werks.

Art. 11.

Hoezeer het bij eenige Bureaux niet altijd in gebruik is geweest op de groote Gouden en Zilveren werken vuuessayen te nemen, is het echter in deeze oogenblikken waarop zeer verschillende gehaltens in omloop zijn somtijds voor het belang van den eigenaar en de verantwoordelijkheid van den Essayeur noodzakelijk en in die weinige gevallen wordt aan laatstgemelde daartoe bij deze de faculteit toegekend. Hij zal echter zorgdragen het werk niet te beschadigen.

Art. 12.

De Essayeur zal zich bij het toetsen der werken niet bepalen tot de meest in het oog vallende plaatsen, of die waarschijnlijk daartoe zouden worden gekozen. Verschillende voorbeelden hebben de noodzaaklijkheid bewezen dat ook de min gemakkelijke stukken ter bereiking met den steen stiptelijk behoren te worden onderzocht.

Art. 13.

Het is onnoodig de Heeren Essayeurs te herinneren dat zij bij, de perceptie hunner essay en toetslonen stiptelijk zich zullen moeten reguleeren naar de door Z.K.H. deswegens gemaakte bepalingen en dat zij nimmer meerder proeven in het vuur behooren te maken dan zij tot verzekering der gehalte en dekking hunner verantwoordelijkheid noodig zullen achten. In gevalle echter blijken mogt dat een werkmeester goederen uit meerder dan ééne smelting had bij een gevoegd, zonder daarvan opgave te doen hetwelk moet worden beschouwd als een heimelijke aanslag ter misleiding van den Essayeur, zal hij alsdan zonder consideratie alle die strikte middelen in het werk stellen welke ter juiste bepaling der gehaltens gebiedend noodzakelijk zijn, hij zal bovendien zulks dadelijk moeten brengen ter kennis van den Controleur welke zulks in zijn order registers aantekend.

Art. 14.

Men zal vorderen dat bij de nieuwe werken zoo veel doenlijk aan alle de stukken zoogenaamde languetten of bramen worden gelaten teneinde daarmede te handelen over eenkomstig Art. 52 Titul 5 van de wet van 19 Brumaire 6e jaar. Het misbruik van het soldeeren van vreemde languetten vereischt bijzondere oplettendheid.

Art. 15.

Het besluit van Z.K.H. van 26 December 1813 bepaald exactelijk de legale gehaltens voor de nieuw te vervaardigen gouden en zilveren werken en het 5e Artikel van den 1en Titul 1e sectie van den wet van 19 Brumaire 6e jaar onder de gecontinueerde verordeningen behoorende, zoo blijft de remedie of tolerance voor de zilveren werken bepaald op 5 duizendsten nagenoeglijk gelijk staande met 1-1/2 grein, (en in ander handschrift) en die voor de Goude werken op drie duizendsten ten nagenoeg gelijkstaande aan 1 grein. Men zal toezien dat niet meerder soldeersel als volstrekt benodigd tot samenvoeging der onderscheidene gedeeltens waaruit een werk bestaat op dezelve worde gebezigd.

Art. 16.

Voor zooverre eenige oude beugeltasschen en vingerhoeden en dergelijke in de winkels gevonden of bij de bureaux van waarborg gepresenteerd worden welke zichtbaar overladen zijn met soldeersel zal men toelaten dat dezelve van dit overtollig en de gehalte verminderend metaal worden ontdaan, zoo als tot nu toe bij de best geadministreerde bureaux gebruikelijk was, en alsdan gezuiverd zijnde worden dezelve getekend naar gelang der voorschriften.

Art. 17.

De Essayeur zal bijzonder attenderen op de zoogenaamde holle werken waarvan veele gevonden worden gevult met soldeersel, harst, zand en andere stoffen.

Art. 18.

De ontvanger zal voortgaan om even als tot nu toe moest plaats hebben op een enkel declaratoir van een Essayeur en Controleur aan den eigenaar te restitueeren het fatsoen der werken welke eerst gemelde naar aanleiding van Art. 65 van de wet van 19 Brumaire 6e jaar vermeent had te moeten verbreeken tot het onderzoek, doch welke hem in order bevonden waren.

Art. 19.

De zoogenaamde Cornetten der Goude en de broodjes der Zilveren proeven zullen tegelijk met de geëxamineerde werken aan den Contribuablen worden terug gegeven.

Art. 20.

De essayeur zal exacte aantekening maken der door hem ontvangene Essay en Toetsgelden ten einde des namens den Inspecteur Generaal gerequireert zijnde daarvan behoorlijk opgave te kunnen doen.

Verificatie der herkenningstempels van het jaar 1807,

en der overige Hollandsche tempels van 1807 tot 1812.

Art. 21.

De met de oud Hollandsche tempels voorziene werken (dwz. de gildetekens) die tevens behoorlijk met de

gekroonde zijn erkent, zo mede de tempels van 1807-1812 naar aanleiding van het 5e artikel van het hooggedachte besluit van Z.K.H. in dato 26 December 1813 vrij zijnde van de belasting, dient echter de Controleur bijzonder ter harte te nemen de naauwkeurige verificatie der stukken welke met de voorschreevene merken zijn voorzien en dat zo veel bij zijne te doene visitatien als voor zoo verre die aan zijn bureau worden gepresenteert, het geen hij steeds zoo veel doenlijk zal trachten uit te werken. Voornamentlijk zal hij attendeeren op die, welke te Schoonhoven zijn vervaardigd, onder welke veele nagebootste tempels zijn bevonden, voorts de werken met

gekroonde en geteekend en eindelijk de gekroonde letter van welke alle eene groote meenigte voor onecht zijn erkent. De studie van de plaat waarop de tempels van 1807 zijn afgeslagen zal hem daarin te hulp komen. Ingevalle van twijffel is hij op grond dier vreeslijke misbruiken en der Schadens welke hiermede aan den Lande en den handel is toegebracht gemagtigd ten faveure van het Gouvernement te beslissen ten ware de eigenaar mogt goedvinden de stukken op zijne koste aan de decisie van den Heer Inspecteur Generaal te submitteren, in welk geval dezelve door den Controleur en den Eigenaar zullen worden verzegeld en verzonden.

Stempels.

Art. 22.

De pakketten met 's Lands keurstempels aan de onderscheidene controleurs, verzegeld met het cachet van de algemeene controle derzelve zullende word toegezonden geschied de opening en confrontatie derzelve met de geleidende staat in tegenwoordigheid van den Essayeur en Ontvanger. Dezelve accord bevonden zijnde word de gemelde staat door hun getekend en verzonden, na dat alvorens de tempels in de kist zijn gedeponneerd.

Art. 23.

De Controleur zal tijdig genoeg aanvraag doen bij den Inspecteur Generaal tot bekoming van nieuwe tempels met duidelijke vermelding der soorten, getal en nummers welke zij denken benoodigd te zijn.

Art. 24.

Men zal voortgaande in activiteit in gebruik gestelde tempels op de gewone dienststaten der tempels aan te tekenen en insgelijk dezelve op de kopere platen, welke bij hun moeten voorhanden zijn en zij provisioneel met de minste kosten moeten laten vervaardigen, bij het eerst en laatst gebruik af te slaan.

Art. 25.

Hoezeer een te lichtvaardig afkeuren der stempels ongerijmt zij, behoort er echter aan den anderen kant van geen stempel gebruik te worden gemaakt, welke de *characteristique* van hetzelfde heeft verloren, en alzo bij de visitatie aanleiding tot twijfeling of vermoedens zouden kunnen geven.

Art. 26.

In de kist ter bewaring der stempels geschikt, moeten ten allen tijde berusten eene exacte situatiestaat zoo dat ieder oogenblik zonder aanmerkelijke moeite kan worden nagegaan het juiste getal stempels welke voorhanden moeten zijn.

Art. 27.

Yder der drie sleutelbewaarders van de stempelkist heeft het regt voor zijne verantwoordelijkheid, visie en verificatie te eischen van den staat der stempels.

Art. 28.

De terugzending der afgekeurde stempels naar den Inspecteur Generaal zal altijd geschieden ongebiffeerd (onverbroken) onder geleiden van eene duidelijke staat en verzegeld met het cachet van het bureau en de particuliere cachetten van den Essayeur en den Ontvanger.

Art. 29.

Het gebruik der stempels buiten het gewoon lokaal van het Bureau wordt ten ernstigsten en op de algemeene en speciale verantwoordelijkheid van alle ambtenaren verboden.

Stempeling.

Art. 30.

Geene werken, de al te kleine uitgezonderd, vermogen te worden gemerkt welke niet zooveel doenlijk op alle stukken met het meester teken zijn gemunieerd, (voorzien) de Controleur zal zorgdragen dat de nieuw aangegevene werkmeester onverwijld daarvan worde voorzien.

Art. 31.

Overeenkomstig het 48e artikel van de wet van 19 Brumaire behoren de werkmeesters hunne nieuwe werken aan het bureau te presentereen alvorens dezelve geheel zijn afgemaakt. In de best geadministreerde Bureaux heeft men dezelve ontvangen wanneer men daaraan slechts het laatste bruineersel of polijstsel ontbrak, of wel wanneer dit in sommige gevallen moeilijk was eijschte dat men de plaats waarop de merken wierden geslagen alvorens werden gebruineerd of gepolijst.

Art. 32.

Bij alle de Bureaux van Waarborg zal tot weering van fraudes eene eenparige voet en wijze van stempelen worden acht genomen, ten dien einde zal men zich stiptelijk houden aan het hier na volgend voorschrift, doch bijaldien zich eenige objecten in sommige gedeelten van het Land bijzonder in gebruik mogten bevinden welke daarbij niet zijn omschreven, op welken wijze van merken uit de geest der overige voorschriften niet gemakkelijk kan worden nagegaan, zal daarvan onverwijle door den Controleur aan den Inspecteur Generaal met duidelijke opgave worden kennis gegeven, welke alsdan daarin zal voorzien.

Voorschrift tot het stempelen.

De Groote merken.

Art. 33.

Met de grote en middelbare stempels worden getekend alle zoodanige werken op welke die door dezelve groote zonder beschadigen kunnen worden geslagen, dit vereischt hebbende, vermag daarop nimmer van de kleine merken afzonderlijk gebruik worden gemaakt.

Art. 34.

Alle gedeeltens der werken zullen zooveel doenlijk worden gemerkt ter voorkoming van fraudes door het aanhegten van andere stukken. Zulks geschiedt convenabel wanneer het stukken zijn op een der legale gehaltens vervaardigd door verdeling der drie stempels. Het jaarletter zal men zoo veel doenlijk plaatsen in de nabijheid van het groote of middelbaar waarborgteken. Blijven er dan nog stukken over die ongemerkt zijn voorziet men die in dat geval met de kleine tekenen.

Art. 35.

Groote en kleine stukken welke met den stempel voor de vreemde voorwerpen moeten voorzien worden mede op alle deelen gemerkt. Deze stempel wordt afzonderlijk en zonder bijvoeging van anderen gebruikt.

Art. 36.

De tas of knipbeugels worden door verdeeling der stempels op alle gedeeltens gemerkt in voege als hierboven is vermeld.

De beugels van zilveren groote gespen worden afzonderlijk met groote stempels voorzien daar dezelve dikwijls afzonderlijk van de gespen, welke al mede op die wijze worden gemerkt, aan het bureau gebragt, zoo mede verkocht worden.

De deksels van doozen in alle vormen worden getekent. Die van geribde doozen worden voorzien met de kleine tekens. Zulks is echter niet toepasselijk op de geribde doozen zelve welke meerendeels met de groote stempels kunnen worden belast.

De groote S van tasbeugels als anderzins los en ongesoldeerd van de stukken gepresenteerd zijnde, worden met de groote teekenen voorzien.

Voor broeksknoopen met schakels wordt de eene knoop voorzien met het waarborgsteken en jaarletter, de andere met die van de gehalte, en de schakeizelve met het kleine teken.

Men handelt op gelijke wijze indien deze merken met de stempel moeten worden belast.

De boeksloten worden op alle deelen getekend, zoo mogelijk met de groote merken.

Goude en zilvere hoofdijsers en haarenaalden worden met de groote teekenen voorzien. Op de daaraangesoldeerde zoogenaamde knoppen stelt men de kleine tekens.

Losse knopen worden naar mate van de zelve groote met de groote of de kleine stempels getekend.

De Kleine Merken.

Art. 37.

De Goude Horologiekettingen zullen worden voorzien met den stempel met garniture op de vastgesoldeerde ring in den midden of wel op het plaadje of bovenste stift.

De goude spleetringen zullen worden gemerkt zonder garniture het zij die gepresenteerd worden aan de kettingen of wel afzonderlijk met uitzondering echter van de goude spleetringen welke eeniglijk met dunne ketting, Jaseron, gepresenteerd worden, als welke niet anders kunnen worden belast dan met den stempel met garniture op de eene, en met den stempel zonder garniture op de andere spleetring.

Op gelijke wijze zal gehandeld met de dunne gouden ketting, Jaseron, welke met kapittelstokjes knipslotjes en diergelijke wordt gepresenteerd.

Overigens behoort men zoo min mogelijk en alleen in de gevalle dat zulks niet te vermijden is gebruik te maken van het poincon met garniture.

De halsschuiven en booten zullen niet ter belasting worden aangenomen dan wanneer zij voorzien zijn met de kleine kettingtjes, hartjes en versierselen waarmede die in het algemeen gedragen worden, men tekend dezelve niettegenstaande deze kleine ornamenten zonder garniture ten einde te beletten dat men daar aan niet hechtte en aan het Essay en belasting alzo onttrekt de halsketting waarmede dezelve ook wel worden verkocht.

Men tekent nimmer de booten op de haakjes noch de oorringen en hangers op de schreniertjes of kruisstaafjes maar altijd op het werk zelve, coups de l'ouvrage. De losse oogjes worden gemerkt zonder garniture.

Hangers worden zonder garniture geteekend op de vaste staafjes van de bovenstukken en op de randen of ornamenten der onderstukken, peeren, bellen en klokken worden almede bijzonderlijk gemerkt.

Horologe sleutels, cachetten en ornamenten worden nooit op de oogjes, welke aan andere kunne worden aangehecht, gemerkt, doch op het stuk zelve immers zoo veel doenlijk.

Goude hemds of mouwknoopen op de schakel of het oogje dat dezelve aaneen verbindt met garniture en niet op de knopen zelve als wordende meestentijds daar door beschadigd.

Horologien welke een dubbele kast hebben worden gemerkt op het pendant van de binnen, en op de schrenier van de buitenkast, in het goud bijde zonder garniture.

Art. 38.

Onderaan de beursjes, filets, die men aan knipjes hecht moet een oogtje zijn vastgesoldeerd geschikt tot het ontvangen van het kleine merk zoowel in het goud als zilver, en zulks onverminderd de groote stempels welke op de knipjes zelve moeten worden geslagen.

Kinderbeden, hochets, worden getekend in het zilver met eene slag van de kleine stempel indien dezelve zonder schalletjes zijn gepresenteerd en met twee wanneer dezelve daarbij zijn ter belasting aangeboden, en het goud in het eerste geval met het poingon zonder garniture en in het laatste geval dien met garniture.

De scharen zullen op de beide oogen worden gemerkt.

De brillen insgelijks op de beide kleppen.

De kleine zilvere S worden alleenlijk getekend wanneer die met de ketting zonder plaatje of schuiftje zijn gepresenteerd.

Brijnaalden worden nabij de punt gemerkt.

De zilvere horologiekettingen zullen worden gemerkt op een van de plaatjes of oogen welke de meeste oppervlakte hebben.

De zilvere spleetringen worden getekend, hetzij die met andere stukken of afzonderlijk ter belasting worden aangeboden.

De holle oorringen zullen al mede niet op de schreniertjes en dwarsstaafjes, baretten, worden gemerkt maar op het werk zelve, ten dien einde behoort men even als tot nu toe in gebruik is geweest te eischen dat de werkmeester een klein gedeelte met fijn goud vulle ten einde daar op het merk worde geslage.

Ringen in welke hair gedragen wordt tekent men van binnen.

Ringen en versierselen welke zoodanig met steenen zijn omzet of geheel geëmailleerd dat zonder beschadiging het merk op geen gedeelte derzelve geplaatst kan worden zijn vrij van belasting en stempeling.

Art. 39.

BUREAU LETTERS.

Z.K.H. bij besluit van den 26 December 1813 bepaald hebbende dat de groote en middelbare waarborgstekenen voor het Goud en Zilver een bijzondere letter zouden voeren, waardoor dadelijk kan worden nagegaan in welk bureau een daarmede gemerkt stuk is geëssayeerd, belast en gemerkt, zoo is daartoe gearresteerd,

Voor het Bureau te	Amsterdam	de Letter	A
Voor het Bureau te	Utrecht	de Letter	B
Voor het Bureau te	's Gravenhage	de Letter	C
Voor het Bureau te	Rotterdam	de Letter	D
Voor het Bureau te	Groningen	de Letter	E
Voor het Bureau te	Leeuwarden	de Letter	F
Voor het Bureau te	Zwol	de Letter	G
Voor het Bureau te	Arnhem	de Letter	H
Voor het Bureau te	Breda	de Letter	I
Voor het Bureau te	den Bosch	de Letter	K
Voor het Bureau te	Middelburg	de Letter	L
Voor het Bureau te	Schoonhoven	de Letter	M Julij 1837

(De laatste twee kantoorletters zijn later in andere handschriften toegevoegd.)

Art. 40.

Het werk der surveillance in het naauwste verband staande met het al of niet gelukken der salulaire maatregelen welke het Gouvernement zich met de daarstelling der Bureaux van Waarborg voorstelt, zoo zal de controleur en de overige ambtenaren daaraan de meeste zorg moeite en assiduiteit besteeden. Hij zal in geregelde correspondentie treden met alle zoodanige personen welke hem daartoe dienstig kunnen zijn, bijzonder ook met de controleurs der overige bureaux en eindelijk alle de gepaste middelen aanwenden welke zijne energie en Zêle voor den dienst hem ter weering van fraudes, sluikerijen en bedrog aan de hand geven.

Art. 41.

De visitation zullen geschieden overeenkomstig de Wet en daarin met alle zachtheid en order worden te werk (ge)gaan. Men zal geene middelen van rigueur bezigen dan wanneer men daartoe uit hoofde van kwade wil des beklagden of doorslaande bewijzen van herhaalde contraventien als het ware is gedrongen; echter zal deze toegevenheid nimmer in laauw of zwakheid mogen ontaarden als welke uit tegenspraak tegen de belangen van den Lande en van het Gouvernement mochten strijden.

Art. 42.

De visitation zullen zich niet alleen beperken tot de winkeliers en werkmeesters maar ook zich uitstrekken tot alle publieke verkopeningen, horologiemakers, of herstellers, juweliers, messemakers, reizende kooplieden en zoogenaamde kleine uitventers, kortom tot alle goud en zilver bewerkende of daarin handel drijvende personen.

Art. 43.

De surveillance buiten de plaats der residentie van het Bureau behoort al mede niet uit het oog te worden verloren, vooral niet in die steden waar zich veele werklieden of winkeliers bevinden. De controleur zal echter ook de meest raadzame bezuiniging van kosten voor den Lande behartigen.

Art. 44.

De werkzaamheden der surveillance zullen te Amsterdam ten minste vier dagen, en te Rotterdam, Utrecht, 's Gravenhage, Leeuwarden en Groningen drie dagen in de week plaats hebben op de uren welke het meest met de overige bezigheden van het bureau overeen te brengen zijn. Bij de overige Bureaux zal zulks naar omstandigheden worden geregeld. Nimmer zullen de visitaties zoodanig bij vaste tourbeurten worden gedaan dat de contribuables dezelve vooruit kan berekenen of ontgaan.

Art. 45.

Men zal zich in het na te melden order register exacte melding maken van de namen der ambtenaren welke de visitaties hebben gedirigeerd en bijgewoond.

Art. 46.

In de visitaties zal men bijzonder blijven toezien dat 's Lands stempels gaaf behouden en niet door het polijsten of andersins uitgeveegd worden. Wanneer na herhaalde waarschuwing de werkmeester zich hieraan blijft schuldig maken zal men het onvolledig geworden stuk ter zijnen kosten opnieuw laten belasten.

Registers, papieren &ca.

Art. 47.

Men zal ter besparing van kosten en ter voorkoming van oponthoud, provisioneel en voor zoveel die in het Bureau zelve verblijven mogen gebruik maken van de registers van controle essay en ontvangst zoo mede van de extracten uit 't register van Essay en dien staten der stempels als anderzins welke van de franse administratie zijn achtergebleven. De controleurs zullen steeds in tijds aanvraag doen aan den Inspecteur Generaal tot bekoming van verdere benodigde stukken.

Art. 48.

De berekening der belasting en de registratie geschieden provisioneel op den ouden voet, de betaling echter moet altijd in Hollandsch geld plaats hebben, (en later in ander handschrift toegevoegd:) en de registratie in de Hollandsche taal.

Art. 49.

De Controleur zal houden een order register waarin wordt vervat:

- 1e. de installatie der ambtenaren uit welk zijn bureau is tezamen gesteld.
- 2e. de inhoud zoo kort immer moogelijk van de aanschrijvingen en orders welke hij bereids heeft ontvangen en hem verder successivelijk zullen worden gezonden. De stukken zelve zullen door hemzelve met een geregeld opvolgend nummer worden voorzien, en op eene geschikte wijze van tijd tot tijd ingenaaid of gebonden zodat alle wanorde uit het verlies derzelve onstaande worde voorgekomen. De voorschreevene nummers van zijn archief worden al mede op het order register vermeld.
- 3e. Het resultaat der gedane actens van surveillance bij de Contribuables tot welk einde door den Controleur naar gelang zijner bekomene informatie of ontstane vermoedens als anderzins eerst bij den aanvang van het Bureau wordt genoteerd, ter eene zijde de visitaties door hem of de overige ambtenaren te doen en daarnevens het rapport deswegens door hun uitgebragt.
- 4e. De datum, naam, beroep, woonplaats, aart en juiste gehalten der voorwerpen welke door den Essayeur als onvoldoende overeenkomstig de wet, zijn verbroken, het is voldoende wanneer zulks in eens te zamen bij het einde van ydere maand en niet ydere dag op het order register wordt genoteerd.
- 5e. Eindelijk alle zoodanige rensignementen als de Controleur voor het nut van den dienst daarin zal vermeenen te moeten noteeren.

Art. 50.

De Controleur zal al mede houden een Register van Correspondentie waarin alle de door hem afgezondene brieven dienstzaken betreffende worden geboekt. Het is echter onnoodig even als tot nutte plaats vond daarbij afschriften te nemen van alle bij hem ingekomene missives en orders van de Generale Inspectie vermits door eene exacte voldoening aan het 49e art. dezer Generale Dienstorder de bewaring derzelve genoegzaam is verzekerd.

Art. 51.

Boven en behalven het gewoon register van ontvang met welke de ontvangers der Bureaux van Waarborg verplicht zijn te houden, zullen zij nog aanleggen een register van rensignementen waarop het montant der door ydere werkmeester betaalde principale belasting sedert 1 Jan. ij. 1814 wegens nieuwe werken worden genoteerd.

Bij dit register door den controleur gevoegd zijnde het getal der bij ieder derzelve in dienst zijnde knechten en Leerlingen zoomede van tijd tot tijd de bij dezelve in fabricatie gevondene nieuwe werken, zal zulks een middel opleveren ter beoordeling van de naauwgezetheid van den werkmeester in het Voldoen Zijner Verplichtingen buiten veele andere voordeelen welke zoodanige registratie moet opleveren.

Art. 52.

De registers van aangifte der Werk en Kooplieden bij de Bureaux voorhanden zullen worden gecontinueerd. Voor zooverre in eenige derzelve deze boeken niet meerder mochten bestaan, zal de controleur door gepaste instantien bij het departementaal of stedelijk bestuur trachten kopijen derzelve te bekomen.

Art. 53.

Eindelijk zal men provisioneel blijven aannemen de declaratien omtrent het bezitten van pletmolens, uithakkers, stampen, kamtuiten enz. welke bij sommige bureaux worden geeischt en zulks tot zoolang dit werk bij de Generale Inspectie van het Muntwezen is overgebracht.

Art. 54.

Binnen eerste vijf dagen van ydere maand zal de Controleur aan den Inspecteur Generaal van het Muntwezen afzenden een Volledig afschrift van zijne gehoude aanteekening op 't order register, zoo mede eene gecertificeerde staat van ontvang, beide over de alsdan verlopende maand. Het zal provisioneel geoorloofd zijn gebruik te maken van de modellen der staten van ontvang bij de meeste bureaux nog voorhanden.

Art. 55.

Over de bepaling van termijnen binnen welke de te belastene oude werken bij de bureaux moeten worden gepresenteerd.

De controleur zal naar gelang van den afstand der plaatsen van de residentie van het bureau en de min of meer gemakkelijke en frequente wijze van vervoer een termijn bepalen binnen welke de kooplieden hunne ingekochte oude goude en zilveren werken voor zooverre die behooren te worden belast aan het Bureau moeten doen presenteren en daarvan aantekening maken op hun Order Register. Bij de Bureaux al waar te dien aanzien geschikte verordeningen mogten bestaan kunnen dezelve worden gemainteneerd. In beide gevallen zal hij dezelve in zijn order register insereeren.

Ingesloopen misbruiken.

Art. 56.

Alle bij de Bureaux van Waarborg ingesloopen misbruiken van debiet van registers, borderellen, als anderzins worden bij deze, voor zooveel nodig geinterdiceerd.

Art. 57.

Affixie van eenige dezer bepalingen in het inferieure der Bureaux. De artikelen 6-1 1-14-15-30-31-52-53 en 55 dezer Generale Dienstorder zullen in het interieure der onderscheidene Bureaux van Waarborg bij extract worden geafficheerd.

Accordeert met het origineele en het archief van de Generale Inspectie berustende.

De Inspecteur Generaal

W.A.A. Poelman.

Enkele notities bij de Generale Dienstorder:

Algemeen:

- Er is slechts indirect gesproken over de registratie van de meestertekens, en het afslaan ervan op insculpatieplaten bij het departements- of arrondissementsbestuur en bij het kantonbestuur. Het afslaan van de tekens bij de gemeentebesturen van de hoofdplaatsen van de kantons in ons land, die alleen nog maar een justitiële betekenis hadden, is geleidelijk in onbruik geraakt. Het afslaan van de tekens bij het departements- c.q. arrondissementsbestuur werd vaak gedelegeerd aan de waarborgkantoren zelf. Daarom bestaan de eerste insculpatieplaten soms wel, soms niet in duplo.

Art. 3.

Ondanks wat hierin gesteld is:

- In ons land zijn in 1812 toch een aantal niet zilversmeden, zoals zwaardveggers die ook met goud en zilver werkten, verplicht een meesterteken aan te nemen.
- De nationale finage in Frankrijk is tot ver in de 19e eeuw blijven bestaan, maar het verplichte beproeven en belasten van de door handelsessaieurs gefineerde baren is al in 1812 afgeschaft.

De nationale draadmakerijen: In 1812 was er nog even sprake van het onteigenen en nationaliseren van de draadmakerijen van v.d. Corput en Ketel in Amsterdam, maar dit is niet doorgegaan. Er is slechts een ongedateerde franse kladnotitie gevonden met de opmerking dat dit monopolie is afgeschaft, vermoedelijk in 1812.

Art. 20.

De verificatie van werken met de Hollandse tekens en werken met de gekroonde O en B met de oude gildetekens zal niet veel betekend hebben, omdat de platen die de waarborgkantoren als vergelijkingsstandaard kregen, zelf ook van nagebootste tekens voorzien waren. Bovendien moesten ze de weinige echte platen die er nog waren, nog inleveren ook!

Verificatie van de gekroonde O tekens was vrij doelloos, want deze stempels heeft men in 1807 soms wel, soms niet met toestemming van hogerhand plaatselijk in vele variaties zelf aangemaakt; er kon dus feitelijk geen onderscheid meer gemaakt worden tussen echt en vals. Vandaar dat deze tekens in 1816 ongeldig zijn verklaard.

Art. 36.

Wat er met 'de groote S' bedoeld is, is niet duidelijk: Misschien de grote s-vormige knipveer binnenin de tasbeugel, deze werd gewoonlijk met een enkele klinknagel bevestigd. Het is ook mogelijk dat de tashaak bedoeld is.

Er wordt gezwegen over het 'poincon de hazard' dat gratis werd afgeslagen als teken van verificatie van nog geldige keurtekens.

Art. 38.

Met de 'kleine zilvere S' zijn waarschijnlijk S-haaksluitingen bedoeld.

Art. 39.

De benoeming van de kantoorletters is een constatering achteraf, omdat op 1 februari 1814 de kantoren Amsterdam, Den Haag, Utrecht en Rotterdam reeds volledig in werking waren.

Art. 47 e.v.

Er wordt gezwegen over de in de franse wet vereiste werkmeesterboderellendie elk stuk zilver en goud moesten vergezellen. In 1812 werden ze kennelijk nog gebruikt, gezien de aanwezigheid van blanco's in het archief van kantoor Amsterdam. Na de omwenteling zijn ze niet afgeschaft, maar er is evenmin controle op gehouden. Er werd blijkbaar meer belang gehecht aan de werkmeester registers.

Later, volgens de wet van 1852, hoefden ze alleen maar te worden afgegeven op verlangen van de koper.

Art. 53.

Ter bestrijding van valsemunterij moest voor bepaalde machines vergunning worden aangevraagd. De werkplaatsen waar ze stonden moesten speciaal beveiligd worden.

**S BESLUIT MET FORMELE AFSCHAFFING VAN DE INTERMEDIAIRE LOMBARDSTEMPELS VAN
23 FEBRUARI 1814.**

No. 34

Wij, Willem bij de Gratie Gods Prince van Oranje Nassau, Souverein Vorst der Vereenigde Nederlanden, enz. enz.

Gehoord de voordragt van Onzen Commissaris Generaal tot de zaken der finantien,

En in aanmerking nemende dat de intermediaire stempels verbeeldende eene Roos voor de Gouden en eene Gesloten Hand voor de Zilveren werken, en welke bij Ons besluit van den 2^{den} December 1813 no. 12 zijn geordonneerd tot momentaneel gerief der onderscheidene Beleenbanken hier te lande alsnu behooren te worden vervangen door de effectieve 's Lands Keurstempels bij Ons besluit van denzelfden dag gecreërd, en dewelke bij alle de Bureaux van Waarborg der Gouden en Zilveren werken alsnu aanwezig zijn,

Hebben besloten en besluiten,

Art.1.

Binnen zes weken te reekenen van de dagtekening van dit Ons besluit zullen alle de Gouden en Zilveren werken uit de Beleenbanken afkomstig en met voorschrevene stempels voorzien voor zooverre die weinige voorwerpen niet reeds mogten zijn in onbruik geraakt, of tot de smeltkroes bestemd, aan de Bureaux van Waarborg, alwaar dezelve zijn geregistreerd en gemerkt, kunnen worden gepresenteerd om met de gewone Lands Stempels voor de vreemde werken verordend, te worden overgetekend.

Art.2.

Deze overtekening zal geschieden zonder enige kosten hoegenaamd.

Art.3.

Na verloop echter van den termijn bij 't 1^e artikel van dit Ons besluit bepaald zullen alle zoodanige werken welke met de meergemelde intermediaire stempels zijn voorzien en niet in voege voorschreven zijn overgetekend onderworpen worden aan de betaling der gewone Belasting op de Gouden en Zilveren werken.

Art.4.

Onze Commissaris Generaal tot de zaken der Finantien is belast met de uitvoering van het tegenwoordige besluit hetwelk in de Nederlandsche Staats Courant zal worden geinsereerd.

Gegeven in 's Gravenhage den 23^e Februarij des jaars 1814 en van Onze Regeering het eerste.

Get.kt. Willem.

Ter ordonnantie van Zijne Koninklijke Hoogheid,
de algemene secretaris van staat

Get.kt. A. Falck.

T HET VONNIS VAN VADER EN ZOON STEPHANUS REVEILLE.

Circulaires aan alle collega's.

Waarborg der
Gouden en Zilveren werken.
Circulaire no. 103.

Leeuwarden, den 27 Januarij 1816

Door een der contribuabelen in dit arrondissement met name S: Reveillé laatst gefungeerd hebbende als werkmeester in zilver te Huizum, gebruik zijnde gemaakt van een nagebootsten 's Lands keurstempel verbeeldende de kleine waarborg voor het zilver een Romeinsch Zwaard en door hem gebezigd tot het merken van kleine zilverwerken als cachetten, reukdoosjes etz: waarbij is gevoegd het meesterteken van S:R voerende tot zinnebeeld een Ey. Zoo heb ik de eer U.Ed. hiervan te informeren ten einde U.Ed. in de gelegenheid te stellen om in den loop uwer visitaties op zodanige werken welken in U.Ed. arrondissement mogten zijn in omloop geraakt het nodige Reguard te slaan.

De prov. fung. Controleur van het kantoor van waarborg te Leeuwarden.
J. van Marcke.

Muntwezen.
Waarborg der Zilveren
en Gouden werken.
Circulaire no. 73.

Leeuwarden, den 23 Augustus 1816.

De zilversmeden S. Reveillé vader en zoon woonachtig geweest zijnde te Huizum onder de controle van dit arrondissement tengevolge ener gedane ontdekking van gebruikmaking van ene nagebootsten 's Lands keurstempel Gecondemneerd zijnde tot Geesling en Gevangenis zoo zal het van belang zijn dit vonnis tot exempel van anderen publiek te maken tot welker einde ik de eer heb U.Ed. hiernevens te doen toekomen een extract uit de minuten van het hof van assizes dezer provincie, met sollicitatie om een afschrift van hetzelfde aan de binnengang van Uw kantoor te willen affigieren.

De prov. fung. Controleur van het
kantoor van waarborg der Gouden
& Zilveren werken te
Leeuwarden.
J. van Marcke.

No. 1 33 Extract uit de Minuten berustende ter Griffie van den Regtbank ter eerste instantie residerende te Leeuwarden.

Bij het arrest van het Hof van Assizes in de Provincie Vriesland zitting houdende te Leeuwarden van den dertigsten Mey eenduizend achthonderd en zestien zijn de personen van Stephanus Reveille oud 44 jaren, en deszelfs zoon Stephanus Reveille oud 21 jaren beide geboren te Leyden, en wonende te Leeuwarden van bedrijf zilversmeden, beschuldigden present, overtuigd schuldig te zijn aan de misdaad van gebruikmaking van nagebootste, en valsche stempels om zilverwerken te keuren, en dan het wanbedrijf gepleegd door het bedriegen van kopers van zilverwerken omtrent de gehalte van het zilver, gecondemneerd tot geesseling en tuchthuisstraffe voor den tijd van Zeven Jaren, voorts ieder afzonderlijk in eene boete van honderd franken, alsmede in de kosten van het proces met ordonnantie dat extract van het arrest zal worden gedrukt een aangeplakt te Leeuwarden zulks op grond van Art's 40, 123, en 165 van het wetboek van strafregt, Art. 109 van de wet van 19 Brumaire 6e jaar, Art. 9, 12 en 13 van de publicatie van Zijne Koninglijke Hoogheid van 11 December 1813.

Voor extract conform afgegeven aan
den Heer Prosec. Criminaal.

Zie Meestertekens (M21) nr. 9951, in het franse stamboek beschreven met 'S:R un oeuf' als 'bijoutier te Leeuwarden. Teken nr. 9204 is van zijn zoon met dezelfde naam, die echter met onjuiste datum van inschrijving is vermeld in Voet Friesland. (M28 no. 563). Hij was namelijk na het vertrek van de fransen in hetzelfde stamboek ingeschreven met 'R - een Zanlooper' op 3 augustus 1814 wonende te Schrans onder Huizum. Stephanus Sr. was in 1807 ingeschreven te Leiden met SR in een rechthoek onder de naam S. Reveljoo.

**U WAARBORGAMBTENAREN DIE SEDERT DE INVOERING DER WET VAN
19 BRUMAIRE IN DIENST ZIJN GEWEEST.**

WAARBORGKANTOOR AMSTERDAM:

Hoofdcontroleurs:

Januari 1812 t/m september 1813.
September 1813 t/m december 1813.
Januari 1814 t/m april 1819.
Mei 1819 t/m augustus 1819.
September 1819 t/m december 1852.
Januari 1853 t/m maart 1868.

Pierre Louis Jourdain de Marson.
Anthony Kist Wz. (waarnemend)
Lodewijk Nicolaas Ernst Slicher.
Joan Willem Smitt. (waarnemend)
Gerard Leembruggen.
Joan Willem Smitt. (tijdelijk Rotterdam 1816 - 1819)

2e Controleurs:

Februari 1812 t/m november 1813.
December 1813 tot februari 1814
December 1813 t/m december 1852.
Januari 1853 t/m maart 1868.

Anthony Kist Wz.
W. Schuerman. Tijdelijk; belast met de Groote Lommerd.
Joan Willem Smitt.
Adrianus van der Voort.

Hulpcontroleurs:

Februari 1812 tot mei 1813.
Mei 1813 t/m november 1813.

Paulus Charles Gerard Poelman.
... Daubichon.

Ontvangers:

Februari 1818 t/m december 1813.
Januari 1 814 tot januari 1853.
Januari 1853 tot september 1871

Lodewijk Nicolaas Ernst Slicher.
Machiel Abraham van Peene Pz.
Johannes Andreas de Haan.

Essayeurs:

Maart 1812 t/m november 1813.
December 1813 tot in 1815.
1815 tot in 1854
1854 tot in 1880.

Auguste Vinot Barmont.
Joan Berend Schöne Sr.
Joan Berend Schone Jr.
Hendrik Willem van Riel

Commiezen:

Februari 1812 tot mei 1813.
Mei 1813 t/m november 1813.
December 1813 t/m november 1817.

... Maret.
Jean Joseph Brichaut jr.
Hendrik Jan Willem Vrijdag.
(begin 1814 tijdelijk te Rotterdam.)
Bernardus Camphuizen.

Circa 1814 tot ?
Circa 1818 tot na 1820.
Februari 1828 tot ?
November 1828 tot ?
Februari 1831 tot januari 1835.

W.F. van Helsdingen.
J.L. Caron.
... van Hall.
Philip Adam Kemps. (Ex Controleur van kantoor Leuven,
met de merkwaardige titel Commies Controleur.)
H.W.H. Kist.
Adrianus van der Voort.

Maart 1835 tot 1842.
Juni 1842 tot 1853.

Bediendes:

Maart 1812 tot na 1814.
Januari 1814 tot eind 1814?

Jan Gijsbert Koen, aide essayeur.
Jean Baptiste Moquette, stadsvisitateur.

WAARBORGKANTOOR ARNHEM:

Controleurs:

Maart 1812 t/m november 1813.
Januari 1814 tot oktober 1817.
Oktober 1817 tot september 1819.
1819 tot in 1842.
1842 tot na 1855.

?
Hendrik Ribbers.
W.F. van Helsdingen. (waarnemer)
A.A. Pasteur.
Herman Willem Hendrik Kist.

Ontvangers:

Onbekend.

Essayeurs:

Maart 1812 - november 1813.
1814 tot in 1834.
1834 tot in 1856

...Vilmans of Velmans?
Hendrik Krijthe.
P.C.A.C. Reigersman.

WAARBORGKANTOOR BREDA:

Controleurs:

2e Helft 1811 tot december 1813.
Medio 1814 tot in 1819.
1819 tot circa 1828.
Circa 1828 tot januari 1835.
Januari 1835 tot 1857

?
A.A. Pasteur.
Hendrik Jacobus Gillemans.
Martinus Johannes Janse.
Philip Adam Kemps. (was tot 1831 controleur te Leuven)

Ontvangers:

1811 tot 1817.
Circa 1817 tot in 1839.
Circa 1839 tot in 1849.

?
D.A. Clarion.
C.G.J. Bekker(s).
P. van Kruijstraten was zijn 'plaatsbekleeder' bij het waarborgkantoor.

Essayeurs:

Januari 1814 tot in 1815.

1815? tot in 1835.
1835 tot augustus 1840.
Augustus 1840 tot in 1852
1852 tot in 1853.

Hendrik Jacobus Gillemans. (werd controleur te Namen, kwam in 1819 weer terug.)
Martinus Johannes Janse.
J.P. Jespers.
Willem Hubertus Haenen.
Huibert Daniël Erdegaingh.

WAARBORGKANTOOR 'S GRAVENHAGE:

Hoofdcontroleurs:

Maart 1812 t/m november 1813.
December 1813 tot in 1816.

1816 tot eind 1847.
Begin 1848 tot 1867

?
Mr. Cornelis van Marle. (werd 1816 Inspecteur van de waarborg in de Zuidelijke Provinciën)
Etienne Charles Aeyelts.
Alexander van Hoboken.

2e Controleurs:

Maart 1812 tot november 1813.
Januari 1814 tot in 1816.
1816 tot 1853.

Mr. Cornelis van Marle.
Hendrik Hooft Hasselaer.
?

Ontvangers: (vanaf 1819 tevens Hoofdontvanger der Noordelijke Provinciën.)

Maart 1812 tot in 1816.
1816 tot in 1835.
1835 tot in 1836.
1836 tot 1852
1852 tot in 1866

Etienne Charles Aeyelts.
J.L. le Houx.
Jacob Vreede. (waarnemend)

A.J. Verniers van der Loeff.

Essayeurs:

Maart 1812 t/m november 1813.
Januari 1814 tot ?
? tot 1835.
Mei 1835 tot 1839.

Mei 1839 tot juni 1841.
Juni 1841 tot juli 1845.
Juli 1845 tot oktober 1848.
Oktober 1848 tot eind 1852.
Januari 1853 tot augustus 1856.

?
Jan Thiebout.
?
Jhr. Mr. P.C.G. von Geusau.
(werd Substituut Officier van Justitie te Maastricht)
Reyer van der Voort.
Andries Hoffman.
Lambertus Eduardus Hubertus Haenen.
Jacob J. van Eelde.
Catharinus Cornelius Christianus Warmoltz Sr.

WAARBORGKANTOOR GRONINGEN:

Controleurs:

Maart 1812 tot november 1813.
December 1813 tot medio 1814.
Medio 1814 tot in 1829.
1829 tot in 1841.
1841 tot in 1856?

Jean Pierre Doublet.
Sijbrandus Stratingh. Ez. (waarnemend)
Cornelis Philippus de Groot.
Henri Philippe Bouginé.
Reyer van der Voort.

Ontvangers:

Maart 1812 tot in 1845.
1845 tot in 1850.
1850 tot ?

Jan Hoedt.
Frederik Stratingh.
Gabe Meinesz met Jan Tobias de Haan als 'plaatsbekleeder
in het waarborgkantoor

Essayeurs:

Maart 1812 tot ca 1829.

Januar 1830 tot in 1845.
1845 tot oktober 1848.
Oktober 1848 tot 1853.
1853 tot 1863.

Sijbrandus Stratingh Ez. (schrijver van het handboek
voor essayeurs, hij werd hoogleraar)
Frederik Stratingh.
Hendrik Wybo Huber.
Andries Hoffman.
Jacob van Eelde.

Bediendes:

Februari 1812 tot ?
? tot begin 1844.

Frans Holtius.
Albert Hoving, (werd begin 1844 veroordeeld wegens
misbruik van de keurstempels)

WAARBORGKANTOOR 'S HERTOGENBOSCH:

Controleurs:

Eerste helft 1811 tot eind 1811.
Eind 1811 tot december 1813.
Eerste maanden 1814.
Medio 1814 tot in 1816.
1816 tot oktober 1834.
1834.
1834 tot eind 1848.
1849 tot juni 1868.

Pierre Louis Jourdain de Marson.
?
Hubert Sassen, (waarnemend)
W. Schuerman.
J.F. Verlegh. (werd ontslagen na de Gillis affaire)
Josephus L. Bolsius. (waarnemend)
Pieter Anton Haenen.
Antonie Jan Cats.

Ontvangers:

1811 tot ?
? tot ?
1839 tot ?

?
M.G. Bolsius.
Jacobus C. Klaassen.

Essayeurs:

Eerste helft 1811 tot na 1822.
Ca 1822 tot 1835.
1835

Hubert Sassen.
?
Willem Hubertus Haenen. (waarnemend)

Mei 1835 tot in 1836.
Begin 1836 tot juli 1836
Juli 1836 tot 1854.

P.C. Bindels. (werd ontslagen omdat hij te brutaal was)
H.E. Haenen. (tijdelijk)
Jacob J. Vreede.

WAARBORGKANTOOR LEEUWARDEN.

Controleurs:

Maart 1812 tot in november 1813.
December 1813 tot juli 1814.
Juli 1814 tot maart 1815.
Maart 1815 tot oktober 1817.
Oktober 1817 tot oktober 1825.
November 1825 tot juli 1848.
November 1 848 tot 1875.

Pierre Marie Sotom.
Johannes Marie Antonius van Marcke. (waarnemend)
Jean Philippe Deel.
Johannes Marie Antonius van Marcke. (waarnemend)
Adriaan Dekker.
Hendrik van Wicheren Pz.
Willem Hoevenaar.

Ontvangers:

Maart 1812 tot in november 1813.
Januari 1814 tot in 1825.
1825.
Oktober 1825 tot maart 1836.

W. Ruitinga.
Hendrik van Wicheren Pz.
Roelof van Dijk, (waarnemend)
Jhr. J.W.A. Barckman Wagtiers.
(1830-1833 in militaire dienst)
Johannes Andreas de Haan, (waarnemend)
W. van Doesburgh, met J.A. de Haan als 'plaatsbekleeder'
in het waarborgkantoor.
C.J. van Dam van Isselt, met Hendrik Wybo Huber als
'plaatsbekleeder'.
Idem met Jean Henri Marselis Hartsinck als 'plaatsbe-
kleeder'.
Idem met T.T. van Kammen als 'plaatsbekleeder'.
H. de Wal (waarnemend) met T.T. van Kammen als
'plaatsbekleeder'.
A.G. Metzlar met Herman Wichers en vanaf oktober 1854
Jan Hermanus Menkema als 'plaatsbekleeder'.

November 1830 tot in juni 1833.
Maart 1836 tot december 1939.

December 1839 tot augustus 1842.

September 1842 tot februari 1848.

Februari 1848 tot eind 1853.
Januari tot juli 1 853.

Juli 1853 tot april 1859.

Essayeurs:

Maart 1812 tot juli 1845.
Juli tot augustus 1845.
Augustus 1845 tot november 1848.
November 1848 tot in 1875.

Johannes Marie Antonius van Marcke.
Hendik Wybo Huber. (waarnemend)
Willem Hoevenaar.
Hendrik Wybo Huber.

Commies Stempelaars:

December 1839 tot eind 1852.

Johannes Andreas de Haan. Tevens 'plaatsbekleedend
ontvanger' Werd eind 1852 naar kantoor Amsterdam
overgeplaatst en bevorderd tot ontvanger.
T.T. van Kammen. Tevens 'plaatsbekleedend ontvanger'.

Januari 1853 tot 1882

Bediendes in persoonlijke dienst van de waarborgambtenaren:

Genoemd van 1812 tot in 1832.
Genoemd van februari 1814 tot in 1831.

Ruurd Veenstra.
Henricus Rooswinkel, (was met 1 gulden per dag 'te
vrede')
F. Eerenstman.
Johannes Andreas de Haan.
Willem Hoevenaar, gediplomeerd hulpessayeur.
Hendrik Wybo Huber, idem.
Hendrik Oudorp Korteband, idem.
Catharinus Cornelius Christianus Warmoltz Sr, idem.
Marius Jacominus Mispelblom Beyer, idem.
Frederik Jentje Witteveen, idem.

Genoemd augustus 1821.
Juli 1833 tot eind 1839.
Januari 1839 tot augustus 1842.
Augustus 1842 tot februari 1845.
September 1845 tot ca januari 1850.
Januari 1850 tot 1853?
Januari 1853 tot ca. 1857.
Mei 1854 tot ca. 1860.
Genoemd in december 1825 als bediende
van de overleden Controleur A.Dekker.
Genoemd als bediende in 1827 en 1828.
Idem in 1830 en 1832.

R. van Dijk.
Heinz Johann Smitz.
A. Koster.

WAARBORGKANTOOR MAASTRICHT:

Controleurs:

Van 1798 tot in 1800.
1800 tot na 1811, mogelijk tot 1814.
1815 tot ?
? tot februari 1838.
Februari 1838 tot eind 1840.
Januari 1841 tot oktober 1847.

Oktober 1847 tot in 1879

Ontvangers:

1798 tot ?
? tot 1832.
1832 tot 1841.
1841 tot 1847.
1 847 tot ca. 1850.

Essayeurs:

1798 tot in 1800.
1800 tot ?
1815 tot ?
? tot 1828.
1828 tot 1868.

... Saint Quantin.
... Limot.
H.M.E. Neys.
F.A. Pichot.
H J.W. van Aken.
R.W. Meersch, tevens medicinae doctor, chirurgijn en
vroedmeester.
Pieter Haesebroeck.

... Robinet.
?
P. Naire.
C. Neven met Pieter Haesebroeck als 'plaatsbekleeder'.
Idem met A.D.H. Neven als 'plaatsbekleeder'.

Geen essayeur.
Petrus Lambertus Nijst.
H.G. Pepinster.
?
Benedictus Wesly.

WAARBORGKANTOOR MIDDELBURG:

Controleurs:

1811 tot mei 1814.
Juni 1814 tot ca. 1816.
Ca. 1816 tot 1823.
1823 tot juni 1834.
1834
Ca. augustus 1834 tot begin 1835.
Maart 1835 tot april 1849.
April 1849 tot 1873

Ontvangers:

1811 tot mei 1814.
? tot ?
? tot 1835.
1835 tot 1839.
1839.
September 1839 tot 1840.

Essayeurs:

1811 tot ca. 1830
Voor 1830 tot mei 1835.
Mei 1835 tot 1840.
1840 tot september 1850.
September 1850 tot 1853.
1853 tot 1856.

... Bogaarts.
Jhr. ... Barckman Wagtiers.
Jhr. W.H. van Panhuys.
Jacobus C. Klaassen. (waarnemend)
Pieter Anton Haenen.
Anthonie Jan Cats.
Henri Dignus Fock.
(heette vanaf 1867 von Brücken Fock)

?
D.O.(of D.C.) Schippers.
Antonie Jan Cats.
Jacobus C. Klaassen.
Josephus L. Bolsius. (waarnemend)
Huibert Daniël Erdegaingh.
(waarnemend essayeur en ontvanger)

?
P.F. van de Velde.
Willem Hubertus Haenen.
Huibert Daniël Erdegaingh.
Hendrik Oudorp Kortebrand.
Chrétien Hubert Emile Haenen.

WAARBORGKANTOOR ROERMOND:

Controleurs:

1798 tot ca. 1809
Genoemd in 1809.

Pierre Louis Jourdain de Marson
Demarton.

1815 tot ca 1829.
Voor 1830 tot na 1840.
? tot ?
Januari 1852 tot 1860

?
Franciscus Nijs. (ook tijdens de belgische periode)
?
P. van Steenberghe.

Ontvangers:
1798 tot ?

Perrée.

Essayeurs:
1798 tot 1815?
1815 tot 1826.
1826 tot 1868

H.J.(of H.G.) Pepinster.
?
Fransiscus Remigius Weickmans. (ook tijdens belgische periode)

WAARBORGKANTOOR ROTTERDAM:

Hoofdcontroleurs:
Maart 1812 tot november 1813

Francois Pierre Saintelette.
(Was controleur van kantoor Aken geweest)
Adriaan Dekker, (waarnemend)
J.E. de Mey.
Joan Willem Smitt jr. (waarnemend)
Josua s'Jacob. (militaire dienst 1830 - 1834)
Hendrik Jan Willem Vrijdag, (waarnemend)
Henri Joseph Gouche.

December 1813 tot ca. februari 1814.
Februari 1814 tot eind 1816.
Eind 1816 tot begin 1819.
Mei 1819 tot juni 1842.
1830 tot 1834.
Oktober 1842 tot na 1850.

2e Controleurs:
Maart 1812 tot in 1817.
November 1817 tot augustus 1842.
1842 tot na 1850?

Adriaan Dekker.
Hendrik Jan Willem Vrijdag.
Jan Lambertus Verschuer.

Ontvangers:
Maart 1812 tot november 1813.
Begin tot november 1814.
? tot februari 1839.
Februari 1839 tot ?

?
Willem van Beveren.
Mr. P.G.J. Hoog.
Mr. Anne Adriaan Gevers Deynoot.

Essayeurs:
Maart 1812 tot november 1813.
Begin 1814 tot 1823.
1823 tot augustus 1842.
Augustus 1842 tot augustus 1845.
Augustus 1845 tot november 1848.
November 1848 tot in 1854.
1854 tot 1862

... Legrand.
Victor Jacob Koningsberger
Jan Lambertus Verschuer.
Willem Hoevenaar.
Andries Hoffman.
Lambertus Eduardus Hubertus Haenen.
Jacobus Ferdinandus Lameer.

WAARBORGKANTOOR SCHOONHOVEN:

Controleurs:
Augustus 1837 tot augustus 1842.
Augustus 1842 tot 1876

Henri Joseph Gouche. (tevens Hoofdcontroleur te Utrecht)
Hendrik Jan Willem Vrijdag.

Ontvangers:
Augustus 1837 tot 1860

Emanuel Jochim Boonders, met Cornelis Hendrik Boonders als zijn 'plaatsbekleeder' in het waarborgkantoor.

Essayeurs:
Augustus 1837 tot 1854.
1854 tot 1871.

Hendrik Willem van Riel.
Jacob Vreede.

WAARBORGKANTOOR UTRECHT:

Hoofdcontroleurs:

Maart 1812 tot november 1813
December 1813 tot februari 1814.
Februari 1814 tot eind 1833.

... Saulin.
Jean Philippe Marie Deel, (waarnemend)
Everhard Revixit Reigersman.
(ontslagen na de Capoen en Gillis affaires)
Henri Joseph Gouche.
Johan Philip Dietz. (waarnemend)
Johan Philip Dietz.
Reyer van der Voort.

November 1833 tot oktober 1842.

Augustus 1837 tot oktober 1842.

Vanaf 1842, na de afsplitsing van Schoonhoven, had het kantoor Utrecht slechts een Controleur.

Oktober 1842 tot 1859.

1859 tot 1860

2e Controleurs:

Maart 1812 tot november 1813.

December 1813 tot 1835.

Jean Marie Philippe Deel.
Willem George Frederik van Sorgen. (vanaf 1815 tevens ontvanger)
Johan Philip Dietz. (tevens ontvanger)

1835 tot oktober 1842.

Ontvangers:

Maart 1812 tot mei 1815.

Mei 1815 tot 1835.

A. Nering Bögel.
Willem George Frederik van Sorgen.
(tevens 2e Controleur)
Johan Philip Dietz. (tevens 2e Controleur)

1 835 tot oktober 1842.

Essayeurs:

Maart 1812 tot november 1813.

Januari 1814 tot eind 1827.

Januari 1828 tot in 1846.

Februari 1846 tot september 1850.

September 1850 tot eind 1852.

Begin 1853 tot in 1883.

?
Johannes de Brieder.
Dirk van Boom.
Dirk Johannes van Boom.
Huibert Daniël Erdegaingh.
Johannes Hendricus Balfort Sr.

Kweekeling essayeurs te Utrecht:

April 1837.

April 1837.

April 1837.

April 1837.

Wat later.

Henri Bernard (alias Regnier) Gouche.
Willem Hoevenaar.
Andreas Hoffman.
Adrianus van der Voort.
Hendrik Wybo Huber.

WAARBORGKANTOOR ZWOLLE:

Controleurs:

Maart 1812 tot in 1829.

1 829 tot eind 1833.

Begin 1 834 tot december 1 847.

Begin 1 848 tot mei 1852.

Mei 1852 tot 1863?

Henri Philippe Bouginé.
Henri Joseph Gouche.
Alexander van Hoboken.
Jean Henri van Marselis Hartsinck.
Adrianus van der Voort.

Ontvangers:

Onbekend, behalve een zekere E.G. Stahl of Staal die in 1830 genoemd wordt.

Essayeurs:

Maart 1812 tot ca. 1830.

Ca. 1830 tot april 1844.

April 1844 tot oktober 1848.

Oktober 1848 tot in 1854.

Balthazar Hendrik Lumkeman.
Johannes Friso Roorda.
Jacob J. van Eelde.
Jacob Ferdinandus Lameer.

INSPECTIE VAN DE WAARBORG:

Inspecteurs:

December 1811 tot november 1813.

December 1813 tot mei 1834.

Januari 1816 tot mei 1834.

September 1834 tot ca 1859.

... Ravoisé. (Inspecteur Extraordinaire de la ci-devant Hollande et des Villes Anséatiques.)

Anthony Kist Willemsz. (Noordelijke Provinciën)

Mr. Cornelis van Marle. (Zuidelijke Provinciën, en wat er na 1830 nog van overbleef)

Mr. Comelis van Marle. Kreeg op 28 september de persoonlijke titel: Inspecteur Generaal van het Middel van Waarborg.

INSPECTEUR GENERAAL VAN HET MUNTWEZEN:

7 December 1813 tot Juli 1814.

Willem Adriaan Arnold Poelman.

INSPECTEUR ESSAYEUR GENERAAL:

Juli 1814 tot eind 1829.

Januari 1830 tot juli 1840.

Juli 1840 tot ?

Willem Adriaan Arnold Poelman.

Paulus Charles Gerard Poelman.

Dr. A. Vrolijk.

KOLLEGIE VAN RADEN EN GENERAAL MEESTEREN DER MUNT:

Jhr. F.J.B. van der Capellen van Rijsselt	1814- 1846	NL
Mr. Carel Quirijn van der Goes	1814 - 1843	NL
Mr. Rudolph van Olden	1814 - 1828	NL
Joseph Baron van Ertborn	1819 - 1822	B
J.C.G. Crutz	1819 - 1830	B
J. B. Viron	1819 - 1820	B
J.C. van Steenacker	1820- 1830	B
Karei Wouters van Dalme	1822 - 1830	B
R.K. Baron van Tuyll van Serooskerken	1828 - 1850	NL
Dr. A. van Beek	1843 - 1850	NL
Jhr. A. Calkoen	1846 - 1850	NL

Van 1814 tot in 1819 bestond het Kollegie uit drie door Z.M. benoemde personen. Na de samenvoeging met het Kollegie van de Zuidelijke Provinciën bestond het uit zes leden. Na de afscheiding van België in 1830 bestond het Kollegie weer uit drie leden.

GRAVEURS VAN DE MUNT IN DECEMBER 1813 BELAST MET DE VERVAARDIGING VAN DE MUNT-EN KEURSTEMPELS:

David van der Keilen.

Antony Joan van der Monde.

Zoals de lezer ziet, is deze lijst nog vatbaar voor veel aanvullingen en verbeteringen, hetgeen nog vrij veel bronnenonderzoek zal vergen.

V DE REVOLUTIONAIRE KALENDER.

De Convention stelt de republikeinse kalender in bij decreet van 4 Frimaire 2e jaar ofwel 24 november 1793.

Dit decreet bepaalt dat de oude kalender met terugwerkende kracht zal eindigen op 21 september 1792, de dag van de afschaffing van het koningschap. De eerste dag van de nieuwe jaartelling valt ook samen met met de herfstequinox. 1 Vendémiaire 1e jaar, ofwel 22 September 1792 was dus de eerste dag van de nieuwe jaartelling.

Het jaar is verdeeld in twaalf maanden van dertig dagen elk, plus vijf maandloze dagen, de 'jours complémentaires' ofwel 'sansculottides' aan het eind van elk jaar. De zesde maandloze schrikkelidag is de 'jour da la révolution' genoemd. Alle maandloze dagen zijn feestdagen.

De schrikkeljaren met zes maandloze dagen vallen niet noodzakelijk samen met die van de gregoriaanse kalender. Ze hebben evenmin een regelmaat van vier jaar, maar zijn vooruit zo berekend, dat de eerste dag van het nieuwe jaar 1 Vendémiaire steeds valt op de dag van de herfstequinox.

De verdeling in weken is ook afgeschaft. De nieuwe maanden bestaan elk uit drie 'décades' van tien dagen.

De nieuwe dag loopt ook van middernacht tot middernacht. Het etmaal is verdeeld in 10 'heures' die weer onderverdeeld zijn in 'deciheures', 'centiheures' en 'milliheures'.

De namen van de nieuwe maanden waren bepaald aan de hand van een rapport aangeboden door de dichter Fabre d'Eglantine:

Vendémiaire	Wijnmaand
Brumaire	Mistmaand
Frimaire	Vorstmaand
Nivôse	Sneeuwmaand
Pluviôse	Regenmaand
Ventôse	Windmaand
Germinal	Kiemmaand
Floréal	Bloeimaand
Prairial	Weidemaand
Messidor	Oogstmaand
Thermidor	Badmaand
Fructidor	Fruitmaand

De dagen van een decade zijn genaamd Primidi, Duodi, Tridi, Quartidi, Quintidi, Sexidi, Septidi, Octidi, Nonidi en Décadi.

Er zijn drie belangrijke oorzaken die de nieuwe tijdrekening uiteindelijk hebben doen mislukken:

- Problemen bij de internationale handel, verkeer en correspondentie.
- Deze tijdrekening was in Frankrijk zelf ook moeilijk vast te houden. Na overleg met de astronomen die het moment van de herfstequinox berekenden, moest de eerste dag van elk jaar bij decreet vastgesteld worden.
- De sterkte van de band met het verleden was zeer onderschat. Denk aan de christelijke feestdagen en verjaardagen.

Feitelijk is de republikeinse kalender nooit volledig in gebruik gekomen, behalve in ambtelijke stukken.

In deze periode ziet men vaak de gregoriaanse naast de republikeinse datum in privé documenten.

In kerkelijke documenten is de nieuwe jaartelling vrijwel geheel genegeerd.

De decimale uren zijn al heel spoedig afgeschaft omdat niemand er aan kon wennen.

De republikeinse kalender is wettelijk in gebruik gebleven tot en met 10 Nivôse 14e jaar, ofwel 31 december 1805. Met ingang van 1 januari 1806 herstelt Napoleon I de gregoriaanse kalender.

Deze kalender heeft dus slechts 1 2 jaar, 2 maanden en 27 dagen een legale betekenis gehad.

De concordans tussen de gregoriaanse en de franse revolutionaire kalender wordt in de volgende tabellen gegeven.

De maandloze complementaire dagen van de franse kalender zijn hierin niet aangegeven. De bepaling ervan is eenvoudig, maar vraagt een kleine berekening. Deze maandloze dagen vallen steeds aan het eind van het republikeinse jaar, dus tussen 30 Fructidor de laatste decimale dag van het jaar en 1 Vendémiaire de eerste dag van het nieuwe jaar. Neem bijvoorbeeld de 5e Jour Complémentaire de l'an 13: De index verwijst naar tabel 3. Daarin is de laatste aangegeven dag 17 september 1805. De vijfde complementaire dag van het 13e jaar is dus $17 + 5 = 22$ september 1805.

INDEX OP DE TABELLEN

Republikeins Jaar	Gregoriaans Jaar:	Tabel no:
2 II	Sept 1793 - Sept 1794	1
3 III	Sept 1794 - Sept 1795	1
4 IV	Sept 1795 - Sept 1796	2
5 V	Sept 1796 - Sept 1797	1
6 VI	Sept 1797 - Sept 1798	1
7 VII	Sept 1798 - Sept 1799	1
8 VIII	Sept 1799 - Sept 1800	3
9 IX	Sept 1800 - Sept 1801	3
10 X	Sept 1801 - Sept 1802	3
11 XI	Sept 1802 - Sept 1803	3
12 XII	Sept 1803 - Sept 1804	4
13 XIII	Sept 1804 - Sept 1805	3
14 XIV	Sept 1805 t/m Dec 1805	3

De republikeinse kalender is officieel begonnen in november 1793 en afgeschaft met ingang van 1 januari 1806.

TABEL 1. Voor de jaren II, III, V, VI en VII.

	Vend.	Brum.	Frim.	Niv.	Pluv.	Vent.	Germ.	Flor.	Prai.	Mess.	Ther.	Fruc.	
	Sep.	Oct.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Mrt.	Apr.	Mei.	Jun.	Jul.	Aug.	
1	22	22	21	21	20	19	21	20	20	19	19	18	1
2	23	23	22	22	21	20	22	21	21	20	20	19	2
3	24	24	23	23	22	21	23	22	22	21	21	20	3
4	25	25	24	24	23	22	24	23	23	22	22	21	4
5	26	26	25	25	24	23	25	24	24	23	23	22	5
6	27	27	26	26	25	24	26	25	25	24	24	23	6
7	28	28	27	27	26	25	27	26	26	25	25	24	7
8	29	29	28	28	27	26	28	27	27	26	26	25	8
9	30	30	29	29	28	27	29	28	28	27	27	26	9
10	Oct. 1	31	30	30	29	28	30	29	29	28	28	27	10
11	2	Nov. 1	Dec. 1	31	30	Mrt. 1	31	30	30	29	29	28	11
12	3	2	2	Jan. 1	31	2	Apr. 1	Mei. 1	31	30	30	29	12
13	4	3	3	2	Feb. 1	3	2	2	Jun. 1	Jul. 1	31	30	13
14	5	4	4	3	2	4	3	3	2	2	Aug. 1	31	14
15	6	5	5	4	3	5	4	4	3	3	2	Sep. 1	15
16	7	6	6	5	4	6	5	5	4	4	3	2	16
17	8	7	7	6	5	7	6	6	5	5	4	3	17
18	9	8	8	7	6	8	7	7	6	6	5	4	18
19	10	9	9	8	7	9	8	8	7	7	6	5	19
20	11	10	10	9	8	10	9	9	8	8	7	6	20
21	12	11	11	10	9	11	10	10	9	9	8	7	21
22	13	12	12	11	10	12	11	11	10	10	9	8	22
23	14	13	13	12	11	13	12	12	11	11	10	9	23
24	15	14	14	13	12	14	13	13	12	12	11	10	24
25	16	15	15	14	13	15	14	14	13	13	12	11	25
26	17	16	16	15	14	16	15	15	14	14	13	12	26
27	18	17	17	16	15	17	16	16	15	15	14	13	27
28	19	18	18	17	16	18	17	17	16	16	15	14	28
29	20	19	19	18	17	19	18	18	17	17	16	15	29
30	21	20	20	19	18	20	19	19	18	18	17	16	30

TABEL 2. Voor het jaar IV.

	Vend.	Brum.	Frim.	Niv.	Pluv.	Vent.	Germ.	Flor.	Prai.	Mess.	Ther.	Fruc.	
	Sep.	Oct.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Mrt.	Apr.	Mei.	Jun.	Jul.	Aug.	
1	23	23	22	22	21	20	21	20	20	19	19	18	1
2	24	24	23	23	22	21	22	21	21	20	20	19	2
3	25	25	24	24	23	22	23	22	22	21	21	20	3
4	26	26	25	25	24	23	24	23	23	22	22	21	4
5	27	27	26	26	25	24	25	24	24	23	23	22	5
6	28	28	27	27	26	25	26	25	25	24	24	23	6
7	29	29	28	28	27	26	27	26	26	25	25	24	7
8	30	30	29	29	28	27	28	27	27	26	26	25	8
9	Oct. 1	31	30	30	29	28	29	28	28	27	27	26	9
10	2	Nov. 1	Dec. 1	31	30	29	30	29	29	28	28	27	10
11	3	2	2	1	31	Mrt. 1	31	30	30	29	29	28	11
12	4	3	3	2	Feb. 1	2	Apr. 1	Mei. 1	31	30	30	29	12
13	5	4	4	3	2	3	2	2	Jun. 1	Jul. 1	31	30	13
14	6	5	5	4	3	4	3	3	2	2	Aug. 1	Sep. 1	14
15	7	6	6	5	4	5	4	4	3	3	2	1	15
16	8	7	7	6	5	6	5	5	4	4	3	2	16
17	9	8	8	7	6	7	6	6	5	5	4	3	17
18	10	9	9	8	7	8	7	7	6	6	5	4	18
19	11	10	10	9	8	9	8	8	7	7	6	5	19
20	12	11	11	10	9	10	9	9	8	8	7	6	20
21	13	12	12	11	10	11	10	10	9	9	8	7	21
22	14	13	13	12	11	12	11	11	10	10	9	8	22
23	15	14	14	13	12	13	12	12	11	11	10	9	23
24	16	15	15	14	13	14	13	13	12	12	11	10	24
25	17	16	16	15	14	15	14	14	13	13	12	11	25
26	18	17	17	16	15	16	15	15	14	14	13	12	26
27	19	18	18	17	16	17	16	16	15	15	14	13	27
28	20	19	19	18	17	18	17	17	16	16	15	14	28
29	21	20	20	19	18	19	18	18	17	17	16	15	29
30	22	21	21	20	19	20	19	19	18	18	17	16	30

TABEL 3. Voor de jaren VIII, IX, X, XI, XIII en XIV.

	Vend.	Brum.	Frim.	Niv.	Pluv.	Vent.	Germ.	Flor.	Prai.	Mess.	Ther.	Fruc.	
	Sep.	Oct.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Mrt.	Apr.	Mei.	Jun.	Jul.	Aug.	
1	23	23	22	22	21	20	22	21	21	20	20	19	1
2	24	24	23	23	22	21	23	22	22	21	21	20	2
3	25	25	24	24	23	22	24	23	23	22	22	21	3
4	26	26	25	25	24	23	25	24	24	23	23	22	4
5	27	27	26	26	25	24	26	25	25	24	24	23	5
6	28	28	27	27	26	25	27	26	26	25	25	24	6
7	29	29	28	28	27	26	28	27	27	26	26	25	7
8	30	30	29	29	28	27	29	28	28	27	27	26	8
9	1	31	30	30	29	28	30	29	29	28	28	27	9
10	2	1	1	31	30	1	31	30	30	29	29	28	10
11	3	2	2	1	31	2	1	1	31	30	30	29	11
12	4	3	3	2	1	3	2	2	1	1	31	30	12
13	5	4	4	3	2	4	3	3	2	2	1	31	13
14	6	5	5	4	3	5	4	4	3	3	2	1	14
15	7	6	6	5	4	6	5	5	4	4	3	2	15
16	8	7	7	6	5	7	6	6	5	5	4	3	16
17	9	8	8	7	6	8	7	7	6	6	5	4	17
18	10	9	9	8	7	9	8	8	7	7	6	5	18
19	11	10	10	9	8	10	9	9	8	8	7	6	19
20	12	11	11	10	9	11	10	10	9	9	8	7	20
21	13	12	12	11	10	12	11	11	10	10	9	8	21
22	14	13	13	12	11	13	12	12	11	11	10	9	22
23	15	14	14	13	12	14	13	13	12	12	11	10	23
24	16	15	15	14	13	15	14	14	13	13	12	11	24
25	17	16	16	15	14	16	15	15	14	14	13	12	25
26	18	17	17	16	15	17	16	16	15	15	14	13	26
27	19	18	18	17	16	18	17	17	16	16	15	14	27
28	20	19	19	18	17	19	18	18	17	17	16	15	28
29	21	20	20	19	18	20	19	19	18	18	17	16	29
30	22	21	21	20	19	21	20	20	19	19	18	17	30

TABEL 4. Voor het jaar XII.

	Vend.	Brum.	Frim.	Niv.	Pluv.	Vent.	Germ.	Flor.	Prai.	Mess.	Ther.	Fruc.	
	Sep.	Oct.	Nov.	Dec.	Jan.	Feb.	Mrt.	Apr.	Mei.	Jun.	Jul.	Aug.	
1	24	24	23	23	22	21	22	21	21	20	20	19	1
2	25	25	24	24	23	22	23	22	22	21	21	20	2
3	26	26	25	25	24	23	24	23	23	22	22	21	3
4	27	27	26	26	25	24	25	24	24	23	23	22	4
5	28	28	27	27	26	25	26	25	25	24	24	23	5
6	29	29	28	28	27	26	27	26	26	25	25	24	6
7	30	30	29	29	28	27	28	27	27	26	26	25	7
8	Oct. 1	31	30	30	29	28	29	28	28	27	27	26	8
9	2	Nov. 1	Dec. 1	31	30	29	30	29	29	28	28	27	9
10	3	2	2	Jan. 1	31	Mrt. 1	31	30	30	29	29	28	10
11	4	3	3	2	Feb. 1	2	Apr. 1	Mei. 1	31	30	30	29	11
12	5	4	4	3	2	3	2	2	Jun. 1	Jul. 1	31	30	12
13	6	5	5	4	3	4	3	3	2	2	Aug. 1	Sep. 1	13
14	7	6	6	5	4	5	4	4	3	3	2	1	14
15	8	7	7	6	5	6	5	5	4	4	3	2	15
16	9	8	8	7	6	7	6	6	5	5	4	3	16
17	10	9	9	8	7	8	7	7	6	6	5	4	17
18	11	10	10	9	8	9	8	8	7	7	6	5	18
19	12	11	11	10	9	10	9	9	8	8	7	6	19
20	13	12	12	11	10	11	10	10	9	9	8	7	20
21	14	13	13	12	11	12	11	11	10	10	9	8	21
22	15	14	14	13	12	13	12	12	11	11	10	9	22
23	16	15	15	14	13	14	13	13	12	12	11	10	23
24	17	16	16	15	14	15	14	14	13	13	12	11	24
25	18	17	17	16	15	16	15	15	14	14	13	12	25
26	19	18	18	17	16	17	16	16	15	15	14	13	26
27	20	19	19	18	17	18	17	17	16	16	15	14	27
28	21	20	20	19	18	19	18	18	17	17	16	15	28
29	22	21	21	20	19	20	19	19	18	18	17	16	29
30	23	22	22	21	20	21	20	20	19	19	18	17	30

AU NOM DE LA RÉPUBLIQUE FRANÇAISE.

(N.º 1542.) *Loi relative à la surveillance du titre et à la perception des droits de garantie des matières et ouvrages d'or et d'argent.*

Du 19 Brumaire.

LE CONSEIL DES ANCIENS, adoptant les motifs de la déclaration d'urgence qui précède la résolution ci-après, approuve l'acte d'urgence.

Suit la teneur de la Déclaration d'urgence et de la Résolution du 26 Vendémiaire :

Le Conseil des Cinq-cents, après avoir entendu le rapport de sa commission des finances ; considérant que le rétablissement de la surveillance et de la garantie du titre des matières et ouvrages d'or et d'argent est nécessaire à la prospérité de cette branche du commerce national, tant dans l'intérieur qu'à l'étranger, en même temps que les droits à percevoir sur ces objets sont indispensables au trésor public, pour concourir, avec les autres revenus de la République, à l'entretien des diverses parties de son service,

Déclare qu'il y a urgence.

Le Conseil, après avoir déclaré l'urgence, prend la résolution suivante :

5.

A 4

(32)

cependant pouvoir ajouter de nouveaux préposés à ceux qu'elle a déjà sous son autorité : elle passera en dépense les frais de l'argue, et en fera verser les produits dans la caisse du caissier de la monnaie ; et, chaque année, elle rendra sur le tout un compte séparé au ministre des finances, qui le mettra sous les yeux du Directoire exécutif, pour être transmis au Corps législatif.

CXL. La présente résolution sera imprimée.

Signé JOURDAN (de la Haute-Vienne), *président* ; GRELIER, SIEYES, PISON-DU-GALAND, *secrétaires*.

Après une seconde lecture, le Conseil des Anciens APPROUVE la résolution ci-dessus. Le 19 Brumaire, an VI de la République française.

Signé J. P. LACOMBE-SAINT-MICHEL, *président* ; BORDAS, DESMAZIÈRES, CHATRY-LAFOSSE, *secrétaires*.

Au bas de chaque expédition est écrit : Le Directoire exécutif ordonne que la loi ci-dessus sera publiée, exécutée, et qu'elle sera munie du sceau de la République. Fait au palais national du Directoire exécutif, le 15 Brumaire pour la loi sous le n.º 1534, le 16 pour celle n.º 1535, le 17 pour celle n.º 1538, et le 21 pour celle n.º 1542, an VI de la République française, une et indivisible.

Pour expédition conforme, *signé* L. M. REVELLIÈRE-LÉPEAUX, *président* ; par le Directoire exécutif, le *secrétaire général*, LAGARDE ; et scellé du sceau de la République.

Certifié conforme :

Le Ministre de la Justice,

Lambrecht

À PARIS, DE L'IMPRIMERIE DE LA RÉPUBLIQUE.